

Ketrin Kukson

BELEG MALENOVIH

Naslov originala Katherine Cookson THE MALLEEN STREAK

Deo prvi

TOMAS MALEN

1.

HAJBENKS HOL JE kroz svoje stražnje proredene prozore pružao pogled na prelepo šumsko prostranstvo i u daljini grad Alendejl, dok su mnoga prednja poduprta i ukrašena prozorska okna gledala na negovane vrtove i brdovitu zemlju, tako surovu i divlju, da su čak i njenu kratkotrajnu letnju lepotu hvalili samo oni koji su odrasli u surovosti njenog zagrljaja.

Dalje prema jugu bio je Najnbenks Pil; prema severu se nalazilo lepo i malo selo Vest Alen od Vajtfileda; ali su direktno u pročelje Hola gledala brda, uglavnom gola i neplodna, izdižući se do malih planina koje su na ovaj dan, utorak, 25. februara 1851. godine, bile gusto prekrivene snegom, ne belim, već svetio ružičastim, obojenim slabim zracima bledog sunca.

Hol je bio oivičen terasom sa otvorenom balustradom, čiji je parapet bio ovenčan kamenim loptama, a svaki stub na vrhu stepeništa koje vodi ka stazi bio je krunisan nagim Kupidonom obavljenim mahovinom.

Vrata Hola su bila dupla, od crnog hrasta, okovana velikim čeličnim ekserima, zbog čega se sticao utisak da su izdržala kiše metaka. Iznad vrata se nalazio grb od tri štita, a iznad njega latinski zapis urezan u kamen koji bi grubo preveden glasio: Čovek je zbog mekog srca izmislio Bogu majku.

U početku se činilo da zapis ima religiozno značenje, ali je posle mnogo razmišljanja mnogima pokazao da je u stvari, bogohulan.

Tomas Vigmor Malen, koji je saziđao Hol 1767. godine, sam je smislio zapis i objasnio zainteresovanima njegovo duboko značenje koje je glasilo da je Bog u početku bio stvoren kao Čovekova potreba, a potreba je nastala iz zastrašujuće misterije rođenja i smrti; više ove druge. A znajući da je svakog čoveka na svet donela žena, ljudi su se osetili pozvanim da budu sažaljivi kroz sliku svemogućeg koju su sami stvorili. Zbog toga su, čak i u pagansko vreme, pa čak i pre Hrista. dali svom božanstvu majku, ali sa sledećom razlikom: ona je uvek bila nedirnutu od strane muškarca, devica koja je i pored toga mogla da rodi.

Tomas Vigmor Malen je bio priznati ateist, pa mu je clavo uzeo dušu. To su svi saznali kada je pronađen kako mrtav sodi naslonjen na drvo bez ikakvog znaka na sebi, dok je njegov konj polako pasao pored njega.

U brdima se govorilo da se Malenov beleg pojavio sa Tomasom Vigmorom Malenom, iako niko nije poznavao njegove pretke jer je došao negde iz Midlendsa. Ali nije prošlo mnogo a on je taj beleg proširio i na okolinu svoje nove kuće. Bez obzira na boju kose muških Malenovih, beli pramen je počinjao od korena i kovrdžavo se probijao ka levoj strani čela.

Začudo, žene iz ove porodice nikada nisu imale ovaj beleg. ali nisu ni svi muškarci. A uočeno je i da muški Malenovi obično ne doživljavaju poznije godine, niti umiru u krevetu.

Činilo se da je sadašnji vlasnik Hola. Tomas Ričard Malen, ili Turk, kako su ga zvali prijatelji, izuzetak od ovog pravila zato što je sa svojih 55 godina bio zdrav i snažan, a tih dana je njegov glas gnneo celom kućom prizivajući goste da se pripreme i da uživaju dok mogu jer će se sezona lova na zečeve završiti za dva dana.

Gosti nisu došli samo da bi se priključili lovu, mnogi od njih su već bili tamo protekla tri dana. Došli su prvenstveno na venčanje Tomasove kćerke, njegove jedine kćerke iz drugog braka.

Govorilo se da je više od pola grofovije bilo pozvano na veličanje, zato što se nije svaki dan dešavalo da se nortamberlenska devojka uda za italijanskog grofa, iako siromašnog; i

Tomas Malen je prevazišao sebe da bi na svoj način pokazao strancu kako se to radi u Engleskoj, naročito na njenom severo-istoku.

Svečanost je trajala puna dva dana... i noći; samo sat vremena ranije protutnjale su četiri kočije, sa putnicima koji su se jedva držali na nogama, a to se odnosilo i na žene. Kada Tomas Malen slavi, to se onda i čuje. On je bio pravi muškarac, to su svi govorili. Zar nije mogao da popije za trojicu? 1 zar nije napravio više klinaca nego što su njegovi bikovi imali junica? Govorilo se da neke majke stalno deci farbaju kosu čajem, ali su neka od njih ipak bila ponosna na beli pramen, na šta je Tomasu sada ukazao i njegov sin, Dik.

Dik Malen je imao 23 godine i izgledao je kao mlada kopija svoga oca, ali su u karakteru bili različiti jer u Diku Malenu nije bilo ni traga dobrote. Tomas je mogao da oprost i zaboravi, život je bio isu više kratak da bi se opterećivao nepopustljivošću. Tako nije bilo sa Dikom Malenom; on je i najmanju kletvu uvek vraćao sa kamatom, stvarajući priliku da se otarasi duga koji je mogao da bude i samo prezriv pogled, ili odbijanje. Odbijanje je za mladog Malena bilo gore i od šamara; ono je ukazivalo na osudu ne samo njega lično, već i cele kuće. Obojica Malena su bili zakon za sebe; ako bi se iko ikada usudio da dovede zakon u pitanje - a bilo je mnogih koji jesu, nekolicina i otvoreno, ali većina lukavo - bio bi vraćen na mesto od strane jedinog muškog naslednika Hajbenks Hola.

Tomasova dva sina iz prvog braka su umrla, drugi prošle godine, a od tada je Dik Malen počeo više da se kocka, pije i kurva, tri vrlo skupa hobija, i tokom poslednja tri dana se istakao u svima trima. Sada je silazeći malo njišućim hodom niz glavno stepenište, jer je i on dobro podnosio piće, zastao i uzviknuo gomili dole, koja je izgledala kao prava lovačka družina, „»uješ li oče! Stigao je; tvoj kopilan je stigao. Ugledao sam ga sa galerije." Pokazao je rukom iza sebe.

Većina ljudi odozdo mu se okrenula a rumeno lice Tomasa Malena se iscerilo, pokazujući usta puna zuba sa samo dve rupe sa strane. Doviknuo je sinu: „Zar je već stigao? Poranio je; prolazi su još uvek zavejani. Gle! Gle!" Sada se okrenuo ljudima i ženama pored sebe. „Čujete li? Moj kopilan je stigao, ranije nego ikada. Beše novembar kada je poslednji put došao, zar ne'." Sada je posmatrao sina koji se probijao ka njemu.

„Kraj novembra." Dik Malen je napravio grimasu i gurnuo prijatelja laktom u rebra, a prijatelj, Vilijam Lenoks, koji je mogao da potvrdi vezu sa imenjacom koji je bio Lord od Bedčejmbera Princa Alberta, udario je svog mladog domaćina u rame. a onda zabacio glavu i glasno se nasmejao.

Sa svojih 28 godina Vilijam Lenoks je odsedao u svim seoskim kućama, ali bi mogao da se zakune da nikada nije odseo u nekoj sličnoj ovoj u kojoj je sve bilo kao u pozorištu. Sada se okrenuo čoveku do sebe koji je sa svoje noge gurao psa i rekao: „Šta misliš o ovome? Nije

lagao u svojim hvalisanjima, njegova kopilad prelaze planinu samo da bi ga potajno posmatrala."

Karl Breton-Veir je samo odgovorio zategnutim osmehom, cinično razmišljajući kako ova kuća liči na fabriku kopiladi svih vrsta. Da nije nameravao da noćas vrati novac koji je namerno izgubio na svog domaćina i prijatelje, do sada bi već otišao. Ali sutra, ako sve ispadne kako treba, otići će, i to rano. 1 neće zažaliti da im svima vidi leđa; neotesani gnjavatori. U početku su ga zabavljali ali se čovek brzo zamori od te vrste zabave... Kuda sada idu? 1 ovi prokleti psi svuda naokolo. „Dole! Dole! Odgurnuo je psa.

„Sviđaš mu se: sviđaš mu se, Karl." Dik Malen se sada smejao. „Mora da imaš miris po kome te prepoznaje."

Na ovo se začuo snažan grohotan smeh muškaraca i kikotanje četiri prisutne žene. Kejt Armstrong, debela žena u kasnim četrdesetim, okićena čak i za lov, nakitom od koga bi samo jedan komad prehranio šestoricu rudara njenog muža, pljesnula je svoju kćer Fani, koja je sa svojih 28 godina bila još uvek neudata i koja je, kako se pričalo, mogla da ispriča vic dobro kao svaki muškarac, govoreći: „Taj Dik. Taj Dik... Rekla sam ti ja!"

Bila je tu i Džejn Ferier, niska i punačka, koja se kikotala kao devojka, što je bilo čudno za njene 43 godine. Njen suprug Džon je bio vlasnik brojnih staklara u Njukastlu, a da biste sagledali stepen njihovog bogatstva morali ste da posetite njihovu kuću i da budete zaslepljeni lusterima.

Zatim je tu bila i Megi Hedli, Nju nije glas da suviše kontroliše račune za hranu iako je njen suprug Ralf posedovao ne samo pivaru i fabriku sveca, nego i rudnik uglja.

Među prisutnim muškarcima je bio i Megin sin Džon i njegov blizak prijatelj, Pet Ferier, obojica srećni u ovom trenutku, jer su od svojih domaćina i londonskih prijatelja dovoljno uzeli na kocki da za duže vreme uživaju u velikom džeparcu.

„Gde je bio, na istom mestu?" Tomas je ponovo dovikivao sinu a Dik Malen, je odgovorio idući ka vratima: „Da, na istom mestu. Čudim se kako ga noge nisu izdale dok je stigao do tamo."

„Ima da pređe sedam milja do tamo i sedam nazad; a to je radio i kada je bio ovoliki." Tomas je pokazao visinu od četiri stope od zemlje. „A ja ne mogu ni da mu pridem. Neće da govori, ni reč. Prvo me dobro pogleda a onda pobegne." Preferans je naduvao piuća i isprsi se, a njegov se glas sada nije čuo od smeha. „Hajde, hajde, promenićemo put, obićećemo dolinu."

Sada je cela grupa izašla na terasu, na kojoj su čekala tri lovočuvara. Sa Tomasom na čelu, prošli su kroz vrt duž jezera, prešli uzan most preko potoka koji se uliva u reku Ejlen, a zatim se ponovo grupisali i, sa izuzetkom lovočuvara, smejući se i vičući među sobom, prešli

preko prostrane doline Loufilds, koja se ivičila sa severnom granicom imanja, a zatim stigli do grebena brda od škrljaca.

Kada su zaobišli podnožje brda, zaustavio ih je Tomas koji je stajao i pokazivao rukom.

Ispred njega, na daljini od oko 20 jardi, krivudava staza je presećala strmu stranu brda i spajala se sa višim planinskim drumom koji je u to doba godine bio jedini prolazni put između Ejlstona i Vajtfileda. U podnožju planine i desno od ove staze nalazio se visoki vrh jedne stene, pristupačan prosečnom planinaru samo sa jedne strane, a na vrhu stene sedeo je dečak.

Sa ovog nastojanja se činilo da ima oko 12 godina. Njegovo mršavo telo je bilo toplo obučeno, ali ne ni u grubu radničku odeću, a ni u gospodsku. Njegov zimski kaput imao je kragnu koja je bila podignuta do ušiju. Nije nosio kapu a kosa mu je, sa ove daljine, izgledala crna kao zift.

Cela ga je družina posmatrala, a i on je gledao njih.

„Zašto ga ne najuriš?“ Začuo se tihi glas od pozadi, a Tomas je isto tako tiho odgovorio: „Pokušali smo. ali je brz kao zec; u stanju je da sklizne sa te stene brže nego što kažeš britva.“

„Zar mu se nikada nisi približio?“

„Nikada. Ali jednog od ovih dana hoću. možda jednog od ovih dana.“

„Odakle je?“

„Oh, iza brda, tamo kod Kar Šilda.“

„Pa, mogao bi da odeš da ga vidiš kada se vreme prolepša. Jesi li razmišljao o tome?“

Tomas Malen se okrenuo i pogledao govornika; njegove plave oči bile su svetle i pune smeha kada je rekao: „Da, da. pomišljao sam na to; ali onda“ - široko je zamahnuo rukom - „ako bih krenuo da posetim sve svoje potomke ne bih imao vremena za imanje. Zar ne?“ Sada je obe ruke ispružio u molbu i dok je smeli odzvanjao planinom i odjekivao u susednoj dolini, dečak je iznenada nestao sa vidika, a oni nisu videli kako je uspeo da prođe iako su neko vreme stajali osmatrajući brda pred sobom.

2.

SNEG JE PADAO već dva dana, pomalo se topio, a zatim zaledio, tako da je petoro gostiju moglo da se kliza po jezeru. To su bili Frenk Armstrong, njegova supruga Kejt i kćerka Fani, kao i dva prijatelja Dika Malena, Vilijam Lenoks i Karl Breton-Veir.

Tomas Malen je dopustio svojim dvema nećakama. Barbari i Konstanci Farington, da se pridruže grupi. To je bio divan dan za decu kojoj je retko dozvoljavano da se mešaju sa gostima. Kada je Tomas bio sam u kući, što se nije dešavalo često, dovodio je decu dole da večeraju sa njim, a zatim bi se smejaio i šalio sa njima i pravio duhovite opaske na njihovu guvernantu, gospođicu Brigmor. Devojčice su volele svog ujaka Tomasa; on je bio jedini muškarac u njihovom životu i brinuo se o njima već šesi godina, a dovedene su u Hol kada je Barbari bilo četiri, a Konstanci godina dana. One su bile deca njegove usvojene sestre koja se, i pored njegovih ponovljenih upozorenja, udala za Majkla Faringtona, čoveka sa samo jednim kvalitetom, šarmom. Majki Farington je napustio ženu dok je čekala drugo dete, ali Tomas ništa od toga nije znao dok od nje nije primio pismo u kome ga obaveštava da je na samrti i moli da prihvati njeno dvoje male dece. On je odmah otputovao za London i tamo proveo dva dana sa njom pre nego što je umrla. Zatim je decu odveo iz onoga što su za njega bili zastrašujući uslovi života i doveo ih u Hol.

U početku im je angažovao dadilju, a zatim guvernantu. Dadilja je odavno otišla, ali je guvernanta, gospođica Brigmor, i dalje bila sa njima. Barbara je sada imala deset, a Konstanca sedam godina.

Dečiji svet se sastojao od šest soba na vrhu istočnog krila kuće, a odatle su jedanput dnevno silazile zadnjim stepeništem, ukoliko je vreme bilo blago, u svet ispod, praćene Meri Pil, svojom služavkom. Ukoliko je teren bio čist i gospoda Brajdon. domaćica, ili g. Tvidi. upravnik, ili g. Dan, batler, nisu bili u blizini. Meri bi ih provela kroz kuhinju i dopustila da zastanu i veselo proćaskaju sa kuvaricom i kuhinjskim osobljem i da dobiju poslastice u vidu lepljivog đumbira, ili vruć kolač sa kvascem, presečen i nafilovan džemom i kremom, dva slatkiša koja je gospođica Brigmor zabranila, jer je verovala da je deci potrebna jednostavna hrana.

Deca su obožavala Meri Pil i na neki način je smatrala majkom. Naravno, obe su znale da je Meri vrlo prosta i beznačajna; celo osoblje u kući je bilo beznačajno, bar oni ispod Brauna, koji je bio lični sluga njihovog ujaka Tomasa i Tejlora, koji je bio lični sluga ujaka Dika. Ali su obe znale da čak ni te dve osobe nisu bile ni blizu gospođici Brigmor. Njihova guvernanta je

bila drugačija od ostalog osoblja. Ona to nikada nije rekla, ali je njeno ponašanje nesumnjivo ukazivalo na to.

Devojčice nikada do sada nisu iskusile lakvo zadovoljstvo kao što je popodne provedeno na ledu. Čicale su, smejale se i zabavljale celo društvo padanjem i hvatanjem prvo jednog a onda i drugog pratioca za noge. Barbara se zaljubila u g. Veira, a Konstanca u g. Lenoksa, jer su oba ta gospodina dala sve od sebe tla ih upute u umetnost klizanja. I njihov ujka Tomas je učestvovao u obuci; jedino ujka Dik nije klizao sa njima jer je stalno bio sa gospođicom Fani Armstrong.

Na obali jezera su jeli vruće kotlete u salvetama, a ujka Tomas im je dozvolio da piju iz njegovog vrča od kalaja. Piće je bilo vruće i peklo je, one su kašijale, i oči su im suzile i svi su se smejali. Bio je to predivan, čaroban dan.

Bile su još uvek očarane i prepričavale događaj kada se gospođica Brigmor u pola sedam povukla u svoju sobu da večera. To je bio jedini deo dana, osim vremena određenog za zadatke ili za spavanje, kada su bile oslobođene prisustva gospođice Brigmor; ali čak ni tada nisu bile same, jer je Meri Pil sedela sa njima. Ali Meri se nije računala. Pred njom su mogle da kažu šta god su htele; to je bilo isto kao i da su same. Čak i kada bi učestvovala u njihovom razgovoru, kao sada, to nije smetalo.

„Nije lepo da tako pričate o gospodinu Armstrongu, gospođice Barbara," rekla je, dižući pogled sa jedne od njihovih spavaćica, čiji je prednji deo vezla.

„Pa, ne dopada mi se, Meri."

„Šta vam se to ne dopada? On je fini čovek; ima rudnik, veliki rudnik, daleko... daleko preko brda."

„Koliko daleko?"

„Oh, daleko, gospođice Konstanca; nikada nisam bila tamo. kažu da je blizu grada; iza Peni Hilsa, a to je mnogo daleko."

„Da li čovek mora da bude bogat da bi bio dobar, Meri?"

„Ah, gospođice Barbara, odakle vam to pade na pamet; da li čovek mora da bude bogat da bi bio dobar?"

„Pa, rekla si da je dobar čovek." „Da, na osnovu njegovog položaja." „Kakvog položaja?"

„Oh, gospođice Konstanca, nemojte mi postavljati pitanja na koja ne mogu da odgovorim. On je dugogodišnji gazdin prijatelj, i to bi trebalo da bude svima dovoljno."

„Je l' istina da će se gospođica Fani udati za ujka Dika?"

Meri je sada oštro okrenula glavu i pogledala mršavu, tamnoputu devojčicu koja je sedela na jednoj strani okruglog stola, sa četkicom iznad platna, i oštro je upitala: „Kako ste to čuli, gospođice Barbara?"

„Mali prasići imaju velike uši." Ovo je došlo od plavokosog deteta koje je sedelo prekoputa, a onda su se devojčice nalaktile na sto i zakikotale se.

'Mali prasići imaju velike uši' je bila Merina stalna uzrečica ali ih je sada strogo prekorila, govoreći: „Da, ali se malim prasićima uši ponekad i iseku, kada čuju suviše."

„Hoće li da se uda, Meri?"

„Znate o tome isto koliko i ja, gospođice Barbara."

„Ne znam, Meri. Ti si ta koja zna sve."

Meri Pil je stegla usne da prikrije osmeh, a zatim je rekla sa lažnom strogošću, „Znam samo da ću, čim gospođica Brigmor ude, reći da vas udari po zadnjici."

Ponovo su se nalaktile na sto. Znale su da Meri ne voli gospođicu Brigmor i da joj se suprotstavlja kad god može; a što se tiče toga da će da ih tuži, pre bi poverovale da Bog gospođice Brigmor ne postoji, kao ni čudovišta iz bajki.

„Kada Armstrongovi idu kući?" upitala je Barbara.

„Sutra, koliko znam."

„Oh." Obe devojčice su se sada uspravile u stolicama, ali je Barbara izjavila: „To znači da će večeras biti ludorija i zabave."

Meri Pil je naglo ustala i, prilazeći stolu, sa strahom pogledala i jednu i drugu, tiho govoreći: „Ako gospođica Brigmor čuje da pričate ovako nešto, znate šta će se dogoditi, i to ne samo vama nego i meni. Vodite računa, jer će me inače poslati dole a vama će poslati nekoga kao što su Nensi Rajt ili Kejt Stil."

„O ne! Ne!" Obe su je zgrabile za ruke i tiho zaplakale. „Šalile smo se, Meri." Barbara je pogledala okruglo, poznato lice koje je za nju bilo i staro i mlado, jer je 27 godina stvarno bilo mnogo, i rekla je: „Mi volimo to što pričaš. Meri, mislimo da su tvoje priče lepše od priča gospođice Brigmor."

Meri im je ljutito klimnula glavom. „Pa, mogu vam reći da se gospođica Brigmor ne bi složila sa vama. I uostalom, kako znate za... za ludorije, i da se one nastavljaju?"

„Oh" pogledale su se i davolasto osmehnule „mi ponekad ustanemo i odšunjamo se do galerije. Prošle nedelje smo se sakrile u okovani kovčeg. Dobro je što je bio prazan."

„Oh, Bože moj!" Reči su doprle poput prigušenog šapata kroz Merine prste, koje je čvrsto pritisnula na usta. Zatim je usredsredila pažnju na Barbaru i prošaputala: „Slušajte, gospođice Barbara, obećajte mi da to više nećete da radite. Obećavate?... U okovani kovčeg! Kako ste uopšte uspeali da podignete poklopac, dete?"

„Jeste, bio je jako težak, ali smo uspele da uđemo. Ali nismo mogle da izađemo."

„Niste mogle da izađete?" Meri je spustila ruku sa usta i zevala u njih pre nego što je tiho zapitala, „Pa. kako ste onda izašle?"

„Lupale smo na poklopac i vikale i Vejt je otvorio.“

„Vejt?“

„Da.“ Obe su klimnuie glavom.

„Šta vam je rekao?“

„Isto što i ti.“

Meri je nabrala obrve pokušavajući da se priseti šta je to rekla, i kada je izgledalo da ima teškoća sa tim. Konstanca se osmehnula i rekla: „Rekao je, 'O, Bože moj!'“

Meri je naglo sela i podigla kraj svoje duge, bele kecelje, prešla njime preko lica a onda se nagla i rekla im: „Zakunite mi se u Boga da više to nećete da radite... Hajde, obećajte!“

Koni je odmah klimnula glavom, ali je Barbara ostala tiha, pa je Meri rekla, „ Oh, gospođice Barbara.“

„Pa, ne mogu da ti obećam, Meri, jer znam da ću prekršiti obećanje. Volim da posmatram dame i gospodu u njihovim igrama.“

Meri je ponovo stavila ruku na usta. Onda ju je zvuk zatvaranja vrata digao na noge i jedino što je mogla da kaže bilo je: „Oh, gospođice! Gospođice!“ Pre nego što je guvernanta ušla u sobu.

Gospođica Brigmor je bila srednjeg rasta. Mogla je da bude vrlo lepa da nije bila toliko kruta. Kosa joj je bila smeđa, oči takođe, a usta su joj bila pravilno oblikovana. Imala je lepu kožu i dobro razvijeno telo iako su joj grudi bile suviše velike za tu visinu.

Gospođica Brigmor je imala 30 godina. Potala je iz dobre porodice srednje klase, i sve do svojih 16 godina imala je sopstvenu guvernantu. Činjenica da su platu njene guvernante, kao i plate ostalih osmoro članova posluge u kući njenog oca na periferiji Jorka, kao i ljubavnicu u centru grada, plaćali klijenti njegove banke nije bila obelodanjena sve dok Ana Brigmor nije napunila skoro 17 godina.

Njena majka nije preživela šok zbog hapšenja supruge, ali Ana jeste. Kada je sahranila majku, Ana je sahranila i oca. A kada se prvi put javila za mesto guvernante napisala je da je siročić; a to je stvarno i bila kada je, sa 24 godine stupila u službu kod gospodina Tomasa Malena u Hajbenks Hol u grofoviji Nortamberlend, gde je preuzela brigu o njegove dve nećake.

Pri svom prvom susretu sa Tomasom Malenom nije pomislila: kao kakva prosta i pompezna osoba, jer joj je srce poskočilo u grudima. Nije znala da je većini žena srce poskakivalo u grudima kada bi ih Tomas Malen pogledao. On je na poseban način gledao na žene; dugom vežboin, njegov pogled je uspevao da ih ubedi da su lepe i zanimljive, a iznad svega, da shvate da su poželjne.

Tokom šestogodišnjeg boravka u Holu, gospođica Brigmor nije stekla ni jednog prijatelja. Ona je bila vaspitavana da na sluge gleda kao na niža bića, a činjenica da sada zarađuje za život je nije, u njenoj svesti, spustila na njihov nivo.

Gospoda Brigmor je sada pogledala dečiji vez i njen kratak komentar je bio: „Lenstvovale ste; idite i spremite se za krevet," a onda se okrenula Meri Pil i dodala: „Pomozite im." Zatim je prošla kroz dnevni boravak i ušla u učionicu. Uzimajući sa police tri knjige, sela je za sto i počela da priprema predavanja za sutrašnji dan, ali je posle nekoliko minuta odgurnula knjige i ustala da bi onda prišla prozoru posmatrajući napolju mrak. Ali je i kroz mrak uspela da zamisli jezero kakvo je bilo ranije toga dana. Mogla je i da ih vidi sve u parovima, ukrštenih ruku, kako se njišu; mogla je da vidi i decu kako padaju; mogla je da čuje i smeli u kome nije učestvovala.

Ona je, kao i deca, živo zapamtila popodne na ledu jer ju je gospodar posmatrao sa leđa. Ne samo posmatrao, nego joj se i smešio. Ali je ni jedanput nije pozvao da zajedno klizaju. Niko nije ni pomislio da je pozove. A ona je umela da kliza; nekada je čak bila odlična klizačica... nekada je bila mlada. Ali sada je imala 30 godina. Ipak ju je gospodar gledao kao da je još uvek mlada... Lagano se odmakla od prozora i vratila za sto.

Bilo je oko 11 sati kada su krici ushićenja iz udaljenog hodnika doprli do spavaće sobe i zbog kojih se ona uspravila u krevetu. Obgrlivši kolena, napregnula je uši. Koje li su igre igrali večeras? Da li će ujka Dik juriti gospođicu Fani duž galerije, i kada je bude uhvatio da li će je povući iza zavese kao što je to ona činila sa Koni dok su igrale žmurke sa Meri? Ili da li će jedna od dama opet da se kliza niz gelender? Ona je stvarno i videla jednu od njih kako je krenula sa vrha ali nije mogla da vidi šta se dogodilo kada je stigla do podnožja: ali je čula cicanje i smeh. Zatim je videla i tri gospodina u pidžamama koji su nosili nekog na ramenima niz glavno stepenište. Nije mogla da vidi da li je to bila dama ili gospodin, samo je videla da su stopala i noge te osobe bili goli do kolena.

Ako gospodin Armstrong i njegova porodica odu sutra onda će i ujka Dik i njegovi prijatelji otići brzo posle njih, a ujka Tomas će poći svojim poslom. Onda će kuća ponovo biti tiha, osim smeha posluge, a tu će jedino biti gospođica Brigmor, i Meri, jedino olakšanje.

U tom trenutku budućnost se Barbari učinila nezanimljivom. Pogledala je kroz bleđu svetlost noćne lampe prema drugom krevetu i videla da Koni čvrsto spava. Koni je obećala Meri da neće da silazi, ali ona nije, zar ne?

Tiho je odgurnula pokrivač i ustala iz kreveta; zatim se uvukla u papuče i kućni ogrtač i tiho se došunjala do vrata spavaće sobe koja vode u dnevni boravak. Pipajući je prošla kroz mračnu sobu, a onda polako okrenula kvaku vrata koja su vodila na odmorište.

Odmorište je bilo osvetljeno jednom svećom u troidom svećnjaku. Provirila je na jednu a onda na drugu stranu, a zatim se na prstima tiho došunjala do vrha stepeništa gde je začula slab zvuk. Zastala je i pogledala preko odmorišta do vrata preko puta. Zvuk je mogao da bude smeh, ili jecaj, a dolazio je iz spavaće sobe gospođice Brigmor.

Zvuk se ponovo začuo, tiho jecanje ni nalik onome koji je ona puštala kada je boleo zub i kada se pokrivala preko glave. Da li je gospođica Brigmor bolesna? Nije marila za gospođicu Brigmor ali nije smela da zaboravi da je guvernanta uvek bila pažljiva prema njima kada su bile bolesne, a sada je možda njoj potrebna pomoć; možda joj je potrebna ona tečnost iz bele flašice u ormanu za lekove. ista ona koju je ona njima davala kada ih je boleo stomak.

Okrenula se i odšunjala niz odmorište sve dok nije stigla do vrata gospođice Brigmor. Zvuk je sada bio glasniji, ali i dalje tih. Primetila je da su vrata gospođice Brigmor odškrinuta. Polako ih je gurnula, ali samo toliko da proturi glavu i da pogleda u sobu.

Ono što je videla učinilo je da zadrži dah toliko da je pomislila da je potpuno prestala da diše. Gospođica Brigmor je bila u krevetu; spavaćica joj je bila spuštena do struka, gornji deo tela joj je bio nag, a nad njom je bio nagnut ujka Tomas. Oslanjao se na lakat i zurio u gospođicu Brigmor dok mu je ruka milovala njene grudi. Primetila je da je gospođica Brigmor žmurila, ali su joj usta bila otvorena i iz njih su dolazili tihi jecaji koji i nisu bili baš pravi jecaji.

Kada je uspela da dođe do vazduha postala je svesna pokreta iza nje, pa se brzo okrenula i videla Koni kako dolazi odmorištem. Brzim i tihim koracima je stigla sestru, zgrabila je za ruku i odvukla je natrag u dečiju sobu a onda se u mraku okrenula i zatvorila vrata. A onda je gurajući Koni pred sobom, krenula prema bledom svetlu koje je dolazilo iz spavaće sobe.

„Šta je bilo?“ Koni joj se okrenula. „Probudila sam se a ti nisi bila u krevetu. Šta... Šta nije u redu? Da li je gospođica Brigmor bolesna?“

Barbara je snažno zatresla glavom, a onda rekla: „Ne. ne.“ „Čula sam neke šumove.“ „Ona... hrkala je.“

„Oh.“ Konstanca se zakikotala. „Gospođica Brigmor hrče? Nisam znala. Možda ni Meri ne zna. Moraš da joj kažeš. Je l' hrče kao prasići na farmi, ovako?“

Barbara je na taj zvuk ispustila brzo „Psst“, gurnula Kom stancu i rekla: „Vrati se u krevet.“

„Je l' nećeš dole na galeriju?“

„Neću. Vrati se u krevet.“

„Šta je bilo, Barbi?“

„Ništa, ništa; samo se vrati u krevet. Hajde.“ Gurnula ju je na krevet, a onda je ušuškala. „Ti si ljuta, Barbi.“ „Nisam, nisam. Spavaj.“ „Laku noć, Barbi.“ „Laku noć.“

Zatim je i ona legla u krevet i ukočeno gledala gore u ružičaste šare na tavanici koje je pravila crvena staklena lampa. Ujka Tomas radi ono gospođici Brigmor a ona ga u tome ne sprečava. To je ružno. I sama gospođica Brigmor bi rekla da je to ružno. Ali je ona ležala prilično mirno i zatvorenih očiju. Telo joj je iznenada poskočilo u krevetu, okrenula se na stomak i zagnjurila lice u jastuk. Ali sada su ujaka i gospođicu Brigmor u njenoj glavi zamenile igre dama i gospode koje je posmatrala sa galerije, i znala je da postoji veza između njih i scene kojoj je upravo prisustvovala. Njen ujak je bio loš; gospođica Brigmor je bila loša; sve dame i gospoda su bili loši: jedine koje nisu bile loše bile su Meri Pil. Koni i ona sama. Zažalila je što se led danas nije polomio, što nije upala u vodu i udavila se.

3.

„SLUŠAJ MOMČE, šta hoćeš dođavola i zašto me budiš u ovo gluvo doba?" Tomas Malen se protegao po krevetu, a zatim povukao svoju kapu za spavanje sa potiljka ka obrvama i žaskiljio krmeljivim očima ka satu. „Deset do sedam. Pobogu! Šta ti bi'?"

„Moram da razgovaram s tobom, oče." Dik Malen je stao pored velikog krevta i rekao napetim i tihim glasom, naginjući se napred, „U škripcu sam. Ja... potrebno mi je odmah dve hiljade, odmah! Neophodno mi je da odmah dobijem dve hiljade."

„Ah!" Tomas je skliznuo nazad u meke jastuke, podigao ruke ka tavanici, mahnuo kao da se njoj i obraća i rekao: „Neophodno mu je da odmah dobije dve hiljade-." Onda se okrenuo na stranu, oprezno pogledao sina, i ozbiljno rekao, „Šta te je snašlo? Šta se dogodilo?"

„Izgubio sam."

„Ali ti uvek gubiš."

„To nije istina."

„Hteo sam da kažem da si gubio i pre i da ti nije bilo... neophodno da odmah dobiješ dve hiljade." Ponovo je bacio pogled na sat. „Deset do sedam, a ti zahtevaš dve hiljade! Nije to sve." Pridigao se, sada potpuno budan, i piljio u sina. „Kaži šta je."

„Napravio sam grešku."

„Šta?"

„Rekao sam da sam napravio grešku." „Hoćeš da kažeš da si varao?" „Ne, kažem ti da sam... „

„Nego šta nego si varao! Kockao si se sa momcima kao što su Lenoks i Veir, i imao si obraza da varaš. Mora da si poludeo."

„Ja... nisam varao; potkrala se greška."

„Ma nemoj." Tomas je preteći podigao pesnicu. „Ja sam stari vuk; nemoj da pokušavaš da me predeš, momče. Ako ti je odmah potrebno dve hiljade, znači da si varao. Ko te pritiska'."

„Veir."

„Znao sam, kopile!... Pa, šta je alternativa?"

Dik je spustio glavu. „Upropastiće me u gradu... a i na svim drugim mestima."

„Ima li dokaze?"

„Lenoks će ga podržati."

„Pobogu momče! Baš umeš da izabereš prijatelje. Koliko im obojici duguješ?"

„Četiri, četiri hiljade. Ali Lenoks će da sačeka."

„Bogami, obojica će da sačekaju. Dozvoli da ja to sredim."

„Ne! Ne, nećeš." Dik je stavio ruke ocu na ramena, gurajući ga natrag. „Izvuci me iz ovoga i ja ti obećavam da je to poslednji put. Tako mi Boga."

„To sam već čuo. Skloni ruke sa mene." U njegovom glasu se čula pretnja, i kada je njegov sin brzo spustio ruke, Tomas je seo, prebacio stopala preko ivice kreveta, za trenutak pritisnuo jedan obraz palcem a drugi prstima, pre nego što je trezveno rekao: „Sada ću nešto da ti kažem. Čuvao sam to u tajnosti, ne želeći da ti kvarim zabavu a želeći i da se Besi dobro uda, ali i ja sam u tome do guše. Trenutno ne bih mogao da skupim ni četiri stotine, a kamoli četiri hiljade."

Zagledali su se jedan u drugog. Konačno je Tomas prekinuo tišinu. Klimajući lagano glavom, rekao je: „Nadao sam se da ćeš ti da se središ sa Fani. U tom slučaju bi mi Frenk pomogao, ali drugačije neće. Znam da je malo matora, ali ne bi bio prvi put da čovek oženi ženu pet godina stariju od njega. Nisam te gurao, mislio sam da pustim da se stvari odvijaju same od sebe. Pitao si je da ostane..."

Presekao ga je Dikov glas koji je ličio na jecaj: „Jesam, ali ne zato što sam hteo da je oženim, pobogu, ona je do sada imala već suviše muškaraca."

Ignorišući prezrivi ton svoga sina, Tomas je tiho rekao: „Moguće je, ali prosjaci ne mogu da biraju. Ona je tvoja jedina nada, ali ne samo tvoja, već i moja. Rećiću ti još nešto, momče, i slušaj pažljivo, vrlo pažljivo, jer to na neki način više znači tebi nego meni. Ako je ne oženiš, to će biti kraj Hola." Digao je ruku i polako je pomerao napred-nazad. „Kraj svega, svake proklete stvari."

Nastala je duga pauza. Onda je Dik rekao skoro šapatom, „Ne misliš valjda... sve?" Na licu mu se video užas i neverica zbog očeve izjave.

„Tačno, sve. Proteklih deset godina sam preživeo pozajmljujući novac. Uspeo, sam do sada da isplivam samo tako što sam održavao nivo. Daće ti kredit samo ako misle da imaš novac. Ali sada, momče" - duboko je uzdahnuo - „umorio sam se od plivanja protiv struje. Nikada nisam mislio da ću ovo morati da priznam, ali tako je ispalo." Nežno je gladio svoj veliki stomak. „I ovde je već počelo da se primećuje. Nemam više smisla za život koji sam nekad vodio."

„Nisi ti tako loš." U ovoj opasci se osetila duboka gorčina i Tomas je tiho odgovorio: „Ne, nisam tako loš, istina je, i ne žalim se. Mnogo sam prošao. Ali sam malo naučio, osim jedne stvari, momče, a to je da sve mora da se plati; pre ili kasnije sve mora da se plati..."

„Oh, umukni za ime Boga! Prestani!" Dik se odmakao od kreveta i sada je držao ruku na čelu. „Nemoj da mi popuješ, baš ti od svih ljudi, i to u ovo vreme. Tvoja filozofija je smešna. Meni nije potrebna filozofija. Zar ne shvataš šta ta dvojica mogu da mi urade? Neću smeti da uđem ni u jedan klub, zar ne shvataš?"

Obgrlio se rukama. Pesnice je gurnuo ispod pazuha, kao debi smrznutih ruku koje pokušava da se zagreje, a telom se njihao napred-nazad. Takvo ponašanje je bilo toliko nedostojanstveno da je Tomas okrenuo glavu. Posle nekoliko trenutaka tiho je rekao: „Ako ja pitam Frenka za zajam, hoćeš li ti da obećaš da ćeš zaprositi Fani pre nego što odu?”

Kako nije dobio odgovor, ustao je govoreći. „Pa, sve zavisi od tebe. To je jedini izlaz. Ukoliko i sve izgubim, to će još uvek biti manje od onoga što ćeš ti izgubiti, pa zato razmisli.”

Kada je pogledao sina, Dik je stajao oborene glave i ruku pored tela. Tomas je polako rekao: „Oni odlaze oko 12 sati Kada me vidiš da odlazim u biblioteku sa Frenkom sateraj Fani u čošak, ukoliko to nisi već uradio. Ako je Veir onoliko zao koliko i zvuči, najbolje ti je da se što pre oženiš. Ne verujem da će ona da se nećka, prošla je fazu kada je mogla da bira.

Sada je Tomas posmatrao sina kako nervozno izlazi iz sobe u hodnik. Onda je sagnuo glavu i spustio pogled na goli stomak koji se video kroz otvorenu noćnu košulju a onda, kao da mu se smučilo od onoga što je video, okrenuo se i pljunuo u pljuvaonicu pored kreveta.

Tomas nije odveo Frenka u biblioteku, niti je Dik prvom prilikom zaprosio Fani. Sve je to bilo otkazano oko 10 sati pojavom izandalih kočija iz kojih su lagano izašla tri čoveka. Kada su se jedan za drugim popeli stepenicama, prvi je povukao ručicu obešenu ispod veprove glave na velikim vratima. Kada se unutra začulo zvono, čovek se okrenuo i pogledao svoja dva druga, a onda su svi čekali.

Vrata je otvorio Ord, glavni sluga. Nadmeno je prelazio pogledom po onima koje je odmah okarakterisao kao sitne biznismene, a glasom koji je oslikavao njegova osećanja. rekao je kratko, „Postoji i zadnji ulaz.”

Prvi čovek je iznenada zakoračio napreci i brzim udarcem podlaktice skoro oborio slugu a onda su sva trojica ušla u hol i malo začuđeno zastala, osvrćući se oko sebe. pre nego što se prvi od njih ponovo obratio Ordu i rekao, „Želim da vidim tvog gospodara.”

„On je zauzet. Kojim poslom ste došli?”

„To ću da kažem tvom gospodaru. Reci mu da predstavnici Dalvičke banke žele da razgovaraju sa njim.”

Dalvička banka. I samo ime je značilo nevolju, i Ord je, i dalje nadmenog ponašanja ali nesigurnih osećanja, svečano otišao do sobe u kojoj je njegov gospodar doručkovao. Zatim je dao znak Vejtu, drugom slugi koji je pomagao oko teškog srebrnog posuđa iz kuhinje, da zastane na trenutak i došapnuo mu, „Reci gospodinu Danu da mi je potreban, vrlo je važno. Ovde su momci iz Banke.”

Trenutak kasnije pojavio se Dan na vratima jutarnje sobe i pogledao preko hodnika u pravcu zagonetnog trija; zatim je gledajući Orda rekao, „Šta žele?”

„Gospodara; oni su iz Banke.”

Batler je zastao na časak, ponovo ih pogledao, a onda se okrenuo i umerenim koracima se vratio u jutarnju sobu.

Punih pet minuta kasnije pojavio se Tomas. Još uvek je pokazivao samouverenost, pravih ramena, istaknutog stomaka, čvrstog koraka, jedino u licu nije bio onako crven kao obično, ali to je mogla da bude posledica mnogih nespavanih noći.

„Pa, gospodo!" posmatrao ih je jednog za drugim.

Progovorio je najviši od njih. „G. Tomas Ričard Malen?"

„Vama na usluzi."

„Želim da razgovaram sa vama, ali u četiri oka." „Naravno, naravno."

Izgedalo je da je ova ljubaznost iznenadila trojicu ljudi i oni su se zgedali dok su pratili krupnu pojavu luksuzno nameštenim hodnikom. Njihove su oči, kao oči lasice, razgledale sobu u koju su ušli za gospodarem kuće; posmatrali su sve, od lusteru do nameštaja.

Onda im se Tomas okrenuo. „Pa, gospodo, kojim poslom:"

Njegovo ponašanje je dovelo do male pauze; zatim je visoki čovek rekao, sa izvesnim poštovanjem u glasu, „Ja predstavljam Dalvičku banku, gospodine. Predpostavljam da su vas njihovi predstavnici posetili pre tri meseca, kada vam je situacija bila objašnjena, i od kada nisu dobili ni reč od vas."

„O, to nije tačno. Rekao sam da želim da uđem u suštinu problema."

„Ali to niste uradili, gospodine."

„Još nisam... ne."

„Onda je moja dužnost da vam predam ovo." Zatim je iz unutrašnjeg džepa kaputa izvukao dug koverat i pružio ga Turnusu.

Tomasova ruka je za trenutak ostala pored tela; onda ju je lagano digao i uzeo koverat, a onda zurio u njega pre nego što ga je otvorio. Zatim je, još uvek polako, izvadio i odmotao dupli službeni dopis. Pošto je pogledom prešao preko vrha prve stranice, ponovo ga je savio i vratio u koverat, i prilazeći kaminu stavio ga na mermernu ploču pre nego što im se okrenuo i rekao, „Pa, šta sada?"

„Mi preuzimamo posed, gospodine."

„Posed?" U Tomasovom hladnom ponašanju se javila pukotina.

„Takva je procedura, gospodine. Ništa ne srne da se pomeri. ništa. I to... to vam piše tamo" - čovek je pokazao na koverat na ploči kamina - „kada ćete morati da se pojavite pred sudom. Obzirom da ste privatni dužnik, nećete biti izloženi uvredi da uđete tamo, sve dok ste zaštićeni."

„O, baš vam hvala."

Čoveku nije promakao sarkazam, pa je rekao: „Samo objašnjavam, gospodine. Da ste reagovali pre dve godine kada ste imali priliku...”

„Dosta, čoveče!” Tomasovo ponašanje se potpuno izmenilo. „Radite svoj posao, ali me poštedite saveta.”

Čovekova vilica se pomerala s leva na desno, oči su mu se suzile, i prošlo je nekoliko sekundi pre nego što je ponovo progovorio: „Ovo su gospodin Konor i gospodin Bajers, oni će se smestiti ovde, razumete li... gospodine?”

Tomas očigledno do sada nije razumeo puni značaj prisustva ljudi, pa je ukočeno uzviknuo, „Da se smeste ovde!”

„Da, gospodine, smestiće se ovde dok dugovi ne budu vraćeni ili nadoknađeni prodajom. Mislio sam da znate proceduru.”

Sada je u čovekovom glasu bila definitivna nota drskosti, i u drugim okolnostima, i da je imao bič u ruci, Tomas bi ga udario po sred lica. Ali bio je dovoljno mudar da shvati da će mu u sledećih nekoliko sati zatrebati čovekova podrška, jer je sada bio u paklenom škripcu. Moglo bi da se dogodi da Kejt Armstrong večeras dobije bolove u stomaku i da ne bude u mogućnosti da otputuje sve do poslepodneva ili možda do sutra.

Ponovo je pogledao čoveka i naterao sebe da progovori pomirljivim tonom. „Da, razumem. Bićete smešteni i to dobro, jer ima hrane... i” - slabo se osmehnuo - „rekao bih da su zalihe pune. Ali zamolio bih vas da odložimo preuzimanje stvari do večeras kada, nadam se, više neće biti potrebe za tim.”

Sada se okrenuo ploči iznad kamina i uzeo koverat, otvorio ga, čitao nekoliko minuta, a onda rekao, „Pretpostavljam da bi banka mogla za sada da se zadovolji sumom od trideset hiljada. Pa, vrlo je moguće da vam vrlo brzo dam ček na ovu sumu... Da li bi vam to odgovaralo, gospodo?”

Tri čoveka su se pogledala. Nije im se često događalo dašh posao dovede u kuću kao što je ova, u kojoj su mogli da ostanu dve do tri nedelje. Bilo je dobro biti na strani onih koji donose novac, i - ko zna? - moglo bi da bude nekih ekstra dodataka. Mesto je težilo od ukrasa: porcelan i druge sitnice u onim vitrinama na zidu su izgledali kao da prilično vrede. A tu su bile i slike. Ali da li bi sve te stvari i celo imanje mogli da ga operu? Kažu da se zaglibio do guše. Godinama se zaduživao, a u to se nije računao novac koji je dugovao sitnim trgovcima. Kažu da je pre samo tri godine stavio potpuno nove tepihe i zavese. To ga je koštalo deset hiljada. A prodavač je dobio samo tri hiljade. Jedini trgovac koji se nije žalio bio je snabdevač ugljeni, ali to je bilo zato što je ugalj dobijao pravo iz Armstrongovog rudnika. Da li se nadao da će i od Armstronga da dobije zajam? To bi morao da bude neko sa puno para pa da do popodneva ispostavi trideset hiljada.

Visoki čovek je klimnuo glavom i rekao, „Dobro, gospodine. Ali bi bilo dobro da kažete slugama ko smo mi; želimo da se prema nama ophode s poštovanjem, a ne kao prema nikogovićima, jer smo mi ovde došli poslom. I recite im da ne pokušaju slučajno nešto da sklone; to je kažnjiva radnja, za tako nešto se ide u zatvor.”

Tomasovo lice je opet dobilo boju jer je sada u njemu kuvao bes, toliko da nije bio u stanju da govori. Napravio je pokret glavom a onda dva puta povukao zvono koje se nalazilo pored kamina.

Kada je Ord ušao, Tomas ga je pogledao i teško progutao pre nego što je rekao: „Odvedite ove ljude u kuhinju i postarajte se da budu nahranjeni. Prema njima... treba da se ponašate sa poštovanjem. Ostaće ovde do popodneva.”

„Da, gospodine.”

Ord je pogledao ljude i oni su pogledali njega, a zatim su svi izašli.

Pošto je nekoliko sekundi zurio u zatvorena vrata, Tomas se polako obazreo po sobi kao da se našao na nekom nepoznatom mestu. Ono što mu se dešavalo bilo je da je sada, na pragu da izgubi svoj dom, prvi put shvatio njegovu stvarnu lepotu. Pogled mu se konačno zadržao na portretu iznad kamina. To nije bio portret njegovog oca, nego njegovog dede, čoveka koji je sagradio ovu kuću. Naslikan je kada je bio u najboljim godinama života; kosa mu je bila još uvek crna a sedi pramen je poput tečnog srebra padao do leve slepoočnice. Lice ispod njega je bilo dobro lice, a ipak su ljudi govorili da je sa njim počela loša sreća; ali je sa njim i bogatstvo Malenovih procvetalo, jer iako su svoje porodično stablo pratili sve do šesnaestog veka, Malenovi su se tek u Industrijskoj revoluciji izdigli iznad običnih trgovaca.

Baveći se vunom i raznim drugim aktivnostima, Vigmor Malen je nagomilao bogatstvo. Imao je četiri sina i svakom je omogućio obrazovanje koje je moglo da se stekne jedino novcem. Na jednog od njih bio je veoma ponosan jer je bio poslat u Oksford gde je postao naučnik. Ali ni jedan od njegovih sinova nije umro u krevetu, svi su umrli nasilnom smrću.

Tomasov otac je bio ustreljen za vreme lova na jelene u Škotskoj. Rekli su da je to bio nesrećni slučaj. Niko nije mogao da kuže kako se to stvarno dogodilo. Mogao je da puca bilo ko od dvanaestoro gostiju koji su toga dana bili tu, ili bilo ko od lovočuvara. Tomas se često pitao kako će on umreti. Nekada se toga malo plašio, ali sada kada je prešao pedesetu i svaki dan života proživio aktivno, nije ga više brinuo konačni događaj koji će okončati njegovo postojanje. Ali ono što ga je u ovom trenutku mnogo brinulo je bila mogućnost da mu kraj, kada dođe, bude iii'dostojanstven zbog drastično umanjenih životnih prilika i bez mnogo tuge kod onih kojima je nešto značio. Ova misao mu je i esto bila u glavi, jer je kao Malen morao da bude ne samo čovek od značaja, nego i poznat kao takav. Čak i činjenica da je

priznao sinu da je umoran od borbe nije izmenila činjenicu da ne želi da tu borbu završi u bedi.

Položio je glavu na ruku oslonjenu na kamin i procedio kroz stisnute zube: „Neka je sve prokleta u plamenu pakla!“ Digao je glavu i pogledao masivni pozlaćeni ram slike. Šta bi bilo sa njima da Frenk nije pomogao? Za njega je znao da je prisan i pronicljiv čovek. Izdigao se ni iz čega i usput odgurnuo svoju klasu. Mnoge dobre ljude je šutnuo, neke bacio u blato, oslonio se na poneko rame, sve da bi stigao tamo gde je sada. Srce mu je bilo meko kao kamenje koje je naplaćivao svojim rudarima kada bi ga našao u njihovim korpama sa ugljem koji su slali iz dubine na površinu zemlje. Oh, on nije imao iluzija o svom prijatelju. Ali u Frenkovom kamenom srcu je postojala jedna pukotina, i to ne zbog njegove žene, već zbog ćerke. Frenk bi učinio sve da se Fani uda i to srećno. Ona je visoko uzletala i mnogo puta padala. Sada se zakačila za Dika i njen otac je bio spreman da plati visoku cenu da joj obezbedi bar poštovanje, ako ne i sreću. Ali da li bi išao toliko daleko da plati trideset hiljada sada i isto toliko kada stvar bude gotova? Tomas je sumnjao u to. Ali bi možda i mogao, jer je bacio oko na ovu kuću, i bio bi u iskušenju da ide do kraja samo da vidi svoju kćer kao njenu gospodaricu .

Ispravio se, namestio kravatu, glasno šmrknuo, prešao rukom preko guste sede kose, a onda izašao da potraži Frenka Armstronga.

4.

DO VEČERE su svi u kući, sa izuzetkom gostiju, znali da su tamarala tu. To su znala čak i deca. Čule su kada je Meri razgovarala sa gospođicom Brigmor onako kako je nikada nisu čule da govori, niti su ikada videle takvu reakciju gospođice Brigmor. jer je ona stalno ponavljala, „O ne! o ne!“ na sve što je Meri govorila.

Barbara nije mogla da gleda gospođicu Brigmor u lice. jer joj se pogled stalno zaustavljao na njenim grudima, sada čvrsto pokrivenim. Na gornjem delu njene haljine bilo je deset dugmadi, gusto postavljenih kao da su čelični kalanac koji joj brani ne-dra od napada, ali je Barbara mogla da vidi i kroz katanac i kroz haljinu golo telo kao što ga je videla sinoć.

Gospođica Brigmor ju je zapitala da li joj je loše a ona je samo odmahнула glavom; to su je pitale i Koni i Meri. Onda su odjednom zaboravile na nju jer je Meri dojurila stepenicama i učinila neverovatnu stvar, uzela je gospođicu Brigmor za ruku i gotovo je izvukla iz učionice u dnevni boravak.

Ona i Koni su se prislanjale vratima i slušale. „To su propalice, gospođice,“ rekla je Meri, a gospođica Brigmor je ponovila: „Propalice?“

„Da, skitnice. Znae, gospođice, skitnice, izvršioi. U kuhinji su, ostaće sve do popodne; a onda će početi da skupljaju sve iz kuće. To je kraj, gospođice, kraj. Šta će se desiti? Sta će bili sa decom?“

„Ćuti! Ćuti, Meri.“ Gospođica Brigmor je često govorila Meri da ćuti, ali je retko upotrebljavala i njeno ime; a sada kada je to i učinila, to nije zvučalo kao prekor, jer je dodala, „Uspori malo; reci mi šta se dogodilo. Da li... da li ih je gospodar video?“ „o da. gospođice, jeste. I svi su gotovo izbezumljeni u kuhinji To znači kraj. Svi će biti izbačeni. A šta će biti sa decom.' I gdc ćemo svi mi? Kažu da godpodar duguje bogatstvo, hi I jacle. desetine hiljada. Ni sve stvari iz kuće ni farne neće to moći da

Otplate, kažu. Da! A novac je trošen, kao voda je trošen.....

„Ćuti, Meri!“

U tišini koja je sledila, deca su stajala gledajući se raširenih očiju i otvorenih usta, sve dok ponovo nisu čule Merin glas: „Hoće li odneti i dečiju kuću, gospođice?“

„Kuću? Ne, ne. Mislim da to ne mogu da diraju. To je ostavljeno deci, zajedno sa legatom. Ne, to ne smeju da diraju.“

Opet je nastupila tišina a onda je gospođica Brigmor zapitala, „A kako je gospodar?“

„Kažu da se dobro drži, gospođice.“

U susednoj sobi se začuo šum i Barbara i Konstanca su se popele ne prozor i sele. Pošto niko nije ušao, Konstanca je prošaputala, „Šta to može da znači, Barbi?”

„Ja... ne znam tačno osim da ćemo možda morati da odemo odavde.”

„Da li ćemo otići u našu kućicu?” „Ja... ne znam.”

„Ja bih volela da živim u našoj kućici, lepa je.”

Barbara je pogledala kroz prozor. Pogled je sa ove strane kuće obuhvatao kuhinjsku baštu, voćnjake i veliku farmu. Kućica se nalazila iza velike farme sa druge strane puta, skoro milju daleko i prednjom stranom je, kao i Hol, bila okrenuta ka pustim poljima i brdima, a zadnjom prema prelepoj dolini. Imala je osam soba, potkrovlje i malo dvorište oivičeno ambarom i mnogo pomoćnih zgrada i sve je to bilo na jednom jutru zemlje.

Kuća je bila dom Gledis Armorer koja je bila rođaka njihove majke. Ona se oštro protivila tome da se Tomasu Malenu dozvoli briga nad decom, jer mu, kako je govorila, ne bi poverili ni da gaji svinju; i borila bi se za starateljstvo da je nije omeo artritis. I sve do svoje smrti, godinu dana ranije, nije pokazivala skoro nikakav interes za decu, nikada se nije setila njihovih rođendana, i samo ih je dvaputa pozvala na čaj.

Tako su svi bili iznenađeni kada je deci ostavila kuću i svoje malo bogatstvo, stotinu funti godišnje svakoj od njih dok su žive, sa daljim uputstvima u vezi sa njihovim brakovima a i sa smrću.

Kuća je izgledala isto kao i kada ju je Gledis Armorer ostavila, skromno ali udobno nameštena. Dvoje sluga iz Hola su povremeno odlazili da je provetere i očiste, a baštovan da obradi zemlju.

Gledis Armorer nije naimenovala Tomasa Malena za tutora, jer mu uprkos njegovom očiglednom bogatstvu još uvek nije verovala, nego je sve ostavila u rukama advokata iz Njukastla što je, kako se pokazalo, ispaao dobar potez.

„Barbi!” Konstanca je drmala Barbarinu ruku. „Zar ti ne bi želela da živiš u kućici? Ja bih volela, samo ti i Meri i ujka i kuvarica, i... i Vejl, sviđa mi se Vejt.”

„Kućica je vrlo mala. Ima samo osam soba, u njoj bi mogle da se smeste samo tri osobe, najviše četiri.”

„Da.” Konstanca je mudro klimnula glavom kao da kaže: „Potpuno si u pravu.”

U tom trenutku su gospođica Brigmor i Meri ušle u sobu. Kada je videla decu, Meri je spustila glavu, ujela se za usnu i rasplakala se a onda se naglo okrenula i istrčala iz sobe.

Gospođica Brigmor je prišla stolu i počela da reda knjige kao da deli karte. „Pridite deco, pridite,” nežno je rekla. One su prišle stolu i Barbara je prvi put tog dana pogledala gospođicu Brigmor u lice i bila vrlo iznenađena kada joj je videla suze u očima.

Galerija Hola je oduvek izazivala kontroverzne komentare, jer su neki govorili da je u italijanskom stilu, a neki u postfrancuskom. Oni obavešteni su tvrdili da je to ustvari užasna mešavina svačega. Ali je Tomas uvek imao poslednju reč kada je u pitanju bio period iz koga je galerija, govoreći da je u pitanju čista pretencioznost Malenovih. jer je znao da su, čak i među njegovim najboljim prijateljima, ne samo galerija, već i čitav Hol smatrani suviše pretencioznim.

Galerija je bila mesto koje je Dik Malen izabrao da Fani Armstrong ponudi brak. Kolikogod da mu se zajednica sa njom gadila, znao je da je život igra koja mora da se odigra, i to sa određenom količinom elana, pa mu je sada bila potrebna svaka pomoć koju je mogao da dobije. Zato je izabrao romantičnu atmosferu koja je preovladavala na galeriji.

Otvorio je zasvođeni ulaz dugačke zeleno-zlatne sobe i malo se naklonio čekajući da ona prođe; zatim su lagano krenuli širokim crvenim tepihom koji je prekrivao pod od mozaika.

Duž svake strane galerije je bilo po šest prozora i svaki je u svom udubljenju imao sedište dovoljno da dvoje ljudi udobno sedne. Zidovi između prozora bili su presvučeni zelenim reljefnim somotom i na svakom su se nalazile dve velike slike u zlatnom ratnu, smeštene jedna iznad druge. Na sredini tavanice se nalazila velika zvezda, iz koje su zraci išli u svim pravcima.

Fani Armstrong je zastala na sred galerije, i nakon što je pogledala udaljena vrata na koja su ušla dvojica slugu, skrenula je svoje sitne zelene oči na jednog od slugu koji je upravo zatvarao ili otvarao prozor, i rekla: „Da li nešto nedostaje?”

„Nedostaje? Na šta mislite?”

„Čini mi se da osećam zabrinutost u kući... kod slugu. Kada sam malopre izašla iz sobe videla sam dve sluškinje kako se došaptavaju a kada su me ugledale uplašeno su pobile.”

Progutao je a onda rekao, „Čini vam se.”

„Možda” - nastavila je da šeta - „ali imam i dobar njuh za neobično, ono što je izvan šablona, a kada sluge izađu iz šablona... ! Sluge su kao barometar, znate!” Stidljivo mu se osmehnula, ali je on gledao pred sebe kada je rekao, „Fani, nešto bih vas pitao.”

„Slušam vas.” Ponovo stidljivi smešak. Još uvek je nije gledao. „Ono što imam da vas pitam zahteva prostor i vreme. Ovo je mesto koje sam izabrao, ali vreme je, zbog” - zastao je i slabo joj se osmehnuo - „jurnjave slugu nepodesno. Mislite da biste mogli sa mnom protiv vetra?”

Njenu stidljivost je sada zamenio zabavan, ciničan osmeh koji ga je uznemirio. Dobro je znao da će život, čim je oženi postati borba dveju volja; jer se ispod njene snobivljivosti krila žena koja je htela da bude po njenom i koja bi, u slučaju da ne bude tako, napravila pakao.

„Otkud odjednom tolika ceremonijalnost?“ Gledala ga je pravo u lice. „Ako mogu satima da idem za psima i vašim ocem kroz lapavicu i blato, mogu da podnesem i ružno vreme kao što je ovo danas, zar ne?“ Malo je napućila usne.

„Dobro! Idemo onda u letnju kuću.“ Vesto simulirajući žudnju uhvatio ju je za ruku. „Idemo sporednim putem; doneću vam ogrtač.“ Sada je u njegovom glasu bio zaverenički ton.

Poput dece su protrčali kroz vrata koja su im sluge otvorile; zatim su preko odmorišta prošli kroz zelena vrata do hodnika odakle su desno stepenice vodile gore do dečijeg boravka, a levo dole do puškarnice.

Puškarnica se nalazila na kraju dugog i širokog hodnika, iz koga su vrata vodila u dnevnu sobu kućepazitelja i u trpezariju višeg osoblja, u hol za sluge i u batlerovu ostavu; tu su se nalazila i vrata za podrum, i, na samom kraju, vrata ka kuhinji.

U podnožju stepeništa jedna sluškinja je klečala na kamenom podu hodnika sa drvenom kofom pored sebe, a kameni prostrani pod je od zida do zida bio prekriven sapunicom.

Kada je Dik sa preteranom kurtoaznošću pružio Fani ruku da joj pomogne da preskoči mokru krpu, i dok je ona, sa malo podignutom suknjom, stidljivo oklevala, jasno se čuo glas iz batle-rove ostave koji je dopirao do hodnika, „Zao mi je gospodara, ali ne i onog mladog ždrebca. Sada će verovatno morati da nauči šta znači zarađivati za život, ali neće imati hrabrosti za to. Muka mi je bilo proteklih nekoliko dana kada sam gledao šta se sve ovde događa. Pokušavao je da proturi svoje šale i da se napravi važan svojim londonskim prijateljima.“

Devojka je ustala sa poda, lica na kome se video strah, ali kada je pokušala da se išunja na vrata, Dik Malen ju je besno iliio za ruku i povukao nazad. Fani je i dalje bila daleko na nasapunjanom delu poda i on je izgleda za trenutak zaboravio na nju, jer je besniim pogledom fiksirao otvorena vrata sa strane. Glas koji je odatle dolazio je sada govorio: „Ona trojica u kuhinji, izvršiooci ili poveriooci, nazovi ih kako hoćeš, neće čekati duže od popodneva, i sigurno su bili dobro podmazani da i toliko čekaju. Ali stari misli da će dotle mladi skorojević ipak da zaprosi, jer stari Armstrong neće ništa drugo da prihvati. o, bože! Nadam se da će je osvojiti. Nadam se da hoće, jer će ga ona izvući, mlada gospođica Fani Armstrong, ako išta znam. Gospođa Braun mi kaže da je stari morao jutros da ga šutne u zadnjicu da bi se malo potrudio. Ona je dobra za valjanje u perju. ali nije za brak. Ali prosjaci ne mogu da biraju, ne kada su sudski izvršitelji tu, a to znači kraj Gospodara Glavonje Dika ukoliko ona.....“

Kada je Vejt bio povučen za kragnu svoje opšivene uniforme i bačen na zid hodnika, za trenutak je bio ošamućen, ali samo za trenutak, jer je sledeća stvar koju je znao bila da se bori sa mladim gospodarom, bori za svoj život.

Kada je ponovo udario o zid osetio je da je ovoga puta to bila Ordova ruka, a onda je čuo kako Dik Malen viče na njega. „Napolje! Napolje! Svinjo. Čuješ li? Napolje! Otpušten si. Ako za pola sata ne odeš odavde... „

Vejt se pridigao od zida, ali se nije odšunjao pod besom mladog gospodara kao što bi mnoge sluge uradile, jer se u njemu krila tvrdoglavost duge linije pobunjeničkih seljaka. Njegove dede i čukundede su bili zemljoradnici, ali je njegov otac bio primoran da u sedmoj godini ode u rudnik a kada mu se rodilo prvo dete ogorčeno i odlučno je izjavio: „Ovaj neće imati lance među nogama i neće sa sedam godina vaditi rudu. Bogami neće! Ne, ja ću se postarati za to." I postarao se, jer je poslao sina u sluge.

Hari Vejt je prvo počeo kao konjušar ali se ubrzo, podstaknut očevim ambicijama, okrenuo služenju, jer je tamo mogućnost napredovanja bila izvesnija a rad lakši i čovek nije napolju po lošem vremenu. Pre nego što je pre pet godina došao u Hol. imao je dve veze, a onda se oženio i dobio dvoje dece, a treće je bilo na putu.

Ovog jutra ga je sudbina kuće brinula skoro onoliko koliko je brinula i gospodara. Posao je bilo teško dobiti, naročito ako ste imali ženu i troje dece; ali biti isključen zbog propasti kuće je bilo jedno, a biti izbačen bez ikakvih referenci je bilo nešto sasvim drugo, i to nešto protiv čega je trebalo boriti se. I sada se popustljivost njegovih predaka prema nepravdi pretvorila u protest, i on se usudio da se suprotstavi mladom skorojeviću, kako je mislio o njemu, i da mu bezobrazno kaže: „O ne, neću; ne idem odavde po vašoj naredbi, jer me vi niste ni zaposlili, gospodine; ako neko treba da mi kaže da odem biće to gospodar, a ne vi."

Čak je i Ord bio zaprepašćen; što se tiče gospodina Dana. koji je upravo ušao kroz zelena vrata i sa nevericom posmatrao događaj, on je bio toliko skamenjen onim što je čuo da nije mogao da kaže ni reč. A kada je povratio pribranost i hteo da napravi još jedan korak prepao ga je mladi gospodar koji je skočio i gotovo ga oborio kada je pojurio u puškarnicu.

Njegova namera je bila toliko jasna svima da je došlo do gungule, ili nečeg sličnog tome kada su Dan i Ord skoro skočili na Vejta i odvukli ga u kuhinju, gde je bilo iznenađeno osoblje i tri ozbiljna čoveka.

Dok ga je batler gurao napred šišteći: „Kupi se, čoveče." iz hodnika se začuo plačljiv glas Fani Armstrong: „Ne! ne!" Onda su se kuhinjska vrata sa treskom otvorila i na njima je stajao Dik Malen sa dugocevom puškom u ruci. Podigao ju je na rame i nanišanio tamo gde se Vejt, koji je pošao prema zadnjim vratima, zaustavio i okrenuo, ne verujući da bi mladi

gospodar mogao da puca u njega, a u isto vreme znajući i da bi mogao. „Deset sekundi... Dajem ti deset sekundi!"

Bilo zbog toga što Vejt nije mogao da prihvati ovu situaciju kito realnu ili zbog toga što ga je njegova urođena tvrdoglavost sprečavala da izvrši naredbu, on se nije okrenuo prema vratima i potrčao; nije to uradio ni kada su sluškinje počele da vrište i šćućurile se u ugao sa kuvaricom, dok su Dan i Ord glasno protestovali: „Gospodaru Dik! Gospodaru Dik!" Ali na sigurnoj udaljenosti.

Trojica sudskih izvršitelja su stajala tamo gde su se i zatekli; uli samo dok Dik Malen nije suzio oči i pogledao niz cev puške. Onda je onaj koji je do sada govorio rekao glasom koji je odavao autoritet: „Spustite pušku, ser, inače ćete nekoga povrediti."

Pogled Dika Malena je za trenutak skrenuo sa puške u sudskog izvršitelja i sada je mržnja prema njemu i celom njegovom rodu bila iskazana recima: „Pazite da to ne budete vi."

Kada je sudski izvršitelj skočio i zgrabio pušku došlo je do kratke borbe u koju se niko nije umešao. A onda, kao što je samo nekoliko minuta ranije Dik Malen gurnuo Vejta na zid, sada se i on našao pritisnut uz dugački orman sa puškom preko grudi. Takva uvreda nije mogla da se otrpi. Podigao je koleno i udario sudskog izvršitelja u stomak, a zatim je okrenuo pušku i kundakom ga udario u glavu. Sudski izvršitelj se savio i sa tupim udarcem pao na kameni pod.

Usledio je trenutak tišine pune zapanjenosti, a onda je ženski vrisak ispunio ne samo kuhinju već i celu kuću.

Samo jedna žena nije vrisnula. Fani Armstrong je samo zinula pre nego što se okrenula i potrčala hodnikom kroz zelena vrata pa u hol, vičući: „Oče! Oče! Oče!"

Frenk Armstrong je upravo ulazio u hodnik sa Tomasom. Obojica su bili u biblioteci gde je Tomas sa puno takta dotakao temu pozamašnog zajma, a Frenk Armstrong je posle okolišanja otvoreno rekao: „Pa, to zavisi od mladih, Turk. Ti znaš moje želje; ako je moja devojčica srećna, srećan sam i ja, i spreman sam da platim za to." Baš u trenutku kada je Tomas ispustio dugi uzdah olakšanja krici su se zaorili kućom. A sada, dok je posmatrao kako se Fani Armstrong baca ocu u zagrljaj, povikao je, „Šta je bilo? Šta je bilo?" Ali nije dobio odgovor jer ni Dan, koji je upao u hol i prišao mu, nije mogao da izusti ni reč, „Šta je, čoveče? Zašto žene vrište?"

„Gospodine... gospodine... nesreća." Hladnokrvni batler je vidno drhtao. „G... gospodar Dik, sudski izvršitelj, on... on je po* vređen. Gospodar Dik je podigao pušku na njega."

Tomas ga je besno pogledao kao da će da ga optuži da je pijan, jer je znao da je ovaj to mogao da bude svake večeri posle posla. A onda je pojurio preko hola, tresnuo zelenim

vratima, pa niz hodnik stigao do kuhinje. A tamo se ukočio na samim vratima. Izraz na njegovom licu bio je skoro isti kao i na batlerovom nekoliko minuta nakon događaja.

Polako je prišao čoveku koji je ležao na podu i pogledao ga. Njegovi prijatelji su mu otkopčali kaput, prsluk i košulju, a jedan mu je držao ruku na srcu; drugi je pokušavao da zaustavi krv koja je tekla sa glave i lica.

„Je l'... mnogo loše?“ Tomasove reci su se jedva čule. Jedan od dvojice ljudi je okrenuo svoje bolesno blede lice i rekao: „Izgleda da jeste, gospodine; ali još uvek diše.“

Tomas je sada prešao pogledom po kuhinji. Svi su, uključujući i njegovog sina, izgledali ukočeno kao na slici. Vrištanje je prestalo; jedini zvuči su dolazili od devojaka šćućurenih u uglu.

Tomasov pogled se zaustavio na sinu. Dik je stajao pored stola na kome je sada ležala puška. Jedna ruka mu je i dalje bila na cevi, dok mu je druga opušteno visila sa strane; lice koje mu je bilo crveno od besa sada je bilo sivo. Pogledao je u oca, ovlažio usne, a onda promrmljao: „To je bio nesrećni slučaj. Slučaj... Hteo sam da zaplašim ovog “ podigao je drhtav prst i uperio ga u Vejta koji je stajao nepokretan kao mumija. Ni jedan mišić mu se nije pomerio na licu; nije čak ni treptao.

Tomas je urliknuo i povikao Danu koji je stajao na vratima pored Frenka Armstronga: „Idi po kočije! Brzo dovedi doktora! Izvedi žene.“ Pokazao je rukom prema uglu. „Neka odnesu čoveka gore... Ti!“ - sada je pokazivao na kuvaricu - „Donesi toplu vodu. Brzo! Mrdnl se!“

Kuhinja je oživela od užurbanosti, straha i brige.

Frenk Armstrong je sada prišao Tomasu i pogledao dole u i onda suženim očima skrenuo pogled ka Diku koji je i ilijiiio sa rukom na pušci. Onda se bez reči okrenuo i izašao iz kuhinje u hol, gde se Fani naslonila na balustradu u dnu stepeništa. Uzeo ju je za ruku pa su se zajedno popeli do njene sobe, a tamo joj se okrenuo i rekao: „Kako se sve ovo dogodilo?“

Fani je gledala oca. Ona nije bila emotivna žena i nije se laku predavala suzama. Frenk Armstrong čak nije mogao ni da se licu kada ju je video da plače, ali ju je sada, dok je gledao kako |o| suze lagano naviru i teku niz obraze, zagrlio i poveo je do Stolice, rekavši: „Ispričaj mi.“

I ona mu je ispričala.

Počela je tako što je rekla: „To se desilo zato što je čuo glavnog slugu kako govori istinu o njemu,“ a onda je drhtavih usana i iivvršila sa dubokom ogorčenošću. „Cela kuća zna da je bio nate-ran da me zaprosi i da mrzi čak i samu pomisao na to. Nadam se da će ovaj čovek da umre, pa da i on umre zbog toga što je uradio, zato što ga mrzim. Mrzim ga. Oh oče,

hajdemo odmah odavde, odmah." Sledećeg trenutka je zagnjurila lice u očev sako, a on je morao da je stegne čvrsto, kako bi prigušio njene jecaje.

5.

U KUĆI JE bilo četiri osobe koje nisu znale šta se dogodilo u proteklih sat vremena. To su bile gospođica Brigmor, Meri Pil i deca.

Gospođica Brigmor se, mislila je Meri, u poslednjih nekoliko sati pretvorila skoro u ljudsko biće. Rekla je sebi da nikada u životu nije videla da se neko tako brzo prometni, i kada joj je gospođica Brigmor, odvođeci je na stranu, rekla ono što namerava da uradi toga dana, e tada zaista nije mogla da veru je sopstvenim ušima, jednostavno nije mogla.

Evo šta je gospođica Brigmor smislila. Ona, Meri, sići će salon ili u trpezariju ili u bilo koju praznu sobu i neprimetno i pokupiti male srebrne predmete, kao što su prstenovi za salvei ili jednu džordžijansku bočicu. Bio je tu i mali srebrni servis zu čaj u vitrini salona, od šest delova sa poslužavnikom. Trebalo onda da uzme i velike igle i da sve to prišije za svoju podsuk nju - da li ste ikada čuli za nešto slično? Gospođica Brigmor joj je čak i pokazala kako sve to treba da izgleda. Onda, kada bude uzela onoliko srebra koliko je moguće, trebalo je da zade od vitrine do vitrine i da pokupi kameje i burmutice. Zinula je kad joj je gospođica Brigmor rekla gde se tačno nalaze ti predmeti; ona je bila u ovoj kući tri puta duže od gospođice Brigmor a ne bi mogla da kaže čak ni šta se nalazi u vitrinama, a kamoli gde je tačno svaki predmet. Kada je povratila vazduh zapitala je, „Ali šta ćemo sa svim lim stvarima? Oni će i ovde da popisuju stvari."

„Ne budi glupa, Meri," rekla je gospođica Brigmor, svojim uobičajenim tonom. „Ovde se neće dugo zadržavati."

„Ali kako ćemo da ih iznesemo i gde ćemo da ih stavimo'."

„Meri" glas gospođice Brigmor je bio spor i smiren - „deca će preći u malu kuću, zar ne? Ja ću najverovatnije da idem sa njima, verovatno i ti, a neću se iznenaditi ako i gospodar prede tamo na neko vreme... „

„Gospodar u maloj kući!"

„Da," rekla je gospođica Brigmor, „gospodar u maloj kući, Meri. Ti ljudi počnu da skupljaju inventar čim uđu u prostoriju, oni mentalno zabeleže skoro sve što vide, sudski izvršitelji imaju oči kao risovi, ništa ne može da im promakne, tako da bi bilo glupo, vrlo

glupo ako bi prikupile pa ih ostavile ovde, zar ne'." „Da, gospođice," odgovorila je Meri. „Ti ćeš povesti decu u šetnju kao i svakog dana, ali ću danas i ja poći sa vama, pa ćemo poneti onoliko koliko budemo mogle. Ono što ne možemo da prikačimo ili da zašijemo ugura? ćemo u steznike. Deca će pomoći. Njihove ogrtače možemo da pričvrstimo kamejama... Sada me pažljivo slušaj....,

Onda je gospođica Brigmor rekla Meri gde se nalaze pomenuti predmeti, a zatim dodala: „Idi prvo u salon i ako bude prazan, pokupi minijature i burmutice, a ako te neko bude zapitao šta radiš, uputi ga na mene; samo reci potraže gospođicu Brigmor u dečijoj sobi."

I Meri je uradila tačno onako kako joj je rečeno. Čak je i uživala u tome, jer je nasamarila sudske izvršitelje koji su sve pokvarili, upropastili ceo Hol i gospodara i sve. Ta gospođica Brigmor ju je stvarno iznenadila? Ko bi to pomislio? Ponašala se likom kao da je ljudsko biće.

Meri je četiri puta išla od prizemlja do dečije sobe i samo ju jedna osoba pitala šta to radi. Bio je to Vejt. „Šta si to naumila, Meri?" rekao je. „Sa time se nećeš izvući. 'Oćeš negde da pobegneš?"

„Ja radim ono što mi je rečeno, Hari," kratko je odgovorila. „A li se obrati gospođici Brigmor." „Znači to je," rekao je on. „To je," odgovorila je.

„Ta zna šta radi. Šta će sa tim?" upitao je Vejt. „Odneće sve u malu kuću za gospodara." „Pa, biće mu potrebno, kad završe sa njim. Daj da ti pomognem."

Ona je na ovo odgovorila: „Ne, znam šta treba da uzmem, ti možeš da čuvaš stražu pa ako neko krene ovamo ti kašlji."

I tako su gospođica Brigmor, njene štićenice i Meri Pil toga prepodneva izašle u šetnju. Išle su polako dok nisu dobro odmakle od kuće, a zatim su požurile kroz bašte. Ali hod im je bio usporen težinom podsuknji. Izašle su na glavnu kapiju i uputile se putem ka maloj kući gde je, kako nije bilo podruma, gospođica Brigmor naredila Meri da potraži čekić i dleto u pomoćnim zgradama. Kada je to urađeno, gospođica Brigmor je zavrnila trpezarijski tepih sve dok nije dodirnuo masivnu nogu od stola u obliku kandže, a zatim je čekićem i dletom, kao da to radi svakoga dana, počela da odiže pod debeo devet inča.

Pošto je gurnula ruku u tamnu dubinu ispod poda rekla „Ovo će da bude dobro; dole struji vazduh i dno je od giuln kamena. A sada mi dodajte stvari, polako, jednu po jednu. Nem potrebe da ih uvijamo jer neće ovde dugo ostati."

Konstanca se kikotala dok je dodavala stvari gospođici liri mor. Njoj je svo ovo bilo uzbudljivo, dok Barbara nije pokazivtjla la nikakve spoljašnje znake osećanja.

Iako je gospođica Brigmor pokušala da sve to preokrene u igru, Barbara je znala da je sve to ipak ozbiljno. Bila je preplavljena osjećajem nesigurnosti, koga se sećala još od vremena kada ih je ujka Tomas prvi put doveo u Hol.

Gospođica Brigmor je znala kako se njena štićenica oseća pa ju je, kada je vratila podni poklopac, prekrila ga tepihom i zatvorila vrata kuće, uzela za ruku i rekla: „Dođi da se trkamo sa Meri i Konstancom do glavnog puta.”

Barbara je takođe primetila da se gospođica Brigmor promenila, ali ju je uprkos tome i njenoj novoj mekoći, još uvek videla kako leži na krevetu i jeca, i znala je da je nemoralna.

Gospođica Brigmor je sa izvesnim osedanjem trijumfa izvela svoju gusarsku družinu kroz glavnu kapiju posle njihove ponovne posete maloj kući. Smrkavalo se, bilo je jako hladno i padala je kiša, ali joj vreme nije smetalo. Kada je poslednji put bila umešana u sličnu stvar, to je propalo, bar njenoj majci, i samo je blagovremena pomoć prijatelja sprečila da joj majku izvedu pred sudiju. Ali ovog puta je uspela. Procenila je da su spasili predmete u vrednosti od nekoliko hiljada funti, od čega su minijature bile najvrednije. Naravno možda je i pre naglila jer je gospodar imao dobrog prijatelja u gospodinu Armstrongu. Štaviše, ukoliko se veza između gospođice Rani i gospodara Dika ostvari onda će problem biti rešen a na njenu akciju će se možda i ljutiti ili smejati, što bi bilo teže podneti. Ali kako joj je gospodin Braun juče poverio, on je imao velike sumnje u namere gospodara Dika. Po njegovim recima gospodar Dik je bio poput neposlušnog ždrepcu pa nije mogao da zamisli kako ga gospođica Fani Armstrong dresira... Po mišljenju gospodina Brauna, osim toga što je bila mnogo starija od njega, ona nije bila njegov tip; neki ždrepci su, uprkos temperamentu i snazi, imali meke njuške a on je pretpostavljao da bi gospođica Fani suviše zatezala uzde.

Gospodin Braun je oduvek voleo konjušnice. Ponekad se pitala kako je izabrao profesiju sobara, znajući da njegovo znanje i očigledne simpatije naginju više četvoronožnim bićima. Ipak je gospodina Brauna resila da prihvati ozbiljno jer se pokazalo da je više puta bio u pravu i u odnosu na gospodara i gospođicu Dika.

U trenutku kada je prelazila put brzo vodeći decu i Meri pre nego što padne kiša, zamislila je u glavi sliku kako gospodaru objašnjava svoj postupak, naravno u zgodnom trenutku, a taj zgodan trenutak, kako ga je ona videla, izazvao je topao, uzbudljiv osjećaj u njenom telu, jer sada više nije bilo kraja takvim zgodnim trenucima. Ako bi gospodarevi poslovi bili sređeni, takvi trenuci bi se nastavili, ali u intervalima; ali ukoliko bi bio primoran da se povuče u malu kuću, onda bi oni sigurno bili češći. Ma šta da se dogodi, osećala je da ne može da izgubi. Njeni usamljenički dani su bili završeni. Ona nije bila stvorena za samački život. Njeno rano vaspitanje joj je onemogućilo da nađe telesnu vezu sa

onim muškarcima koji su, u hijerarhiji osoblja bili klasifikovani kao odgovarajući partneri za guvernante; sobari i kućni upravitelji.

Nije povela svoje štíćenice ka glavnim vratima, niti dvorištem do zadnjeg ulaza, nego je prošla celom dužinom zadnje terase dok nije ušla u dvorište iz pravca štala. Onda je otvorila uzana vrata, gurnula decu u hodnik i pošla za njima, praćena Meri.

Gospodin Tvidi, kućni upravitelj, gospodin Dan, batler i domaćica, gospođa Brajdon, svi u dubokom razgovoru, okrenuli su joj uplašena lica a njihovi izrazi su bili takvi da je zastala i upitala: „Šta se dogodilo?"

Gospođa Brajdon je odgovorila: „Užasna stvar, gospođice Brigmor. Nećete verovati; niko od nas ne može da veruje. Gospodar Dik... Gospodar Dik je napao jednog od sudskih izvršitelja, onog glavnog. Hteo je da upuca Vejta, mislim na gospodara Dika, a sudski izvršitelj je krenuo da ga zaustavi. Za sve je kriv Vejt, on je napravio problem. Poslali su po doktora. Sudski izvi šitelj je loše, vrlo loše. Može odmah da umre, ovako." Nečujno je pucnula prstima.

Gospodin Dan je rekao tihim glasom: „Ako umre, gospodar Dik će visiti, imajući u vidu da je to sudski izvršitelj."

„Tišina! Dosta!" zagrmela je gospođica Brigmor a onda se okrenula i gurnula zapanjenu decu hodnikom pa uz stepenice, ostavljajući Meri iza sebe.

Meri je stajala i zurila u svoje pretpostavljene, a onda promrmljala: „A Vejt? Šta je sa njim?"

Upraviteljev glas je sada odavao autoritet, bio je glava kuće odmah posle gospodara. „On se pakuje i odlazi... odmah." „Ali... ali Dejzi; treba da se porodi, ne mogu... „Pil!" Gospođa Brajdon je zaustavila Merin protest. „Dosta. To nije vaša stvar. Vaš posao je dečiji deo, i zato odmah idite tamo."

Meri je otišla posle malo, ali polako, ne misleći sada ni na gospodara ni na gospođića Dika, čak ni na sudskog izvršitelja, nego samo na Dejzi Vejt i na njenu muku. Dete je moglo da stigne svakoga dana, već ga je prenela; a vidi kakvo je vreme. Zastala je kod prozora na odmorištu i pogledala napolje. Kroz oblak kiše je videla porodične kućice, kako su ih zvali. Dodeljene su onom osoblju koje je imalo decu ali je radilo u samoj kući. Tri kuće su bile naslonjene na kraj štala. Dok je gledala, vrata srednje kućice su se otvorila i iz nje je izašao jedan čovek, i iako nije mogla dobro da ga vidi znala je da je to Han Vejt, jer je stavljao kutiju na ručna kolica koja su stajala ispred vrata.

Ta proslavljena kolica su izazvala veliki podsmech kada je pre pet godina stigao sa svojim stvarima na njima. Niko do tada nije čuo da sluga dolazi u službu gurajući kolica. Ali je on izdržao podsmehe, jer je njegov otac napravio ta kolica za sebe kada je pošao u službu sa

recima: „Kada budeš imao dovoljno stvari da napuniš ova kolica, momče, bićeš dobro." A sada, pomislila je Meri plačno, ima dovoljno stvari, dvoje dece i ženu kojoj je potreban krevet. Šta će biti sa njima? Gde će da odu? Želela je da istrči i da se pozdravi sa njima, jer joj je Dejzi bila prijateljica. Ali gospođa Brajdon još uvek bila u hodniku, mogla je da joj čuje glas.

Teško se popela stepenicama odmahujući glavom i govoreći bi „Eh! Šta se sve danas dogodilo; kao da je propast sveta, da, tačno lako."

6.

U KUĆI JE bilo tiho. Kao tišina koja nastaje posle oluje; bilo je toliko mirno, da niko ne bi poverovao da je oluja upravo prošla, i nije bilo njenih tragova.

Kada je ušao u hol, tišina je pogodila Toinasa snagom dubokog rezonantnog zvuka. Dan tih dana nije imao vremena da osluškujе dolazak kočija i da bude tamo da preuzme njegov šešir, kaput i štap, jer je sada radio što i ostali muškarci - i tako je užurbano došao iz pravca radne sobe i rekao Tomasu: „Žao mi je gospodine.“

Tomas je odmahnuo rukom. Skinuo je kaput i predao ga Danu, pitajući: „Da li je neko dolazio?“

„Čovek gospodina Ferijera je doneo pismo; u radnoj sobi je.“

Tomas je brzo prešao hol i ušao u radnu sobu. Pismo je bilo naslonjeno na pritisakivao za papir na jedinom praznom mestu na stolu. Nije uzeo tanak nož za papir u obliku kopita nego je pismo otvorio prstom.

Pismo je pročitao stojeći. Bilo je kratko: „Dragi Tomas. Ti znaš i da ti ne kažem da duboko saosećam sa tobom i kada bi bilo moguće da ti pomognem, znaš da bih to i uradio, ali su stvari na poslu trenutno u kritičnoj fazi. Kao što sam ti rekao kada smo se poslednji put videli, moram da zatvorim fabriku u Šildsu. Međutim, ukoliko bi ti nekoliko stotina nešto značilo, dobrodošao si, ali ne mogu da ti dam hiljadu. Navrati kad god hoćeš, znaš da si uvek rado viđen.“ Bilo je potpisano samo sa, „Džon.“

„Uvek si rado viđen.“ Reči su mu jedva prolazile kroz zube. Nije mogao da veruje. Jednostavno nije mogao. Zgužvao je pismo i tresnuo pesnicom po njemu. Posle nekoliko trenutaka seo je u kožnu stolicu sa visokim naslonom i glava mu je pala na grudi. Armstrong, Hedli, a sada i Fenjer, ljudi za koje je mogao da se zakune da će biti uz njega do smrti, jer su to bila njegova tri najbolja druga; štaviše, bili su to ljudi koje je obasuo onim najboljim iz svoje kuće. Kada se najstariji sin Džona Ferijera, Patrik, oženio, odneo im je srebra u vrednosti od više od šest stotina funti: a kada je rođeno njihovo prvo dete njegovi bokal, tanjir i kašika za krštenje su isto koštali, a sada Džon, njegov dobar prijatelj, piše da može da sakupi samo nekoliko stotina. Bilo bi bolje da je uradio isto kao Frenk Armstrong i u potpunosti ignorisao njegovu molbu. Njegova molba Frenku je bila vraćena uz objašnjenje da su gospodin Armstrong, njegova žena i kćerka otišli u London, i da se ne zna koliko će ostati... A Ralf Hedli? Tomas mu je pomogao dok je bio niko i ništa, mogao bi čak da kaže da ga je on stvorio. Godinama je čak i dopunjavao njegov dohodak novcem koji je od njega

izgubio na kocki. U mladosti se kladio i na muvu koja mili po prozoru, u sto funti, i plaćao je sa osmehom zato što se radilo o Ralfu, a Ralfu je bila potrebna pomoć.

I baš zato što je znao koliko mu je pomogao, tražio mu je tri hiljade na zajam; dovoljno da pokrije kauciju za Dika, da isplati sluge i da preživi u narednih nekoliko meseci. A šta je Ralf poslao? Ček na tri stotine funti. Rekao je da će Margarciino venčanje biti skupo a i onaj mladi đavo, Džordž, troši novac kao vodu. Možda kasnije, kada bude znao kako stoji posle svadbe, verovatno će moći više da pomogne.

Snishodljivost koja je proizilazila iz ovog pisma, a i nešto više, nešto što je provejavalo iz odbijanja njegovih prijatelja da stanu uz njega u ovom užasnom trenutku, udarilo ga je pravo u čelo i za neko vreme zamaglilo saznanje koje je potiskivalo njegov ponos i samopoštovanje. Ali je sada to Saznanje isplivalo na površinu i moglo je da se opiše samo jednom rečju, nedopadanjem. Nekada je mogao da upotrebi termin „ljubomora“ za to, ali više ne. Sada je znao ono čega je godinama bio svestan: nije imao prijatelja. Ovi ljudi ga zaista nisu voleli, kao što ni mnogi pre njega nisu voleli njegovog oca. Bio je Malen; Turk Malen, kako su ga zvali njegovi navodni prijatelji zbog nedela koja su ostavila traga na glavama njegovih potomaka. Svi se muškarci kurvaju, ali je njegovo kurvanje ostavilo trag na njima. Bio je Turk Malen, „čovek sa haremom u brdima“, kao što je rekao jedan saljivdžija. U redu, mnoge muškarce je napravio rogonjama, ali nikada nije izneverio prijatelje, niti se upustio sa njihovim ženama, plaćao je kockarske dugove i nijedno njegovo dete nikada nije bilo gladno; bar ne koliko je on znao.

Na vratima se začulo kucanje i u sobu je ušao Dan sa poslužavnikom.

„Pomislio sam da biste želeli nešto vruće, gospodine.“

„O da, Dan.“ Tomas je pogledao solju vrućeg ruma koja se pušila, omirisao je i kiselo se osmehnuo. „Sigurno i ovo već nestaje.“

„Uspeo sam da sačuvam izvestan broj flaša, gospodine.“

„Ah! Dobro ste to smislili.“ Ponovo se kiselo osmehnuo. „One će iz više razloga biti sada uteha.“

Srknuo je rum, a onda upitao, „Koliko vas je još ostalo“

Dan je skupio usne pre nego što je odgovorio: „Osim g. Brauna i g. Tvidija, tu je još gospođa Brajdon i, naravno, gospođica Brigmor i Meri Pil.“

„Šestoro.“

„Da, šestoro u kući, i dvoje je još uvek u konjušnici. Oni... oni će morati da ostanu sve dok...“ Glas mu se izgubio.

„Da, da, naravno. Gde je sada g. Tvidi?“

„Obilazi farme, gospodine. Kao što ste naredili, ostavlja samo neophodno osoblje.“

Tomas je prešao pogledom preko gomile papira i računa na stolu. Zatim je još jednom srknuo a onda ponovo pogledao u Dana i rekao: „Biće sve u redu, Dan; daću vam dobre preporuke. Samo... samo mi recite kada želite da odete. Gomile kuća će se otimati za vas.”

„Nema nikakve žurbe, ser.”

„Ali ne možete da živite od vazduha. Dan, kao ni mi ostali. Posle ove nedelje neću više moći da vas plaćam.”

„Znam, gospodine. Ipak, nema potrebe za žurbom. Gospoda Brajdon ima isto mišljenje a i g.Tvidi; a siguran sam da možete da se oslonite i na gospodina Brauna.”

Tomas je spustio glavu. Od četrdesetoro zaposlenih u kući i na farmama, šestoro je bilo spremno da oстане sa njim u ovom trenutku, dok ne budu izbačeni. Moglo bi da se kaže da je to dobar procenat. Čudno je kako čovek pronade prijatelje. Pogledao je Dana i rekao, „Zahvalite im u moje ime. Ja ću... videću se sa njima kasnije.”

„Da, gospodine.”

Kada se okrenuo da pođe, Dan je zastao i rekao, „Mogu li da vas pitam kako je gospodičić Dik, gospodine?”

Tomas je istegao svoj debeli vrat a onda rekao, „Drži se dobro koliko može, Dan. Ja... nadao sam se da ću moći da ga izvučem ali...” kucnuo je po zgužvanom pismu i rekao, „Bojim se da nisam uspeo.” Čudno kako čovek može ovako da razgovara sa svojim batlerom, normalnim tonom, bez bilo kakve komande, snishodljivosti ili okolišno, kao što neki razgovaraju sa svojim prijateljima.

„Žao mi je, gospodine.”

„I meni, Dan, i meni. Usput, gde su ljudi?” Nije ih nazvao sudskim izvršiteljima.

„Dvojica su u biblioteci, gospodine, popisuju knjige, a ostali su u zapadnom krilu, pregledaju spavaće sobe.”

„Šta mislite, koliko će im još trebati?”

„Rekao bih dva dana, najviše tri, gospodine.”

Tomas je zatvorio oči i za trenutak promislio pre nego što je rekao: „Usput, kuvarica je otišla pre tri dana, zar ne? Ko sada kuva?”

„Pa, gospodine” - Dan je lagano nagao glavu prema njemu - „gospođa Brajdon i ja se prilično dobro snalazimo, a i gospođica Brigmor je od velike pomoći. Ona se stara o dečijim obrocima, kao i o njenim i obrocima Meri Pil.”

„Hvala vam, Dan.”

„Hvala vama, gospodine.”

Ponovo sam, Tomas se naslonio u stolicu i, istežući ruku, pritisnuo očne jabučice kažiprstom i palcem. Zaboravio je na decu jer ih danima nije video, ona ih je držala dalje od

njega. Čudno da je o njoj mislio kao „ona“. Zašto? To je bilo suviše lično za njeno skromno malo telo. Ali je ipak omekšala. Zaista jeste. U svakom slučaju, drago mu je što je ona uz decu, i što deca imaju kuću u koju će da odu, kao i dve stotine godišnje. Ali mogu li da izdrže sa dve stotine godišnje? Pa, moraće. A šta ona dobila'. Otvorio je jednu ladicu i izvadio knjigovodstvenu knjigu i, okrećući strane, prstom došao do imena. Brigmor... Brigmor, Ana. zaposlena kao guvernanta od 1. septembra 1844. godine, sa platom od 45 funti godišnje.

Četrdeset pet funti, to će napraviti veliku prazninu u dve stotine. Onda, tu mora da bude i neko ko će da obavlja posao. Koliko zarađuje ona Pil? Okrenuo je strane. Meri Pil, treća kuhinjska sluškinja, dve funte i 12 šilinga godišnje, sa dodatkom piva, šećera i čaja; unapredena u drugu kuhinjsku služavku sa 5 funti godišnje; unapredena u dadilju 1844. sa 12 funti godišnje, sa dodatkom piva, čaja i šećera.

Da, to je još novih 12 funti. Tako bi jedva ostalo 3 funte nedeljno za ishranu. Da li bi moglo tako. Sumnjao je. Sta čovek može da dobije za tri funte nedeljno? A šta može četvoro ljudi da dobije za tri funte nedeljno?

... A šta ćeš ti da radiš?

Bilo je to kao da ga neko pita i on je lagano zatresao glavom s leva na desno. Da nije bilo Dika znao bi šta bi, i to još večeras, jer je bio bez penija i bez izgleda da će ih ubuduće imati. Čak i da se imanje dobro proda, kao i stvari iz kuće, znao je da njegovi kreditori ne bi dobili sve što im duguje.

Prokleti kreditori, dabogda svi goreli u paklu, jer su ga, bez izuzetka, godinama opterećivali kamatama. Zašto, zapitao se dok je gledao gomilu sportske štampe na kaminu, zašto nije bio kiti drugi i uložio novac dok su stvari išle dobro? Čak se i Dan obezbedio i sakrio nekoliko flaša, i mogao bi da se opkladi da u kući nije bilo sluge koji se nije poslužio nečim. A on, šta je on uradio? Da, šta je uradio? Da li je mogao, dok je u kući bio mel tež a njegov sin poludeo, dok je kuća vrela od predstavnik, i zakona, koji su razmatrali da li je u pitanju ubistvo sa predumi šljajem ili bez predumišljaja, u zavisnosti od toga da li će čovek da preživi i uz mogućnost da kazna bude oštra zato što je žrtva čovek od zakona, da li je onda mogao potajno da ide okolo i da skuplja sopstvene dragocenosti? A ipak nijedan od njegovih nazovi prijatelja ne bi poverovao da nije to uradio, ni pre ni posle incidenta sa sudskim izvršiteljem. Samo bi budala, rekli bi, dozvolila lešinarima da bude po njihovom, a Turk Malen nije bio budala... Ali je Tomas Malen, onaj Tomas Malen koga je on poznavao, uvek bio budala.

Ali sada je morao da misli na Dika; morao je da ga izvuče uz kauciju, jer će do suđenja postati brbljivi idiot. Hvala bogu pa je izgledalo da će čovek da preživi, inače ne bi bilo ni pomena od kaucije. Ovako su mu je baš odrapili, hiljadu funti.

Nikada nije očekivao da će Dik ovako da pukne. Sve do nedavno je zamišljao da ima čvrstu crtu u sebi, ili se možda samo nadao da je ima? Njegov otac je imao običaj da kaže da čovek može da bude hrabar kada ga jelen spreman za parenje satjera u ćošak, samo ako je na konju i sa puškom u ruci. Ali susretu i se sa jelenom na nogama i goloruk, i šta misliš, ko će prvi da pobegne? Dik je sreo takvog jelena, ali u obliku zakona, i nije imao ni pušku ni konja. Dok ga je danas gledao u onoj goloj, praznoj sobi, osećao je prema njemu i sažaljenje i prezir, da, i gnušanje, zato što je taj njegov sin, on sam, bio taj koji ih je sve doveo do ovoga. Da nije bilo njegovog lažnog ponosa zbog koga je napao onog nezahvalnog slugu, sve bi se sredilo između njega i Fani Armstrong i nema sumnje da bi sada čitav Hol bio u frenetičnim pripremama za verenički banket, dok će on sada biti srećan ako uopšte dobije svoj večernji obrok.

Sedeo je pognute glave sve dok mu se misli ponovo nisu vratile na decu; mora da se poštaru za njih, da ih izvuče odavde, atmosfera u kući više nije bila prijatna ni za koga. Polako je povukao zvono, razmišljajući kako bi to izgledalo da pozvoni, a da o ne odazove - pa, saznaće uskoro, to je bilo sigurno. Posle nekoliko minuta na vratima se pojavio Dan koji je, pun .inja kao i uvek, rekao: „Da, gospodine?" Recite gospođici Brigmor da bih voleo i da je vidim na trenutak... molim vas." Ponovo je osetio kako ga okovratnik steže piii prstom prešao duž njegove ivice. Koliko se sećao, to je bio prvi put da svoga batlera zamoli. Ponekad mu se samo površno zahvaljivao, ali to je bilo sve. Mora li neko da propadne da bi počeo lepo da se ponaša? Čudno je šta sve čovek nauči u teškim mu ima...

Kada je gospođica Brigmor zakucala na vrata radne sobe, odmah je bila zamoljena da ude. Tiho je zatvorila vrata, lagano prišla stolu i pogledala gospodara slobodno, bez traga neprijatnosti. Bila mu je zahvalna što je prekinuo njeno doba čednosti i lične putuje. Ona nikada nije uspeła da nade vrednost u čednosti, i nije vćrovala u pravo parćeta papira da legalizuje prirodnu čežnju koja, zadovoljena pre potpisivanja tog papira, donosi ženi naziv i razvratnice ili kurve, dok se za muškarca to smatra normalnom, procedurom, i donosi mu osobinu neodoljivog momka, pravog i karakternog čoveka. Imala je snažno i tajno mišljenje o pravima pojedinca - naročito žene, i samo je zbog potrebe da zaradi za život to mišljenje ostalo tajno a ona toliko dugo nedirnuta.

A znala je i da bi joj se Tomas Malen, i da je nikada nije uzeo, i dalje sviđao, da bi se starala o njemu i da bi ga se i dalje pomalo plašila. I dalje se starala o njemu, ali ga se više nije plašila, već ga je volela.

„Sedite" - zastao je - „Ana."

„Hvala." Nije dodala „gospodine". On ju je nazvao imenom, Bje bilo potrebe za titulama.

„Radi se o deci. Ja... ne znam da li ste svesni" - znao je da je vrlo svesna, svaki sluga u kući je bio svestan svega u vezi sa njim - „da deca imaju malu kuću i dohodak od dve stotine funti godišnje. A sada" - zastao je i prešao jezikom preko usana - „ako ste saglasni da preuzmete odgovornost za njih, one bi mogle da vas plaćaju, možda i Meri Pil, iako im ne bi ostalo mnogo za život. Bojim se da bi vam život bio prilično siromašan, tako da vam... neću uzeti za zlo ukoliko odlučite da raskinete ugovor,"

Ana Brigmor je želela odmah da uzvрати „Ne budite ludi!" Ali je samo rekla: „Već sam sredila da pređeni sa decom u malu kuću; sve je pod kontrolom, sobe su spremljene... i vaša." Ovde je zastala, a onda dodala „gospodine", jer je u ovom trenutku izgledalo da je to bilo potrebno. „To jest, ukoliko tražite privremeni smeštaj dok ne nađete nešto drugo. Kuća je na prvi pogled mala, ali je ustvari prilično prostrana. Razmestila sam nameštaj i stavila nove zavese; prilično je udobno. Još nešto, bila sam slobodna da prenesem neke od vaših stvari... manje predmete. One za koje sam mislila da vrede, i koji... „

„Šta ste uradili?" Trgnuo se napred i sada se, sa podlakticama oslonjenim o sto, nagao ka njoj i ponovio: „Sta ste uradili?"

„Sredila sam da se neki predmeti iz vitrina u salonu prenesu i... i uz pomoć Meri Pil i dece sada su sakriveni u maloj kući."

„A-na." Osmeh mu se razlivao licem i odmahivao je glavom dok je gledao savršeno urednu figuru pred sobom, urednu i lepu. Njenu lepotu je primetio još pre šest godina kada ju je upoznao i sa osmehom rekao sebi, „Njen pojas nevinosti je dobro zaključan." Pomislio je kako je čudno što je ona bila prva kućna radnica koju je uzeo. Imao je princip da nikada ne muti sa unutrašnjom poslugom. Njegov otac ga je tome naučio. „Uvek je vrlo neprijatno," govorio je, „videti naduvene stomake u kući, a poricati sopstveni ručni rad. Radi to negde drugde; na sopstvenom imanju ako moraš, ali što dalje to bolje." Ali u gospođici Brigmor je bilo-nešto što ga je privlačilo; ne samo što je želeo da joj oduzme nevinost, nego je imao želju da skine njenu krutost i da otkrije njenu lepotu. Da, uzeo joj je nevinost, ali nije uspeo da joj skine krutost. I dalje je bila gospođica Brigmor, malo mekša, ali ipak gospođica Brigmor, čak i kad ju je oslovljavao imenom.

Ali je gospođica Brigmor imala mudrosti da uradi ono što je on trebalo da uradi, ili bar da naredi nekom drugom da to uradi. Mogao je da kaže Braunu: „Postarajte se da se moje lične stvari Onesu na sigurno." Koliko li je zlatnih đugmati za manžetne i drugih sitnica Braun sklonio u svoje kofere? Nije optuživao ni Brauna ni ikoga od njih, neka uzmu šta mogu kad već imaju priliku. Ali gospođica Brigmor nije mislila na sebe, mislila je na njega i njegove buduće potrebe. Čudno... čudno sa kakvih mesta pomoć dolazi.

„Šta ste uzeli?" zapitao je tiho.

„Mislim da ima oko 50 komada.“

„Pedeset komada!“ pogledao ju je sa nevericom.

„Neki su verovatno vredniji od drugih, kao na primer par švajcarskih burmutica i ona emajlirana, Luj XVI.“

Oči su mu se naborale u uglovima dok je nežno govorio, „Pedeset! među njima burmutica Luj XVI?“

„Da.“

„Kako ste znali šta da uzmete?“

Malo je podigla bradu a onda rekla: „Mnogo sam čitala o takvim stvarima. A i moji roditelji su bili u situaciji sličnoj vašoj kada mi je bilo 16 godina.“

Usta su mu bila otvorena i dvaput je klimnuo glavom pre nego što je rekao: „Stvarno?“
„Da.“

„ I... uspele ste da sačuvate neke sitnice pre... ?“ „Ne; nismo uspele. Predmeti su bili otkriveni iz prostog razloga što ih je bilo vrlo malo. Rezultat je bio porazan.“

Ponovo je klimnuo glavom. „Da, mogu da zamislim.“ Onda je dodao: „A ipak ste. znajući da i ovde može da bude strašno, preneli 50 komada u malu kuću. Kako ste to izveli?“

„Ja... izabrala sam određene stvari i naredila Meri da ih popne u dečije odaje; onda sam zašila ili pričvrstila ono što sam mogla za... naše podsuknje; ostale stvari smo tajno prenele sa sobom.“

Posmatrao ju je u mukloj tišini... „Mora da ste sve to uradili pre... nesreće, i nekoliko puta prešli dosta dug put do male kuće.“

„Samo dva puta, a i deca su to prihvatila kao igru. Ako biste... hteli da dođete u kolibu mogli biste da procenite vrednost stvari koje se tamo nalaze. Obavestila bih vas o ovome i ranije, ali nije bilo prilike.“

Lagano je ustao, zaobišao sto, stao pored nje i pružio ruku, a kada je ona svoju stavila u njegovu, snažno ju je stegao, govoreći: „Koliko god da vrede, dva penija ili deset hiljada, hvala vam, Ana, hvala vam.“

Trepnula je i skupila usne; onda joj se lice odjednom opustilo i ona mu se nežno osmehnula i rekla, „Samo mi je žao što nisam imala više vremena.“

Podigao je i zagledao se u nju a onda: „Hajdemo sada u malu kuću. Povedite decu. Izgledaće kao da idemo u šetnju.“

Pogledala ga je kao da joj je nudio baš to, šetnju seoskim stazama sa njim...

Pola sata kasnije stigli su do kapije. Išli su brzo jer je dan bio hladan. Nebo je bilo nisko i teško pritiskalo brda i obećavalo sneg. Tomas je vrlo brzo usporio korak jer je ostao bez daha. i blago je opominjao decu, govoreći: „Ako želite da galopirate. samo napred. ali

dozvolile meni da kaskam." I deca su potrčala napred; ali je gospođica Brigmor uskladila svoj korak sa njegovim.

Kada su najzad stigli, on se naslonio na kapiju i posmatrao kuću. Bila je izgrađena od sivog granita, da izdrži vetar i vreme, i u njenom izgledu nije bilo ni malo topline. Pošao je za gospođicom Brigmor uzanom krivudavom stazom i gledao kako otključava a onda su svi ušli.

„Vidi, vidi!" Tomas je stajao u malom holu i gledao oko sebe. Ovo mu nije bio prvi put u maloj kući, ali ju je zapamtio kao dosadno i bezlično mesto; a sada je čak i ovaj mali hol izgledao drugačije.

Iz hola su vodila petora vrata i sva su bila otvorena. Prišao je prvima sa leve strane; vodila su u dnevnu sobu, sićušnu prema standardima Hola, otprilike 15 do 20 stopa po dužini pomislio je. Ali je ipak izgledala udobno, iako bi se na prvi pogled reklo da u njoj nije bilo nijednog vrednog komada nameštaja.

Okrenuo se gospođici Brigmor i osmehnuo se, a kada ga je Konstanca zgrabila za ruku i povikala: „Dođi da vidiš trpezariju, ujko", pustio je da ga odvuče u susednu sobu. Stajao je klimajući glavom i gledao oko sebe govoreći. „Vrlo, vrlo lepo. Bićete vrlo srećne ovde." Pogledao je Konstancu, a onda Barbaru. Ona se nije osmehivala. Ove dve male sestre su se razlikovale. Konstanca je uvek izgledala srećna, dok za Barbaru nikada niste mogli da kažete da li je srećna ili ne. Upitao je: „Da li se tebi sviđa mala kuća, Barbara?"

„Da, ujko."

„Da li bi volela da stanuješ ovde?"

Zastala je na trenutak a onda opet rekla: „Da, ujko."

„Ja volim što ću živeti ovde, ujko." Konstanca ga je ponovo vukla za ruku, moleći: „Dođi da vidiš tvoju radnu sobu."

„Moju...?" Nije gledao dete nego se okrenuo gospođici Brigmor koja je ulazila u hol, i opet je dopustio Konstanci da ga odvuče kroz treća vrata u manju sobu. Pogledao je dug i uzan sto koji je služio kao radni sto, kožnu fotelju i ležaj, i na kraju sobe dupla staklena vrata od male terase.

„Ovo je tvoja soba, ujko, tvoja radna soba."

Okrenuo se gospođici Brigmor, ali ona više nije bila u sobi. Mogao je da je vidi kako se penje uz hrastove stepenice.

„Dođi da vidiš svoju spavaću sobu, ujko." Dok ga je Konstanca vodila stepenicama pokazala mu je druga vrata koja vode iz hodnika. „Tamo je jutarnja soba a tamo se ide u kuhinju," a onda je dodala: „Kuhinju treba popraviti; šporet se puši."

Sada je bio na odmorištu i ona ga je opet vukla jednim vratima. „Ovo je tvoja spavaća soba, ujko.”

Soba je bila prilično velika, skoro kao i dnevna soba. U njoj je bio veliki krevet, orman i toaletni sto, ali je najznačajnija stvar bio neobično veliki prozor koji je gledao na podnožje brda i planine iza njega.

Tomas se okrenuo gospođici Brigmor koja je sada stajala na vratima. Konstanca ga je i dalje držala za ruku, a njegov pogled je bio drugačiji od njegovi! reci. „Preobrazili ste ovu kuću; ja je pamtim kao vrlo sumorno nešto.”

„Tamo je kupatilo, ujko, ona susedna vrata pa nećeš morati da izlaziš u... „

„Konstanca!”

„Da, gospođice Brigmor” Konstanca je spustila glavu znajući da je dodirnuta delikatnu temu o kojoj se ne govori.

Gospođica Brigmor je otvorila druga vrata i brzo rekla: „Ovo je... prazna soba za nekoga ;a koga bi ste želeli da bude ovde” - nije rekla „za gospođičića Dika” - „a ovo” - otvorila je još jedna vrata - „je dečija soba.”

„Zar nije divna, ujko? A romoćni krevet je za Meri, ona neće da spava u potkrovlju.”

„Da, draga moja, vrlo je lepo.” Pomilovao je Konstancu po glavi.

Gospođica Brigmor nije otvorila četvrta vrata, samo je rekla: „To je moja soba.” Zatim ih je pvela niz stepenice i dodala: „Ukoliko budemo mogli bez jutarnje sobe, volela bih da je pretvorim u učionicu.”

„Uradite kako želite, gospolice Brigmor.” Klimao je glavom iza nje.

Gospođica Brigmor je u holt pogledala Barbaru i rekla...Hoćeš li da sakupiš drva za vatru? Bilo bi lepo da zapalimo vatru, zar ne? A onda bismo mogli da popijemo po solju čaja.”

„Da, gospođice Brigmor. Hane, Koni.” Barbara je uzela Konstancu za ruku i izvukla je iz sebe.

Gospođica Brigmor je pogledala tom asa i tiho rekla, „Stvari su ovde.”

Pošao je za njom do trpezariji, i zapanjeno je posrnatrao kada je klekla, uvila tepih i dletom odigla pod. Kada je zavukla ruku u rupu i počela da mu dodajt predmete od srebra, kameje i burmutice, nije rekao ni reč, same je i dalje odmahivao glavom.

Konačno se čitava kolekcija našla na komodi i na okruglom stolu, a on je i dalje zadivljeno zurio u nju. Podigao je malu figuru mandarina od Čelzi porcelana i nežno, sa puno ljubavi, prelazio prstom preko nje; i dalje nije bio u stanju da govori. Samo ovaj jedan komad je vredeo oko pet stotina ako ne i više, a žalim su tu bile i burmutice; tri, ne, četiri.

Pogladio je rukom pozlaćenu emajliranu burmuticu Luj XVI, prateći prstom sićušnu ogrlicu koja je krasila tanak vrat dame naslikane na njoj.

Uzimao je predmete jedan za drugim: par hvataljki za šećer, Džordž I; set od po tri kockice a igru, Džordž I; a kada je Stigao do porcelanskog bokala uhvatio ga je obema rukama, a žalim, kao da je u pilanju dete koje je izgubio pa našao čvrsto ga je stisnuo uz sebe i pogledao je. Tiho je zapitao: „Šta da vam kažem, Ana?"

Pogledala ga je u oči ali nije odgovorila. „Do pre sat vremena bio sam očajnik; sada više nisam, vi ste mi udahnuli novi život."

Opet je nastala tišina a onda je ona zapitala praktičnim tonom: „Hoćete li moći odmah da ih prodate?"

Za trenutak je skrenuo pogled, ugrizao se za donju usnu. klimnuo glavom i rekao: „Da, Ana, moći ću odmah da ih prodam. Poznajem gospodina u Njukastlu koji je od velike pomoći ljudima kao što smo mi."

Nije trepnula, očiju uperenih u njega. Rekao je „mi". „Neće mi dati ni pola od onoga koliko ovo stvarno vredi; ali ako bude dovoljno da se Dik izvuče odande... „

Gospođica Brigmor se odjednom zagrenula kada je osetila da ju je skoro odigao od zemlje i stegau u zagrljaj. Poljubio ju je, velikim, toplim i mekim usnama koje su potpuno prekrile njene Kada ju je najzad pustio doživela je čudno osećanje; po prvi je shvatila šta znači osećati se ženom, zreloom i ispunjenom ženom. Ovo nije doživljavala kada je on dolazio u njenu sobu, jer joj je tamo davao samo svoje telo. Sada joj je dao i nešto iz srca.

TOMAS JE VEĆ pet nedelja živeo u maloj kući , prihvatajući tu pramenu okolnosti dobroćudno, skrivajući klaustrofobiju koju je tu dobijao, očaj kada bi pomislio na budućnost, sakrivajući i uznemirujuće osećanje prezira kad god bi pogledao u sina, jer Dik Malen nije dobroćudno prihvatio promenu.

Mala kuća je za Dika Malena bila samo produžetak zatvora. A kada mu je otac sugerisao da zahvali guvernanti što mu je omogućila privremenu slobodu, pogledao ga je kao da je poludeo.

Da zahvali guvernanti zbog toga što im je pružila ono što je njihovo! Vrlo je verovatno da su dobili samo pola od onoga što je ona uzela za sebe.

Tomas, koji je sve do tada uspevao da zadrži mirnoću, opsovao je sina, govoreći, „Ti si nezahvalni nitkov, Dik, nezahvalni podlac.“

Kada je oslobođen, Dik je posetio Hol, ali se vratio praznih ruku. Sudski izvršitelj ga je bez uvijanja obavestio da su njegove lične stvari, dakle samo njegova odeća, poslate u malu kuću: ostalo je bilo numerisano i spremno za prodaju.

Znao je da je njegov sluga Tejlor sigurno napunio džepove dugmadima za manžetne, iglama za kravate, prstenjem i sličnim, i voleo bi da je mogao da ga se dočepa, ali je jadnik odavno pobegao, i Dik nije mogao da sazna da li je našao drugi posao.

Kada je razmišljao o ponašanju svojih prijatelja, jednostavno nije mogao da veruje. Mogao je da razume Armstrongovu reakciju, ali ne i ponašanje starog Hedlija ili Fenjera. Ipak je morao da prizna da je Pat Ferijer ispao fer. Dik bi bio prokletu zapanjen da nije, jer ga je Pat nekoliko puta u poslednje tri godine ostavio bez prebijene pare; i na kraju krajeva, šta je za njega nekoliko stotina funti u poređenju sa onim što je dobio od Dika na kocki.

On nije rekao ocu za pomoć Pata Fenjera. Ovih dana mu je uopšte malo govorio; starom je smekšao mozak. Bilo mu je muka od toga kako se ponašao prema guvernanti, jer ju je tretirao kao da im je ravna. U jedno je bio siguran, ona ovde neće ostati dugo kada se suđenje završi... Suđenje! Ta reč je imala snagu da izvuče ono najgore iz njega. Plašio ga se jer iako su rekli da oe čovek oporavio, kažu da je prilično ubogaljen; štaviše, znao je da će javno mnjenje biti protiv njega. Ako bi samo postojao neki izlaz...

I Tomas je mislio kad bi samo postojao neki izlaz, ali njegove misli nisu tekle istim tokom kao sinovljeve. Njegova ideja o izlazu bila je da pobeđi zakon angažovanjem jednog od najboljih advokata, a za to mu je bio potreban novac, mnogo novca, a on je mogao da se

osloni samo na vraćanje kaucije i na ono malo što je preostalo od Aninog plena, od predmeta koje je ona sačuvala.

Sve ih je, osim dve minijature i burmutice, prodao izvesnom gospodinu iz Njukastla. Imao je neke ideje u vezi sa ova tri komada, ali je odlučio da ih ne dira dok se prodaja Hola ne završi...

U ponedjeljak, četrnaestog aprila, počela je javna prodaja stvari iz prizemlja Hajbenks Hola. Poseta je bila dobra i rezultat je bio povoljan. U sredu, šesnaestog aprila izjutra, aukcionar je vodio prodaju nameštaja iz dečijih odaja, potkrovlja i kuhinja. Po podne su rasprodate kočije, konjska oprema i sadržaj prostorija za posluđu. Stoka, kao što su zaprežni konji i četiri konja za lov poslana je na Zapadnu farmu gde će se u utorak, posle Uskršnjeg Ponedeljka, održati prodaja celog stočnog inventara.

Ali je najznačajniji dan prodaje bio četvrtak, sedamnaesti, dan uoči Velikog Petka, jer su tog dana izneti Hol i imanje, zajedno sa obe farme. Kočije su stizale iz Daramske, Kamberlendske, Vestmorlandske i Jorkširske grofovije. U biblioteci se okupio veliki broj ljudi sa imenima koja su značila novac. Tu su bili i oni koji su se držali po strani. Oni nisu imali samo imena koja su značila novac, nego i obeležje klase. Ali na kraju dana Hol nije pripao ni običnom čoveku ni onom sa titulom.

Banka je dala i rezervnu cenu imanja do koje nijedan liciter nije stigao ni blizu. Aukcionar je u jednom trenutku postao nestrpljiv i jako je poželeo da kaže: „Gospodo, znam zašto oklevate, jer u ovakvim okolnostima prosjaci ne mogu da biraju, mislite vi. Ali u ovom slučaju grešite. Banka želi svoj novac i namerava da ga dobije i spremna je da čeka. Oh, znam ja vas odavno, vi mislite da ćete sutra, ukoliko se imanje danas ne proda, dati ponudu i da ćemo je mi rado prihvatiti. O, znam ja vas odavno, gospodo”.

Umesto toga je rekao: „Gospodo, ovo je vrlo lepo imanje i nema potrebe da vas podsećam šta sve sadrži, imate to u katalogima; pet stotina jutara zemlje u dve produktivne farme, a onda i ovu kuću, predivnu i veliku kuću. Ovakvu kuću danas ne bi ste mogli da sagradite ni za šest hiljada, i šta onda nudite gospodo? Dvadeset hiljada ispod tražene cene. Gubimo vreme, gospodo. Pitam vas opet: Šta nudimo posle licitera od 30 hiljada?... Dobro, hajdemo gospodo... Ne? Onda se bojim da je posao završen za danas, gospodo...”

Tomas Malen je prihvatio vesti sa dubokim uzdahom, ali je Dik pobesneo i praskao sve dok mu se otac nije ljutilo okrenuo i rekao: „Prestani! I šta bi to tebi značilo da daju dvadeset hiljada iznad ponuđene cene?”

„Ništa. Svestan sam toga, ali me ljuti kad vidim da sitničare za nekoliko hiljada. Pal mi kaže da su tu i Hamiltonovi iz Edinburga; i Rouzovi iz Glazgova; stalno su se merkali, i jedni i drugi lukavi kao lisice... A ti, svemogući Bože, sediš tamo i sve to smireno gledaš!...”

„Proklet bio, momče. Prestani sa tim glupim praskanjem. i nemoj više da govoriš da ja na to gledam hladno. Dozvoli da ti kažem da ne gledam hladno ni na gubitak kuće, ni na način na koji se moj sin poneo u ovoj situaciji. I, iako sam sebi rekao da nikada to neću reći, da se nisi trudio da izigravaš povređenog gospodara, sada ne bi smo bili u ovom položaju. Ispod tog tvog hvalisanja je kukavičluk, momče, ti si kukavica. Samo te strah od siromaštva podstakao, ali prekasno, da zaprosiš Fani Armstrong. a da si imao bar malo hrabrosti ti bi to resio još pre godinu dana, jer si već tada bio do guše u...”

Prepirka se vodila u radnoj sobi u utorak uveče, a Tomasova vika je prodrila do dečije spavaće, u kojoj je Ana stavljala decu u krevet.

„Ujka je ljut,” rekla je Konstanca. „Možda mu se nije dopala večera, ni meni se nije mnogo dopala. Mi sada nemamo lepa jela, zar ne, gospođice Brigmor?”

„Imate dobra i jednostavna jela, to je sve što vam treba. Sada ležite i spavajte i nema više priče. Laku noć.”

Ana se okrenula i pogledala Barbaru; zatim je navukla pokrivač preko njenih ramena. „Laku noć, Barbara,” rekla je nežno.

„Laku noć, gospođice Brigmor.”

Ana je još koji trenutak gledala devojčicu. Nešto joj je bilo na umu; promenila se, možda joj nedostaje kuća. Ona nikada nije bila vesela kao Konstanca, bila je mnogo ozbiljnija, ali je u poslednje vreme bila i dodatno uzdržana. Mora da joj posveti više pažnje; ljudi su radije razgovarali sa Konstancom, jer je ona bila osećajna. Da, mora da joj posveti više pažnje.

Ostavila je noćno svetlo da gori i otišla u svoju sobu, a lamo je skinula pokrivač sa kreveta, ogrnula se njime i sela u stolicu.

Stvari nisu ispale onako kako je ona zamislila. Nije više bilo prijatnih večeri ispred vatre u salonu, Tomas Malen sa jedne a ona sa druge strane, ona veze, on čita; ili razgovaraju; ili se smeju dečijoj igri na tepihu ispred vatre.

To se uvek događalo između 6 i 7 sati uveče. To je bilo vreme koje se uglavnom gubilo u onim prethodnim satima i u onim koji su sledili, vreme pre večere prema kućnom redu; ili vreme posle glavnog dnevnog obroka, kao u nekim siromašnim domaćinstvima; vreme pre nego što deca odu na spavanje, sat kada dan još uvek traje i noć još ne počinje.

Ali nikada nije zamišljala sebe kako u to vreme sedi zamotana u krevetski pokrivač u hladnoj sobi. A to se događalo iz večeri u večer. Ali ona je to vreme koristila da sakupi misli, pokušavajući da sagleda rezultat ovog strašnog događaja. Rezultat koji joj se uopšte ne bi dopao bio bi da gospodičića Dika oslobode na sudu, jer bi to značilo da će se on ovde useliti, sve dok ne nađe nešto bolje. Zapitala se da li bi mogla da podnese takvu situaciju, jer se gospodičić Dik prema njoj ponašao krajnje necivilizovano. Ali na ovo pitanje nikada nije

odgovarala jer je znala da će biti tu sve dok je bila potrebna Tomasu Malenu, a čvrsto je verovala da će mu od sada pa nadalje biti veoma potrebna.

Život bi ovde mogao da bude vrlo prijatan, tako srećan, tako porodičan. Deca bi ovde bolje napredovala nego u Holu. U proteklih nekoliko nedelja su živele na vazduhu onoliko koliko i unutra i to im je jako prijalo. Hrana je, kao što se Konstanca nedavno požalila, bila vrlo jednostavna, što je u suštini bilo dobro za zdravlje. To se već videlo na gospodaru, koji je sa smehom primetio da su mu pantalone labave. A i nije više onoliko ka.šljao dok hoda. Ali tome su bez sumnje pomogle i smanjene količine vina.

Čudno je, pomislila je, kako su neki ljudi smatrali vino prirodnom potrebom. Gospodar je tokom proteklih nedelja imao dva posetioca koji su mu doneli sanduk vina; jedan od njih bio je mladi gospodin Fenjer, a drugi gospodin Kardbridžiz... Kardbridžizovi su bili iz Heksama. Nisu bili imućni, pre iz više klase, i gospodin Kardbridžiz je bio samo gospodarjev poznanik, ali je znala da je njegova poseta prijala gospodaru jedino zato što mu je doneo sanduk vina. Po njenom mišljenju, mnogo bi im više koristio novac koji je dat za to vino; ali to nije dolazilo u obzir. Gospodaru bi mali novčani poklon bio uvreda, ali ga je u vinu prihvatio raširenih ruku.

Pomislila je da bi pitanje vrednosti bilo vrlo interesantna tema razgovora jedne od onih večeri kada su razgovarali; a to se događalo jedino kada bi gospodičić Dik dobio svoj dezert, a ona se molila da se to dogodi...

Tomas je posle večere odlazio u krevet sa šoljom vrućeg ruma i šećerom. Ljubazno joj se izvinjavao govoreći da ga boli glava, ali je ona znala da ga ne muči glavobolja, nego neraspoloženje. Tokom večere je njegovo lice dobijalo purpurnu nijansu. Nije govorio ni sa njom, ni sa gospodičićem Dikom, a ni ovaj joj se nikada nije obraćao za stolom, a ni bilo kome drugom osim da nešto naredi.

Laknulo joj je kada je gospodičić Dik otišao ranije u krevet. Dok je Meri prala sudove i spremala kuhinju, ona je pospremila trpezariju i postavila za doručak sledećeg jutra. Izravnala je prekrivače u dnevnoj sobi, doterala tepih i ugasila vatru.

Još uvek je bila u dnevnoj sobi kada je Meri otvorila vrata i rekla: „Idem ja gore, gospođice Brigmor.”

„Dobro, Meri. Laku noć.”

„Laku noć, gospođice Brigmor.”

Meri je pošla da zatvori vrata a onda je zastala i dodala: „Je li to meni hladno ili stvarno postaje hladno?” „Mislim da postaje hladno, Meri.” „Imam osećaj da miriše na sneg.” „Ne bi me iznenadilo.”

„Ni mene. Sećam se da mi je mama pričala da je na jedan Uskrs sneg napadao sve do prozora.“

Ana se osmehnula i rekla: „Uzmi još jedno ćebe.“

„Hoću, gospođice. Smrzla sam se prošle noći. Da stavim i vama?“

„Mogla bi, hvala ti. Laku noć.“ „Laku noć, gospođice.“

Kada je Meri zatvorila vrata Ana je pogledala vatru. Površina je bila crna, jer ju je prekrila ugljem, ali je ispod toga vatra još tinjala. Lagano se spustila na tepih i posmatrala taj sjaj sa nogama malo podvučenim pod sebe. Meri je rekla da će joj staviti još jedno ćebe na krevet. To je neće ugrijati; ništa ne može da zameni grejanje muškarca.

Ova kuća je bila hladna. To je još uvek bila kuća usedelice. Čudno, ali sve do pre nekoliko nedelja je ta titula mogla i na nju da se primeni. Da je imala prilike, mogla je ovu kuću da učini toplom, srećnom i toplom. Mogla je da bude melem za rane Tomasa Malena. Mogla bi da ispuni njegove zrele godine zadovoljstvom. Ako nikada ne dobije dete, a čeznula je za svojim detetom, mogla bi da se zadovolji izigravajući majku devojčicama i stvarajući od njih dame; i ko zna, možda bi neki prijatelj mogao da ih predstavi dvoru, kao gospođicu Besi, gde bi našle dobre prilike. Ali je zbog ovih okolnosti sve to suviše ličilo na bajku g. Andersena ili braće Orim..

Nagla se na stranu, poduprla se laktom i spustila glavu na ruku. Dok je posmatrala crvene odsjaje, osetila je kako joj se telo opušta. Znala je da se nalazi u položaju koji joj nije svojstven: nije ovako sedela ovako na tepihu još od kad je bila vrlo mala. jer od tog doba nije ni imala vatru u sobi - deo guvernantskog vaspitanja su bili štedljivost i svež vazduh.

Kada joj se lakat ukočilo, spustila je podlakticu na pod i stavila glavu na nju. Šla ima veze? Svi su spavali. Mogla je tu da zaspi, toliko je bilo toplo, tako udobno, iako je pod bio tvrd. Da legne na kauč? Mogla bi da ga dovuče do vatre i da tu prespava noć, niko ne bi znao; a obično se ujutru budila rano, kao i Meri.

Nije znala koliko je dugo spavala kada ju je probudilo otvaranje vrata. Ležala je mirno, trećući zbog slabog odsjaja vatre koji joj je govorio da nije dremala samo nekoliko minuta već i više od sata.

Više je osetila pritisak stopala na tepihu nego što je čula korake. Osoba koja je ušla u sobu je bila ili gospodar ili njegov sin. Ako bude otkrivena, mora da se pretvara da spava, jer bi bilo vrlo neprijatno objašnjavati im svoj položaj; naročito zato što je ležala na leđima.

Kada se svetlost razlila po tavanici širom je otvorila oči; onda je, okrenuvši glavu na stranu, ugledala par nogu u čizmama kako prolaze sa druge strane kauča prema malom pisaćem stolu pored prozora. Čula je slabu škripu otvaranja ladice i neko struganje po drvetu. Koraci su zatim ponovo prešli sobu; nisu zastali već su otišli pravo do vrata.

Izbrojala je do šezdeset a onda ustala i tiho napipala put do pisaćeg stola. Otvorila je ladicu. Bila je prazna; Lujeve minijature i burmutica su nestale. Zastala je za trenutak, sa rukom na grlu. Ako bi odmah povikala, mogla bi da probudi gospodara.

Gospodičića Dika sigurno čekaju konj i kočija, ali sigurno nisu blizu. Još uvek je bilo vremena da se zaustavi.

Od svih stvari koje je donela u kuću znala je da Tomas Malen najviše ceni ta tri predmeta iz ladice. Nije ih zaključao, ili opet sakrio ispod poda, za to nije bilo potrebe; da su sudski izvršitelji posumnjali da nešto nedostaje, odavno bi pretražili malu kuću. Znala je da bi ta tri predmeta donela novih hiljadu funti, dovoljno da mu olakša život za godinu ili dve dana, dok se ne navikne na promenu; dovoljno za povremeni sanduk vina, nekoliko odabranih cigara i malo delikatesa za praznike. Ova tri predmeta je smatrala osiguranjem protiv njegovog očaja.

Ali nije viknula; umesto toga, pipajući se vratila do kauča i zagledala se u ugasli žar misleći, ovo je odgovor na moje molitve. Kada se Tomas sutra probudi ujutru - u ovom trenutku je sasvim prirodno mislila na njega kao na Tomasa - njegov sin će biti miljama daleko, a kada vlasti utvrde da ga nema on će bez sumnje, već biti preko neke vode, u Francuskoj ili Norveškoj.

Da bi stigao do Francuske morao bi da jaše na jug; sa druge strane, bilo mu je jako blizu do broda za Norvešku. Ali su vodeni putevi za Norvešku još uvek bili suviše nemirni i opasni. Ali šta god da je izabrao, a sigurno je sve dobro isplanirao i imao pomoć, otišao je, i najzad će sada doći vreme kada će ona sedeti sa jedne, a Tomas sa druge strane kamina. I što je najbolje od svega, noću će joj biti toplo.

Da je besneo ili vikao znala je da bi se vremenom oporavio od udarca, ali kada je saznao da mu je sin nestao, i da su sa njim nestale i minijature i burmutice, nije čak ni glas povisio.

Bio je vedar za doručkom. „Srećan vam Veliki Petak, Ana," rekao je, „i provejavanje snega." Uvek ju je oslovljavao imenom kada su bili nasamo. „Sećam se da su jedne godine na Uskršnjem Ponedeljku morali da prokopavaju stazu za kočije."

„Stvarno!" rekla je, pitajući se da li je to bilo iste one godine kada je Merina majka bila zavejana sve do prozora. „Izgledate umorno," rekao je.

„Nisam," odgovorila je.

„Jeste," rekao je: „To je previše, nastava, domaćinstvo, i uloga kućne pomoćnice, batlera i dadilje jednom posrnulom ostarelom čoveku."

Kada nije porekla ni jednu od ovih šaljivih opaski, a naročito njegovu poslednju izjavu, prestao je da jede i tiho zapitao: „U čemu je stvar? Nešto nije u redu sa vama. Čudno, ali

sam sve-sniji vaših osećanja nego bilo čijih drugih. Sedite i prestanite da se vrtite," sada joj je naredio.

Sada je sela preko puta njega, položila ruke u krilo, ispravila leđa, pogledala ga i rekla: „Gospodočić Dik je otišao."

Nije rekao „Šta!" Nije uopšte prokomentarisao. Samo se naslonio u stolicu, digao bradu i obrisao je salvetom.

Onda je stavio salvetu na sto i tiho zapitao: „Kada?" „Prošle noći."

„Zašto... zašto me niste obavestili?"

„Zato..." Kapci su joj za trenutak prekrili oči a onda je uprla pogled u sto i odgovorila: „Ne bi ste mogli da ga zaustavite; mora da su ga čekali konj i kočije."

„Kada je to bilo?"

„Ja... ne znam tačno. Ja... zaspala sam. pa sam se probudila. Čula sam korake na stepeništu. Pomislila sam da Meri silazi i da je to nešto u vezi sa decom. A onda sam ga videla kako krišom izlazi. Nosio je mali kofer."

Kako se lako laže, ali nije mogla da prizna da je videla da ga sin potkrada a da ništa nije uradila. Možda bi razumeo razlog njenog ćutanja jer je bio svetski čovek; ali je u isto vreme mogao i da pomisli da je cena njihove veze suviše visoka.

Bar je to bilo ono o čemu je razmišljala dok on nije ustao i izašao iz sobe. Posle nekoliko sekundi, pridružila mu se u dnevnoj sobi. Stajao je pored pisaćeg stola. Ladica je bila otvorena i on je gledao u nju a kada se okrenuo osetila je nagon da potrči ka njemu i da ga zagrlji. Ali mu je samo mirno prišla i rekla: „Žao mi je. Toliko mi je žao."

„I meni je žao, mnogo mi je žao."

Iznenada je seo u stolicu pored prozora i ona se za trenutak uplašila, jer je pomislila da će da zaplače; glava mu je bila pognuta a usne su mu drhtale. Gledala je kako rukom prelazi preko lica, povlačeći opuštenu kožu na dole, a onda se uštinuo za obraz dok iz kože oko njega nije nestala i poslednja kap krvi.

Prošao je čitav minut pre nego što ju je pogledao, a onda je rekao napuklim i grlenim glasom: „U ovom trenutku mi je žao mnogo stvari, ali najviše minijatura. Imao sam nameru da ih jednog dana, u bliskoj budućnosti, dam vama kao znak zahvalnosti za sve ono što ste učinili za mene i tokom ovog teškog perioda. Burmuticu sam hteo da zadržim za sebe, zbog svog ponosa. Ali sada..." raširio je ruke i u tom trenutku izgledao staro, bespomoćno i utučeno.

Hteo je da joj da minijature! Kako divno od njega, kako pažljivo! Dobro je znala da je samodopadljiv, vatren, nadmen, i samo je nekoliko ljudi imalo lepu reč za njega. Čak su se i njegovi prijatelji pokazali kao njegovi najgori kritičari u ovom teškom periodu, iako je

postojala i njegova druga strana. Ona je to osetila još pri njihovom prvom susretu. Bilo je još je nekoliko ljudi koji su to znali. Jedan od njih je bio Dan, a i Braun, njegov sobar. Ustvari za Brauna nije bila sigurna. On je trebalo da ostane sa njima; mogao je da spava na improvizovanom krevetu u potkrovlju. Baš je htela da organizuje nešto tako kada ju je on obavestio da ima novu ponudu. Bila je ljuta i razočarana, ali joj je zdrav razum rekao da će to biti jedna usta manje - i kako bi ga uopšte plaćali? Stalno je razmišljala o nevažnim stvarima. Osećala se uznemirenom, vrlo uznemirenom.

„Ne plaćite." Uzeo ju je za ruku i nežno privukao.

Malo posle je rekao: „Još jedan skandal. Neće verovati da nisam znao za ovo, zar ne?"

Odmahnula je glavom.

„... Da li je... je l' bilo nešto u njegovoj sobi, pismo?" „Nije, ja sam... tražila sam."

Pustio joj je ruku, prstima prošao kroz sedu kosu i promrmljao: „Svemogući Bože!" To nije zvučalo kao bogohuljenje već više kao molitva. Zatim je zapitao: „Kako ću izdržati narednih nedelja?"

Umesto odgovora mu je prišla, obgrlila mu glavu i prislonila je na grudi, a onda rekla: „Izdržaćete, a onda ćete ih zaboraviti. Ja ću... ja ću se postarati da ih zaboravite."

8.

BILA JE SREDA, osamnaesti juni, dan bitke na Vaterlou, pre trideset šest godina. Konstanca je toga jutro pogrešila u datumu kod pisanja domaćeg zadatka i gospođica Brigmor ju je strogo kaznila. Ali Konstanca je razumela razlog strogosti gospođice Brigmor; ona je uvek bila neprijatna kada ujka nije prisutan, a on već nekoliko dana nije bio prisutan. To je značilo da ujka Tomas više neće ići na svoje svakodnevne šetnje. Satima je sedeo sam u svojoj radnoj sobi i sada čak ni čaša vina za večeru nije mogla da ga oraspoloži. Naravno, čaša vina nije značila mnogo za čoveka kao što je ujka Tomas, jer je njegov veliki stomak mogao da primi mnogo više.

Vino iz kuće je odavno popijeno, a kada su Meri i gospođica Brigmor odlazile u grad u kupovinu, donosile su samo po jednu bocu. Ona je pitala Meri zašto ne donese ujka Tomasu više vina a Meri je rekla da je to zato što ne mogu više da ponesu. Konstanca je znala da to nije pravi odgovor, pravi odgovor je bio da ne žele da troše novac na vino. A to joj se činilo vrlo ružno, naročito zato što su ona i Barbara imale dvesta funti svake godine. Rekla je to Barbari a ova se, na njeno iznenađenje, obrecnula na nju govoreći: „Ne budi glupa, dvesta funti nije dovoljno za održavanje domaćinstva. Mi smo vrlo siromašni, vrlo siromašni. Imamo sreće što uopšte imamo i da jedemo ovako. Da nije gospođice Brigmor, ne bi smo uspeli.”

Konstanca je prihvatila grdnju. Pretpostavljala je da je glupa. Pretpostavljala je da je razlog za tu glupost to što je tri godine mlađa od Barbare. Nadala se da će, kada dođe u Barbarine godine, biti vrlo mudra, ali je već sada primećivala da čovek što vile stari postaje sve zbunjeniji ljudima. Ona je bila zbunjena Bar-hiirinim stavom prema gospođici Brigmor, jer njeno ponašanje ponekad nije bilo ljubazno, iako je uvek lepo govorila o gospođici Hiiigmor iza njenih leđa. A bio je tu i onaj čudni trenutak kad je zatekla Barbaru kako plače i gospođicu Brigmor koja kleči pred njom na podu, držeći je za ruke i brzo govoreći. Od tada je primetila da Barbara u brojnim prilikama brani gospođicu Brigmor. kao i sada u vezi sa vinom.

Sada je išla pored Barbare, putem ka staroj kući, kako je ona zvala Hol. Gospođica Brigmor je išla iza njih sa Meri. Sve su nosile korpe. Impulsivno se okrenula i upitala: „Gospođice Brigmor, smemo li da trčimo?” a gospođica Brigmor je rekla: „Smele. Ali nemojte da se gubite iz vida, jer može da naiđe kočija. Ako je slučajno ugledate na okuci odmah skočite u jarak.”

Gospođica Brigmor nije ni završila a Konstanca je zgrabila Barbarinu ruku, pa su obe potrčale sve dok se, vrele i oznojene, nisu zaustavile pred gvozdenom kapijom Hola.

Hol je i dalje bio neprodat. Još se niko nije pojavio sa odgovarajućom ponudom. Banka je tu zadržala samo neophodne ljude da se pobrinu za useve na farmama i za voće i povrće u baštama i voćnjacima Hola. Gospođica Brigmor je dva puta nedeljno dovođila svoju malu grupu u baštu i tamo im je Grejson, koji je bio glavni baštovan, punio korpe sezonskim voćem i povrćem. U poslednjih dve nedelje su ona i Meri napravile preko dvadeset kilograma džema od jagoda. U štali male kuće je bilo puno mladog luka i šargarepe a u perionici su imale spremno bure da usole pasulj. Kako je gospođica Brigmor napomenula Meri. Grejson je bio od velike pomoći i ona je proračunala da će, dok krompir stigne, imati dovoljno vođa i povrća da im traje celu zimu, kada će oni već zasaditi svoj sopstveni komad zemlje. To jest, ako bude mogla da natera nekog dečka iz sela da obradi zemlju. U dugim noćima pred njima dečak bi mogao da radi tri sata uveče i da zaradi tri penija a bilo je mnogo njih koji bi bili vrlo zadovoljni zbog toga... Ali selo je bilo daleko tri milje.

Nije bilo potrebe približavati se kući. Posle kapije su mogli da skrenu desno i da preseku šipražje, pa alejom čempresa oko jezera i stazom ruža do bašta; ali deca su uvek želela da vide kuću. Mislile su da je čudno što su sada viđale više nego ikada pre, dok su živele u kući. Omiljena igra im je bila da trče terasom i da vire kroz jedan pa drugi prozor, a ni današnji dan nije bio izuzetak.

Ona ih je pratila izdaleka, dok je Meri ostala da sedi na stepenicama kuće. Meri je imala problema sa desnom nogom jer su joj vene bile proširene i bolne. Barbara je sada dovikivala: „Pogledajte, gospođice Brigmor, ima mnogo gara u dnevnoj sobi, rasuo se po podu!”

„Jeste, Barbara”. Stajala je i gledala preko devojčicine glave, lica uz staklo. „Odžaćari ovde nisu dobro uradili posao: početkom ove godine su svi odžaci bili očišćeni, posle velikih božićnih vatri. Sigurno da u dimnjacima ima velikih džepova sa garom do kojih momci nisu mogli da stignu, pa je sada gar izašla sa ovom vlagom.” Ova informacija je izgovorena kao lekcija i to i jeste bilo to; sve što im je govorila, osim nekih retkih trenutaka, bilo je lekcija.

„Hajdemo do štala!” Konstanca je potrčala prema kraju terase. Kada je stigla do ugla, zastala je i glasno uzviknula: Oh!” a onda se okrenula prema Barbari i gospođici Brigmor, dok je u isto vreme pokazivala prstom.

Barbara je prva stigla do nje, ali ništa nije rekla, samo je gledala u pravcu u kome je Konstanca pokazivala. A ni gospođica Brigmor ništa nije rekla kad je stigla do ugla i videla dečaka koji je stajao ni tri jardi daleko od njih.

Dečak je izgledao nešto poznat, ali je znala da ga nije ranije videla, bar ne izbliza. A onda, kad joj je pogled prešao sa tamnih očiju sa crnim trepavicama na razbarušenu crnu kosu, videla je beli pramen i onda ga je prepoznala. Bio je to dečak koji je dolazio preko brda i

stajao na steni i posmatrao kuću. Videla ga je samo jedanput, dok je šetala, pre nekih dve godine. Tada je izgledao vrlo mali, ali je sada bio visok, rekla bi preko metar i šezdeset.

„Ko si ti, dečake?”

Nije odgovarao, samo je gledao manju devojčicu. „Jesi li sa farme?”

Gospođica Brigmor je nežno prodrmlala Konstancu za rame i tekla: „Ćuti.” A onda je pogledala dečaka i rekla: „Znaš da si na privatnom posedu?”

„Čijem?” Glas je bio pun nortamberlenskog otezanja i u njemu se čuo zahtev; gospođica Brigmor je zaključila da ne radi ovde. Po položaju glave i pogledu bi rekla da je arogantan, arogantan kao jedan Malen ili kao što je Malen nekada bio. Ali kada mu je odgovorila i u njenom glasu je bilo arogancije. „Ova zemlja je vlasništvo g. Tomasa Malena.”

„Dok se ne proda... Vi ste guvernanta, zar ne?”

„Da, ja sam guvernanta.”

„I zovete se Brigmor. Vidite da znam.”

„Nadam se da se zbog tog saznanja bolje osećać.”

Videla je da ga je taj odgovor malo uzdrmao pa je požurila da iskoristi prednost i dodala: „A sada mi kaži šta radiš ovde.”

„Šetam okolo... gledam... baš je oronulo, zar ne? Uskoro će bili ruševina; sve što je nepošteno stečeno pretvara se u ruševinu.”

„Ti si vrlo bezobrazan. Ova kuća nije nepošteno stečena, ona je bila ujka Tomasova... „

„Barbara.” Gospođica Brigmor je stavila ruku Barbari na rame i potapšala je tri puta, ne kao dodatak prekoru koji je njen ton možda sadržao, nego više kao znak da se slaže sa njenom izjavom.

Dečak je sada gledao Barbaru, a i ona njega, a posle nekoliko trenutaka je rekao: „Vi sada živite u kući u podnožju, a i on sada tamo živi... Malen.”

„Gospodin Malen, dečake.”

Oči su mu sevnule na nju a ton mu je opet postao agresivan. „Neki moraju tako da ga zovu, ali ja ne.”

„Stvarno si bezobrazan.” Konstancino lice se razvuklo u osmeh dok je slušala Barbarine reči, a kada je dečak opet skrenuo pažnju na nju, dobroćudno je upitala: „Koliko imaš godina?”

„Trinaest.”

„Oh, ti si vrlo star. Ja imam samo sedam, a Barbara” - pokazala je glavom na sestru - „ima deset. Šta radiš, jesi li zaposlen?”

Gospođica Brigmor je strogo posmatrala Konstancu, ali je ona postavila pitanje čiji će joj odgovor objasniti dečakov položaj i tako je ćutala dok je dečak, gledajući Konstancu,

odgovarao: „Naravno da radim. Svi muškarci treba da rade; ako hoćeš da jedeš, treba da radiš." „A šta radiš?"

„Radim na farmi; moj tata ima farmu." „Oh."

„I to dobru farmu, bolju od bilo koje ovde." Raširio je ruke i lim gestom obuhvatio ceo posed.

„Hajdemo." Gospođica Brigmor je sada povelala devojčice. bacila preko ramena pogled na dečaka i rekla: „A ti se vrati na svoj posao i nemoj da te opet uhvatim."

„Ja ću da dođem kadgod hoću."

Leđa su joj se ukočila ali se nije okrenula.

„Kakav čudan dečak. Bio je vrlo nepristojan ali... ali je bio fin, zar ne?"

Barbara je brzo okrenula glavu prema Konstanci i rekla: „Ne budi luckasta; kako neko može da bude i nepristojan i fin u isto vreme? On je bio samo nepristojan, vrlo nevaspitan, zar ne gospođice Brigmor?"

Gospođica Brigmor ih nije gledala dok je odgovarala na prvi deo pitanja: „Da, bio je vrlo nepristojan. Ali hajde da ga zaboravimo i da odemo u baštu."

Sat kasnije su deca, sa korpama jagoda, a gospođica Brigmor i Meri Pil sa težim povrćem, prilazile kapiji kada su čule kako jedan glas doziva: „Metju! Metju!"

„To je opet onaj dečak." Konstanca je široko otvorila oči. lica blistavog od iščekivanja, a Meri Pil je rekla: „1 još jedan sa njim, reklo bi se." Pogledala je gospođicu Brigmor a onda dodala: „On bi ovo mesto raščistio pre nego što bi smo se i okrenuli Već sam čula za njega, i na pesnicama je brz kao na jeziku. Misli da je najbolji. Ha!"

Nastavile su dok nisu stigle do prilaza, a tamo je stajao dečak koji je opet dozivao: „Metju! Metju!"

Sada su se svi okrenuli, malo zatečeni zvukom trčućih koraka koji su se približavali stazom, a sledećeg trenutka se na njoj pojavio još jedan dečak. Kosa mu je bila vrlo svetla, lice blede; bio je manji i mlađi od dečaka na prilazu koji mu se, potpuno ignorišući njih četiri, obratio zahtevom: „Gde si bio? Zar nisi čuo da zovem?"

Plavokosi dečak je odgovorio, ignorišući i prisustvo ostalih i činjenicu da prelazi preko privatnog poseda, „Sedeo sam pored reke. Tamo je divno, čoveče, trebalo je da dođeš. Ima drvo koje se nadnelo nad vodu i mogu da se vide ribe u plićaku... „

„Umukni!" Tamnopusi dečak se sada okrenuo grupi koja je zurila u njega i objasnio: „To mi je brat... mislim, moj...?"

Gospođica Brigmor ga je prekinula: „Ia sam ti malopre rekla da napustiš posed, zar ne?"

„Jeste, i ja sam vam odgovorio, zar ne?"

Neverovatan dečak, stvarno neverovatan. Gospođica Brigmor je ostala bez reči. U njemu je bilo nešto što nije mogla da kaže da je plaši, više da je ljuti. Trgla se kada se sledećeg trenutka mlađi dečak obratio devojkicama, vrlo običnim i neceremonijalnim načinom. „Zdravo," rekao je, „ovde je divno, zar ne?"

I Barbara i Konstanca su otvorile usta da odgovore, kada ih je ona preduhitrla: „Idemo odavde, odmah."

Kada su krenule, plavokosi dečak je potrčao ispred njih i počeo da vuče gvozdenu kapiju, ali je uspeo da je otvori samo toliko da prođu jedna po jedna.

„Hvala ti." Reči gospođice Brigmor su zvučale kao otpuštanje i dečak je stao mirno dok ga brat nije gurnuo napred. Onda su pošli za grupom na razdaljini od nekoliko jardi, sve dok se nije dogodila izuzetno iznenađujuća stvar. Tamnopusi dečak je prišao gospođici Brigmor, zgrabio njenu korpu i rekao: „Dajte to meni." I ona mu je dozvolila da je uzme, gledajući ga netremice.

„Metju, ti uzmi drugu." Pokazivao je glavom na Meri Pil. Meri se osmehnula plavokosom dečaku i rekla: „Hvala ti, dečko. I hvala ti."

Gospođica Brigmor se onda okrenula Konstanci, pružila ruku i rekla: „Daj mi tvoju, Konstanca; suviše je teška za tebe." Ali ju je zaustavio grub glas sa strane: „Ona je dovoljno velika da je sama nosi. Pustite je."

„Ti si čudan dečak." Konstanca je zbacila glavu, usana široko rastavljenih od smeha, a gospođica Brigmor je bila suviše zbunjena da bi je zaustavila, čak i kad je Konstanca nastavila: „Hoćeš li jagodu? Uzmi, imamo ih mnogo."

Kada mu je pružila korpu on je odmahnuo glavom i grubo rekao: „Naše su veće od tih, a te su vlažne, pa će se raspasti bez obzira na količinu šećera."

Gospođica Brigmor je bila zapanjena. Šta se to dešava? Dečko nije imao sluha ni za mesto ni za klasu. Ona je bila za prisnost u okviru granica koje su bile obrazovne ali je ovaj dečak, uprkos nesumnjivo dobroj osnovi na koju je ukazivao njegov beli pramen, ipak bio grubi dečak sa farme i što mu se pre ukaže na njegov položaj, to bolje. I tako je okrenula glavu i oštro rekla: „Ne želimo da raspravljamo o kvalitetu jagoda, zato mi molim te vrati moju korpu i nastavi svojim putem."

Dečak je zurio u nju crnim očima koje su duboko prodirale u njene; onda se skoro zagrnula kada je rekao: „Svi idemo na istu stranu, zato krenite; devojkicama ne smeta."

One su je gledale, Meri Pil ju je gledala; korpu je mogla da mu otme samo borbom a sumnjala je da bi time dobio bilo šta osim podsmeha. Uzdignute brade je rekla, „Znaš li da su ove mlade dame nećake g. Malena?" „Aha, znam, ko to ne zna."

Stvarno! Sta čovek da kaže takvoj osobi? Bilo je očigledno da se on ponosi time što je kopile i da zbog toga smatra sebe jednakim sa svima. Dobro je, pomislila je sarkastično, što svi gospodarevi sumnjivi potomci nisu istog karaktera i odlučnosti inače bi Hol već bio okupiran. I pomislila je da je čudno što se dečak, ovakav kakav je, svih ovih godina držao na daljini, gledajući kuću samo sa stene. Pojavio se tek kad su i kuća i njen gospodar pali, a i onda očigledno samo da likuje. Sada ima jedna stvar za koju ona mora da se pobrine, on nikako ne sme da se sretne sa svojim... sa Tomasom, jer će ga njegovo ponašanje bez lumnje razjariti toliko da dobije lupanje srca; i zato će, kad stigmi do sledeće okuke, biti vrlo stroga i uzeti od njega i njegovog Inata korpe, a onda preseći stazom preko pustare do kuće. To će bili mnogo duži put ali i način da se otarase tog neprijatnog dečaka.

Ali plan gospođice Brigmor je propao i misli su joj se uzburkale kada je, na okuci, videla nikog drugog nego Tomasa koji im je išao u susret.

Obratio joj se, još uvek sa daljine: „Morao sam da protegnem noge, kuća je usamljena kao svetionik kada niste tu. Pa. šta to ovde imamo?" Zastao je, ali je gledao dečake i gospođica Brigmor je videla kako mu donja vilica polako pada. 1 dečak je zurio u njega, tamnih očiju poluzaklonjenih trepavicama, što je njegovom pogledu dalo dublju koncentraciju.

Čula je sebe kako muca: „Mi... sreli smo ovu decu na putu: bili su ljubazni da nam ponesu korpe. Sada ću, sada ću da ih uzmem..." Pružila je ruku ali nije doprla do dečaka jer ju je Tomasov glas prekinuo: „U redu je, u redu je." Polako je mahnuo prema njoj, ali nije skidao pogled sa dečakovog lica. Onda mu se polako obratio: „Znači, konačno si sišao sa stene?"

Dečak nije odgovorio ali su njegove oči nedefinisanog pogleda nastavile da probadaju osobu debelih obraza pred njim.

„Kako se zoveš?"

Dečak i dalje nije odgovarao, a onda ga je onaj mlađi gurnuo laktom i rekao Tomasu: „Zovu ga Donald, a ja sam....."

„Dovoljno sam veliki da govorim za sebe." Mlađi dečak je bio ljutito odgurnut i pao bi da ga ruka koja ga je gurnula nije i zgrabila i uspravila. Sada ga je ta ruka čvrsto držala, dok je njen vlasnik govorio duboko iz grla, glasom muškarca: „Poznat sam kao Donald Radlet sa Vulfbur farme a ovo je" - protresao je ruku koju je držao - „moj brat... polubrat Metju." Nastala je pauza, a onda je završio: „A vi ste Tomas Malen."

Oko Tomasovih usana se nazirao osmeh dok je odgovarao: „Tačno, momče, tačno, ja sam Tomas Malen. Ali reci mi, zašto ti je trebalo toliko dugo da se predstaviš?" „Zato što ja radim stvari u svoje vreme." Sada je Tomas dugo i uporno gledao dečaka, a oči su mu čelično svetlucale. Onda je rekao, kao da razmatra tu stvar: „Da. rekao bih da je tako." Opet je

ućutao a zatim dodao malo lakšim tonom: „Pa, da ne stojimo ovde kao brdski farmeri na pijaci, hajde da krenemo... „

„Ne pričajte protiv brdskih farmera, oni su najbolji. Mi smo brdski farmeri."

Tomas je trgao glavom, čvrsto stisnutih vilica. Da se .sve ovo dešavalo šest meseci ranije, on bi dečaka udario preko usta što se usudio da mu govori tim tonom, ali je sada odlučno poveo zabezegnutu decu, gospođicu Brigmor i Meti Pil, pa je neko vreme išao ispred dečaka a onda rekao: „Moraš da budeš dobar farmer da bi se brdska farma isplatila."

„Mi smo dobri farmeri."

„Drago mi je što to čujem."

„I stoka nam je dobra i sve ostalo."

„Imate i stoku na brdskoj farmi?"

„Naravno. Imamo i tri ravne livade. Nedavno smo kupili dva vaša grla, ali su bila loša; vaše stočare je trebalo streljati. Kravama su vimena bila bolesna; jedna je bila suva, radile su joj samo dve bradavice; a ako se druga ikad oteli, bićemo srećni; boji se i da pogleda bika. Uradili smo... „

„Iznenaden sam da tako mnogo znaš. Mora da si mnogo učio... „

Gospođica Brigmor nije čula dečakov odgovor; požurivala je devoјčice. Kakve reći. Bradavice i telad i bikovi. I nije mogla da razume Tomasov stav prema dečaku. Nije pokazao nikakav znak ubrzanog rada srca pri tom neočekivanom susretu. Izgledalo je da e.i dečakova agresija zabavlja; je li moguće da ga posmatra kao sina jer, na kraju krajeva, on i jeste njegov sin. Brzo je bacila pogled unazad. Tomas je sada išao sa dečacima; izgledalo je da te zabavlja i bio je prisutniji nego što je bio u ovih nekoliko nedelja. Zapitala se da li bi se protivila nečemu što bi mu vratilo zanimanje za život. Bila je svesna da ona samo u jednom vidu može da mu zadovolji potrebe; starala se o njegovoj udobnosti tokom dana kao i tokom noći. Ali čovek mora da ima i nešto drugo, naročito čovek kova Tomasa Malena. Hoće li ovaj dečak moći to da mu omogući? Opet je pogledala preko ramena, istovremeno gurajući devoјčice dalje od domašaja zvuka. Hvatajući njen pogled, Tomas joj je glavom dao znak kao da potvrđuje njene misli. On je pogodio šta njegova gospođica Brigmor. kako ju je u šali nazivao tokom noći, misli i sada se pitao nije li ova mlada, sirova, živa, odsečna individua, koja na glavi nosi njegov beleg, možda odgovor na molitvu za koju nije ni znao da je moli, jer on nije bio od onih koji se mole.

U njemu je, tokom ovih proteklih nedelja, bila duboka praznina, samoća koju čak ni Ana nije mogla da ispuni. Znao je da to nije toliko zbog gubitka kuće, ovozemaljskih dobara i načina života, ili čak i gubitka sina; bilo je to zbog načina na koji ga je izgubio, koji mu je ostavio ukus kukavičluka i sramote. Sumnjao je da će ikada ponovo videti Dika. Ni ta misao

mu nije donela veliku tugu ali ono što ga je cepalo, čak i sada, bilo je saznanje da nema pravih prijatelja.

Dok je lov na Dika bio na vrhuncu, njemu niko nije prišao, nijedan prijatelj, ali je imao veliko društvo službenih lica. Tek kad su novine objavile da je Dik Malen sada već daleko preko mora - nije rečeno u kom pravcu jer se to nije znalo - Pat Fe-rijer ga je posetio i rekao mu da je Dik u Francuskoj. Jedan zajednički prijatelj ga je prevezao privatnim brodom. Ali Pat Fe-rijer nije doneo nikakvo pismo od Dika, nikakvu reč žaljenja. Ništa. Ironija je pogodila Tomasa kada je pomislio da čak i njegov sin ima bar dva prijatelja, dok je on sam imao samo Anu.

Bacio je pogled na dečaka koji je išao pored njega. Među njima je postojala sličnost, definitivna sličnost, i to ne samo zbog pramena. Opet je video sebe u tim godinama; možda mu .kosa nije bila tako crna, ili oči tako tamne, a ponašanje mu definitivno nije bilo tako arogantno iako mu je vaspitanje to omogućavalo, jer mu je čuvena srebrna kašika sigurno bila u ustima. A ovde je bio taj momak, odrastao na farmi, dobroj, lošoj ili prosečnoj ali ipak farmi, sa ponašanjem koje bi se moglo očekivati od nekoga od porekla i autoriteta.

Kada je dečak skrenuo svoj tamni, divlji pogled ka njemu, on je izgubio na prednosti sve dok, pokušavajući da zapodene običan razgovor, nije upitao: „Kolika je farma tvoga oca?”

„Sto dvadeset jutara i on nije moj otac. Ja ga tako zovem, ali on je njegov otac.” Pokazao je prstom na manjeg dečaka. ali je i dalje gledao Tomasa. I nijedan od njih više nije progovarao, ali su dečakove oči jasno govorile: „Hajde da više ne lupetamo, ti znaš situaciju podjednako dobro kao i ja.”

Tomas je prekinuo to zurenje slično transu, dovikujući suviše glasno: „Gospođice Brigmor, šta imamo za ručak?”

Gospođica Brigmor je naglo stala i gledala ga, kao i devojčice i Meri. Onda je rekla: „Hladnu supu, šunku i salatu i kolač sa jagodama.”

„Imamo li za još dve osobe?”

Nije mogla da spreči da joj se oči rašire a usta otvore i zatvore pre nego što je pogledala dečake i rekla: „Oni će hieći da se vrata kući; dug im je put preko brda. Možda će se njihovi brinuti.”

„Neće se brinuti.” Dečakov glas je imao onu notu konačnosti, grubosti i odlučnosti za koje se činilo da su srž njegove prirode. „Tata nam dozvoljava pola dana neđeljno za skitanje; možemo da se vratimo kadgod hoćemo do pet sati.”

Gospođica Brigmor je bila ućutkana. Izgledalo je da je jedva odvojila pogled od dečaka a kada je pogledala Tomasa on se široko osmehnuo i rekao: „Dobili ste odgovor. Imamo dva gosta na ručku.”

Okrenulase i svi su opet krenuli. Trebalo je da bude srećna što oje on našao novo interesovanje, ali ju je taj dečak uznemiravao. Bio je suviše jak, suviše dominantan za svoje godine. Nikada ranije nije sela nekog kao što je on. Da je u pitanju ovaj mlađi, mogla bi da ga prihvati jer je bio prijatniji, nežniji, vaspitaniji. Ali oni nije bio sin Tomasa Malena.

Deo drugi

DONALD RADLET SA VULFBUR

FARME

1.

DONALD RADLET je rođen u zimu 1838, kada je njegova osamnaestogodišnja majka, Džejn Radlet, bila u braku oko pet meseci.

Džejn Radlet je rođena na Zapadnoj farmi Hajbenks Hola. Otac joj je bio štalski momak, a majka služavka u mlekari. Od Džejninog rođenja, njena majka je retko ustajala iz kreveta sve dok nije umrla; prljave ruke babice su izazvale unutrašnju infekciju za koju nije bilo leka. Stalno krvarenje je polako iscrpljivalo njeno telo, ali je ipak živela dvadeset godina. Džejn je bila jedinica i sećala se da je imala tri godine kada je prvi put sama otišla do septičke jame da isprazni kofu. Imala je oko četiri godine kada je počela da pere prljavu posteljinu i to je radila svakoga dana, sve dok nije napunila 18 godina i dva meseca kada je napustila farmu i otišla u brda sa Majklom Radletom.

Tog dana je Majki Radlet prošao sa njom pored svoje farme ne zaustavljajući se ni da je pogleda i otišao u crkvu blizu Najnbenksa, i tamo ju je oženio, sa grobarom i pastorovom ženom kao svedocima. Ona je celim putem natrag do farme plakala; plakala je i prve bračne noći jer je ležala sama; i povremeno je plakala i narednih dana jer je znala da će prvi put u životu biti srećna.

Majki Radlet je bio 18 godina stariji od nje i bio je poznat kao dobar, bogobojažljiv čovek i dobar radnik i čovek koji je pošteno napredovao teškim radom, a njegova farma je, iako mala, bila dobro opremljena a njegova zemlja, iako brdovita, bila je do poslednjeg pedlja iskorišćena. Radio je danonoćno šest dana u nedelji, ali je subotom završavao samo ono što je bilo neophodno za stoku; ostatak dana je provodio čitajući Bibliju, kao što ga je otac učio, i svom jedinom pomoćniku dozvoljavao slobodan dan da poseti porodicu.

Džejn Kolins je prvi put primetio kada je svoje jedine dve krave poveo kod hajbenškog bika. Mogao je da ih odvede i na Pirsonovu farmu, koja je bila samo tri milje daleko, ali Pirsonov bik nije bio rasan. Džejn je tada imala jedva 16 godina, i on je sledećih godinu dana razmišljao da li da se obrati njenom ocu a da ga on ne odbije. Sumnjao je da će je otac pustiti jer je znao da je ona jedina pomoć u kući, gde mu je negovala bolesnu ženu, kuvala i radila sve poslove odrasle žene i to, kako je čuo, još od malena. Ali je brzo primetio da duge godine rada nisu pokvarile njenu lepotu, jer joj je lice bilo okruglo i glatko a oči blage, dok joj je kosa bila blistavo smeđa. Telo joj je bilo dobro: kukovi široki a grudi obećavajuće visoke.

Jednoga dana posle nedelje u kojoj je čitao i razmišljao o Bibliji, otišao je preko brda da razgovara sa njenim ocem, dok su mu kroz glavu prolazile reci iz knjige: „I onda su pošli iz

Betlejem; a do Eufrata je bio kratak put: i Rahela je imala jake bolove. A kada su stigli, porođaj je počeo i babica joj je rekla, 'Ne boj se, imaćeš sina!.'

On je mnogo želeo sina. Prva žena mu je bila jalova; to je bila božija volja, ali Džejn Kolins neće biti jalova. Za nju je gajio snažno osećanje, potrebu da je zagrlji, da je voli. Nešto od te ljubavi je bilo protkano sažaljenjem na njenu sudbinu, jer je bilo očigledno da je imala težak život.

Džon Kolins je bio u štali kada mu je Majki prišao i zaprosio njegovu ćerku, pa je duboko sagao glavu. To je bio razlog da Majki zapita: „Sta je bilo? Je l' već obećana?” A Džon Kolins je okrenuo glavu i klimnuo; a onda ga je pogledao pravo u lice i rekao: „Zakasnio si, već je oborena.”

Oborena! Reči nisu izgovorene glasno, ali su mu zvonile u glavi. Zakasnio je, već je oborena. Znači, bio je u pravu, može da rađa. Ali je on mislio da će to biti njegova deca, deca koja su mu bila potrebna, sin koji mu je bio potreban. Osetio je bol koji je bio jači od svega što je ranije osetio; čak i kada mu je lena umrla osećaj gubitka nije bio veliki kao ovaj.

Praznim glasom je upitao: „Znači, udaće se?”

Džon Kolins je odmahnuo glavom, digao pogled i rekao: „Ne, neće.”

Nastala je još jedna pauza, narušena samo zveckanjem kravljih lanaca i njihovim preživljavanjem. „Poznajete čoveka?”

Opet tišina, a onda je Džon Kolins pogledao Majkla u oči i rekao: „Ne.”

Dok su se gledali, obojica su znali da je to laž, i to negiranje je Majklu Radletu odmah reklo ko je otac Džejninog deteta i zašto ovaj čovek ne može da kaže istinu. Postojao je samo jedan čovek za koga bi ćutao i to je bio njegov gospodar, ona hulja kurvarska, Tomas Malen. Džon Kolins je bio hendikepiran. Da je prijavio sudu da mu je ćerka silovana, jer ju je taj grešni davo silovao, bio bi izbačen sa posla bez krova nad glavom i sa ženom kojoj je krevet bio potreban više od ičega. A gde bi to mogao da dobije, osim tu na farmi? Bilo mu je žito i ovog čoveka i devojke; a bilo mu je žao i njega samoga.

Kada se vratio na svoju farmu, samoća velikog prostora ga je obuzela kao nikad pre. Ceo život je proveo u brdima, kao i njegovi preci osam generacija pre njega. Prostor mu je bio u krvi, prostor talasastih brda; prostor koji se video sa vrhova i koji je izazivao strahopoštovanje; prostor neba koje se graniči sa beskonačnošću. On se, sve do toga dana, u prostoru osećao kao kod kuće, a toga dana je spuštene glave išao po brdima...

Šest nedelja kasnije je ponovo prešao brda, ali sada uzdignute glave i čvrsto rešen, sa jednim ciljem: uzeće Džejn Kolins i u takvom stanju. Pet nedelja se molio i tražio znak od Boga i juče je dobio odgovor. Biblija mu je otvorena pala u krilo i pogled mu je ugledao reči: „Jer ja sam bio gladan a ti si mi dala meso: bio sam žedan, a ti si mi dala da pijem; bio sam ti

stranac, a ti si me primila: nag, a ti si me obukla: bio sam bolestan i ti si me posetila: bio sam u zatvoru, a ti si me obilazila.

Želeo je znak, i to je tako i primio i tako je sledećeg dana, kada je stigao do Zapadne farme, rekao Džonu Kolinsu: „Ja ću je oženiti," a čoveku su potekle suze i rekao je: „Ona je dobra devojka."

Nedelju dana kasnije, kad je Majki Radlet odveo devojku preko brda u crkvu, ona ga nije pogledala sve dok joj nije stavio prsten na ruku, i tada je počela da plače...

Džejn Radlet je celoga života bila okružena starim ljudima. Četvorica muškaraca na Malenovoj Zapadnoj farmi su bili stari, njihova deca su bila odrasla i razišla se; njen otac je bio star. Na Istočnoj farmi su bila dva mlada muškarca, ali su njih zauzele služavke iz kuće. I baš je na putu za Istočnu farmu srela jednog starijeg čoveka, bar je njoj izgledao star jer je bio četrdesetih godina, ali je bio drugačiji.

Ona je jedini odmor imala nedeljom popodne, kada je njen otac preuzimao kućne poslove a ona odlazila da poseti njegovu rođaku koja je bila udata za pastira na Istočnoj farmi. Nije baš mnogo volela tu rođaku, ali je to značilo otići negde i pričati sa nekim. Ponekad je i na putu srećala ljude koji su joj se obraćali. Tu je i srećala čoveka na konju. Izgledao je vrlo srdačan i stao je da popriča sa njom i rekao joj da je lepa.

Sada joj je bilo nemoguće da poveruje da ga nije prepoznala kao gospodara Hola. Ali joj se to moglo oprostiti jer ga nikada ranije nije videla. Njihova koliba je bila usamljena i daleko od farmerskih kuća, a položaj joj je bio takav da nije morala da prilazi farmi osim ako je trebalo da odnese ocu poruku; ipak je govorila sebi da samo budala ne bi prepoznala gospodara, jer su i njen otac i njena majka govorili o njemu. Krupan, mračan, sa stomakom od previše jela i pića, ali ne gori od ostale gospode i mnogo bolji od mnogih, jer je bio velikodušan sa svojim ljudima za žetvu i za Božić.

Kada su se te nedelje sreli, on je sišao sa konja i pošao sa njom kroz šumu, a tamo je privezao konja za drvo i uz smeh je privukao na travu pored sebe. U početku je samo pričao i zasmehavao je; u početku ona nije shvatila šta se dešava; a kada je uhvatila počela je da se brani, ali je on bio veliki i težak. Kada bilo gotovo i ona utrnula i ošamućena sela leđima oslonjena na drvo, on joj je ubacio zlatni novčić u bluzu i potapšao je po obrazu pre nego što je otišao.

Nekoliko nedelja kasnije, kad je njena majka skupila dovoljno snage da je ukori, ona je ljutito uzvratila: „A ko mi je šta rekao? Godinama sam viđala samo tebe i tatu, osim onog jednog sata jedanput nedeljno kada sam razgovarala sa rođakom Nili. A o čemu ona priča? Samo o svom sinu daleko u Americi i kako se uzgajaju sobne biljke i tome slično. Ko da me nauči? Ko? Imala sam samo svoj instinkt, a to mi nije pomoglo jer sam mislila da je on star."

„Star!“ rekla je njena majka. „On je samo četrdesetogodišnjak. Ti si glupa, devojko, muškarci su bikovi dok ne umru, sa osamnaest ili osamdeset godina... Instinkt!“

Kada joj je otac rekao da će biti spašena od sramote i da će je Majki Radlet oženiti, njena jedina reakcija je bila da je on star. a osim toga i nizak i četvrtast, izgleda koji nije bio vredan po-mena. Osetila je da samo prelazi iz jedne službe u drugu, sve dok nije stigla do njegove farme, gde joj je kratko rekao da se neće prema njoj ponašati kao prema supruzi sve dok se dete ne rodi. Tada ga je po prvi put direktno pogledala i videla da ustvari nije star, i da je čak i ljubazan; i zaplakala je još jače.

Ono što je u tome bilo čudno bilo je da nije mogla da se seri da je ikada u životu plakala; a posle je shvatila da je neprestani potok suza jedna vrsta olakšanja, olakšanja zbog godina služenja. Činilo joj se da joj je ceo život prošao uz ljudske izlučevine, perući ih sa posteljine, mirišući, prazneći. Taj miris se uvukao i u hranu koju je jela. Majku je ostavila bez trunke žaljenja. Ona je plakala kad je Džejn krenula, ne toliko zbog toga što gubi ćerku koliko zbog toga što ostaje u milosti jedne starice iz sela. Ali je Džejni bilo žao što ostavlja oca; volela ga je jer je po prirodi bio dobar.

I tako je posle nekoliko dana na farmi Vulfbur shvatila da će biti srećna, da je Majki Radlet dobar čovek i da će, što je bilo najveće iznenađenje, da je nauči da čita Bibliju.

Donald Radlet je došao na svet bučno protestvujući i od tada nije više ni prestao. Trebalo je da ga voli kao majka, ali nije mogla; on je bio drugačiji još od trenutka kada je izašao iz nje. Rekla bi da ni on nije znao šta je ljubav da nije bilo zaštitničke pažnje koju je pokazao prema svom polubratu.

Imao je dve godine kada se rodio Metju, i umesto da bude ljubomoran, kako je ona očekivala, na novu bebu koja mu uzima mesto, on je od početka bio zaštitnički raspoložen prema dečaku koji je i likom i karakterom bio potpuno suprotan od njega.

Donald je imao devet godina kada je otkrio da Majki Radlet nije njegov otac. To se dogodilo na vašaru u Heksamu.

Nedeljama su pričali o tom vašaru. To je bio najvažniji događaj godine; bio je to dan kada su se ljudi uzimali u službu, farmerski radnici i služavke, a bilo je i takvih divnih stvari kao što je luna-park u kome je bilo svakakvih vrsta zabave. Prošle godine su videli kinesku gospodu sa drvenim nogama, dete čija je glava bila toliko velika da je morala da se podupre, i debelu ženu sa bradom do grudi, bradom koju ste mogli da povučete - ukoliko ste imali hrabrosti, jer je ona izgledala kao da će celog da vas pojede.

Čim su ušli u grad. Majki je pustio dečake da idu svojim putem jer je znao da Donaldu, iako ima samo devet godina, može da se veruje da pazi i na Metjua i na sebe.

Dečaci su znali gde da nadu roditelje. Konj i kola su bili u kovačevom dvorištu, a njihova majka će piti čaj sa kovačevom ženom, i dok one budu razmenjivale novosti njihovi muževi će biti na stočnoj pijaci, sećajući se svojih zajedničkih mladalačkih dana, jer su Majki Radlet i kovač bili rođaci.

Ali se dogodilo da su i oba muškarca i obe žene bili u kući oko tri sata kada je Metju uleteo lica oblivenog suzama i nerazumljivih reči.

Kada se konačno malo smirio uspeli su da razumeju da se Donald tuče sa jednim dečakom a da još dvojica čekaju na red.

Kada je Majki zapitao zašto se Donald tuče, Metju ga je kroz suze pogledao i rekao: „Zbog tebe, tata.”

„Zbog mene? Zašto zbog mene?” Majki se namrštio a Metju je promrmljao: „Kažu da ti nisi, da mu nisi tata; kažu da je to zbog njegovog sedog pramena. Ali ti jesi njegov tata, zar ne? Jesi, je l' da?”

Majki je pogledao Džejn, a ona je sagla glavu; a to su uradili i kovač i njegova žena.

Baš kada se Majki spremao da poleti vratima, ušao je Donald i svi su ispustili jedno dugačko: „o!” Usna mu je bila rasećena, jedno oko se brzo zatvaralo, krv mu je tekla iz posekotine na slepoočnici. Odeća mu je bila iscepana i blatnjava a po rukama mu se videlo da su ga vukli po rapavom terenu jer su na njima bile tanke krvave linije.

„Oh gospode”- Džejn je stavila ruku na lice a onda tužno rekla: „Dođi da te operem.”

Nije se ni pomerio, samo ju je fiksirao i ona je prvi put shvatila šta znači doživeti njegov prezir i osudu. 1 ranije je primetila da su, kada je bio besan ili duboko zabrinut, kao kada je Metju dobio groznicu pa su mislili da će da umre, njegove crne oči dobijale sjaj kao od neke unutrašnje vatre. Moglo je da se pomisli da je to neka ružičasta ili crvena skrama jer su mu ženice i dalje bile crne, ali se u njihovom sjaju javljala promena koja je odavala utisak nekog svetla iza njih, crvenog zlokobnog svetla.

Pogledao je Majkla i rekao: „Hoću da idem kući.”

Majki je bez reči izašao i upregao konja i pet minuta kasnije su krenuli. Donald se, i dalje prljav i krvav, nije kao i obično popeo na prednje sedišta pored Majkla; umesto toga je seo pozadi. Sedeo je nogu pruženih pred sebe, dlanova na gore i na butinama, uspravne glave i praznog pogleda uperenog na ogradu kola, nije se pomerio sve dok nisu stigli do farme osim kada bi točkovi upali u rupu ili prešli preko kamena.

Kada su stigli, Majki je prišao zadnjem delu kola i rekao dečaku kome je na svaki mogući način bio otac: „Idi i operi se. a posle ćemo da razgovaramo. A ti, Metju” - mahnuo je mlađem dečaku - „idi da mu pumpaš vodu.”

U kuhinji je stavio ruku Džejni na rame i nežno rekao: „Nemoj da se sekiraš, lo je moralo da se dogodi. Pre ili kasnije. Možda smo pogrešili; trebalo je da mu kažemo a ne da čekamo da sazna od nekog mangupa.”

„On me mrzi.”

„Ne pričaj gluposti, ženo.”

„Ne pričam gluposti, Majki, videla sam to u njegovom pogledu.”

„To je šok; proći će ga. Ti si mu majka i treba da bude zahvalan zbog toga.”

Osmehnuo joj se, ali mu ona nije uzvratila. Na neki čudan način je znala da su dani njene sreće prošli. Kao što je bila sve-sna i vremena kada su joj ti dani počeli u ovoj kući, sada je znala da su oni završeni onako naglo kako su i počeli...

Majki je ušao u salon, što je samo po sebi dokazalo da je to bila vrlo izuzetna prilika, jer se ta prostorija koristila samo nedeljom i na Božić. „Sedi dečake,” rekao je.

Po prvi put dečak nije poslušao naredbu čoveka za koga je mislio da mu je otac, nego je kroz otekle usne rekao: „Znači, li nisi moj otac?” Nikada ranije nije upotrebio reč otac.

Majki je teško progutao a onda odgovorio: „Ne, nisam ti otac u smislu da sam te napravio, ali u svakom drugom smislu jesam. Podigao sam te i brinuo o tebi. Ti si za mene moj prvi sin.”

„Ali ti nisam sin! Nisam ničiji sin, ja sam ono što su i rekli, kopile. Kopile čoveka po imenu Malen. Jedan od mnogih, kažu; kažu da je pola okruga napravio on.”

Majki je odgovorio, „Ja o tome ne znam ništa, ali ljudi uvek prave od komarca magarca. Znam samo jedno, a želim da i li to znaš, tvoja majka nije kriva; bila je devojčica, nevina, neuka devojčica kada joj je to desilo.”

Potpuno ignorišući pominjanje majke. Donald je rekao. „Metju mi nije pravi brat.” „On je tvoj polubrat.”

„On je tvoj pravi sin; ti si njegov otac, ne samo tata.” „To je isto, otac i tata.” „Više nije. Nije.”

Dok je Majki zurio u dečaka koji je bio visok skoro kao on. u njega se uvuklo osećanje dubokog sažaljenja, jer je video da dečak više nije bio dečak. Tačno je da nikada nije bio detinjast i da je uvek delovao starije, ali mu se sada izgled promenio. U njemu je bilo nečega odraslog; to se videlo po izrazu njegovih očiju. Njegove oči su uvek bile zastrašujuće. Kada bi ih povremeno neki prijatan događaj smekšao, činile su mu se prelepim, ali se sada pitao da li će ikada ponovo misliti da su lepe. Onda je rekao: „Ništa se nije promenilo; bilo da me smatraš talom ili ocem, ja ostajem isti. Idi sada da ručaš i poštuju majku. I drži glavu visoko, gde god da si, jer nisi kriv ni za šta.”

Donald se okrenuo i pošao ka vratima, ali je onda stao. bacio pogled preko ramena i rekao: „Rekli su da sam kopile.”

Kada je sledeće nedelje Metju ušao u kuću oborene glave i rekao: „Naš Donald je otišao preko brda i nije hteo da me povede sa sobom,” Džejn je zatvorila oči i promrmljala: „Oh, Bože!” A Majki je spustio Bibliju i upitao: „Kada je to bilo? Pre koliko vremena?”

„Malo pre. Mislio sam da ide preko do Vitfild Loa, ali se predomislio i krenuo ka Pilu, a onda mi nije dao da pođem sa njim.”

Džejn je između uzdisaja jedva izgovorila: „Mora da je počeo da se raspituje. Šta ako ode... mislim pravo... pravo u Hol? Oh, Majki, učini nešto, zaustavi ga.”

Majki nije bio od onih koji trče. Njegova maksima je bila da ako treba daleko da ideš, ne treba da trčiš, ali je ovoga puta trčao, misleći da je pogrešio što nije dečaka ranije poveo preko tih brda. I sam je tamo poslednji put bio pre šest godina jer sada. kada su oba Džejnina roditelja umrla, nije bilo potrebe da se ide na tu stranu. A sada je mislio da je time što je dečaku branio da slobodnim danima ide na tu stranu, možda probudio neke sumnje u njegovoj glavi. Nije daleko odmakao a već se dobro zaduavao. Pomislio je da je i dečak sigurno trčao, jer kada je stigao do vrha i pogledao u sledeću dolinu, od njega nije bilo ni traga ni glasa.

Putovao je preko sat vremena kada ga je konačno primetio. Zastao je i gledao. Dečak je stajao na vrhu poslednjeg brda, nekih četvrt milje dalje. Bilo je to brdo koje je dominiralo dolinom u kojoj se nalazio Hajbenks Hol. Tokom zime i proleća, dok je drveće bilo još golo, odatle ste mogli da vidite ceo Hol, terase i ulegnute bašte, ali se ostatkom godine mogao videti samo vrh zabata i prozori gornjeg sprata.

Kao da je znao da ga posmatraju, Donald se okrenuo i pogledao u njegovom pravcu, a onda čekao dok mu Majki nije lagano prišao i glasno i strogo rekao: „Ne smeš da prilaziš tom me-stu, čuješ li? Tamo bi te izbacili naglavačke i napravili od tebe budalu.”

Dečak je zurio u njega. Njegovo lice, i dalje izobličeno od udaraca dobijenih u tuči, malo se zacrvenelo kada je odgovorio: „Ja nisam budala.”

„Drago mi je da to čujem. Hajdemo sada kući... „

Od tada je Donald, svake nedelje i praznika, prelazio brda kada je vreme dozvoljavalo i niko tu ništa nije mogao. Ali nije išao dalje od poslednjeg brda sve do jednog dana 1851. godine, kada je čuo da je Tomas Malen propao i da je Dik Malen skoro ubio čoveka. Te nedelje je po prvi put stigao putem i stao pred kapiju; ali se nije usudio da uđe sve do posle aukcije. A onda je obišao oko kuće vireći kroz prozore, ne kao što rade deca, nego više kao neko ko se posle dugog odsustva vraća svome domu.

Sobe su bile skoro iste onakve kakvima ih je godinama zamišljao. Velike i sa visokim i obojenim tavanicama. Neke su bile obložene drvetom. Prešao je rukom preko velikih ulaznih vrata, a onda prebrajao glave gvozdениh eksera; bilo ih je desei redova po osam.

Prošao je kroz prazne štale i video stvari za koje nije verovao da bi ih bilo ko stavljao na mesto u kome žive konji. Kuke su bile od kovanog mesinga, jarmovi su bili presvučeni kožom, a na četiri boksa su bile srebrne table sa imenima konja.

Kada se odaljio od kuće i digao pogled ka njenom gornjem delu, čudno osećanje mu je ispunilo grudi. Počelo je u predelu koji mu je dosad bio nepoznat; osetio je kako se sve više diže dok mu nije stiglo do grla, a tamo se zaglavilo i preraslo u veliku tvrdu i bolnu stvar koja je počela da ga guši. Čak i kada ga je silovit napad kašlja protresao, to se nije potpuno razišlo.

Mnogo puta je posetio kuću pre nego što je poveo Metjua sa sobom, onoga dana kada je sreo gospođicu Brigmor i devojčice. a kasnije i svoga oca.

Kada su se te večeri vratili kući, nije sprečio Metjua da ispriča uzbudljivu vest da su ručali sa g. Malenom.

Ovo je šokiralo Majkla i zapanjilo Džejn i povećalo njen strah od tog sina dok se pitala šta on od toga očekuje jer se govorilo da je Tomas Malen sada potpuno propao i da živi od milostinje svojih nećaka.

Kada joj je Majki te noći rekao: „Pretpostavljam da je potpuno prirodno što želi da vidi svoga oca," ona je snažno odmahнула glavom i odgovorila: „Ništa od onoga što on radi nije prirodno, nikada nije ni bilo."

Od tada je Džejn stalno živela u strahu od nastupajućih godina. U njoj je postojala zebnja koju nije mogla da objasni. Ali kako su se godišnja doba smenjivala i dva dečaka izrasla iz momaka u mlade ljude, a ništa se posebno nije događalo, ona je pogledala unazad i osetila se kao i mnoge druge žene, govoreći sebi da je bila glupa što je trošila vreme brinući o nekome nad kim nije imala nikakvu kontrolu, jer je bila savršeno svesna da je svome sinu značila manje od stoke u staji. I stvarno, viđala ga je kako pokazuje osećanja za stoku, naročito kada se krava telila. Nije spavao da bi bio tu kada se tele pojavi, da bi se uverio da su oboje dobro; ali je bila sigurna da bi, ukoliko bi mu mrtva pala pred noge, pokazao vrlo malo brige, osim da se poštara da bude pristojno uklonjena. To je bila njegova vrlo vidljiva crta. bio je obuzet time da uradi pravu stvar, a to je obuhvatalo i njegovo oblačenje. Smatrala je da je njegov ukus bio iznad onoga koji je odgovarao farmeru; ali je pogodila i jednu od njegovih tajnih misli: on je smatrao da je iznad farmera. Znala je da je u sebi ponosan što je sin Tomasa Malena, dok je u isto vjerne nju prezirao zbog njene uloge u tome.

Takođe je znala i da on to nikada ne bi priznao. Njegove misli su bile zaključane duboko u njemu. Nikada nije rekao ono što stvarno misli, čak ni Metjuu, a Metju je bio jedini do koga mu je stalo. Tek kad bi došlo vreme da sprovede bilo kakav plan koji je napravio u vezi sa farmom, on bi ga preneo Majklu. A nju je vrlo retko obaveštavao o onome što je nameravao da uradi.

I tako je jednog lepog jesenjeg nedeljnog jutra 1861. godine, dok je njih četvoro sedelo za doručkom u kuhinji i samo sekundu pošto je Majki završio sa molitvom, Donald rekao: „Danas idem pravo tamo preko.“ Svi su ga pogledali i svako lice je odavalo re-zervisano iznenađenje, jer su po tonu njegovog glasa i činjenici da je izmenio svoju rutinu shvatili da će im reći nešto važno.

„Zamoliću Konstancu da se uda za mene... vreme je,“ rekao je.

Rezervisanost im je sada pala sa lica i oni su zinuli u njega mešavinom zapanjenosti, neodobravanja i čak i užasa. U svakoj drugoj prilici bi bili malo uzdržaniji, jer mu nikada nisu pokazivali svoja prava osećanja. Taj stav, koji je potekao iz želje da ga nikada ne povrede, razvijao se u njima u različitim stepenima. Njega je trebalo oraspoloživati kao bolesnika, da se ne bi uznemiravao promenama raspoloženja ili povlačenjem u ćutanje. U njihovom ponašanju prema njemu je bilo sličnosti koja je bila čudna jer su ga svi drugačije posmatrali. Ali je sada Majki naglo izbacio: „Ne možeš, među vama je krvna veza.“

„Nije.“

„Ona je Malenova nećaka.“

„Nije. Njena majka je bila njegova sestra po usvojenju. tako da među njima ne postoji nikakva krvna veza.“

Majklovo lice je i dalje bilo natmureno. „Mislim da to nije u redu.“

„A zašto?“

„Ne viči na mene, dečko.“

„Ne vičem. I ne zaboravi da nisam dečko.“

„Za mene ćeš uvek biti dečko.“ Majki je odgurnuo stolicu i odgegao se - jer mu je leva noga bila ukočena od reume - u dnevnu sobu gde je, kao i obično nedeljom ujutru, pola sata čitao Bibliju pre nego što bi pošao za nedeljnim dužnostima na farmi. Čak ni tog jutra nije odstupio od utvrđene šeme.

Onda je Džejn tiho upitala: „Da li ona zna?“

„Šta?“ Hladno ju je pogledao.

„Da...“ Htela je da kaže: „Da je želiš,“ ali je promenila u: „Šta da očekuje. Mislim, jesi li joj dao neki nagoveštaj?“ „Dovoljno.“

Dok je razmišljala, za trenutak ga je duže posmatrala. Ta devojka u ovoj kući celog života sa njim, on će je ugušiti. Ustala je i vrlo polako prešla preko kamenom popločane kuhinje i izašla kroz niska vrata u mlekaru. Tamo je bilo sveže i mirno i mogla je da razmišlja, a znala je da toga dana ima mnogo da razmišlja.

Donald je pogledao Metjua, čekajući da ovaj progovori a njegovo lice je poprimalo mekoću koja je skliznula u osmeh. Tiho je upitao: „Jesi li iznenađen?”

Melju nije odgovorio, još nije mogao. Iznenađen? Bio je skamenjen; šokiran, zapanjen; da, to je bila reč, zapanjen. Dragi Bože, da to može da se dogodi, da to bude ono što je Konstancu želela. On je uvek mislio da je to Barbara i imao je ideju da i Barbara to misli. Kadgod su bili tamo preko, on je razgovarao samo sa Brabarom i kadgod bi ih video zajedno, mislio je da su njih dvoje na neki način tako slični, oboje ćutljivi. U njima su bile dubine bez zvuka, a njihova ćutanja su bila teška od misli, tajnih misli, usamljenih misli. On je mnogo razmišljao o tome, jer je znao da su te misli određivale njihove živote. Znao je da je svako od njih na svoj način usamljeno i da čezne za nečim. A kada se ta čežnja pojačavala to se, bar u Donaldovom slučaju, ogledalo u napadima besa. Donald je tu svoju stranu pokazao tek prošlog leta kada su, pri redovnoj nedeljnoj poseti ušli u kuću i tu zatekli društvo. Bila su tu dva mlada čoveka, jedan koji se zvao Ferijer, jedva nešto više od dečaka i drugi koji se zvao Vil Hedli, koji je, tada imao dvadesetak godina. Nije mu bilo prvi put da ih vidi; godinama su se već povremeno sretali. Znao je da su oni unuci starih prijatelja Tomasa Malena i bilo je prirodno da mu dolaze u posetu.

Kada su te nedelje ušli u dnevnu sobu, oni su se upravo smejali. Konstanca se smejala veselo; ali ona se uvek tako smejala, lepota njenog lica i tela je bila naglašena vedrim duhom koji je bio u oštrom kontrastu sa Barbarinim izgledom i temperamentom. Ali se toga dana i Barbara neobuzdano smejala, i on je mislio da je to bilo ono što je naljutilo Donaida, jer je tokom cele posete jedva progovario; ustvari, njegovo prisustvo je čak malo i ohladilo društvo. Kada su krenuli natrag, jedva da su odmakli od kuće kada je on eksplodirao: „Ta stara veštica Brigmorova planira da ih uda.”

Metju mu nije prolivurečio, ali mu je od te izjave pripala muka. Bilo bi mu mnogo žao Donaida ako bi se Barbara udala za Vila Hedlija; ali bolje Barbara nego Konstanca. O mladom Fenjeru nije ni razmišljao: kako je iz razgovora shvatio, on je samo mislio na taj Oksford, gde će da ode na jesen.

Metju je sada polako odmahivao glavom. Odmahivao je zbog sebe, zbog svoga slepila, zbog nepoznavanja tog svog polubrata. Trebalo je da zna da Donald nikada ništa nije radio onako kako su to radili drugi muškarci, jer nije bio kao oni, imao je u sebi crva koji ga je stalno izjedao. On se rodio i odrastao na ovoj farmi, ali od onoga dana kada je imao devet

godina on se od nje odrodio dok se u isto vreme trudio i da je vodi, pa čak da bude i njen gospodar.

Ali jedna stvar je bila sigurna, ako nije pripadao ovde, onda sigurno nije pripadao ni tamo preko brda, u kući u kojoj je ži-veo njegov pravi otac, jer je u njegovom prisustvu Donald uvek izgledao nespretno i nepripadajuće i zbog toga je zauzimaio stav inpadaštavanja, kao da je samo zahvaljujući svome dobrom srcu pncećivao tog starca. Buter, sir i jaja koje je tamo nosio svake nedelje, samo su naglašavali taj stav. Ali Tomas Malen je otvoreno pokazivao da mu se taj sin sviđa; i činilo se da ga Donaldovo ponašanje zabavlja. A i devojčicama se dopadao; i njih je njegovo nadmeno ponašanje zabavljalo onih prvih godina; a kada Ke lo ponašanje pretvorilo u opreznu povučenost one su pokušali zadirkivanjem da ga izvuku iz nje, bar je Konstanca to radila.

U toj kući je bila samo jedna osoba kojoj se Donald nije dopadao i koja je to i pokazivala, i to je bila gospođica Brigmor a Donald je, sa svoje strane, nju mrzeo. Mnogo godina ranije. Melju je mislio da bi i on trebalo da je mrzi zbog Donaida, ali mu se ona potajno dopadala i uvlačio ju je u razgovor kadgod je mogao, jer je od nje učio. Znao je da gospođica Brigmor ima ono što je on želeo, ima znanje, znanje koje bi mu dalo moć da govori o stvarima koje je razumeo u sebi, ali nije umeo da ih uobliču u reči, stvari koje su mu padale na pamet dok je gledao u vodu ili posmatrao zalazak sunca, ili kada su ga misli lišavale mnogo potrebnog sna, pa se tiho izvlačio iz kreveta, naginjao se na mali prozor u potkrovlju i sa mesecom leteo svetskim nebom - gospođica Brigmor je jedanput rekla da nije mesec taj koji leti, nego oblaci i on to dugo nije mogao da prihvati. Znao je da je ona ta koja bi mogla da mu razjasni te stvari, koja bi mogla da prevede njegova osećanja u reči; ali nije mnogo govorio sa njom zato što bi to naljutilo Donaida a on se uvek bojao da naljuti Donaida.

Ali, oh, dragi Bože! Metjuove misli su se vratile u sadašnjost. Donald je upravo rekao da će da zamoli Konstancu da se uda za njega. Konstanca svakoga dana u ovoj kući. On to neće moći da podnese. Konstancu je voleo od trenutka kada je video kako nudi Donaldu jagodu; znao je da se to baš u tom trenutku dogodilo. Znao je takođe i da je to beznadežna ljubav, jer je on nju smatrao onoliko iznad njega koliko je i princeza bila. On je nju toliko smatrao nedodirljivom da nikada o njoj i braku nije mislio u isto vreme; ono što je mislio bilo je da se nikada neće oženiti, nikada. A kada bi na to pomislio, dodavao je, a i ne bi bilo fer, ne sa ovim kašljem. Nisu rekli da ima tuberkulozu, ali je kašljao i bivao sve umorniji, toliko da je često mislio da bi farma propala da Donald nije imao snagu dva konja. A Donald je uživao u toj snazi. Nikada nije brinuo zbog nekog novog posla. Mnogo puta je radio za obojicu i Metju mu je zbog toga bio zahvalan. Ali sada, dok je zurio u mračno lice čija je privlačnost bila

naglašena tako retkim osmehom, osetio je intenzivnu mržnju. Onda je počeo da kašlje, a kašalj je izazvao znoj koji se slivao sa njega.

„Nemoj da te moje vesti uguše.“ Donald je obišao sto i udario ga po leđima. „Uzmi malo meda.“ Posegao je za časom, ali je Metju odmahnuo glavom i odgurnuo je.

Kada je došao do daha, Donald ga je upitao: „Pa, imaš li nešto da kažeš?“ A on je promrmljao, pošto je jedva progutao: „, Je si li... je li ti palo na pamet da se ona možda neće uklopiti ovde, mislim u kuću?“

„U kuću? Sta fali kući? Dobra je kao i njena.“

„Ali... ali je drugačija.“

„Kako to misliš? Ima isto toliko soba. a priroda je lepša.“

Metju je opet odmahnuo glavom. Šta je mogao da kaže? Je li mogao da kaže: „Da, ali ovo je stara kuća i hladna je i gola jer u njoj nema draperija i sitnica, ni onakvog nameštaja kakav je kod njih“. Ali je ipak znao da je, u svojoj vrsti, ovo čvrsta kuća, kuća za koju bi mnoge farmerske ćerke mnogo dale da joj budu gospodarice. Ali Konstanca nije bila farmerska ćerka, i kako je odrasla u atmosferi koju je stvarala gospođica Brigmor, atmosferi rafiniranosti i učenja, Konstanca je bila dama. Sve su one tamo bile dame, uprkos siromaštvu. A i to siromaštvo je bilo relativno. Znao je da imaju dve stotine funti godišnje a to je za njega, a i za hiljade drugih, bilo daleko od siromaštva. Onda je rekao: „Ja sam mislio da će to biti Barbara“.

„Barbara! Gospode Bože, ne! Nikada. Barbara je u redu, ima pametnu glavu na ramenima, ali je daleko od Konstance kao noć od dana; ponekad se pitam da li su uopšte sestre. Ne, nikako Barbu.“ Donald je prišao prozoru i pogledao u dvorište. Jato pataka je išlo ka bari. Pogledom je prelazio konjušnice, ambar i šupu do zida gde su počinjale štale i mlekara. Zamislio je Konstancu u mlekari. Ona će sve to primiti kao zabavu. Možda neće naučiti posao onoliko brzo kao neka koja je odrasla na farmi, ali to nije bilo važno. Neće biti potrebno da radi toliko, njegova majka će raditi one grube poslove. Ali Konstanca će da transformiše kuću, transformisaće njega, uneće veselost u njegov život. On to nikada nije doživeo, samo kao posmatrač kada je odlazio u ne-ileljne posete preko brda. Iako je retko dozvoljavao sebi da se Nllieje, voleo je smeli, voleo je vedrinu kod drugih, a ona je sva lula od smeha i vedrine. Ona će podmladiti atmosferu ovog mwstaa; doneće mu kvalitet koji nikada ranije nije imalo. Bila je to tmurna kuća i priznao je sebi da je velikim delom i on za to kriv. Sve je to poticalo iz nečega u njemu, nečega čega nije mogao da ne otarasi. Čak i pre saznanja o svome poreklu, koje mu je udarcima uterano onog dana na vašaru, bio je isti. Ali kada Konstanca bude ovde, kada bude oženjen, osećaće se drugačije.

Pomislio je da je sve to kao da je on žensko kopile i da će inu brak dati ime, legalno ime. Ni sebi nije mogao da objasni to osećanje; tu su se umešala i deca; znao je da će sa rođenjem svakoga od njih njegova usamljenost biti manja. Staviše, imao je nameru i da im da ime koje bi po pravu trebalo da bude njegovo. Prvog sina će da nazove po Metjuu, jer mu se Metju dopadao -nije koristio reč ljubav - ali će onda dodati i prezime Malen. Metju Malen Radlet; i mogao je da vidi kako Radlet vremenom otpada i njegovu decu znaju samo pod imenom Malen; a ako još budu nosila beleg koji je on imao, utoliko bolje.

Samo ga je jedna stvar malo brinula, a to je kakva će biti reakcija starog zato što on želi Konstancu? Znao je da mu se dopada i da mu je drago što mu on unosi malo razonode u život. Znao je da bi Tomasu Malenu, bez njegovih nedeljnih posela tokom godina postalo dosadno, jer je već u glavi postao spor, ako ne i u telu; ovo drugo je bez sumnje održavano aktivnošću sa onom goropadnom starom svrakom koja ne samo što se ponaša la kao gospodarica kuće, nego je to stvarno i bila. Nije gajio ni kakve sumnje o tome kakva će biti njena reakcija što on želi Konstancu, jer ona neće želeti da je izgubi, kao ni sto funti godišnje koje idu uz nju.

Ni on nije zaboravio tih sto funti koje će Konstanca doneli sa sobom. Sa tim novcem bi mnogo mogao da uradi na farmi. Oh, vrlo mnogo.

Kada se okrenuo od prozora Metju više nije bio tu, pa je skupio svoje tanke usne i odagnao osećanje iritiranosti koje mu je izazvala prazna kuhinja. Ali mogao je da oprost Metjuu što se nije mnogo obradovao vestima; Metju je bio bolestan, a biće još bolesniji pre nego što umre. Trgnuo je ramenom, nije želeo da misli na Metjuovo umiranje. U svakom slučaju, tuberkuloza je mogla da traje godinama; ako ga budu dobro negovali, moći će da živi do tridesete.

Polako je izašao; mora da se presvuče. Danas će izgledati najbolje, kao pravi Malen.

2.

GOSPOĐICA BRIGMOR je stavila ovsenu kašu, bokal toplog mleka i tanjirić žutog šećera na jednu stranu poslužavnika, a solju, tacnu i srebrni bokal za kafu na drugu, a u sredini je bio mali pokriven sud sa vrućim tostom sa buterom. Kada je digla poslužavnik sa kuhinjskog stola, pogledala je Barbaru koja je, kao i uvek, sama sebi spremala doručak i rekla: „Je li noćas plakala?“ „Primila je to mnogo bolje nego što sam očekivala.“ „To se ne zna; nikad ne znaš o čemu misli ispod tog smeha; to joj je često odbrana.“

Gospođica Brigmor je digla obrve dok je prilazila vratima koja joj je Meri pridržavala i pomislila je kako je više upoznata sa onim što se dešavalo u Konstancinoj glavi nego u glavi njene sestre. Ustvari, dobro je znala šta se u obe te glave dešava. Iznenadile bi se kada bi znale koliko ona poznaje njihove misli.

Polako se popela uzanim stepenicama do odmorišta, nogom otvorila vrata spavaće sobe, a onda prišla krevetu u kome je Tomas Malen još uvek spavao.

„Probudite se!“ Glas joj je bio malo piskutav. ..Doručak je stigao.“

„Sta? Oh, da.“ Tomas se polako uzdigao na jastuke a kada mu je ona stavila poslužavnik na kolena naduvao je obraze i polako pustio vazduh a onda rekao: „Izgleda da je divno jutro.“

„Jeste... mislim da bi danas trebalo da prošetate.“

„O Ana.“ Odmahnuo je rukom. „Vi i vaše šetnje, oteraćete me u grob.“

„Bićete mu bliže ako ne šetate.“

Pogledao je prema prozoru a onda rekao: „Nedelja je,“ a ona je ponovila, „Da, nedelja je.“

Oni su a sa različitim osećajima mislili na nedelju. On je jedva čeko taj dan; ona ga je mrzela jer je to bio dan kada je onaj nametljivac dolazio preko brda i ponašao se kao gospodar.

Njoj se Donald Radlet nikada nije dopadao; dok je izrastao u muškarca, to nedopadanje se ponekad graničilo sa mržnjom. Ona koja je sebi mogla da objasni svačija osećanja, sada nije mogla racionalno da objasni svoje sopstveno prema Tomasovom prirodnom sinu. Nije to bila ljubomora; ne, jer da je taj sin bio Metju, njoj ne satno što bi se dopadao, nego bi čak mogla i da ga zavoli. Ali je u Donaldu videla samo tvrdoglavog, nadurenog, naduvenog nametljivca koji je polagao prava na ovu kuću zbog svoje vanbračnosti.

Ali možda je, priznala je sebi, i bilo malo ljubomore u njenim osećanjima prema Donaldu jer, iako se o tome nikada nije otvoreno govorilo ona je osećala da se on ne samo dopadao Tomasu nego da je na neki način Tomas bio i ponosan na njega. Ona je to čak mogla i da

razume jer je Tomas, kako godinama nije imao nikakvih vesti od Dika, počeo da ga smatra mrtvim i u svojim osećanjima ga zamenio onim vetrogonjom, jer je Donald Radlet to i bio. vetrogonja. Nije prekorevala sebe zbog tog vulgarnog naziva jer je to bio dobar opis. Da nije bilo tragedije koja je pre deset godina zadesila Hol i njegove stanovnike, Donald Radlet ne bi mogao ni da priđe kapiji Hola a Tomas ga, ia ko bi ga zabavljala dečakova upornost u posmatranju Hola sa vri ha stene, ne bi javno priznao kao ni bilo koga od svojih brojnih vanbračnih potomaka.

„Kako je Konstanca?" upitao je Tomas.

„Nisam je videla, ali mi Barbara kaže da je lepo provela noć; bar je nije čula da plače."

„Baš je razočarana."

„Mnogo. Bilo je ružno od njega da onako često dolazi a da sve vreme planira da se veri sa drugom."

„Kao i svaki drugi muškarac koji sedi na dve stolice. Da su stvari kao što su nekada bile, siguran sam da bi izabrao Konstan-cu, ali koji bi čovek u položaju u kome su sada Hedlijevi uzeo devojkicu sa sto funti godišnje? Oni su sada tamo gde sam ja bio pre deset godina i ne bi trebalo da likujem jer sada. kada sam osetio tu gorčinu, ne želim je nikome."

„Nije imao prava da joj poklanja pažnju." „Nije to bila takva pažnja, on je ovde godinama dolazio." „Niste videli ono što sam ja videla." Uhvatio ju je za ruku i tiho upitao, zagledavši joj se u lice: „Niko ne vidi ono što vi vidite Ana. Jesam li vam ikada rekao da ste divna žena?"

„Doručujte." Oči su joj brzo treptale. „Ana."

„Da, kažite?" Sada je stajala savršeno mirno. „Trebalo bi da vas oženim."

Skoro neprimetno se trglala. Dok su se gledali, među njima je nastala tišina; onda je ona rekla običnim glasom: „Da, trebalo bi. ali nećete."

„Da sam vam napravio dete oženio bih vas." „Onda je šteta što niste, zar ne?"

„Jeste; ali ne možete da kažete da nisam pokušao." Glas mu se spustio do šapata a ugao usana se iskrivio. Ona ga je veselo pljesnula po ruci i rekla: „Pojedite doručak, ohladiće vam se i tost i kala. A onda nemojte da se izležavate; idemo u brzu šetnju po poljima."

„Nećemo."

Stigla je do vrata a onda ponovila: „Idemo u brzu šetnju poljima." Dok je zatvarala vrata, čula ga je kako se srne je. Malo je zastala pre nego što je prešla usko odmorište i pomislila kako su muškarci surovi. I Tomas je surov; oženio bi je da joj je napravio dete i sada joj je bilo žao što nije. Bila su joj potrebna deca. U njoj je postojala velika potreba za decom. Čeznju joj nije olakšalo to što joj je skoro prošlo vreme da ih ima i ona ju je ponekad utoljavala pomišlju da će Barbara i Konstanca jedanput imati decu kojoj će biti potrebno njeno prisustvo; nije htela ni da pomisli da bi brak mogao da ih ukloni iz njene blizine.

A to što joj Tomas nije napravio dete znala je da nije njegova greška - dokaz za to je svake nedelje dolazio preko brda. Ali tokom ovih deset godina nije lutao, jer ga je opsluživala bolje nego bilo koja supruga. Zbog toga joj se ime povlačilo po celom okrugu. Ne da joj je to smetalo; ona nije vodila računa o tuđem mišljenju. Ili jeste? I sada je glavu držala uspravno ali kada bi bila gospođa Malen ne bi joj za ovo bio potreban nikakav napor.

A sada je njena ljubljena Konstanca patila zbog jednog muškarca. Vil Hedli joj se udavarao od njene šesnaeste godine; za to nije postojala druga reč. Pre toga je ludovao sa njom i zadirkivao je ali se tokom protekle godine njegovo ponašanje promenilo; bilo je to udvaranje. A onda juče, dok je očekivala njegovu posetu, šta je dobila? Divno sastavljeno pismo u kome piše da je otišao u London gde će biti objavljena njegova veridba sa gospođicom Frimen. Zahvalio joj je za srećne dane koje su proveli zajedno i naglasio da ih nikada neće zaboraviti, kao ni nju.

Kada je Konstanca pročitala pismo, ona radost koja je sijala na njenom licu čak i dok spava, polako je nestala. Izgledala je pogođena, ali nije plakala; presavila je pismo i kada je htela da ga vrati u koverat zastala je i rekla: „Ana,” jer sada ju je zvala imenom: „pročitajte ovo.”

Kada je pročitala, i ona je bila pogođena; ali njeno vaspital nje joj je pomoglo da ostane mirna i da kaže, „G. Hedli me je mnogo razočarao.” Onda je uzela Konstancu za ruku, pogledala je u lice i rekla; „Ovakve stvari se dešavaju, one su deo tvoga vaspitanja, ono što je bitno je kako ti reaguješ na njih. Ako moraš da plačeš, plači noću, ali preko dana budi hrabra. Imaš samo sedamnaest godina; ovo bi opet moglo da ti se desi pre nego što se udaš.”

Na ovo joj se Konstanca okrenula i povikala vrlo neuobičajenim tonom: „Neće! Nikada više!”

Ona je ovo zanemarila i rekla, „Videćemo, videćemo.” Sada je prešla odmorište i polako otvorila vrata. Nije kucala, ušla je kao što bi i majka ušla i rekla: „Oh, ustala si dušo.”

Bilo je očigledno da je Konstanca ustala. Bila je obučena i dovršavala svoju toaletu pred malim toaletnim stolom; i pogledala je gospođicu Brigmor u ogledalu dok je češljala smeđu kosu. Nije kao i obično prva progovorila, pominjući vreme ili neku drugu trivijalnost; gospođica Brigmor joj je prišla i upitala je, poravnavajući joj neku zamišljenu boru na čipkanoj kragi: „Jesi li lepo spavala dušo?”

Konstanca je zurila u gospođicu Brigmor, i dalje u ogledalu, i odgovorila joj ravnim glasom: „Sada treba da kažem da jesam, zar ne, Ana? E pa ne mogu, jer nisam lepo spavala.” Naglo se okrenula, zgrabila gospođicu Brigmor za ruke i prošaputala: „Ana. hoću li se ikada udati?”

„Naravno dete. Naravno da hoćeš." Gospođica Brigmor je oslobodila jednu ruku i nežno milovala ružičasti obraz, ali su joj se obrve oštro digle kada je Konstanca izmakla glavu i rekla: „Naravno da hoćeš, naravno da hoćeš... Naravno da neću! Gde su muškarci koji će da dođu da traže moju ruku!' Koga mi viđamo!' Budite iskreni, Ana, Vil je bio moja jedina šansa." „Ne budi luda dete."

„Nisam luda i nemojte pokušavati da mi zamažete oči. I ja više nisam dete. Vil me je naterao da poverujem... Oh.'ne znate... ali kakve to sad ima veze? Kao što uvek kažete, to su stvari koje su deo života i moramo da se suočimo sa njima. Ali" -pognula je glavu i završila - „ali ja ne želim da se suočim sa njima. Ja... ne želim da završim kao Barbara. Nisam... nisam tora kova, Ana." Opet je zgrabila gospođicu Brigmor za ruke., „Želim sopstveni dom Ana; želim... želim da se udam. Shvatate li Ana? Želim da se udam."

Gospođica Brigmor je sa sažaljenjem pogledala meke smeđe oči. Govorila je da želi da se uda i pitala da li ona to šhvata. Oh, shvatala je suviše dobro; mogla je čitave knjige da napiše o telesnim patnjama koje je podnosila, ne samo tokom godina razvoja, nego i između dvadesete i tridesete. Počela je čak i živote svetaca da čita u nadi da će naći načina da olakša muke svoga tela.

Kada joj je Konstanca okrenula leđa i bespomoćno rekla: „Oh, vi ne možete da razumete na šta mislim," ona ju je čvrsto zgrabila za ramena i isto tako čvrsto je okrenula, nagla se ka njoj i prošištalala: „Razumem. Suviše dobro razumem. Sve sam to prošla, mnogo više nego ti. A sada me slušaj. Udaćeš se; ja ću se za to pobrinuti. Uredićemo da češće idemo u posete. Otići ćemo do Braunovih u Heksam; tamo uvek ima društva. I kod Harpera u Alendejl; oni su te dva puta pozivali a ti nisi prihvatila."

„Oh, Harperovi." Konstanca je odmahнула glavom. „Om su tako vulgarni; govore samo o konjima."

„Možda su vulgarni, ljudi koji se bave konjima su skoro uvek vulgarni, ali njihova kuća je stalno otvorena. Otići ćemo sledeće nedelje do njih."

Konstanca je polako pomerila glavu sa jedne na drugu stranu. „Sve to izgleda tako... tako pohlepno, tako jeftino, smiš... smišljeno."

„Moraš da budeš takva da bi opstala. Hajde." Gospođica Brigmor je ispravila leđa i opet popravila zamišljenu boru na Konstancinoj čipkanoj kragni. „Dan je divan, nedelja je i mi idemo u šetnju. Hajde, budi hrabra, i ko zna zašto je sve to dobro Znaš šta ja uvek kažem, svaki naš korak je unapred isplaniran Mi nismo slobodni, uprkos svim onim pričama o slobodnoj volji.

Ti doručuj da bi Meri mogla da raspremi, a ja ću da spremim tvog ujaka." Uvek je Tomasu davala titulu ujaka kada je razgovarala sa njima. „I ne brini dušo." Sa ljubavlju je

pogledala Konstancu i spustila glas. „Sve će biti dobro, videćeš. Zar se nisu moja predviđanja skoro uvek ostvarivala?" Podigla je bradu i na komičan način pogledala niz nos, a Konstanca se kiselo osmehla i rekla: „Da Ana. skoro uvek."

„Onda mi veruj kada kažem da će sve biti u redu. Dođi."

Okrenula se i izašla iz sobe ostavljajući otvorena vrata, a Konstanca je pošla za njom razmišljajući o tome kako, kad Ana govori, to liči na glas od Boga.

3.

BILO JE jedanaest sati, vreme za njihovu uobičajenu šetnju, kada je Donald stigao stazom i ušao u kuću na prednja vrata, bez kucanja.. Ako gospođica Brigmor nije kucala na vrata Konstancine spavaće sobe zato što je mislila da na to ima pravo majke. Donald nije kucao na vrata kuće jer je mislio da ima pravo sina.

Devojke su stajale u malom holu. Gospođica Brigmor je izlazila iz dnevne sobe zakopčavajući rukavice a iza nje je. protestujući kao i obično, išao Tomas. Kada su videli Donalda. svi su na različit način uzviknuli: „Hej, očekivali smo te tek popodne." To jest, svi osim gospođice Brigmor koja je zakopčavala posljednje dugme i mislila: „Šta li ga sada dovodi? Okrenula se i pogledala Tomasa koji je brzo pokušao da sakrije svoje zadovoljstvo koje je ovoga puta bilo dvostruko, jer mu je dolazak Donalda Radleta omogućavao da izbegne šetnju.

„Pa, šta je bilo, dečaće moj? Nešto nepredviđeno? Da niste zatvorili farmu... ili je prodali?" Tomasu se celo telo treslo od dubokog smeha.

„Ni jedno ni drugo." Donald nikada nije oslovljavao Tomasa. „A što se tiče nečeg nepredviđenog, to sve zavisi kako gledate na to." Okrenuo se i osmehnuo dvema mladim ženama i rekao: „Jeste li pošle u šetnju?"

„Jesmo." To je rekla Barbara, a Konstanca je klimnula glavom.

„Je l' nemate ništa protiv da je odložite za nekoliko minuta?"

Pogledale su ga i rekle u glas: „Ne, ne," a Barbara je dodala: „Naravno da nemamo."

Donald se okrenuo Tomasu i tonom zbog koga je gospođica Brigmor zaškrgutala zubima rekao: „Želim malo da razgovaram sa vama... u redu?"

„Da, da, naravno." Tomasa je uvek zabavljalo ponašanje njegovog vanbračnog sina, jer je mislio da poznaje prava osećanja koja prikrivaju njegova naglost i pompeznost. I sam je pomalo bio takav u mladosti, kada nije bio siguran u sebe ili kada je hteo da pokaže da je bolji od ostalih. Okrenuo se gospođici Brigmor i rekao: „Idite vi i devojke; mi ćemo vas stići."

Gospođica Brigmor ga je pogledala pravo u oči i odgovorila: „Sačekaćemo." Okrenula se i vratila u dnevnu sobu. a Konstanca je pošla za njom. Tomas je pošao hodnikom ka radnoj sobi, a Donald je krenuo za njim pošto je bacio pogled ka Barbari koja je ostala tamo gde je bila, gledajući ga.

Stojeći pored prozora dnevne sobe, Konstanca je pogledala Barbaru koja je ušla. „Pitam se šta ga dovodi u ovo vreme i šta hoće od ujaka? Jeste li videle da ima novo odelo? Može da izgleda vrlo otmeno kad hoće.“

Barbara nije odgovorila. Sela je i skrstila ruke u krilu. Da, može da izgleda vrlo otmeno. Ali šta ga dovodi u ovom trenutku, udešenog i tražeći da nasamo razgovara sa ujakom? Sta? Srce joj je iznenada poskočilo pod rebrima. Onaj pogled koji joj je uputio pre nego što je pošao hodnikom. Je li moguće, da li je uopšte moguće? Uvek joj je poklanjao pažnju; ali nikada toliko da bi se ponadala da mu misli nisu samo bratske. A ipak, da nisu neka od njenih osećanja procurela kroz fasadu, pa ih on prepoznao i to ga ohrabrilu, pa sada tamo traži njenu ruku?... Oh, kad bi samo bilo to. Volela ga je godinama, uprkos njegovim nedostacima. Njegove nedeljne posete su bile jedine svetle tačke u inače sumornoj i formalnoj egzistenciji. Ali tu tajnu je čuvala duboko zaključanu u sebi; Ana je bila jedina osoba kojoj bi mogla da se poveri, ali ona nikada nije volela Donalda. Ali to joj nije bilo važno, ona ga je volela i ako bi postala njegova žena više nikada ništa ne bi tražila od života...

Tomas je u radnoj sobi ukočeno sedeo u velikoj kožnoj stolici i zurio u Donalda. Bio je totalno iznenađen mladićevim zahtevom. Razumeo bi da je tražio Barbaru jer je tokom svih ovih godina razgovarao sa njom, a i ona sa njim. Ponekad bi ga, dok je nedeljom posle ručka dremao u svojoj stolici, uspavali svojim razgovorom, dok je ona pričala o knjigama i odgovarala na njegova pitanja, skoro kao učiteljica. U tome je bila vrlo slična Ani. Ali on nije želeo Barbaru, tražio je Konstaneu. E, pa lo je bilo vrlo čudno stanje stvari. A morao je i da zapila sebe da li želi da se njegov vanbračni sin oženi bilo kojom od tih devojaka, čak i ako ga one prihvate? Pa, zašto da ne, zašto da ne? Upravo je rekao da će farma pripasti njemu kada stari Radlet umre. Očigledno mu je Radlet to rekao... „Kažeš da će farma biti tvoja, a imaš li to i napismeno?“

„Ne, ali znam da će biti tako.“ „A šta je sa njegovim sinom?“ „On ima tuberkulozu, neće dugo živeti.“ „To se nikad ne zna. U svakom slučaju, ako Radlet umre, a Metju ostane živ, on će da nasjeći, a onda može da ostavi farmu kome hoće.“

„On ne može da je vodi, nema za to snage. Ali ja za to ne brinem. Svake godine ulažem novac u zgrade i stoku i nastaviću tako. To je napredna farma i razmišljam o tome da kupim još zemlje.“

Ova samouverenost je za trenutak učutkala Tomasa. Ovaj kupuje zemlju i stoku, gradi kuće a nema ništa napismeno. Divno je biti toliko samouveren. Taj njegov sin zna šta radi a Konstanca bi mogla i mnogo gore da prođe, ali sada kada ju je Vil Hedli ostavio, nije video nikoga drugog na vidiku, bar ne za sada.

Danas je većina momaka tražila devojke koje bi im donele miraz. Bilo je to kao i uvek, ako čovek mora da bira između srca i čvrste love, uvek pobeđuje čvrsta lova. A kad nije tako. u većini slučajeva se dokazalo da pakt srca vodi u propast. „Imate li nešto protiv?“

„Pa...“ Tomas je naslonio glavu na naslon stolice, a pogled mu je kružio sobom pre nego što je odgovorio. „Ne znam: tvoj zahtev me je iznenadio i ako se ne varam, tako će biti i sa Konstancom.“

„Neće, ona zna da mi se dopada.“

„Dopada, ha! Dopadanje i ljubav su dve različite stvari. Naravno da zna da ti se dopada, ona se svakome dopada.“

Tomas je ustao i teškim korakom prešao nekoliko puta od stola do vrata a onda rekao: „Ovo će dići mnogo prašine, znaš. jer ljudi ne shvataju da devojke nemaju krvne veze sa mnom. Reći će da dozvoljavam da še moja sestričina uda za mog sina.“

Zastao je i dugo su se gledali. Bio je to prvi put da su porodične veze iznete otvoreno i to je učinilo da Donald polako ustane. Dugo su se gledali dok se Tomas konačno nije okrenuo i rekao, grizući usnu: „Pa, imaš moj pristanak, ali znajući tebe, isto bi uradio i bez njega.“

Kada je preko ramena pogledao Donalda video je da se ovaj osmehuje pa je rekao, dok su se i njegove usne polako razvlačile: „Ti si čudan momak, vrlo čudan, i ja bi trebalo da te razumem, najviše bi ja trebalo da te razumem. Ali ne razumem te i sumnjam da će iko to uspeti.“

„Ne vidim zašto ne; ako razumeju vas, trebalo bi da razumeju i mene.“

„Ne, dečko, ne; jer ti ustvari ne ličiš na mene; ti si kao najmlađi brat moga oca, Rod. 1 on je išao pravo prema onome što hoće, nikada nije skretao.“

„A da li je uvek i dobijao ono što je hteo?“

„Ne znam; ne znam da li je želeo da se udavi u moru ili ne. ali udavio se. Ne znam da li je dobio ono što je želeo, ali je svakako dobio ono što je zaslužio.“

Osmeh je nestao sa Donaldovog lica kada je rekao ukočenim glasom: „Ja sam godinama bio hendikepiran i digao sam se iznad toga. Celog života sam teško radio, radio sam za dvojicu, često i za trojicu; nadam se da ću dobiti ono što zaslužujem.“

„Nisam hteo da te uvredim, momče, samo sam rekao ono što znam. I kažem da se nadam da ćeš i to dobiti ono što zaslužuješ. Ali... ali“ - Tom as je sada okretao glavu levo-desno - „iznenada smo postali vrlo ozbiljni i zašli duboko; hajde, govorili smo o prošenju, zar ne?“

„Između ostalog.“ U Donaldovim očima je i dalje bio hladan pogled.

„Hajde, onda, imaš moj pristanak; neću da kažem blagoslov jer“ - sada se nasmejavao dubokim isprekidanim smehom- „blagoslov od mene baš nije preporučljiv, zar ne?“ Gurnuo je Donalda u rame.

Onda se naglo okrenuo i pošao pravo u dnevnu sobu. Otvorio je vrata i rekao: „Ana, možete li da dođete na minut?“ I pre nego što se ona pokrenula ili odgovorila, otišao je u trpezariju.

Kada je gospođica Brigmor ušla, zatvorila je vrata a onda mu je polako prišla. Nije je uzeo za ruku, niti je u njegovom glasu bilo utešne note kada je rekao: „Imam novosti za tebe, novosti koje će te iznenaditi i sigurno ti se neće dopasti. Pitao je da li može da oženi Konstancu.“

Dok je gledao kako joj se lice grči dok joj se oči nisu skoro izgubile, odmahnuo je rukom i okrenuo se od nje, a kada ona i dalje ništa nije rekla, nastavio je: „Ne pomaže, nemoj da praviš scenu. Ja sam mu dao dozvolu, i to je to. Na kraju krajeva, on je moj sin, imam prava na to. I“ - sada su mu i glas i ponašanje bili arogantni - „oni nisu u krvnoj vezi, znaš, ne postoji ništa što stoji tome na putu. Osim što ga ti ne voliš, ali ponavljam, on je moj sin, deo mene.“

Kada je ona naglo sela prišao joj je, uzeo je za ruku i sada nežno rekao, „Sta imaš protiv njega? On teško radi i, kako je i sam kazao, godinama je bio hendikepiran. Ne dopada ti se njegovo ponašanje. Pa, da sam na njegovom mestu, verovatno bih bio isti; postavio bih neku fasadu. Njemu se na neki način treba diviti, ne prezirati ga.“

„Ne možeš to da dozvoliš, Tomas, ne možeš.“

„E pa jesam, dozvolio sam.“ Glas mu je opet bio arogantan. „I to je to. Sada zavisi od nje, a niko je neće primoravati. Oh ne, niko je neće primoravati. Kladam se u deset prema jedan da će mu se nasmejati i da će to biti kraj toga.“

„To pada u nezgodno vreme.“

„Kako to misliš?“

„Bila je ostavljena. Možda će da ga prihvati kao sredstvo da se spasi.“

„Ne budi glupa, ženo. Ona nema potrebe da se spašava. Čega da se spasi?“ „Ne razumeš.“

„Ne vidim šta ima da se razume. Ili će ga uzeti, ili neće. Ako ga uzme, meni će biti drago.“

„A ja ću do kraja života biti nesrećna.“ „Šta?“

„Kažem da ću do kraja života biti nesrećna.“ „Zašto, Ana, zašto?“

„Nema smisla da ti objašnjavam, to će samo vreme pokazati.“

Ustala je i pošla u dnevnu sobu. Vrata su bila otvorena i ona je stala na prag i, ignorišući Konstancu i Donalda, pogledala Barbaru i rekla: „Hoćeš li da dođeš za trenutak, Barbara?“

„Šta je Ana?“ Barbara je brzo izašla.

„Hajde da prošetamo.“

Kada su došle do ulaznih vrata, Barbara se okrenula i rekla: „Ali... ali ostali?“

„Danas idemo samo ja i ti.“

„Jesi li bolesna?“

„Nisam, ali mi nije dobro.“

Kada su stigle do baštenskih vrata, gospođica Brigmor je rekla: „Došao je da zamoli Konstancu da se uda za njega i tvoj ujak mu je dao pristanak.“

Napravila je tri koraka, a onda je stala i osvrnula se ka li bari koja se čvrsto uhvatila za stub kapije. Za trenutak je pm slila da je užas koji joj se video na licu uslovljen šokom od novosti, ali kada je Barbara čvrsto pritisnula ruku na usta i pokn oči da zaustavi suze koje su pretile da poteknu, čvrsto ju je zagrlila i prošaputala: „Oh, ne, ne! Oh, draga moja, draga moja, nisi očekivala da on... nisi valjda? Ti si tako osetljiva, da si sa mo mogla da ga prozreš; on misli samo na sebe, on je nemilost dan. Oh, ne ti, ne ti. Barbara.“

Nije protestovala kada je bila odgurnuta u stranu, nego j polako pošla za figurom koja se brzo udaljavalala. A mislila je d zna šta se dešava u njihovim glavama.

Konstanca je sa prozora dnevne sobe videla kako Barbara odlazi putem sa gospođicom Brigmor, a onda se okrenula Donaldu i rekla: „One su otišle, o čemu se radi? Gde je ujak?“ Pošla je ka vratima kada je Donald rekao: „On je u radnoj sobi. Nemoj da ideš, želim nešto da ti kažem.“

„Oh.“ Okrenula se i pogledala ga ozbiljnog lica.

Primetio je da ovoga jutra nije onako vesela kao obično, kao da se sa nekim posvađala, ali nije mogao da zamisli ko bi to mogao da bude, jer su nju svi obožavali. Čak ju je i ona kruta stara krava volela.

Prošao je pored nje i zatvorio vrata. Onda joj je polako prišao i rekao vrlo uspravnih leđa i visoko podignute glave: „Tvoj ujak mi je dao dozvolu da razgovaram sa tobom.“

Upitala je: „Šta? o čemu?“ I pre nego što je shvatila značenje te fraze, poževela je da se nasmeje. fvlesecima je zamišljala kako će odgovoriti kada Vil Hedli izađe iz radne sobe i kaže joj: „Vaš ujak mi je dao dozvolu da razgovaram sa vama.“ Te reci su mogle da znače samo jedno, a sada je Donald to govorio. To je bilo smešno, vrlo smešno; sada će da kaže: „Hoćeš li da budeš moja žena, Konstanca?“ Ali se prevarila, bar u formi prosidbe, jer on to nije učinio kao molbu nego kao izjavu: „Hoću da se oženim sa tobom.“

„Da se oženiš? Sa mnom? Ti... želiš da se oženiš sa mnom'.“

„Tako sam rekao.“ Lice mu je bilo ozbiljno.

Smejala mu se; nije podnosio da mu se neko smeje. „Je l' nešto smešno u svemu tome?“

„Ne, ne.“ Zatvorila je oči i sagla glavu. „Ne, ne, Donald, nije smešno, samo“ - opet ga je gledala - „ja sam... iznenađena sam, zapanjena. Ali... ti to ne misliš ozbiljno.“

„Zašto da ne? Zašto da ne mislim ozbiljno?“

„Pa..." Tapkala je prstima po usnama. „Pa, hoću da kažem da... oh!" Kao i gospođica Brigmor pre nekoliko minuta i ona je naglo sela ali se, za razliku od gospođice Brigmor, opet nasmejala. „Pa, za početak, ja nikada ne bih uspela kao žena farmera, ne bih umela da muzem i da pravim buter i te stvari, ne bih znala kako."

„Ako bi želela, mogla bi da naučiš; ali nema potrebe da ti to radiš." Nije rekao da se o tome stara njegova majka, nego je dodao: „To je već sređeno. Od tebe se neće tražiti da radiš ono što ne želiš."

Iznenada je prestala da se smeje, prestala je čak i da se osmehuje i pogledala ruke koje su joj bile čvrsto skrštene u krilu. Juče joj je čovek koga je volela i za koga je mislila da će da se uda napisao pismo koje je svojim šarmom uništilo delikatna, ranjiva osećanja prve ljubavi kao da su je pekli na kovačkoj vatri i to pismo je definitivno preobratiло celу njenu koncepciju života.

„Pa!"

Ustala je, ruku odvojenih od tela kao da odguruje nešto nevidljivo i otišla u najdalji kraj sobe, govoreći: „Ja... ne mogu da shvatim, Donald. Pa... nikada nisi dao nikakav znak. Uvek si razgovarao sa Barbarom više nego sa mnom. Zašto bi želeo mene?" Brzo se okrenula i sada bezizraznog lica mirno stajala i zurila u njega.

On se nije pomerio, niti je govorio, jer je izgledalo da su mu reči zastale u grlu, a kada ih je konačno izgovorio, stigle su kao eho duboko iz njega. „Ja te volim," rekao je.

Nastala je duga pauza. Ona ga je gledala kao da ga nikada ranije nije videla. On je bio muškarac, zgodan muškarac strogog lica; bio je visok i tanak, sa kao ugalj crnom kosom i belim pra menom sa strane; oči su mu bile tamne, plavičasto crne; bio je vanbračni sin njenog ujaka i zbog toga je imao visoko mišljenje o sebi. Nije ga krivila zbog toga; radio je teško i zaradio poštovanje čak i pored ljage koja je bila na njemu. Čula je da ujak priča da se njegovo mišljenje poštuje na stočnoj pijaci i da ljudi ne govore neozbiljno o njemu. Znala je da bi nekome bio dobar muž - da li bi njoj bio dobar muž? Rekao je da je voli. Ona njega nije volela i nikada nije mislila o njemu na taj način; dopadao joj se, zabavljao ju je. Oh, da, zabavljao ju je. Njegovo strogo i nadmeno ponašanje ju je uvek zabavljalo; zadirkivala ga je zbog toga. Ali ljubav? Da li će ikada moći ponovo da voli! Gledala ga je od glave do pete. Bio je vrlo naočit; na neki način i mnogo naočitiji od Vila Hedlija. Kakva bi joj bila reakcija kad bi se njihove uloge promenile?

Rekla je: „Ali, Donald, ja tebe ne volim. Ja... nikada nisam tako mislila o tebi."

„To će doći, ja ću se postarati za to." Prišao joj je i uzeo je za ruku. „Daj mi priliku i ja ću se potruditi da dođe. Zavolećeš me, znam da hoćeš."

Kratko se nasmejala i rekla: „Ti si kao i obično toliko siguran, Donald; ništa ne može da poljulja tvoju veru u sebe i sopstvene sposobnosti, zar ne?”

„Ja znam koliko vredim.”

„I misliš da možeš da učiniš da te zavolim?”

„Ne mislim, ja znam da mogu. Možda ti ovo zvuči kao hvalisanje i pretpostavljam da i jeste, ako kažem da sam za ovih nekoliko godina pet puta mogao da se oženim, između ostalog i sa ćerkom čoveka koji ima dovoljno para da kupi Hol. Trebalo je samo da dignem prst, ali ne, ja sam znao koga želim, za mene postoji samo jedna, a to si ti.”

„Oh, Donald!” Nije znala da li da se smeje njegovoj samouverenosti ili da plače nad njegovom privrženošću.

Kada je podigao njenu ruku i prislonio je sebi na obraz, uočila je u njemu novu nežnost i rekla isprekidano: „Hoćeš...hoćeš li da mi daš vremena da razmislim?”

„Sve vreme ovog sveta... godinu dana.”

„Ali rekao si sve vreme...”

„Znam, ali sve vreme ovog sveta je godinu dana. I na kraju tih godinu dana ćemo biti venčani, videćeš.” Kada ju je zagrlio, ostala je mirna i ukočena i nešto je u njoj usahnulo dok je mislila: Da li je to planirao za mene? A njen mozak je brzo odgovorio, ne, ne. Ali nije se opirala kada su njeogve usne dotakle njene, čak je osetila i drhtaj uzbuđenja kad je osetila njegovu snagu i čudni miris mešavine sapuna, grubog tvida i farme koji je uvek vezivala za njega. On je bio muškarac i hteo je nju – a Vil Hejli nije.

Deo treći

KOSTANCA

1.

TOKOM TE GODINE je bilo perioda kada bi osećanja gospođice Brigmor prema Konstancinom proscu omekšala i kada je bila primorana, čak i gundajući, da pokaže svoje divljenje za njega. To su bila vremena kada se, iako su brda i planine bili neprohodni od snega, on pojavljivao kao i obično za svoju nedeljnu posetu; bila je prinuđena da prizna da je to uspevao ne samo svojom fizičkom snagom nego i neverovatnom upornošću.

Naravno, bilo je i trenutaka kada je morala da prizna poraz. Tih nedelja - jedanput ih je bilo tri zaredom - pomno je posmatrala Konstancine reakcije. Prve nedelje je to prihvatila kao normalno i čak je pokazala i neko olakšanje, ali kada se nije pojavio ni druge, pa ni treće nedelje, pokazala je zabrinutost, a kada je konačno stigao, toplo ga je dočekala.

Konstanca je tri puta odlazila preko brda na farmu. Prva poseta nije baš bila uspešna. To nije imalo nikakve veze sa farmom ili sa njenim stanovnicima; govorila je lepo o njegovim roditeljima i o tome kako su je dočekali, naglašavajući samo da JOJ kuća na farmi izgleda malo prazna posle poznate atmosfere njene kuće. Ono što joj je ustvari pokvarilo posetu bila je oluja; užasavala se oluje. Gromovi i munje su je strašno plašili. Još kada je bila dete, uvek je tokom oluje tražila najmračniji ugao u sobi. a njen nailazak ju je činio nervoznom i zabrinutom. Toga dana joj je stvarno pozlilo i morala je da odloži povratak do kasno uveče; a Donald se zabrinuo, iako nije mogao da razume njen sirah.

Konstanca nije mogla baš tačno da kaže kada je rekla Donaldu da će se udati za njega, ali je to bilo negde šest meseci po sle one nedelje kada ju je zaprepastio svojom izjavom ljubavi.

Kako su nedelje prolazile, njene reakcije su varirale od uzbuđenja do straha i sumnji. Ali je ovo poslednje uvek uspevala da odagna smehom, čak i kada se srne jala čoveku koji je bio uzrok toga. Pitanja kao što su: „Zašto bih se plašila Donalda?“ i „A za koga da se udam, ako ne za njega?“ skoro uvek su rasterivala strah.

Prethodna dva dana vreme je bilo sparno zbog neuobičajene vrućine i Konstanca je bila napeta kao i uvek kad se očekivala oluja. Uz to, gospođica Brigmor nije zanemarivala ni nervozu koja prati pripreme za venčanje, iako one nisu bile ništa posebno, ali se ipak trebalo pobrinuti za odeću koju će da ponese, rublje, a ono što je bilo najvažnije i što je dovelo do velike diskusije, bilo je pitanje novca. Konstanca je u početku insistirala da svoj prihod od sto funti godišnje prenese Barbari jer, kako je rekla, biće im mnogo teško da žive bez toga. Štaviše, insistirala je i da je Donald podrži u tome. Ali je Donald nije podržao; kada mu je to

rečeno, za trenutak je ćutao a onda rekao: „Dobro je da svako ima malo svog novca, to ga ćini nekako nezavisnim.“

Tomas je ovo svim srcem podržao, iako je vrlo dobro znao da domaćinstvo i ovako jedva opstaje. Sama gospođica Brigmor nije uzela nijednu platu od kada su se preselili u ovu kuću, da bi on mogao da ima male luksuze kao što su vino i cigare, koji su mu olakšavali život. A Meri nije primala skoro ništa; i samo je njena privrženost devojkama učinila da to godinama trpi.

Pitanje novca još uvek nije bilo razrešeno. Konstanca je baš tog jutra rekla da neće da uzme ni peni. Napravila je scenu, što je za njih bilo neuobićajeno i rekla da se, ako joj se ne dozvoli da sa svojim novcem radi šta hoće, uopšte neće udati. Ovu scenu je napravila ne samo pred Donaldom, nego i pred Metjuom.

Metju ih sada nije često posećivao. U protekloj godini došao je samo pet-šest puta. On je u gospođici Brigmor uvek izazivao veliku tugu. Zašto, pitala se, tako fina osoba kao što je Metju mora toliko da trpi dok je Donaldu, sa svom njegovom arogancijom, dato zdravlja za dvojicu?

Metjuov govor i ponašanje su joj se uvek dopadali i ona je potajno mislila da bi bez rezervi prihvatila taj brak da su polu-braća mogla da zamene mesta.

Pogledala je mladića koji je sedeo preko puta nje. Bili su sami. Tomas je otišao u svoju sobu da prilegne posle rućka; Barbara je ćitala u vrtu. Ona je ovih dana mnogo ćitala, ali sada nije o tome i pričala. Tokom ovih godinu dana se mnogo povukla u sebe. Ana je duboko u sebi žalila Barbaru; i opet je poželeda da su uloge promenjene, jer bi bila manje nesrećna ako bi Barbara bila ta koja bi se udavala za Donalda zbog toga što je u Barbari bilo ćvrste zrelosti koja je još uvek nedostajala njenoj sestri. Ali pomislila je da u tome možda i nije bila u pravu, jer se i Konstanca mnogo promenila tokom ove godine: njena devojak-ka veselost se sada samo povremeno javljala; inaće je uglavnom imala zamišljen izraz lica.

Gospođica Brigmor je sada svu pažnju usmerila na Metjua kada je rekla: „Nisam imala vremena da te pitam, kako se osećaš u poslednje vreme? Dugo te nismo videli.“

„Oh, otprilike isto, gospođice Brigmor, hvala vam. Ni gore ni bolje.“ Slegnuo je mršavim ramenima. „Biću zadovoljan ako se ovako nastavi. A mogao bih“ - klimnuo joj je glavom i osmehnuo se - „ako nam ovakvo vreme ostane i preko zime.“

„Da, stvarno,“ nasmejala se i ona.“ Stvarno je bilo vrlo toplo ovih dana, suviše toplo. Ali ćemo za mesec-dva da zaboravimo na to i opet ćemo da se smrzavamo.“

„Na ovoj strani je zimi mnogo hladno, rekao bih da mi sa druge strane imamo više sreće.“

„Sigurno. I Konstanca mi kaže da je u vašoj dolini vrlo prijatno.“

„Morate da dođete da vidite. Don... Otac će da kupi konja i kola, ide sledećeg petka u Heksam. Mi smo došli na konjima."

Među njima je sada nastala prijateljska tišina, kao da svako čeka da ono drugo progovori, i gospođica Brigmor je želela da progovori, želela je toliko stvari da ga pita: kako njegovi roditelji gledaju na taj brak, naročito njegova majka? Kako se Donald ponaša u svojoj kući? Da li je i među svojim tako autoritativan? Da li je ljubazan? Ovde je godinama pokazivao ljubaznost donoseći proizvode sa farme. Ali ona nije mislila na tu ljubaznost. Činilo se da u njemu nema mekoće, nema nežnosti. Čovek je mogao drugima da izgleda arogantan i nadmen, bar je ona to znala, a da privatno bude potpuno drugačiji. Čudno, ali nije mogla da zamisli Donalda privatno drugačijeg. Samo jedna osoba će znati da li on menja karakter, a to je Konstanca. Često se pitala kakav je sa njom kada su sami, jer se javno ponašao kao da je već poseduje. Skrenula je pogled ka prozoru sa koga je znala da bi mogla, ako bi ustala, da ih vidi kako idu prema okuci puta, istini putem kao i svake nedelje, jer se Donaldu taj put dopadao, na njegovom kraju je bila kapija Hola...

Gospođica Brigmor bi se iznenadila da je mogla da čuje razgovor to dvoje ljudi koji su joj bili duboko u mislima, jer je tema bila ista o kojoj je i ona razmišljala, dobrotu.

Idući sporim koracima, Konstanca je govorila: „Izgleda da ima jako blagu narav." „Jeste." „Ti ga mnogo voliš."

„Da, mnogo ga volim. Nikoga više ne volim, osim" - okrenuo joj se i zastao pre nego što je rekao, „tebe. Ako bih govorio iskreno, na svetu postoje samo dve osobe do kojih mi je stalo, ostali mogu da izgore, da se udave što se mene tiče." Ove reci nisu dovele do promené u njenom ponašanju, ali je upitala: „A šta je sa ujakom?"

„Oh." Jedanput ili dvaput je klimnuo glavom a onda ponovio: „Sa ujakom? Čudno, ali ne mogu da objasnim šta mislim o njemu. Ponos, mržnja, nevoljno divljenje, oh, mogao bih da dam ime svim manama i nekim vrlinama koje formiraju moja osećanja prema njemu."

Za trenutak je zastala i gledala ga, a onda rekla: „Ali ja sam mislila da ti se on sviđa."

„I sviđa mi se i ne sviđa mi se. Hajde da ne razgovaramo o ujaku, jer ne bih mogao da kažem istinu o mojim osećanjima prema njemu, ni sam ih ne znam. Ima samo dve stvari u koje sam siguran, kao što sam ti rekao, a glavna je da te volim." Glas mu se pretvorio u šapat kada je stao i okrenuo joj se. „Volim te toliko da se ponekad uplašim, a to i dokazuje snagu mojih osećanja, jer mi je strah do sada bio nepoznat. A sada, svaki put kad odem, bojim se da će ti se nešto dogoditi. Ali biće drugačije kada te budem odveo preko brda. Biću miran, biću kompletan. Znaš. to je nešto što nikada nisam osetio - da budem kompletan: ali kada se budemo uzeli ti ćeš me napraviti kompletnim - je l' hoćeš?... O, Konstanca, Konstanca."

Usne su joj se rastvorile dok ga je gledala malo iznenađeno, jer ga je u tom trenutku videla kao nikada pre i osetila je u sebi buđenje nekog osećanja koje pre nije poznavala. To nije bila ljubav - ili jeste? Nije mogla da kaže, jer to nije imalo nikakve veze sa onim što je osećala prema Vil Hedliju. Je li to bilo sažaljenje? Ali kako je mogla njega da sažaljeva, on je bio poslednja osoba koju bi neko sažaljevaio; ne bi izazvao sažaljenje ni da je u krpama prosio na putu. Ali ipak, kada je razmislila, shvatila je da nijedno drugo ime ne može da da tom osećanju. Shvatila je da joj je on dozvolio da upozna ono što se nalazilo ispod njegove arogancije, gde je videla duboku usamljenost. Ona nije poznavala usamljenost, jer nikada nije bila usamljena. Palo joj je na pamet i da nikada u životu nije bila sama, osim u privatnosti toaleta; i kada je spavala i kada je bila budna, uvek je tu bio neko, Barbara, Ana, Meri ili ujak.

Kada su je njegove ruke obgrlile i vatreno privukle njemu, ona je uzdahnula i prošaputala: „Mi smo na glavnom putu.“

„Pa šta? Jesmo li ikada ikoga sreli na glavnom putu nede-ljom u ovo doba?“

Usta su mu bila na njenima, čvrsta, zahtevajuća. Njeno ukočeno telo se opustilo i njene usne su odgovorile njegovim.

Kada ju je pustio, stajao je zagledan u njeno lice; onda joj je uhvatio bradu i rekao: „Za dve nedelje ćemo biti venčani, zauvek.“

Nervozno se nasmejala, izvukla iz njegovog zagrljaja i nastavila da hoda. On je sada išao sasvim uz nju, čvrsto joj stiskajući ruku uz sebe.

Za dve nedelje će biti venčani, zauvek.

A dve nedelje pre toga je bila čvrsto rešena da mu kaže da ne može da se uda za njega, a onda se zapitala kakve će joj biti šanse za udaju ako odbije ovu priliku? Nije mogla da zamisli sebe da završi ne. samo kao Barbara, nego i kao Ana, tu misao nije mogla da podnese. Želela je muža, sopstveni dom i decu, puno dece. Nedavno je u jednom ženskom časopisu pročitala da rađanje dece i dobra dela, u okviru svojih mogućnosti i dubine džepa, donose ženama veliko zadovoljstvo i doprinose boljoj i dugoročnijoj sreći, nego što je to slučaj sa takozvanim ranim brakovima iz ljubavi, gde mlada nevesta posmatra život kroz ružičasta stakla.

Još jedna stvar ju je brinula, nije znala da li će da joj se dopadne da živi na farmi; ne da joj se njegovi roditelji nisu dopadali, ili da se ona nije dopadala njima, nego je u njihovom ponašanju sa njom bilo neke povučenosti. Ponašali su se više kao sluge i to joj je bilo neprijatno. Jedina utešna misao je bila da će Metju biti tu. Sa Metjuom se lepo slagala, on joj se uvek dopadao, izgledalo je da on pripada svetlu potpuno drugačijem od onoga koji je odgajio Donalda. Bio je pažljiviji, nežniji. Njega nikada nije zadirkivala kao Donalda, što je

bilo čudno; možda zato što je Metju malo govorio i bio prilično stidljiv. Još uvek je bio stidljiv.

Neko vreme su hodali u tišini, a ona nije volela duge tišine; uvek ih je prekidala, pa se sada vratila na prethodnu temu...Čini mi se da Metju danas dobro izgleda."

„Dosta je dobro, imajući sve u vidu i ako ne bude mnogo hodao biće mu bolje. Ako ne pazim na njega, on odmah pobeg-ne u brda sa knjigom; rekao sam mu da će da oslepi pre nego što umre. Da su stvari drugačije, on bi bio dobar učitelj; mnogo je načitan, znaš." Okrenuo je glavu ka njoj i u njegovom glasu je bilo ponosa kao da govori o sinu, a ona je klimnula glavom i rekla, „Jeste; mislim da stvarno jeste."

„Misliš!" ponovio je. „Budi sigurna u to; nikada ne ide u Mekšam ili Alendejl, samo pozajmljuje knjige. To me je podsetilo da sledećeg petka moram da odem na tržnicu, a ti tada dolaziš da upoznaš tetku i teću, pa će Metju da dođe po tebe. Povešće Neda; Nedova leda su široka, tako da ne možeš da padneš sa njega i da hoćeš."

Nasmejala se. „Mogu, znaš da ne umem da jašem. Ne da ne volim konje, jednostavno ne umem da jašem. A Barbara jaše kao muškarac. Uvek mi je žao što nismo mogli da držimo konja; ona bi to volela."

Iznenada je rekao: „Barbara je postala neraspoločena." „Misliš?"

„Znam. To je zato što ne želi da te izgubi. I to je razumljivo." Klimao joj je glavom. „Niko od njih ne želi da te izgubi, ali je njihov gubitak moj dobitak." Stisnuo joj je ruku uz sebe. Onda je rekao neuobičajeno nežnim glasom: „Znaš, ja sam pre mnogo godina odlučio da dobijem sve što želim, a tebe, tebe sam pozeleo od samog početka. Ali bilo je dana i noći, dugih noći kada sam sumnjao u svoje mogućnosti, a sada se ovo ostvarilo" -pogledao ju je sa strane i nastavio glasom samo malo jačim od šapata: „Imaš li pojma šta osećam prema tebi, Konstanta?" Ne čekajući na odgovor, napravio je mali pokret glavom i nastavio: „Ne, nikada nisi mogla, jer ne mogu da objasnim osećaj... kako se ono kaže?" Opet je napravio pokret glavom. „Ushićenje, da. to je to, osećaj ushićenja svaki put kada te pogledam."

„Oh, Donald! Nemoj, nemoj; osećam se neprijatno, kao da sam neko važan."

„I jesi. Pogledaj me." Prodrmao joj je ruku, a kad ga je ona sa poluosmehom pogledala, rekao je: „Jesi, ti si neko veoma važan. Utuvi to u glavu. Ne postoji niko važniji od tebe, samo mi je jedne stvari žao." Kada je zastao, ona je upitala: „Koje?" On je sada pokazao na gvozdenu kapiju. „Ovoga," rekao je.

„Toga?"

„Da. Kada bih bio čudotvorac, otvorio bih tu kapiju. Čuvar bi nam je pridržao i mi bi krenuli prilaznom stazom u kočiji sa nemirnim konjima, a lakeji bi potrčali da nam otvore vrata od kuće. Tebi bi pomogli da sideš a meni bi se naklonili, a glavni lakej bi rekao:

'Nadam se da ste lepo putovali, ser?' Mi bi onda prošli kroz hol, pa onda stepenicama do naših apartmana - pazi. ne soba, nego apartmana i ja bih ti pomogao da skineš šešir i ogrtač; potrudio bih se da se presvučeš u lepu haljinu; onda bi zajedno sišli u trpezariju i... „

Stigli su do kapije i ona se uhvatila za zarđale gvozdene šipke, naslonila glavu na njih i smejala se dok telo nije počelo da joj se trese, a kada mu se okrenula lice joj je bilo mokro od suza; ali njegovo je bilo ozbiljno i ukočeno dok je govorio: „Tebi je to smešno?"

„Jeste, Donald. jeste, jer bi za to stvarno trebalo čudo, zar ne?"

Dugo ju je gledao a onda rekao: „Da sam ja odrastao u loj kući, kao što je i trebalo, kao njegov sin, mi bi danas bili tamo, ja to znam, osećam."

„Ne budi glup." Glas joj je imao ohol prizvuk. „Ti si tada imao samo trinaest godina; nisi mogao da učiniš čudo, kao što ne možeš ni sada; čudo koje je tada bilo potrebno bila je suma od trideset hiljada funti i to samo za početak." Sada je i njeno lice bilo ozbiljno, a ono što je zatim rekla bilo je više stav nego pitanje. „Ti si uvek mrzeo to što te nije priznao kao sina."

Kada je videla da mu po bradi izbijaju čvorići i da mu se koža preko jagodica zategla, brzo je rekla: „Oh, izvini Donald. nisam... nisam tako mislila. Sigurna sam da bi ti, sa tvojim predviđanjem i upornošću, pokušao nešto da uradiš. Sigurno bi, čak i tako mlad. Veruj mi" - dotakla mu je ruku - „nisam imala nametu da te povredim. Je l' mi veruješ?"

On je duboko udahnuo, a onda polako izdahnuo. „Da... da. verujem ti. I tačno je to što si rekla." Zgrabio je gvozdene šipke i pogledao stazu zaraslu u korov i tamni tunel gde se drveće sada na vrhu sastavljalo i rekao: „To je stvarno šteta." Okrenuo je glavu ka njoj. „Ne mislim na mene, nego na ovo mesto. Zašto nisu ostali, dovoljno su ga platili. Bili su samo tri godine, a onda su otišli i nisu ostavili čak ni jednog čoveka da se brine za zemlju."

I ona je gledala stazu: „Ovaj kraj ovde prihvata ili odbacuje kako mu padne na pamet. Oni su došli iz Hempšajra, a to je za ove ovde drugi svet; štaviše, tek su se obogatili i mislili su da novac može sve da kupi. Mislim da bi razumeli da ih nisu voleli, ali bili su ignorisani. Ujaka ljudi nisu voleli. Oh, da." Klimnula mu je glavom. „Njega su mnogi mrzeli; ali nisu mogli da ga ignorišu - čak ni sada." Zakikotala se, a on se osmehnuo i rekao: „Ne, to mu priznajem, njega ne možeš da ignorišeš."

Opet je pogledala stazu i sada joj je glas bio tužan. „Nikada neće uspeti da srede vrtove; pre je za to trebalo dve godine, a sada je ovo prazno skoro četiri. Kuća verovatno truli. Ovaj katanac me uvek razbesni." Prodrimala je katanac. „I ovo staklo koje su stavili po vrhovima zidova." Pogledala je levo i desno od sebe. „Meni to liči na inat. Kad samo pomislim na sve ono voće koje trune unutra. Oh, najradije bih probila rupu u zidu." Klimnula mu je glavom ozbiljnog lica, ali kada je on nestašno rekao, „Ako hoćeš, ja ću to da uradim, čekaj da donesem ašov," i kada se napravio da će da se okrene, ona se opet nasmejala.

Krenuli su malo putem, a onda golom padinom da se zaobilaznim putem vrate do kuće, a kada ga je ona impulsivno uhvatila pod ruku, čvrsto ju je stegao; onda ju je brzo uhvatio pod miške, odigao je i zavrteo kao da je dete: a kada ju je spustio, zadihano se naslonila na njega smejući se. On ju je držao uz sebe i gledao prema visokim planinama, a osećanje koje je nazvao ushićenjem diglo se u njemu i pretvorilo u galopirajuću figuru koja je preskočila sve vrhove dok nije stigla do farme.

2.

SVI SU STAJALI pred kapijom i pratili je, dok je Metju držao konje. Meri se kikotala i govorila: „Ne krivim vas, gospođice Konstanca; ne biste mogli da me popnete na to ni za hiljadu funti.”

„Da sam ti ponudio zlatni suveren, ženo, ne samo da bi se popela, nego bi ga ovog sekunda i preskočila.”

Ovo je jasno govorilo o promeni u socijalnoj šemi, da Tomas može da se šali sa svojom jedinom služavkom a da Meri odgovori: „Oh, gospodaru, pre bih preskočila mesec nego da sednem na životinju. Ne zavidim vam gospođice Konstanca, ne, ja...”

„Čuti Meri!” Ponašanje gospođice Brigmor se povremeno vraćalo na ono koga se Meri sećala odavno i u tim okolnostima bi se pokoravala bez pogovora.

Gospođica Brigmor je sada prišla Konstanci koja je stajala pored velikog konja ravnih leđa i rekla: „Nemaš čega da se bojiš, on će samo da kaska.”

„Neće da galopira?” Konstanca je pogledom podelila pitanje na gospođicu Brigmor i Metjua, a Metju je uz osmeh rekao, „Njemu je odavno prošlo doba za galopiranje.” „Mislite li da će biti oluje?”

Konstanca je sada gledala Barbaru koja je rekla, ozbiljnog lica ali prijatnog izraza i umirujućeg glasa, „Ne, sigurna sam da oluje neće biti, prošla nas je. Gledaj” - pokazala je rukom - „, otišla je na jug. Dok stigneš do brda, sunce će izaći.”

Sestre su se pogledale. Bio je to dug ispitivački pogled, kao da je svaka od njih imala želju da padne u zagrljaj onoj drugoj.

„Ako ne krenete odmah, stići ćete tek sutra; Metju, podigni je i krenite.”

Metju se sagao, sastavio ruke i Konstanca je stavila stopalo na njih; sledećeg trenutka je već bila u sedlu. Onda je Metju bez reči uzjahao smeđu kobilu, klimnuo glavom onima na kapiji i rekao: „Idemo!” a dva konja su krenula u isto vreme.

Niko ništa nije doviknuo u pozdrav, ali kada je Konstanca okrenula glavu i pogledala ih, gospođica Brigmor je samo mahnula rukom.

Deset minuta kasnije, kada su napustili put i počeli da se penju, Metju je pogledao i rekao: „Jesi li dobro?” „Jesam Metju. On je... stvarno je udoban.” „Da, miran je i siguran.”

Izmenili su poglede i osmehnuli se.

Prošlo je još nekoliko minuta, a onda je ona rekla: „Tamo je nebo mračno; hoćemo li da uđemo u oluju?”

Metju nije odmah odgovorio jer je baš pomislio da je to upravo ono što će im se desiti. Barbara nije bila u pravu kada je rekla da oluja ide na jug; dolazila je sa jugozapada i verovatno će ih udariti mnogo pre nego što stignu kući. Rekao je: „Ne brini, ako uđemo u nju, otići ćemo u zaklon. Na prelazu je jedna stara kuća, sećaš se?”

„Ona polusrušena?”

„Jeste, ali je bila utočište od oluje mnogima u ovim prošlim godinama, a i pre toga, dok su Ratlidžovi živeli u njoj.”

„Ne mogu da shvatim zašto bi neko želeo da živi na lako usamljenom mestu.”

„Ljude u većini slučajeva nužda natera na to; imali su ovde i nekoliko grla stoke; a i neki ljudi žele da budu sami.”

„Da, verovatno je tako.” Klimnula mu je glavom. Lice mu je bilo mirno i ozbiljno. U svakoj od nekoliko prilika kad ga je sretala u ovoj prošloj godini, njegov izraz lica je uvek bio isti; miran i ozbiljan. Jedanput je, uprkos svojoj stidljivosti, izgledao i veseo. Mislila je da, kada se osmehne, izgleda lep na neki delikatan način. Često se pitala da li je nezadovoljan zbog činjenice da će ona živeti na farmi. To bi bila šteta, jer je zamišljala kako joj on razvedrava duge večeri nastupajuće zime. Zamišljala je kako razgovaraju o knjigama, kao što je radila sa Anom. Znala je da sa Donaldom ne može da razgovara o knjigama; nedavno je rekla Ani da je šteta što Donald ne čita a Ana joj je kratko odgovorila da će morati da se suoči sa činjenicom da je njen budući muž onaj koji radi a ne onaj koji sanja. To je bila vrlo dobra definicija Donalda. Metju je bio suprotan, bio je onaj koji sanja a ne onaj koji radi, ali je pretpostavljala da je to zbog njegovog zdravlja. Prema Metjuu je osećala duboko sažaljenje i nežnost. Počela je da shvala i da je malo povredena njegovom po-vučenošću prema njoj.

Staza je postajala strmija. Sa jedne strane se teren oštro spuštao prema dolini a onda se ponovo dizao, ali postepenije, da bi oformio daleke vrhove. Sa druge strane se krivudavo dizao da bi oformio ono što je, sa ove daljine, izgledalo kao visoravan.

Metju je pogledao na tu stranu i proračunao da će ih oluja uhvatiti pre nego što pređu milju do vrha i na nekoliko minuta od stare kuće. Dok je još gledao u visinu, prva duboka grmljavina groma je odjeknula brdima, uzrokujući Konstancin uplašen uzvik, pa joj se približio i rekao: „U redu je. Ako krene ovamo, za-klonićemo se.”

Ona je čvrsto držala uzde; lice joj je prebledelo. Pogledala ga je i sa oklevanjem promrmljala: „Žao... žao mi je... ali stvar? no se plašim oluje. Pokušala sam to da prevaziđem, ali ne mogu. To... izgleda detinjasto... ”

„Ne, nikako. Ima i mnogo muškaraca koji se boje oluje i mnogih drugih stvari.”

„Stvarno?”

„Naravno. Ja to znam... znam dvojicu.” „Muškaraca?”

„Da, muškaraca. Jedan je farmer, živi tamo pored Slagiforda.“

„I on se plaši oluje?“

„Da; zavlači se pod sto svaki put kad se nebo zatamni.“ Nadao se da ona ovo neće ponoviti Donaldu, jer će ovaj da umre od smeha.

„Je l' ... je l' on odrastao čovek?“

„Jeste, ali to nema nikakve veze sa godinama. Ima na pijaci jedan dečko, viđam ga povremeno, to jest kad nije oluja jer on na prvi znak groma beži pod kola. Prema tome, nisi jedina.“

Osmehnula mu se, a osmehnuo se i on njoj, čestitajući samom sebi što ume da izmišlja priče.

„Hajde! Hajde!“ Poterao je konje napreci ali je Ned, koji je godinama išao istim korakom, odbio da ubrza, a nadolazeća oluja mu nije smetala jer ih je video mnogo. Ali se mlađi konj uznemirio. Zabacivao je glavu i njištao, a Metju je pokušao da ga smiri govoreći: „Polako, polako,“ dok je u isto vreme ćudljivo izmišljao kako ne vredi lagati konja.

Kada je prvi bljesak munje zaparao nebo iznad njih, Konstanca je sagla glavu i prigušila vrisak a Metju ju je uhvatio za ruku i rekao: „U redu je, u redu je. Vidi, skoro smo na vrhu: još pet minuta i bićemo u zaklonu.“

Digla je glavu, pogledala ga i jedva izgovorila: „Možeš... možeš li da ga nateráš da pođe brže?“

„Ne, bojim se da će ići svojim ritmom bilo da je poplava, bura ili oluja. Ali ne brini, sve će biti u redu, samo se drži čvrsto.“

„Smrkava se.“

Da, smrkavalo se; dolina levo od njih se nije videla; a činilo se da se nebo pred njima oslonilo na brda. Lice joj je u polumraku izgledalo još belje a oko usta su se javile graške znoja, Pogledao ju je i zadrhtao. Zgrabio je Nedove uzde i povikao: „Hajde, hajde Ned! Požuri! Požuri!“

Ubrzanje konjskog hoda nije bilo vidljivo, ali je on nastavljao da ga tera.

Kada se sledeći grom oglasio trgao se i on, jer je za trenutak pomislio da je Konstanca pala sa konja. Presamitila se i zagnjurila glavu u konjsku grivu a on se nagao prema njoj, slavio joj ruku na rame i umirivao je govoreći: „Hajde, hajde, prošlo je. Pogledaj, prošlo je.“

Dok je govorio, prve velike kapi kiše su pale na njih i pre nego što su prešli stotinu jardi bili su obliveni pljuskom, toliko jakim da je sada i njegovo telo bilo prešamićeno.

Skrenuo je sa puta više instinktivno, tamo gde je bila oronula kuća. Sjahao je i prišao joj a ona mu je pala u naručje još uvek presamićena. Trkom ju je poveo u taman, vlažni zaklon. Onda ju je ostavio naslonjenu na zid i rekao: „Idem samo na trenutak; samo da ih pokrijem.“

Istrčao je i odveo konje u ruševinu koja je nekada služila kao štala, gde ih je privezao pre nego što je dotrčao natrag u kuću.

Pipajući rukama pred sobom, utvrdio je da ona sada stoji leđima pribijena uza zid. sa rukama na licu. Rekao joj je: „Dođi ovamo, ima klupa i neki grubi sto. Putnici koriste ovo mesto kao zaklon; moglo bi da bude i nešto suvih drva, upalićemo vatru.”

Kada ju je posadio na klupu, zgrabila ga je za ruku i promrmljala kroz zube koji su cvokotali: „Potpuno si mokar. Ne bi... ne bi trebalo da budeš mokar.” Ana joj je rekla da ljudi sa tuberkulozom ne bi nikada trebalo da imaju mokre noge, ustvari ne bi nikada trebalo da budu na kiši; oni bi, ako mogu, morali da odu da žive u toplijoj klimi. „Skinu kaput,” rekla je; „možda vlaga nije prošla kroz njega.”

Na ovu njenu brigu se kratko nasmejao. a u tom zvuku je bilo olakšanja zbog saznanja da je ona za trenutak prevazišla strah od oluje.

„U redu sam, ne brini za mene,” rekao je. „I ti si kao mokri zec.” Pokazao je na njen šešir čiji je obod padao sa svake strane lica i dodao. „Vrlo mokar zec. sa spuštenim ušima.”

Kada je skinula šešir, rekao je: „Ja bih skinuo i kaput.”

„Ne,” rekla je i zadrhtala. „Hladno mi je.”

Otišao je do ugla sobe gde je bilo grubo otvoreno ognjište i odande joj doviknuo: „Imamo sreće, ovde ima dosta suvog drveta. Odmah ćeš se ugrijati.”

„Imaš li šibice?”

„Nemam, ali verujem da su putnici ostavili ovde negde kremen.”

Nastala je duga pauza a onda je njegov glas zazvonio sa notom iznenađenja, „Šta sam ti rekao! U ovom udubljenju je kurija sa kremenom. Tu smo.”

Dok je posmatrala iskre koje su izletale iz kremena, Konstancino uzbuđenje se smirilo; uskoro će imati vatru i odeća će im se osušiti. Poželela je da prestane da drhti. Zašto su je oluje toliko paralisale? Pokušala je, stvarno je pokušala da prebrodi laj strah ali pomoći nije bilo, izgledalo je da gubi kontrolu čim čuje grom.

„Evo; gledaj, upalila se. Dođi i osuši kaput.” Ustala je i krenula prema lelujavoj svetlosti vatre kada je strašan zvuk groma odjeknuo tačno iznad kuće. Kada je grmljavina zamrla, ona je bila zgrčena na podu pored vatre, lica zagnjurenog u Metjuovo rame; njegove ruke su je čvrsto grlile. Kada je konačno jedini zvuk koji su mogli da čuju bilo snažno udaranje kiše po cre-pu krova i povremeno šištanje kada bi pala kroz odžak i udarila u goruće drvo, oni su i dalje ostali čvrsto jedno uz drugo.

Kada se drvo dobro razgorelo i kada je plamen počeo da suklja, ona je digla glavu, pogledala ga u lice i prošaputala: „Metju... žao mi je.”

Nije odgovorio. I on je pola klečao a pola sedeo, kao ona. Izgledalo je da ni jedno ni drugo ne obraćaju pažnju na to što su zgrčeni i što im je neudobno. Nije se oslobodila njegovog zagrljaja nego mu se zagledala u oči i nije mogla da ne prepozna njihov pogled i da pročita razlog za njegovu promenu u proteklim mesecima.

Dok je gledala igru vatre i senki na njegovoj kao žito plavoj kosi, imala je jaku želju da prođe prstima kroz nju, da zagnjuri lice, i rekla je sebi da je glupača što nije shvatila šta mu je u srcu i šta je, što je bilo još strasnije, u njenom. Znala je da gaji posebna osećanja prema Metjuu; čak i dok je bila zaljubljena u Vil Hedlija, zadržala je ta osećanja ali je smatrala da je to sažaljenje i tuga zbog njegove bolesti. I možda je tako i počelo: ali ono što je bilo ispod toga je bilo nešto mnogo dublje.

Kada je prošaputao: „Oh, Konstanca, Konstanca!" odgovorila je samo: „Metju, oh Metju!"

Sada su skliznuli u sedeći položaj, i dalje zagrljeni i ponovo u tišini zurili jedno u drugo dok je vatra veselo gorela.

Posle nekog vremena, nežno je zapitao: „Zar nisi znala šta osećam prema tebi?"

Odmahnula je glavom. „Ne, nisam... sve do ovog trenutka." „A ti Konstanca, šta ti osećaš za mene? Pogledaj me, molim te... molim te. Kaži mi."

Morao je da nagne glavu da bi čuo šta govori, zbog kiše koja se pojačala. „Ja... ne znam Metju, stvarno ne znam. To, to ne može biti istina, osećam da je nerealno. Može li neko to iznenada da sazna? Stvari... takve stvari moraju da rastu."

„Ovo raste već godinama."

Opet ga je gledala. „Ali ti nikada nisi dao nikakav znak: zašto?"

„Kako sam mogao? A ne bi ni sada trebalo, ne kada je već kasno, kada se spremam za grob."

„Nemoj tako!" Stavila je ruku na usta a glava joj je pala na grudi.

„Ne brini dušo. Ne brini. Nije trebalo to da kažem. Zvučalo je kao da brinem za sebe, ali sa tim moramo da se suočimo. Ali... nije mi žao što sada znaš šta osećam: ne, nije mi žao."

„Mogao bi... mogao bi da živiš još mnogo godina."

Polako je odmahnuo glavom. „Ne; još jedna zima kao ova prošla i... „

„Ne, ne." Sada ga je držala za ruke. „Nemoj tako da govoriš."

„Ali Konstanca, to je istina. A ipak, U ovom trenutku se osećam srećnijim nego ikada u životu. Već sam mnogo puta umro. misleći na to kako se udaješ za Donalda. Ali izgleda da to sada nije toliko važno... I ne osećam da ga izdajom time... što ti govorim kako se osećam. Kada budeš udata... „ „Sada ne bih mogla da se udam za Donalda." „Šta? Oh!" Sada je klečao pred njom, čvrsto joj stežući ruke. „Ali moraš, moraš. Ti si njegov život; za njega postojiš sa-

mo ti. Ja ga znam i spolja i iznutra. On je čudan momak, posesivan, tvrdoglav i uobražen, ali su mu osećanja duboka kao bunar i sva su usmerena ka tebi."

Dok je zurila u njega, svetlost munje je ozarila bizarnu prostoriju i ona se opet bacila na njega a on je izgubio ravnotežu. A kada se čuo zvuk kao da je grom uleteo kroz otvorena vrata, ona se skoro ukopala u njega i pre nego što je i poslednja grmljavina groma zamrla, ono neizbežno je počelo.

Ležali su na golom podu, sa vatrom koja je pucketala pored njih, kišom koja je dobovala po crepu i ulazila kroz polomljene prozore i otvorena vrata i čudno, ali on je bio taj koji je protestovao, ćutke, vičući u sebi: „Ne, ne!" Nije mogao to da učini Donaldu. Čak i dok je rukama prelazio po njenom poslušnom telu, mozak ga je preklinjao da prestane dok ne bude kasno.

Ali bilo je kasno, i kada je munja još jedanput osvetlila sobu. ona je uzviknula ne samo zbog nje nego i zbog bola i ekstaze koji su joj potresali telo. Kada je bilo gotovo, skotrljao se sa nje. zagnjurio lice u ruke i zaječao a ona je ležala nepomično, zatvorenih očiju, daha prekinutog kao kod nekoga ko je umro u snu.

Kada je iznenada udahnula, on joj se brzo okrenuo i uzviknuo, uzimajući je u zagrljaj: „Oh, Konstanca! Draga moja, draga moja!"

Ona se sada nije ni pomerila, nije ga zagrlila, nije se pribila uz njega čak ni kada je grom opet zatutnjao nad kućom; bila je potpuno prazna, a njeno telo više nije bilo njeno; ona je bila u njemu, ali mu nije pripadala. Do malopre je bila mlada devojka. buduća nevesta, uplašena od oluje, a sada više nije bila mlada devojka, toliko se promenila da je mogla mirno i grom da sluša.

Kao da joj je pročitao misli, sada je gledao njeno lice i brzo govorio: „Oprosti, oh, svevišnji Bože, žao mi je Konstanca. Pokušaj da zaboraviš, molim te. Ako bi Donald saznao, ubio bi me." Klimnuo joj je glavom kao da odbija njeno negiranje ovoga. „Zaklao bi me kao prase. Pobogu! Kada samo ne bi on bio u pitanju. Ne želim da ga povredim, ne bih ga povredio ni za šta na svetu."

Nežno ga je odgurnula i popravila odeću kao da je to već mnogo puta ranije uradila, a onda rekla: „Sada nikako ne bih mogla da se udam za Donalda, ali... ali bih mogla da se udam za tebe, Metju. I... i mogla bih da brinem o tebi. Ti bi mogao da uzmeš svoj deo farme, pa bi mogli da odemo negde gde je blaža klima."

Umesto odgovora, čučnuo je i pokrio lice rukama. Kada ju je ponovo pogledao, polako je rekao: „Ne bih... ne bih mogao da tražim deo farme, nisam ništa uložio u nju. Ono što mi otac daje je samo zbog njegove velikodušnosti. Ali ako bih otišao i poveo te sa sobom, otišao bi i Donald. Znam to, znam duboko u srcu da ne bi mogao da izdrži drugu sramotu, još

jedno odbacivanje. Vidiš, on celog života pati zbog toga, zbog odbacivanja On je kopile, a sva kopilad znaju šta to znači. Ja znam kako i on oseća i ako bih te odveo, to drugo odbacivanje bi ga pogodilo gore od prvog, ne bi mogao da ga podnese. A što je još go re, to bi značilo kraj farme, jer je otac bolestan; videla si i sami da ga je reuma ubogaljila, on za sve zavisi od Donalda. Donald vodi farmu, on je farma."

Ona je polako ustala, otresajući prašinu sa suknje. Onda je isto tako polako prišla klupi, sela, stavila skupljene šake na sto i nagnula glavu nad njih. A kada je on seo preko puta nje i uzeo njene ruke u svoje, pogledala ga je i upitala: „Možeš li da podneseš da me vidiš udatu za Donalda?"

Dva puta je teško progutao pre nego što je odgovorio: „Moraću. Nema drugog izlaza. Ali sada neće biti toliko teško, jer ću imati deo tebe koji ću čuvati do poslednjeg daha. Sada više ništa nije važno, iako znam da ovo nije smelo da se dogodi. To je moja greška... moja... „

Dok je gledala njegovu povijenu glavu, znala je da gleda ne samo bolesnog, nego i slabog čoveka; bio je onoliko slab koliko je Donald bio jak. Ali krivica za ono što se dogodilo nije bila samo njegova. Duboko u srcu je znala da je više od pola te krivice njeno, jer bez njenog pristanka on ne bi otišao dalje od poljupca. Čak i da je silom pokušao mogla je da se odupre, jer je fizički bila jača; ali nije mu se oduprla.

Da li ga je volela? Zagledala se u njegovo zarumenjeno lice i tople, nežne oči. Sada nije znala, a mislila je da je znala pre... pre nego što se ovo dogodilo, ali sada se osećala praznom, potpuno ispražnjenom od svakog psihičkog osećaja. Da li će znati kada se bude vratila u normalu? U ovom trenutku je bila sigurna samo u jednu stvar, a to je da nije mogla da se uda za Donalda. Niti je sada mogla da ode na farmu. Bilo bi joj nemoguće da pogleda Donaldu u lice dok je Metju tu.

Polako je okrenula glavu ka vratima. Kiša je sada jenjavala; grmljavina se još uvek čula, ali u daljini. Pogledala je Metju i rekla: „Vratiću se kući."

„Ne, ne" - u glasu mu se osećao strah - „ne možeš; on te... on te očekuje. Ako ne budeš tamo kad se večeras vrati, biće kod tvoje kuće sa prvim svetlom dana."

„Dobro, to će biti sutra. To će mi... daće mi vremena da razmislim. Ali Metju, zar ne shvataš da danas ne mogu da ga vidim i da prenoćim na farmi. Ne bih mogla. Ne bih."

„Oh Konstanca." Sada joj je stezao podlaktice i mucao glasom koji je podrhtavao: „Neka sve bude kako je bilo. Neka ono što se desilo među nama bude san, divan san. Da su stvari drugačije, sad bih pobegao sa tobom; ali ne mogu da te izdržavam, a neću da ti mene izdržavaš, tako da nema smisla. A i oboje znamo da bi vrlo rano ostala udovica."

„Oh Metju, Metju!" Zgrčila je lice. „Nemoj to stalno da ponavljaš."

„Moram, zato što želim da poveruješ u to. Da nije tako. ne bih te ubeđivao da se udaš za Donalda.“

Sada su oboje začutili, pognutih glava, dok on nije počeo da mrmlja kao da govori samom sebi: „Osećam se kao da sam ga prevario i to nije lepo, jer je on sa mnom lepo postupao ovih godina; da je neko drugi bio na njegovom mestu, polubrat koji nema veze sa mojim ocem, odavno bi me uzeo na zub, naročito neko tako jak telom i umom. A... a postoji i još jedna stvar. Ja ću se kasnije osećati jako loše zbog ovoga, ali to neće biti ništa u poređenju sa onim što bih osećao ako bi ga ti odbila. Znaš šta Konstanca? Pogledaj me.“ Prodrmao joj je ruke a kada ga je pogledala rekao je: „Njemu si mnogo potrebija nego meni, a sam Bog zna koliko si mi potrebna, ali je njegova potreba dublja od moje.“

Zurila je u njega. Izvlačio se. Bio je slabić više nego što je mislila. Skrenula je pogled ka vatri. Jarka svetlost se smanjila, tanke grančice su se pretvorile u pepeo. Postepeno, kao neko ko se budi iz sna, pogledala je po prostoriji. Sada je mogla celu da je vidi, jer se napolju rasvetljavalo. Bilo je to prljavo mesto. Sada je utvrdila da iz jednog njegovog ugla dolazi smrad izmeta. Pogledala je pod. Bio je pokriven prljavštinom, osušanim blatom, slamom i slomljenim grančicama... A ona je ležala tu i podala se muškarcu. Kako je mogla? Kako je mogla! Šta joj je bilo? Je li to bilo zbog straha od grmljavine? Ne, ne. Ona se podala Metjutj jer je to želela; i bez oluje je bila spremna da se poda nekome. Zašto onda nije sačekala još samo nedelju dana? Ponela se kao laka žena, uličarka, pokoravajući se impulsima bez razmišljanja o posledicama.

Misao na posledice ju je digla na noge i ona je jedva progovorila: „Moram, hoću da kažem, ne mogu da nastavim sa tobom, moram da se vratim. Ti... možeš da mu kažeš da sam se mnogo uplašila - što i jesam, to je istina - i da si morao da me vratiš... Moram da se vratim kući, moram, moram.“

„Konstanca.“ Sada je bio pored nje. Pružio je ruku u molbu i govorio: „Molim te, molim te.“ Ali ona je odmahнула glavom, okrenula se i krenula ka vratima, govoreći: „Nema svrhe, neću tamo. Mogu peške da se vratim; to je sada sve nizbrdo. Tačno, vratiću se peške.“

„Ne budi luda.“ Uhvatio ju je za ruku i gledao je beznadežno. Onda je nežno rekao: „Hajde“ i izveo je napolje.

Kiša se sada pretvorila u retke kapi. On je izveo konje iz zaklona i pomogao joj da se popne. Više nisu progovorili...

Silazili su niz poslednju padinu i već ugledali kuću kada je ona zaustavila konja i tiho mu rekla: „Nemoj dalje Metju. Znam da treba da se osušiš i osvežiš, ali ne bih mogla da podnesem da im objašnjavam pred tobom jer ću... jer ću morati da lažem, shvataš? Žao... žao mi je.“

Klimnuo je glavom a onda sjahao i pomogao joj da i ona siđe. Ruke su mu skliznule pod njene miške i on ju je pogledao i nežno upitao: „Mogu li još jedanput da te poljubim?”

Nije mu rekla ni da ni ne i nije odgovorila kada su njegove usne nežno dotakle njene; ali kada ju je ponovo pogledao, oči su joj bile pune suza. Potreseno je rekao: „O, Konstanca, Konstanca. o Gospode! Kad bi samo” - onda se naglo okrenuo, zgrabio uzde, uskočio u sedlo i podboo konja mrmljajući: „Napred! Napred!” a Dejzi i njen drug su krenuli, laganog i ritmičnog hoda.

Ona je za trenutak stajala na stazi i posmatrala ga, a onda se naglo okrenula i potrčala. Trčala je, sukanja dignutih do članaka, kaputa koji je lepršao za njom, sve dok bez daha nije stigla do puta koji vodi ka kući i nije se zaustavila sve do kapije; a onda se naslonila na nju, grabeći je obema rukama.

U tom položaju ju je gospođica Brigmor i ugledala sa prozora spavaće sobe. Požurila je prigušujući uzvik i izašla na stazu govoreći: „Konstanca, draga moja, draga moja; šta se dogodilo?”

Konstanca je tokom povratka vežbala ono što je htela da kaže. „Nisam mogla da nastavim, oluja je bila strašna. Naterala sam Metjua da pođe sa mnom jedan deo puta. Bio je potpuno mokar, pa mu nisam dozvolila da dođe do ovde.” Ali ništa od ovoga nije rekla, samo se bacila na gospođicu Brigmor plačući: „Ana! Oh, Ana!”

„Polako, polako. Šta je bilo? Šta se dogodilo?”

Sada su bile u holu i gospođica Brigmor se osvrnula oko sebe. Tomas je bio u svojoj radnoj sobi, čitajući ili dremajući a Barbara je bila u letnjoj kuhinji ostavljajući sa Meri luk i crveni kupus za zimu.

Osećajući da je u pitanju nešto više od običnog, gospođica Brigmor je opet rekla: „Polako, polako! Hajdemo gore. Dođi.” Brzo ju je povelala uskim stepenicama, a kada su stigle u spavaću sobu zatvorila je vrata i upitala, skidajući Konstanci šešir: „Šta je bilo? Šta se dogodilo”. Oh, Gospode!” Pogledala joj je suknju. „Pogledaj u kakvom si stanju; i haljina i ogrtač su ti prljavi. Konstanca?” Malo se odmakla, namrštenog čela; onda je oštro rekla: „Hajde, skini to i obuci čistu haljinu. Prestani da plačeš i presvući se, a onda mi ispričaj.”

Nekoliko minuta kasnije, kada joj je zakopčala haljinu, posadila je Konstancu preko puta sebe, uzela je za ruke i čvrsto rekla: „Pričaj.”

Bilo je to naređenje, ali Konstanca nije mogla da ga poslušati. Kako reći nekome ko je, otkad znaš za sebe, bio prvo učitelj a onda prijatelj, kako reći: „Podala sam se muškarcu. To se dogodilo na prljavom podu oronule kuće. Toliko o celokupnom vašem vaspitanju... gospođice Brigmor.”

„Nešto ti se dogodilo, šta je to? Kaži mi.“ Gospođica Brigmor se sada nagla napred i drmala Konstancu za ramena. Onda se iznenada, kao da joj je nešto palo na pamet, ispravila, naslonila u stolici i promrmljala čvrsto pritiskujući ruke na grudi: „Bila si... napali su te!“

„Ne, ne.“

Gospođica Brigmor je kratko odahnula a onda zapitala, „Šta je onda?“

„... Ne mogu da se udam za Donalda, Ana.“ „Kako to misliš?“ „Nešto... nešto se dogodilo.“

Gospođica Brigmor je opet sastavila ruke i pritisnula ih na grudi. „Onda, bila si napadnuta... ?“

„Nisam... ali Metju, on, on me voli. Bilo je to u oluji. Sklonili smo se u staru kuću. Nešto se dogodilo, nama oboma. On... nije njegova krivica.“

„Oh, Bože moj!“

Konstanca je digla glavu, ne samo zbog ovih reči, nego i zbog načina na koji su izrečene. Nikada nije čula da gospođica Brigmor tako govori; kao što bi majka govorila, uplašena za nevinost svoje ćerke; to je bilo suviše. Pala je na kolena i sakrila lice u krilo gospođice Brigmor.

Prošlo je nekoliko sekundi pre nego što je gospođica Brigmor stavila ruke na Konstancinu glavu. Posledice te situacije su se zloslutno dizale pred njom, jurile ka njoj. Zahtevala je da joj um jasno razmišlja, ali je on stalno govorio: „Mora da je poludela, mora da je poludela. I to baš sa Metjuom!“

Rekla je i naglas: „Mora da si poludela devojko, i baš si Metjua našla! On.... Donald će da ga ubije kada sazna.“

„Ne... ne mora da sazna. Nikada neće saznati.“ Konstanca je digla lice obliveno suzama. „Ne mogu da se udam za njega.“

Gospođica Brigmor ju je dugo gledala, a onda ponovila: „Ne možeš*da se udaš za njega? Hoćeš li onda da se udaš za Metjua?“

„Ne, ne. Metju...“ Nije mogla da kaže: „Metju neće da se oženi sa mnom; hoće, ali ne može. Kao što znate, on je bolestan i... i kao što ste rekli, Donald bi ga ubio kad bi saznao, i ja sam sigurna u to.“ Sada je klimnula glavom. „On je sposoban da ga ubije, iako ga voli.“

Gospođica Brigmor je još jedanput dohvatila Konstancu za ramena, ali sada je šištalala: „I ti kažeš da nećeš da se udaš za Donalda? A šta je sa posledicama tvoga današnjeg čina? Šta ako dobiješ dete?“

Konstanci je drugi put toga dana zastao dah, a kada su joj se usne rastavile, čuo se tihi šapat i pitanje: „To može da se desi posle samo... samo tog jednog puta?“

„Da, devojko. naravno, posle tog jednog puta." Glas gospođice Brigmor je i dalje bio šištav.

Gledale su se u tišini, široko otvorenim očima, kao da je posledica već tu.

Gospođica Brigmor je prekinula tišinu, glasa teškog od tuge. „Da si jutros rekla da nećeš da se udaš za Donalda, ja bih bukvalno poskočila od radosti, ali sada sam primorana da ti kažem da moraš, a dodaću i da zahvaljujem Bogu što je venčanje već za nedelju dana... Oh Bože!" Stavila je ruku na čelo, zatvorila oči i zaječala: „Konstanca., šta ti je bilo? Šta ti je pobogu bilo'."

Umesto odgovora, Konstanca je polako okrenula glavu i pogledala kroz prozor, a kada je videla da sunce sija, samo što nije rekla: „To je bilo zbog nevremena, moglo bi nevreme da se okrivni," i to je na neki način i bilo tačno jer da se nije uplašila oluje i zaklonila se u oronuloj kući, to se sigurno, sigurno nikada ne bi dogodilo. Ko je stvarao nevreme, Bog^o E pa ako je On to radio, onda joj je On sigurno i postavio zamku.

Pogledala je gospođicu Brigmor koja se sada užurbala oko kreveta i kada je rekla: „Skinu se," Konstanca nije rekla: „Ali upravo sam se presvukla," nego: „Zašto?"

„Ideš u krevet. Tvoj ujak i Barbara moraju da čuju neki razlog za tvoj povratak i prihvatice činjenicu da si se uplašila od oluje. Štaviše, moraš da budeš u krevetu kad... kad on dođe. a doći će. To će te poštediti dugog razgovora sa njim." Bez reči je počela da se svlači.

Kada je legla, gospođica Brigtmor je rekla: „Nemoj da sediš tako, nego lezi i nemoj mnogo da pričaš, osim da si se razbolela od oluje, da jednostavno nisi mogla da nastaviš i da je Metju morao da te vrati... Oh, i na neki način je dobro što danas dolazi Pat Ferier sa prijateljem. Tvoj ujak je dobio pismo baš pošto si otišla; on se za vikend vraća u koledž. Njegovo prisustvo će Barbari skrenuti pažnju sa tebe, jer nikako ne smeš da joj kažeš za ovo. Ona na ovo ne bi mogla površno da gleda, ona bi bila šokirana."

Upravo je pokrivala Konstancu kada je ova, široko otvorenih očiju šapatom upitala: „Jeste li vi šokirani, Ana?"

Gospođica Brigmor je brzo sela na krevet i promrmljala grleći je obema rukama: „Ne, dete, nisam; jer sam i ja isto uradila, zar ne? Postoji samo jedna razlika, ti imaš šansu da pokriješ svoju grešku i u tome si srećna, vrlo srećna. Možeš da dobiješ svoje parče kolača i da ga pojedješ. Mnogo malo ljudi ima sreću da dobije parče kolača i da ga pojedje."

3.

BILO JE GOTOVO. Svatovi su otišli u crkvu u Donaldovim novim kolima, solidnom četvrtastom vozilu na dva velika točka. U njemu je bilo mesta za po troje ljudi sa svake strane i još jednog pored vozača. Donald je objasnio da to baš i nije ono što je želeo, ali da je bilo jedino što je mogao da nađe i da će poslužiti za sada.

On je stigao sam. Trebalo je da Metju pode sa njim kao kum, ali je on nažalost prethodne noći dobio težak napad kašlja i po prvi put propljuvao krv. Podrazumevalo se da onda ni njegovi otac i majka neće prisustvovati venčanju.

Svatovi su bili sve samo ne veseli. Jedini koji je pokazao neki znak radosti bio je Tomas a i njemu je, kako je vreme prolazilo, to sve teže padalo. Šta im je bilo? Čim su se vratili, rekao je to gospođici Brigmor. Bili su sami u njegovoj sobi. On je opuštao kravatu da dođe do malo vazduha i nestrpljivo je uzviknuo: „Kakvo venčanje! I na sahranama sam viđao srećnije ljude." Okrenuo joj se. „Da li se dešava nešto što ja ne znam? Svih ovih dana me je nešto pritiskalo. Ona je želela da se uda za njega, zar ne'." „Da, da, želela je."

„Pa zašto onda onako izgleda? Bila je toliko bleđa da je to komotno mogla da bude i sahrana, a ona krin na kovčegu... A Barbara, ne mogu da je prepoznam, ovih dana ni reč nije progovorila. Slušaj, Ana," prišao joj je preteći prstom, „znam kada ti se nešto kuva u glavi." Glas mu se pretvorio u šapat. „Kaži mi: Ima li nešto što treba da znam?"

Za trenutak ga je posmatrala dok su joj nozdrve podrhtavale a usne nemirno prelazile jedna preko druge. Onda je rekla: „Zar misliš da ti ne bih rekla, da postoji nešto tako? To je samo tvoja mašta. Danas je dan Konstancinog venčanja; takvi dani su uvek puni napetosti, lako, naravno, ja to ne mogu da znam."

„O, Ana, Ana, ovo je bio nizak udarac. Kaži mi" - uhvatio ju je za, bradu - „da li ti to stvarno toliko smeta, jer ako li smeta, ja... „

„I da mi smeta, li opet ništa ne bi uradio, prema tome, dobro je što mi ne smeta, zar ne?" „Ti si divna žena."

„Ja sam glupa žena." Kada mu se osmehnula, u očima joj je bila duboka tuga. Uzela ga je za ruku i rekla: „Hajde, moramo da im se pridružimo i molim te da budeš zabavan kao i uvek."

Tomas je učinio sve da joj udovolji, delom i zbog sebe. jer je bio osetljiv na atmosferu. Nikada nije mogao da podnese društvo u kome je vladala napetost. Ako bi mu bilo nemoguće da ga razveseli, napuštao bi ga prvom prilikom. I sada je najviše želeo da se povuče u svoju radnu sobu ali kako je to bilo nemoguće, širio je svoju srdačnost što je više

mogao, uključujući i jelo i Meri. Kada se soplela unoseći jelo, on joj je doviknuo: „Ženo, ti si se napila. Zar nisi mogla da sačekaš?”

Meri je stavila sud pred njega i promucala: „Oh, gospodaru, kako možete tako nešto da kažete? Nisam popila još ni kap; nisam ni nazdravila gospođici Konstanci.” Osmehnula se Konstanti, a ova joj je odgovorila bledim, tankim osmehom.

Izgedalo je da niko nije primetio da je Meri izostavila mladoženju. Iako bi ona rekla da nema ništa protiv njega, rekla bi čak i da ima stvari koje joj se dopadaju kod njega, kako je uspešan, na primer i kako se drži; ali bi isto tako rekla i da po njenom mišljenju on nije čovek za gospođicu Konstancu. Gospođica Konstanca je trebalo da se uda za džentlmena, a iako je Donald Radlet bio gospodarev sin on je, po njenom mišljenju, bio daleko od džentlmena. Ali, to je bilo gotovo i ona je sada, siroto jagnješce, bila bela kao čaršav. Pretpostavljala je da. to nije strašno, većina devojaka je bila bleđa na venčanju. Ali bilo je čudno što gospođica Konstanca nije želela da se uda u belom. Nekoliko meseci ranije je odlučila da se uda u žutom i kupila je materijal, žuti taft sa grančicama slezove boje, pa su ona i gospođica Barbara i gospođica Brigmor napravile haljinu; i to vrlo lepu, jer je u njoj izgledala divno, zaista divno.

I Barbara je mislila da je Konstanca izgledala divno i u tom trenutku je znala da bol u njenom srcu nije bio samo zbog gubitka Donaida zato što, kao što je rekla sebi, ne možeš da izgubiš nešto što nisi ni imao, nego zbog stvarnog gubitka Konstance, jer se od nje nikada nije odvajala. U onim prvim danima se brinula o njoj kao mala majka i zato je u ovom trenutku bol od gubljenja Konstance potisnuo sva druga osećanja. Mogla je da vidi zimske dane pred sobom; za nju će kuća unutra biti ogoljena kao i priroda. Biće tu i Ana i ujak ali, morala je da se suoči sa tim, oni su imali jedno drugo. Čak je i Meri imala nekoga koga je posećivala slobodnim danima; živeli su blizu Ketona. Rekla joj je da je to neka stara tetka, ali je tetka imala i nećaka. Nikada nije rekla koliko taj nećak ima godina, ali su svi primetili da se Meri uvek vraćala svetlucavih očiju i vesela. Godinama je Medna tetka bila Konstancina i njena privatna šala. Ali Meri je ipak imala nekoga. Svi su imali nekoga, svi osim nje. A za nekoliko godina će napuniti dvadeset pet. Onda će biti stara, a kako nije bila lepa, mogla je da se nada samo nekom starijem čoveku kome je bila potrebna nega.

Ali bi čak i takav čovek bio bolji od života provedenog u čitanju na ovom napuštenom mestu gde je poseta nekoga sa strane bila crveno slovo u kalendaru. A znala je da će sada i takvih dana biti manje, kada Konstanca ode; čak ni mladi Fenjer neće više dolaziti. Trgla se kada joj je neka ruka čvrsto zgrabila koleno i kada se okrenula susrela se sa pogledom gospođice Brigmor. Osmehivala se a taj pogled joj je govorio šta treba da uradi. Oči gospođice Brigmor su bile vrlo izražajne. Setila se trenutka kada je shvatila da su u gospođici

Brigmor ustvari dve osobe; bilo je to onoga dana kada joj je rekla da je rđava. Usudila se da joj kaže ono što je videla, a gospođica Brigmor je klekla pred nju, uzela je za ruke i govorila joj kao nekome odraslom. Čudno, ali razumela je sve što je rekla, a kada je završila, shvatila je da posluga, čak i guvernante, ima vrlo malo privilegija u odnosu na ljude kao što je ona; i u svom starom mladom umu je došla do zaključka da je gospođica Brigmor neko koga je trebalo da joj bude žao. A sada je gospođica Brigmor - draga, draga Ana - bila neko kome je zavidela.

Obrok je bio skoro završen. Onda će se Konstanca presvući i odmah otići. Hoće li moći da porazgovara sa njom pre nego što ode? Prošle nedelje je postala vrlo daleka, skoro isto povučena kao i ona; povučenost je bila deo njene prirode, ali nikada nije postojala u Konstancinom karakteru. Konstanca je bila otvorena i slobodna, ali je u ovih nekoliko dana jedva otvorila usta. Takvo ponašanje je u njoj stvorilo potajnu nadu da će se Konstanca možda predomisliti i neće se udati za Donaida. Ali je u isto vreme dobro znala i da to njoj ne bi donelo ništa jer je ona Donaldu Radletu samo bila neko ko čita knjige i časopise i od koga on može da dobije informacije o svakodnevnim stvarima ne gubeći vreme da ih sam prikupi. ⁴

Cinično je pomislila da je on nju koristio kao oblik pročešljanih vesti i mogla je da ga zamisli kako te informacije prenosi svome društvu ili na stočnim izložbama, ili na tržnici. Zamišljala ga je kako autoritativno ubacuje delove svetskih vesti, što mu je donelo reputaciju obrazovanog momka. Oh, ona ga je poznavala, uprkos svojim osećanjima prema njemu, i stvarno je mislila da ga zna bolje nego što će ga Konstanca ikada poznavati.

Pogledala ga je i videla da i on nju posmatra. Na usnama mu je bio osmeh, posesivan, tih, kontrolisani osmeh. Izgledao je tako siguran u sebe, ponosan, kao što bi i trebalo da bude, jer je osvojio prvu nagradu; mnogo više nego da se oženio njom, jer je ona imala samo znanje...

Donald je mislio: „Ona ne može da podnese što sam uzeo Konstancu. Na neki način joj je isto tako teško kao i onoj kravi preko puta“. Preneo je svoj namešteni osmeh na gospođicu Brigmor i ostao tako. E, pa pobedio ju je, stvarno ju je pobedio, i ona je to znala. Kada je jutros ušao na vrata, na licu joj je bio izraz koji nikada ranije nije video; i sada je bio tu. On je to protumačio kao poraz.

Pogledao je čoveka koji je bio njegov otac i zapitao se šta li on misli o svemu ovome. On je jedini bio veseo; osim Meri. naravno. Izgleda da njemu nije smetalo što Konstanca odlazi. Ali sa njim čovek nikada nije bio načisto; iza tog napadnog smeha i šala, nalazilo se oštro zapažanje, prepredenost koja je bila štit njegove klase i koja je sakrivala njegova prava osećanja. Pa, neka reaguju kako hoće; on je osvojio Konstancu, bila je njegova. Za oko sat vremena će krenuti ka brdima. Bila je njegova žena. njegova zauvek. Konačno je imao nešto

svoje! I voleće je kao što nikada nijedna žena nije bila voljena. I ona će mu svake godine roditi po jedno dete, prvo sinove a onda ćerke. On će vratiti boju njenim obrazima, pobediće njen strah od oluje. Tako mu Boga! Da, mislio je da to uradi, posle onoga što mu je Metju ispričao o tome kakav je uticaj vreme imalo na nju. Neće dozvoliti da se ona boji, nikada više; pobediće njen strah.

Sada su im nazdravljali. Stajali su tamo, starac i - ona, i Barbara. Dok ih je gledao, polako je ispod stolnjaka našao Konstan-cinu ruku i čvrsto je stisnuo; ali se ona nije okrenula i pogledala ga, jer je gledala tri voljena lica pred sobom. Nikada nije zamišljala da će joj odlazak toliko teško pasti. Znala je da ih sve voli, ali na različite načine. Poželela je da se baci na njih, da ih sve zagrlji i da vikne: „Ne dajte me, ne dajte da odem.“ Nije mogla da veruje da je sada udata žena, da ju je kratka ceremonija u praznoj i tihoj crkvi dala Donaldu za ceo život. Ali se sećala da je onoga trenutka kada se ceremonija završila osetila olakšanje, jer sada neće biti osramoćena ako se zbog one njene ludosti rodi dete. Neće biti izolovanog života u ovoj kući. opterećenog ljagom neželjenog deteta. Ne, ta kratka ceremonija joj je donela sigurnost - ali po koju cenu.

Donald nije ustao i odgovorio na zdravicu, nije znao za takve ceremonije, ali je mnogo pio, jednu, dve, tri čaše vina, i sve to za njegovu ženu, dok je ona još uvek ispijala prvu čašu.

Kada je Konstanca ustala i pošla gore, i gospođica Brigmor i Barbara su pošle za njom. Gospođica Brigmor nije htela sestre da ostavi same, da između njih ne bi bilo privatnih, suznih oprastanja. Konstancine stvari su već bile spakovane i trebalo je samo da presvuče haljinu. To je bilo brzo urađeno i kada je obukla smeđi kostim i stavila slamni šešir krem boje, za trenutak je zastala i pogledala po sobi. Onda joj se pogled zaustavio prvo na gospođici Brigmor a onda na Barbari i u sledećem trenutku su se sve tri zagrlile. Ali samo za trenutak, jer se gospođica Brigmor brzo odvojila, uzela par rukavica sa toaletnog stočića i rekla isprekidanim glasom: „Dosta više; šta je urađeno, urađeno je: gotovo je. Hajde, idemo.“ Opet se okrenula i raširenih ruku ih pogurala ka vratima, kao decu, a kada su bile na odmorištu dovik-nula je: „Meri! Dođite i pomognite sa prtljagom.“

Ali se umesto Meri na stepenicama pojavio Donald koji im je priskočio i rekao: „Ostavite to meni. Gde je?“ Gospođica Brigmor je pokazala na sobu i rekla: „Ima tri kofera i četiri paketa.“

„Tri kofera i četiri paketa.“ Imitirao je njen glas a onda je sa dubokim smefoom ušao u sobu i uzeo dva kofera u ruku, a jedan paket pod mišku i doviknuo Meri koja je upravo ušla: „Tebi sam ostavio ova tri.“ Onda je, na skoro isti način kao i Tomas, pognuo glavu i rekao dramatičnim šapatom: „Da li bi volela da dođeš tamo preko i da radiš za mene, a?“

„Beži bre odavde.“ Piskavo se nasmejalo. „Dovoljno si već uzeo sa gospođicom Konstancom. Hajde, beži, i nemoj da te gospodar čuje da pričaš kako hoćeš i mene: dosta im je odlazaka, za danas.“

Sada je bio na vrhu stepenica, a ona se iza njega kikorala. „Eh, kako samo pričaš. 'Ajde, beži odavde.“ Pomislila je da i nije tako loš, ipak joj se dopadao; da, dopadao joj se.

Žene su sada bile napolju; samo je Tomas ostao u holu. Više se nije osmehivao, izraz lica mu je bio tužan a vilice stegnute. Kada mu je Meri rekla, još uvek se smejući: „Baš smešan momak, gospodaru,“ on ju je izgrdio kao što bi to nekada uradio gospodar Hola. „Ćuti ženo“; i ona je ućutala i povukla se. Progovorila je ponovo tek kada je stavila prtljag u kola i kada joj je Konstanca prišla, zagrlila je i poljubila; a onda su joj reči potekle sa potokom suza. „Oh, gospođice Konstanca! Gospođice Konstanca!“ Pokrila je lice svojom belom keceljom i pobešla natrag u kuću.

Kada se Konstanca našla u ujakovom zagrljaju i osetila kako se njegovo veliko telo trese od emocija, to je već bilo suviše, pa se naslonila na njega i zaplakala: „Ujače! Dragi ujače!“ a Tomas je, mokrih obraza, pogledao sina koji je čekao pored konja i rekao: „Dobro, dobro. Hajde sada, idi preko brda.“ Onda joj je uzeo lice i dodao: „Nemoj da nas zaboraviš dušo. Dođi da nas posetiš, hoćeš?“

Ona je bespomoćno klimnula glavom. Sledećeg trenutka ju je Donald podigao i stavio na prednje sedišta i tek kada je zauzeo mesto pored nje i uzeo uzde ona je digla glavu i opet ih pogledala. Stajali su skupljeno i gledali gore u nju, a ona je rekla: „Zbogom, zbogom,“ Klimnuli su joj glavom, ali nijedno nije progovorilo.

Pre nego što su kola skrenula okukom na putu, ona se okrenula i mahnula im, a oni su joj odmahnuli.

Čim su odmakli niz put, Donald je uzeo uzde u jednu ruku a drugom ju je privukao uz sebe pokretom od koga je izgubila dah i dok ju je obuhvatao svojim tamnim sjajnim pogledom muklo je promrmljao: „Konačno, konačno.“ Te reči su joj više nego bilo šta drugo pokazale dubinu i silinu njegove strasti prema njoj; i da je to u njoj izazvalo samo strah, možda bi za njega i bilo neke nade. Ali nije, izazvalo je i odvratnost.

4.

DOČEKALI SU JE ljubazno, toplo. I Majki i Džejn su izašli iz kuće kada su kola ušla u dvorište. Kao da su je zajedno čekali.

„E pa evo nas," rekao je Majki sa osmehom, a kada ju je Donald spustio na zemlju Džejn joj je pružila ruke i Konstanca ih je zahvalno prihvatila. Ali kada je Džejn rekla, „Dobrodošla kući, draga moja," Konstanca je samo mogla da odgovori ukočeno učtivim tonom: „Hvala".

Iako je dan bio topao, upalili su vatru u dnevnoj sobi. Sofa od konjske dlake je bila ukrašena vezenim navlakama za ruke i glavu, velika nova rukom rađena prostirka je ležala ispred kamenog kamina, a okrugli sto u sredini je bio postavljen za čaj. Na snežno belom stolnjaku je bio servis za čaj koji nije korišćen još od Metjuovog krštenja, a sto je bio pun raznih domaćih kolača i tanjira sa hladnom šunkom, govedinom i turšijom.

„Želiš li da odeš gore ili ćeš prvo da popiješ solju čaja?" Džejnin glas je bio topao, čak i utešan.

„Želela bih prvo Solju čaja, molim vas." I ne samo jednu, mislila je, nego dve, tri, četiri, bilo šta da odloži odlazak gore i da ostane sama sa njim do kraja života; sada je samo želela da malo predahne.

Posmatrala je Džejn koja se užurbala između sobe i kuhinje dok je Majki sedeo u fotelji sa visokim naslonom preko puta nje i povremeno joj klimao glavom. Konačno je zapodenuo razgovor.

„Znači, to ste završili?" I dalje joj je klimao glavom.

„Jesmo."

„Kako je prošlo?"

Pogledala je Donalda koji je stajao leđima okrenut vatri; on je odgovorio umesto nje. Rekao je smejući se: „Pa, gotovo je, potpisano i zapečaćeno i ja sam stavio žig na nju." Nagao se i podigao joj ruku, pokazujući Majklu prsten.

„Žao mi je što Metju nije mogao da dođe," Majki je i dalje klimao glavom.

„Da." Progutala je, a onda naterala sebe da upita: „Je li mu bolje?"

„Bolje nego juče, ali još uvek prilično loše. Mislimo da u pol nedeljak pošaljemo po doktora. On kao i obično neće ni da čuje, ne podnosi doktore: ali će biti kako ja kažem, ako mu do ponedeljka ne bude bolje."

Džejn je rekla: „Dodi i sedi, dušo," pa su njih četvoro seli za sto. Primorala je sebe da jede da ne bi bila nepristojna i nezahvalna prema toj ljubaznoj maloj ženi, a dok je jela mislila je: Hvala Bogu, ona će mi se dopasti. Bar je to bilo dobro. A i otac; to su dobri ljudi. I molila se:

„Molim te. Bože, dozvoli da mi se bar dopadne, nemoj da ga povredim, jer... jer on ne misli loše i voli me.“

To je bio problem, on ju je suviše voleo. Nije potpuno shvatila intenzitet njegove strasti; ona je ranije bila nekako zatvorena, ali je tokom putovanja preko brda on izrazio svoja osećanja. i to ne samo recima, nego i pogledom i dodirom.

Pokušala je da zavara sebe misleći da će, kada noć prođe, vatra u njemu malo da se smanji; intenzitet će malo da popusti i ona će ući u svakodnevni život kao i svaki bračni par. Ali koji bračni par? Koji je to bračni par ona poznavala? Nikada nije sreća nijedan mladi bračni par, sve što je znala o braku bilo je ono što je pročitala, a većina priča se završavala tako što su se oni venčali i živeli srećno do kraja života. One koje se nisu tako završavale bile si tragedije, muž je nalazio ljubavnicu ili žena ljubavnika. Njen muž nikada neće uzeti ljubavnicu, u to je bila sigurna, lako je jednim delom bio Malen, nije bio takav. Na neki čudan način, bio je suviše pristojan. Ali ona je već imala ljubavnika.

Bacila je pogled na Donalda. Sedeo je uspravno; izgledao je arogantno, savršeno zadovoljan sobom. Okrenuo se, pogledao je pravo u oči i trgnuo bradom ka njoj i taj čin je više nego bilo kakve reči izrazio njegovo samopouzdanje; i to sa pravom, jer zar nije ona bila njegova žena i sedela za njegovim stolom? Ta posesivnost koja je izbijala iz njega je bila zastrašujuća i ona se sa velikim talasom mučnine setila Metjuovih reči: „Zaklao bi me kao prase.“

Bilo je sedam i petnaest kada je Džejn upalila lampe. Konstanca je stajala pored stola i posmatrala je kako namešta obojene staklene štitnike, običan beli za kuhinju a plavi sa zlatnim tačkama za dnevnu sobu. Rekla je da je plavi lep, a Džejn je odgovorila, „Da, pripadao je tatinoj“ - uvek je tako nazivala muža - „pripadao je tatinoj baki i nema nijednu ogrebotinu. Prepadnem se svaki put kad upalim lampu.“

Osmehnula se toj devojci koja će živeti u njenom domu i bila je iznenađena što je njeno prisustvo izazvalo u njoj osećanje stidljive sreće. Rekla je sebi da će to biti kao da ima ćerku, i nekoga sa kim će da razgovara. To jest, kada Donald nije tu. Ali to je, naravno, zavisilo samo od toga kako će ona da se uklopi, a u ovom trenutku je izgledala kao da će da pobjegne. Nije sebi mogla da objasni izraz devojčinog lica; nije želela da upotrebi reč strah, jer nije mogla da shvati čega bi se bojala; dragovoljno je prihvatila Donalda, imala je vremena da razmisli, tako da nije mogla da veruje da je Donald čini nemirnom. Ali bila je nemirna. A bila je tu još jedna čudna stvar. Kada su ustali od stola, ona nije otišla sa Donaldom, nego je pošla za njom po kući, pitajući o svemu, želeći da pomogne. Malopre joj se ljubazno osmehnula i rekla: „Ima vremena. Ne brini, naći ću posao koji bi želela da radiš; na farmi uvek ima posla.“ A sada je, evo, želela da pomogne oko lampi. «

Odmah je videla kakvu će promenu devojčino prisustvo izazvati u Donaldu; on je bio kao pas sa dva repa, nikada ga nije videla tako pristupačnog. Razgovarao je sa njom kao nikada pre, ušao je u ostavu, Slao pored nje i rekao, „Ako bude želela da na uči posao u mlekari. pokaži joj, ali nemoj da je teraš. Ne želim da radi ono što ne želi." A ona se okrenula i pogledala ga. Izrai lica mu je bio mek i po prvi put u životu je izgledao stvarno srećan. Odgovorila je: „Reći ću joj sve što bude želela da zna."

Klimnuo je glavom i za trenutak je posmatrao a onda se okrenuo i ostavio je da stoji tako sa rukama na hladnom mermeru misleći, napokon će sve biti u redu. To je ono što mu treba, ovakva žena, neko sa kim će se ponositi i praviti važan, neko koga bi mogao da oženi da je bio zakonito dete. I u tom trenutku je shvatila mnogo stvari o svome sinu koje nikada ranije nije razumela.

Kada je sa obe ruke unela lampu u dnevnu sobu, stavila je na sto a onda se odmaknula, pogledala Konslancu i rekla: „U početku će ti se život ovđe učinili čudnim, jer mi uglavnom radimo po danu, ustajemo u zoru a ležerno kad se smrkne. Na kraju teškog dana spremni smo za krevet, naročito zimi, jer je to najtoplije mesto. Kada ovo kažem" - sada je klimnula glavom i široko se osmehnula Konstanti - „zaboravljam Metjua. On potroši sav gas čitajući do zore. Ali Donald ne." Pružila je ruku. dajući znak Konstanti da sedne na kauč, a onda je sela preko puta nje i nastavila: „Donald mnogo radi, teško radi. A odkad je otae dobio reumu, još mu je teže. A ima trenutaka, kao što je sada. kada Metju ništa ne može da uradi."

Konstanca je kroz svetlost lampe posmatrala okruglo, toplo lice te obične žene koja je na neki način bila slična Meri ali koja je bila njena svekrva i sve što je mogla bilo je da klimne glavom. Već je znala da joj se ta žena dopada. Takode je znala i da će joj ona biti potrebna u nastupajućim danima. Sada je imala potrebu da sedne blizu nje i da joj se čvrsto uhvati za ruke. Mislila je i da je simpatija obostrana. Ali šta bi ta žena uradila kad bi znala da je njena snaja legla sa jednim sinom pre nego što se udala za drugog? Kao što je Metju rekao za Donalda. i ona bi joj sigurno prerezala grlo. Ta užasna rečenica joj se sve češće i češće vraćala.

Kada je progovorila, njeno pitanje je sigurno zvučalo kao da jedva čeka da se Donald vrati, jer je rekla, „Da li dugo troje... mislim, taj poslednji večernji obilazak?"

Džejn se osmehnula i rekla: „Zavisi. Vidiš da je stoka još napolju, a on obilazi polja. Onda kokoške ponekad neće da odu u gnezda. Ima nekoliko njih koje uveče počnu da kakoću; lude su. jer će jednog jutra da se probude i da se nađu u lisici i tako im i treba."

Nasmejala se mekim, veselim smehom i bila iznenađena kad ga je čula; onda je nastavila ozbiljnijim tonom: „Naravno, kad dođe vreme jagnjenja, on je stalno tamo; a onda vreme

teljenja i lako dalje. Vrlo je pažljiv sa životinjama, vrlo pažljiv." Klimnula je glavom i dodala: „Veoma je cenjen kao farmer. Ovde se njegova reč mnogo sluša."

Konstanca je samo mogla da kaže, „Da..."

Sat vremena kasnije, Džejn je pomislila da nikada u životu nije ovoliko pričala. Majki nije bio pričljiv; Metju je uvek bio sa knjigama, a kada je čovek uspevao da izvuče neku reč iz Donalda, to bi obično bio neki komentar o životinjama ili o onome šio je nameravao da uradi. Govorila je jer je videla da je devojka nervozna, sva se pretvorila u oči. Izgledala je kao dete. suviše mlada da bi bila udata, a ipak je bila istih godina kao i ona kada se udala. Setila se svoje prve noći u ovoj kući, straha od odlaženja u krevet sa Majklom, a onda onog osećanja potpune sreće kada je spoznala dobrotu čoveka za koga se udala. Ali između Majkla i Donalda je bila velika razlika, a još veća između nje u tim godinama, i ove devojke; ali ovo je bila prva bračna noć i ona je bila u tuđoj kući i svi oni su joj uglavnom bili strani. Mora da joj je vrlo neprijatno.

Nagla se i nežno rekla: „Da li bi volela da odeš gore i da raspakuješ svoje stvari? Mora da si umorna: ovo je za tebe bio težak dan."

Nije ni završila, a Konstanca je ustala i rekla: „Da, idem. Mnogo vam hvala."

„Upaliću ti lampu, ona je već gore. Uzeću onu iz kuhinje da osvetli stepenište. Bolje da ovu ostavim ovde." Osmehnula se i pokazala glavom prema plavoj lampi, a Konstanca je rekla: „Da, da, naravno."

Sada je Konstanca bila u spavaćoj sobi. Otvorila je jednu kutiju i okačila nekoliko stvari u stari holandski ormar, ali nije ni pokušala da raspakuje ostatak stvari. Samo je želela da bude što dalje od visokog kreveta pokrivenog heklanhn pokrivačem. Džeji joj je rekla da ga je cele zime radila i ona mu se stvarno divila: zahvalila joj je i zato što je okrećila sobu.

Kada je spustila lampu na okrugli hrastov sto pored kreveta. Džejn se okrenula Konstanti, skrستila ruke na struku i rekla: „Evo, dušo. Idem sada i želim ti laku noć." Ali nije odmah krenula, nego je gledala Konstancu, i ona nju; a onda, kao da su pokrenute istom mišlju, uhvatile su se za ruke i prislonile obraz uz obraz. Zatim je Džejn brzo izašla, mrmļajuci nešto kao: „Neka ti život bude lep i neka te Bog blagoslovi." I Konstanca je ostala sama.

Osvrnula se po sobi i sada, iako je bila zahvaćena panikom, znala je da nema gde da pobegne; stigla je do litice i sada će morati da prikupi snagu i da počne da se penje.

Soba je bila hladna, osećala se vlaga. Kleknula je pored jedne od kutija na podu i izvadila toplu spavaćicu, kućnu haljinu i par papuča koje joj je Ana spakovala. Kada je sve stavila na krevet, zapitala se da li da se umije sada ili kad se skine; zaključila je da je bolje da to uradi odmah, jer će joj biti manje hladno, pa je otišla do lavaboja u uglu sobe. Bokal je bio pun vode - ledene; ubrus kojim se obrisala bio je čist i beo, ali grub; ali sve to su bile male

neprijatnosti i mogle bi da se podnesu uz malo humora kada samo čovek, sa kojim će deliti onaj krevet iza nje. ne bi bio Donald. Kada bi to bio Metju, čak i bolesni Metju, bila bi srećna; ili bar ne bi bila ovoliko uplašena kao sada. Ali samo neka ova noć prođe i moći će da podnese. Oh, da, samo neka ova noć prođe.

Brzo je počela da otkopčava haljinu. Skinula ju je. sklopila je po dužini i položila je preko naslona stolice, po navici; onda je odvezala pantljike podsuknji. Dok je stajala u dugim gaćama, mekim, čipkanim, najnovijim izumom koje je kreirala jedna američka dama, vrata su se otvorila. Nije se okrenula prema njima, nego je brzim pokretom prikupila podsuknje i držeći ih sve do vrata sela na ivicu kreveta.

Polako i sa izrazom zabavljanja na licu, Donald joj je prišao, stao iznad nje i odmahnuvši glavom pružio ruku i nežno ali odlučno pokušao da joj uzme podsuknje. Kada se oduprla, on je za trenutak sklopio oči a onda rekao, kao da ubeđuje dete: „Konstanca, znaš li šta je danas bilo? Danas si se udala, sećaš se?... Vidi" - uhvatio ju je za ruku i prodrmao joj burmu - „udala si se... venčali smo se. Dođi." Jednim pokretom tela je seo pored nje, zagrlio je jednom rukom, a drugom pokušao da joj spusti sklopljene ruke sa grudi.

Prsti su mu sada krenuli ka dugmadima njene bluze. Ona je kao oparena odskočila od njega, zgrabila spavaćicu i navukla je preko glave a onda se, upola zaklonjena jednom nogom kreveta, svukla ispod nje kao što je radila kao dete kada je delila sobu sa Barbarom.

Donald ju je posmatrao, još uvek sedeći na krevetu. Više se nije osmehivao, više mu nije bilo zabavno. Jedna misao mu se javljala iz najtamnijih dubina svesti. Dok je dobijala na snazi, on je ustao i izgledalo je da je to malo usporilo njen tok; ali je još uvek bio svestan nje kada je zgrabio Konstancu za ramena i rekao duboko iz grla: „Konstanca, ti si moja žena, više nisi u onoj maloj kući sa njima, počela si drugačiji život. I nisi dete, zato prestani tako da se ponašaš."

Kada ju je odgurnuo od sebe, pala je na leđa i naslonila se na mesinganu ogradu dna kreveta. Oči su joj bile raširene, usta otvorena. Za trenutak ga je posmatrala kada se okrenuo od nje i otvorio gornju ladicu komode; a onda se baš kao dete uvukla ispod pokrivača.

Kada ga je ponovo pogledala, bio se skinuo do gaća. Zatvorila je oči. Nije ih otvorila sve dok nije osetila da je prišao ivici kreveta; a ono što je videla bi je u nekim srećnim okolnostima navelo na smeh, jer je on bio u noćnoj košulji koja mu je je« dva dosezala do kolena. Nije joj bio prvi put da vidi muškarca u noćnoj košulji, često je viđala ujaka dok je ujutru išao do toaleta. Ali je ujaku noćna košulja dosezala do članaka. A Donaldova je otkrivala donje delove nogu koji su bili maljavni kao i grudi koje je ugledala kroz njen otvor; i iz nekog neobjašnjivog razloga se još više uplašila.

Ukočenog tela je čekala da on ugasi lampu; ali kada je ušao u krevet, lampa je i dalje gorela. Naslonio se na lakat i nagao nad nju, gledajući je u lice, ne govoreći; kada ga je pogledala, videla je da mu se celo držanje promenilo. Lice mu je dobilo mekoću koju je povremeno već viđala, a uzburkane misli su je mučile. Možda bi sve bilo u redu da ih ona oluja nije onda uhvati" la. Da, da moglo je. Kada bi samo mogla da zaboravi šta se dogodilo u oluji, da izbací to iz glave, bar ove noći. Ali nije mogla jer je Metju bio tu negde na drugoj sirani odmorišta, kašljući - i znajući i misleći.

On i dalje nije govorio kada ju je privukao u zagrljaj i stisnuo čvrsto uz sebe. Ali nije primakao lice njenom; gledao ju je, a njegov šapat je izrazio ono što mu je bilo u pogledu: „Hoću samo da te gledam," rekao je; „da gledam i gledam. Godinama sam sanjao ovaj trenutak. Shvataš li, Konstanca?"

Kada su mu se mišići ruku iznenada zgrčili, telo joj se skupilo uz njegovo, ali je ostalo ukočeno. On je za trenutak izgledao nesvestan toga, izgubljen u svojim osećanjima i ne malo zaslepljen svojim uspehom. Ali kada je usnama pritisnuo njene i kada nije dobio nikakav odgovor, ponovo je digao glavu i upitao, skoro kao molbu: „Šta je bilo? Šta je Konstanca? Molim te nemoj da se bojiš. Ne boj se, ja te volim. Rekao sam ti da te volim i voleću te kao što niko nikada ranije nije voleo. Potrebno mi je da te volim i potrebno mi je da ti mene voliš. Shvataš li to?"

„... Kaži nešto." Njeno telo se opet trgnulo u njegovom zagrljaju. Kada nije odgovorila, nežnost mu je polako nestala sa lica i on je promuklo rekao: „Ona prokleta stara krava ti je napunila glavu glupostima o braku, zar ne?"

Na ovo je uspela teško da proguta i da promrmlja: „Ne, ne." „Pa šta je onda?"

Da je odgovorila: „Bojim se, Donald; sve je to tako strano, sve," on bi sigurno razumeo i možda bi sebi dao neko drugo objašnjenje za ono što je za nekoliko minuta trebalo da otkrije; ali ona nije mogla da glumi, nije bila dovoljno lukava, a i plašila se ovoga.

„Ne, ne! Još ne, molim te, još ne!" Glas joj je zamro u grlu, njegova usta su bila na njenim. Činilo se da su mu se ruke umnožile kao zmije na Meduzinoj glavi i napadaju njeno telo sa svih strana...

Prošlo je punih tri minuta pošto je prestala da se bori, kada se on digao sa nje. Ona je pet minuta ranije delimično poznavala tog čoveka, Donalda Radleta, ali ništa nije znala o čoveku koji je sada zurio u nju. Na licu mu se videlo da je pogođen; a onda se, kao što oblaci terani vetrom menjaju lice neba, taj izraz promenio u izraz divlje, crne razjarenosti. Zadržala je dah i pokušala da utone dublje u perjani dušek da bi izbegla žestinu koja joj je pretila tim izrazom, ali se na njeno olakšanje i iznenađenje njegovo telo odmaklo od nje dok među njima nije ostala jedna stopa prostora i on je seo, poluokrenut njoj i dalje je gledajući.

Kao da se povinuje nekom unutrašnjem upozorenju, Donald se pomerio još više prema ivici kreveta, ali je nastavio da je gleda. I dok ju je gledao, znao je da gnoj iz tamnog dela njegovog uma zahvata njegov mozak i da će, ako ga ne bude kontrolisao, pružiti ruke i zadaviti tu stvar koju je voleo i želeo da nastavi da je voli. Ali je sada to bilo pod znakom pitanja, jer je znao da je prevaren; on, Donald Radlet, koji nije bio ničija budala, koji je bio pametniji od mnogih, koji nikome nije dozvoljavao da mu podvali a da za to ne plati, koji je znao, koji je uvek znao da ćeš, ako slediš princip sigurno dobiti nešto, ako ga dovoljno jako želiš, sada je namagarčen.

Znači, zato je bila takva. Sada je sve mogao jasno da vidi: bilo je jasno kao ono belo svetlo koje je povremeno pokrivalo brda, svetio koje je odnosilo pogled u beskraj. Njeno ponašanje ove nedelje, njen strah da ga pogleda u lice. Bila je u krevetu kada je požurio preko brda da vidi šta je sa njom.

Onog mladog Ferijera je sreo kada je izlazio iz njene kuće, Ali on je rekao da se upravo vraća na Oksford i bilo je malo verovatno da bi ga ona stara krava i za trenutak ostavila samog u spavaćoj sobi sa Konstancom. Ali ako nije bio on, ko je onda?

Bila je tu i ona porodica u Alendelu, sa dva sina. Obojica su bili dosta stariji od nje, ali to nije fotalo veze. Vidi na primer starca. Ali sigurno ima već mesec dana kako je bila u Alendejlu, a ono što se dogodilo, dogodilo se i^u proteklih dve nedelje.

Pogledao je njeno lice, prelepo, skoro anđeosko... ali puno straha. Da nije pogrešio? Dođavola, ne! Nije pogrešio. Ovo mu nije bio prvi put; imao je samo petnaest godina kada je uzeo prvu ženu. I to je bio pravi izraz, uzeo; nije ona uzela njega, iako je dugo bila u toj igri. Smejala mu se i dopadao joj se i svakog pijačnog dana u Heksamu je uspevao da se izvuče do nje. Ona ga je opsluživala dok nije napunio osamnaest godina.

Kada je jednog dana otišao do nje, vrata mu je otvorila mlada devojka. Rekla je da je Bela umrla nedelju dana ranije ali da, ako želi, može da ude. Zvala se Nensi; imala je četrnaest godina i bila jedina devica koju je ikada imao. Ali čak i da nikada nije imao to iskustvo znao bi da ova koja leži ovde, njegova žena, u ovoj prvoj noći njihovog braka, nije devica.

Ponos mu je bio bačen pod noge, glava savijena, njegova arogancija slomljena, njegovo samopoštovanje kao nešto za šta nikada nije čuo, jer mu je um bio potpuno lišen toga. Više nije bio Malen ponosan na svoj beleg, na svoji¹ vanbračnost i više nije osećao da ima pravo da nipodaštava one koji su se smatrali superiornijim od njega - bio je ništa. Sada osećao kao onog dana na vašaru, kada su mu se braća Školi rugala i nazivala ga kopiletom. Ali nije bilo čak ni tako, bio je manje, još manje od toga, jer je toga dana postao svestan da je u njemu jača krv, gospodska. Toga dana je saznao da je sin čoveka koji je posedovao onaj Hol preko brda, bogatog i imućnog čoveka; i toga dana se zakleo da će postati toliko veliki da se "ko

neće usuditi da ga prezrivo pogleda a da zato ne plati i da će dobiti sve što bude želeo od života...

I dobio je. Ležala je tu i nije bila bolja od bilo koje kurve.

Prigušila je vrisak kada se bacio na nju, sa rukama oko njenog vrata, nosom koji je skoro dodirivao njen i recima koje joj je skoro pljuvao u lice: „Ko je to bio? Kaži mi! Ko je bio?"

Kada joj se telo opustilo pod njegovim rukama, popustio je pritisak palčeva; ali ju je onda zgrabio za ramena, odigao je i zahtevao šištavim šapatom: „Kaži mi ili ću to da iscedim iz tebe."

Kada je odmahнула glavom, prodrmao ju je kao što pas drma pacova, a kada su joj potekle suze i kada joj se oteo vrisak, brzo je okrenuo glavu ka vratima i bacio je natrag na dušek.

Ostao je nepomičan, osluškujući. A onda je pomislio da će, i ako su čuli vrisak, to verovatno shvatiti kao rezultat ispunjenja braka, pa joj je ponovo prišao. Nagao se nad nju, sa po jednom rukom sa svake njene strane i polako rekao: „Bila si sa nekim, zar ne?"

Njegove ruke su joj stezale vrat dok je odmahivala glavom; onda je promucala: „N... ne."

„Lažeš. Mene ne možeš da prevariš, bar ne u ovome. Ko je to bio? Stalno ću da te pitam, istrešću to iz tebe. Ko je bio?"

„Kažem ti... niko."

Stisnuo je oči dok nisu postale samo prorezi, a onda je ponovio: „Niko? Kažeš niko? Zašto onda nisi došla prošle nedelje, kako si i nameravala. To je sigurno bila teška oluja, kada si morala da legneš u krevet."

„To je... bila... bila je oluja."

„Lažeš."

„Ne lažem."

Dok je zurila u njegovo lice, shvatila je da ne samo da će morati da laže, nego će to morati da bude i uverljivo, jer je znala da je ovaj čovek, kako je Metju i predvideo, sposoban da joj prereze grlo.

Kao glumica koja prati šlagvort, poslušala je svoj unutrašnji glas i pokušala da glumi uvređenost, odmičući se od njega i vičući: „Ti si lud. Ne znam na šta misliš, šta sumnjaš i... i neću da ostanem ovde da se ovako ponašaš sa mnom, vratiću se kući..."

U tom trenutku je shvatila da je preterala, jer joj se on okrenuo i zarežao: „Šta ćeš? Šta ćeš?" Lice mu je bilo purpurno od besa; činjenica da je takvu stvar mogla da kaže pokazala mu je novi aspekt njegovog poniženja, javni aspekt, nešto što je moralo da se izbegne po svaku cenu, naročito u njegovom slučaju, jer ako ona čak i pokuša da se vrati preko brda, on neće preživeti poniženje. Ali kako je bio to što jeste, znao je da nikada neće dozvoliti da to

ode toliko daleko i to joj je i rekao. Nagao se prema njoj, ne dodirujući je, i teškim šapatom rekao: „Otići ćeš kući, kako ti to zoveš, samo kada te budu preneli u kovčegu, ne pre”

Kada je zatvorila oči i kada su suze počele da joj se slivaju niz lice, on se za trenutak ugrizao za usnu i sagao glavu a onda zaječao u pravoj agoniji: „Oh, Konstanca! Konstanca! Zašto? Kako si mogla?”

„Nisam. Kažem ti. Sigurno si poludeo. Ne znam o čemu pričaš.”

Pogledao ju je. „Pa ako ne znaš o čemu pričam, zašto kažeš da nisi?”

Očajnički je odmahivala glavom i mrmljala: „Zato što kažeš da sam... da sam... „

Iznenada se okrenula na stomak i pritisnula lice u jastuk da bi prigušila jecaje, a on se okrenuo i odmakao od kreveta. Polako se obukao i uzeo cipele u ruke.

Prišao je vratima ne osvrćući se, čvrsto pritisnuo kvaku, otvorio ih i zatvorio za sobom. Oprezno je prešao preko odmorišta i sišao niz stepenice. Svetla nije bilo; nije mu ni trebalo, poznavao je svaki inč kuće. Skinuo je rezu sa zadnjih vrata i izašao u dvorište.

Pogledao je u nebo. Bilo je visoko i osuto zvezdama; vazduh je bio oštar od rose, ujutru će na zidovima biti vlage. Otišao je do vrata pored staja i ušao u toplu i sparnu prostoriju gde se krčkala hrana za svinje. Tu je bio i deo ostave. Skinuo je balu sena, seo na nju, spustio glavu na ruke i po prvi put u životu Donald Radlet je zaplakao.

Mora da je zadremao, jer se naglo probudio od zvuka kukurikanja kojim je petao odgovarao na daleki eho nekoga od njegove vrste sa druge strane doline. Ustao je sa sena i izašao u dvorište. Nije pogledao u nebo da vidi nadolazeće svetlo, jer mu je pažnju privukla svetlost lampe iz kuhinje. Mora da je njegova majka ustala, ali je još bilo rano.

Kada je ušao u kuhinju, video je Metjuja koji se naglo okrenuo od ognjišta sa čajnikom u ruci. „Zašto si ustao?”

Pridržavajući čajnik obema rukama, Metju je prišao stolu i stavio ga tu a onda promrmljao: „Ja... hteo sam nešto da popijem; imao sam... imao sam groznicu.”

Donald je stajao sa druge strane stola. Upitao je: „Zašto nisi zvao mamu?”

Kada Metju nije odgovorio, Donaldov pogled se usredsredio na njegovu ruku koja je drhtala; onda je pogledao Metjuovo lice. Njegova koža ovoga jutra nije imala uobičajeni providni sjaj, nego samo dve jarko crvene pege na obrazima; bila je žuta, kao i njegova kosa. Pogled mu se zadržao na čudnom izrazu Metjuovih očiju; bio je to izraz iznenađenja koji je sadržavao strah. Pa dobro, jeste uplašen. Kada čovek zna da će da umre, sigurno se plaši.

„Kako... kako je Konstanca?”

„Pazi, prosipaš čaj. Čekaj, daj meni... Dobro je, umorna, juče je bio uzbudljiv dan.” Naterao je usne u osmeh; bio je to prvi korak u planu koji je napravio prošle noći. Pretvaraće

se pred drugima kao da je sve normalno, a potrudíće se da se i ona isto tako ponaša. Neće tolerisati samo jednu stvar, a to je sažaljenje; čak i od onih koji su mu bliski, jer je znao da će misliti: „Vidi kako je svemogući pao!" I njegov otac je imao izreku: „Ako orao umre u vazduhu, još uvek mu ostaje da padne na zemlju." E pa on je bio orao i prošle noći je jedan vitalan deo njega umro i on je pao na zemlju; ali niko neće saznati za taj pad.

„Hej! Čekaj malo." Nije mogao dovoljno brzo da obiđe sto da zadrži Metjua da ne padne. Kada je stigao, on je već ležao na podu, lica ne više žutog nego samrtno bledog.

„Metju! Metju!" Podigao mu je glavu a onda stavio ruku na srce; još uvek je kucalo i to vrlo brzo. Sagao se i podigao nepokretnu figuru sa poda i poneo je gore, a dok je prolazio pored prvih vrata na odmorištu, šutnuo ih je i povikao: „Metjuu je pozlilo, ustanite."

Kada je hteo da dignu nogu da otvori vrata Metjuove spavaće sobe, video je Konstancu na vratima njihove. Lice joj je bilo skoro isto onako belo kao i ono koje mu je ležalo na ruci i on je povikao: „Dođi i pomozí." Bio je to njegov drugi potez u novoj igri i izgledalo je da ima efekta na nju, jer mu je priskočila i promrmljala dok je prilazio krevetu: „Šta... šta si uradio?"

Nije odgovorio dok nije položio Metjua i počeo da mu skida cipele. Onda ju je pogledao i rekao: „Kako to misliš, šta sam uradio?" Pogledao je Metjuovo lice gde su usta i brada sada bili obliveni krvlju i pomislio da vidi razlog njenog pitanja.

„To su pluća, onesvestio se." A onda je promuklo zarežao: „A nemoj slučajno i tebi to da se desi, jer ćeš pre toga videli mnogo više krvi."

Reći su bile kao pretnja, ali su je ipak smirile jer je stvarno bila na ivici da se onesvesti i to iz istog razloga koji je i Metjua gurnuo u nesvest, olakšanja.

Deo čtvrti

BARBARA

1.

NOVEMBAR i decembar 1862. su bili surovi meseci. Gospođica Brigmor je dobila jak nazez na kolima, izložena snažnom vetru dok je putovala preko brda od farme do kuće. Mladenci su posetili kuću samo jedanput, a i tada jedva da je progovorila neku reč sa Konstancom, jer ih je čovek nadgledao kao jastreb. Ali je tokom kratkog razgovora uspela da shvati da je život tokom dana podnošljiv, ali da tokom noći postaje posebna vrsta pakla, jer je Donald znao za njen greh; izgleda da je od prve bračne noći bio svestan toga. Konstancia je zurila u nju očekujući jasnije objašnjenje ovoga i možda bi Ana to i uradila da ih Donald nije prekinuo.

Posle te posete, gospođica Brigmor je često krivila sebe što je zanemarila vrlo bitan deo devojačkog obrazovanja ali u isto vreme je i opravdavala sebe: da li je uopšte bila u obavezi da im objašnjava da su samo jedanput device?

Onda kada je vreme trebalo da se promeni i kada više nije bilo poseta sa farme, Tomas je rekao: „Znaš, imam osećaj da tamo preko nije sve u redu; zašto više ne dolazi kao nekad? Prošle godine u ovo vreme, ni oluja ni kiša ni sneg nisu mogli da ga spreče, osim kada su putevi bili apsolutno neprolazni, a uskoro će opet biti takvi. Kad ne bih znao da bi i meni i onim ljudima tamo bilo neprijatno" - mislio je na Džejn i Majkla - „naručio bih kola i otišao tamo, stvarno bih.”

Pogledao ju je a onda stajao i čekao odgovor za koji je ona znala da bi trebalo da glasi: „A odakle misliš da nađeš novac za kola?" ali je umesto toga rekla: „Idem ja; poštanska kola će još neko vreme saobraćati.”

I tako je, jednog dana kada ni šest slojeva odeće nisu bili dovoljna zaštita od ledenog vetra, prešla preko brda do farme a tamo je, kada je ugledala svoju dragu Konstancu, poželela da pokrije lice rukama i da zaplače. Za tri meseca braka je ostarila dvadeset godina. U njoj nije ostala ni iskra radosti; gospođica Brigmor je čak pomislila da je majka, koja je bila otprilike njenih godina, mnogo živahnija od mlade neveste. Sa sobom je natrag ponela samo jednu utehu. Majka je bila ljubazna prema Konstanti. Konstancia joj se očigledno dopadala i bilo joj je drago što je na farmi. Dopalo joj se i ono malo što je videla od oca. On ju je prilično toplo dočekao. Ali je utvrdila da joj je skoro nemoguće da pogleda, a još manje da se sažali na Metjua koji je umotan u čebad sedeo pored razbuktales vatre. Kada su im se pogledi sreli, znala je da među njima nema tajni.

Ono što joj je takođe bilo čudno je bilo to što Konstanca više nije želela da ostane nasamo sa njom. Nije predložila da je odvede do njene sobe a kada je Džejn rekla: „Povedi gospođicu Brigmor da obiđe farmu. Hajde, dobro se obuci, prijaće ti malo vazduha," ona je odgovorila, „Možete li i vi da pođete sa nama, vi ćete bolje objasniti stvari?" Onda je okrenula glavu prema gospođici Brigmor, ali je nije direktno pogledala kad je rekla: „Meni je sve to novo, razumete?"

Ustvari, celokupno novo biće koje joj je Konstanca sada predstavljala bilo je novo gospođici Brigmor; možda stara Konstanca nikada nije postojala, duh joj je bio slomljen. To i nije bilo neočekivano; mislila je da bi tako nešto moglo da se dogodi. Ali je takođe mislila i da će za to biti potrebno nekoliko godina; a ipak je Donald izvršio tu promenu za nekoliko nedelja,

Kada se konačno vratila kući, smrzla se do kostiju, činilo joj se da joj je čak i um bio umrtvljen i nije sakrila istinu od njih kada su je upitali kako je Konstanca. „Promenila se," rekla je.

„Promenila se?" upitao je Tomas. „Kako to, promenila?"

„Mnogo je tiša, nekako ćutljiva."

„Koni ćutljiva? To nikada neću poverovati, morao bih da vidim. Kada će doći?"

„Ja... mislim da neko vreme neće dolaziti; prilično joj je loše, sa mučninama i svim tim."

„Oh, oh." Tomas je ustao, klimajući glavom. Okrenuo joj se i rekao, „Moram da ti kažem da mi nedostaje, nedostaje mi njeno čavrljanje. Znaš li" - nagnuo je glavu - „Da sam shvatio da sam se jedva nasmejao odkad je otišla. Čudno, zar ne? Barbara je drugačija, suviše je tiha. Sa Konstancom smo uvek mogli da se nasmejemo."

„Ne, ovo nije smešno," odgovorila je ona mirno. „Kao što si rekao, Barbara je smirena, a ne mogu da tvrdim ni da moja priroda naginje veselosti."

Na ovo je zabacio glavu i grohotom se nasmejao. „Povlačim reč. Ali ima trenutaka, draga moja Ana, kada si vrlo stnešna."

„Hvala ti."

„O" - mahnuo joj je rukom dok se okretao - „ne možeš da me postaviše na mesto ni mentalno ni drugačije. Samo nastavi." Opet joj je mahnuo i izašao i dalje se kikoćući.

Barbara je pitala: „Kako vam se činila?" a ona je opet odgovorila, „Vrlo izmenjena."

„Nije srećna?"

Ana se zagledala u nju. Da li bi bila srećna da zna da joj je sestra nesrećna, imajući u vidu ljudsku prirodu? Nije znala.

Barbara je upitala: „Još se nije navikla?" a ona je odgovorila: „Jeste, navikla se. Ali što se tiče sreće, ne, lagala bih kad bih rekla da je srećna."

„Zašto se onda udala za njega?" Reči su bile izrečene sa dubokom ogorčenošću i gospođica Brigmor je odgovorila: „Postojao je razlog. Ona se bila predomislila i nije htela da se uda za njega. Da" - klimnula je glavom iznenađenoj Barbari - „ali nešto se dogodilo morala je."

Barbarino tanko lice se zgrčilo u duboke linije gađenja kada je prošaputala: „Loše se ponela?"

„Da." Gospođica Brigmor je klimnula glavom. Tokom tih nekoliko minuta je odlučila da Barbari kaže istinu. Nije znala da li će Barbara da saučestvuje ili čak i da razume, ali se osećala obaveznom da joj kaže pravi razlog zbog koga se njena sestra udala za Donalda Radleta, pa je tako ponovila: „Da, loše se ponela... ali ne sa Donaldom."

„Ne sa...?" Barbara je zapanjeno otvorila usta.

„To se dogodilo za vreme one oluje kad ju je Metju vodio na farmu. Znaš koliko se ona boji oluje. Sklonili su se u napuštenu kuću na vrhu brda. On ju je tešio i to je bilo to. Rekao joj je da je voli onoliko dugo koliko i Donald i ona je tada shvatila da i ona voli njega. Iz onoga što mi je rekla shvatila sam da ga je molila da je oženi ali da on to zbog očiglednih razloga nije mogao ili nije hteo. Mislim da je glavni razlog to što se on plaši Donalda i onoga što bi moglo da mu se dogodi ako se istina ikada sazna."

Barbara je čvrsto stiskala rukama donji deo lica; posle nekog vremena je prošaputala: „A Donald, on... on ne zna?"

„I da i ne. On zna da mu nije došla onako kako bi žena trebalo da dođe ali... ali ne zna ko je za to odgovoran."

„Oh, dragi Bože! Dragi Bože!" Barbara je šetala okolo i dalje se držeći za lice; a onda je, na iznenađenje gospođice Brigmor, rekla sa dubokim osećanjem: „Sirota Koni! Sirota Koni!" A gospođica Brigmor je potvrdila govoreći, „Tačno, Barbara, sirota Koni."

Kada je sledećeg dana gospođica Brigmor dobila nabez, tretirala ga je kao običnu šmrkavicu - Merin izraz za suzne oči i crven nos - ali kada je trećeg dana dobila temperaturu, u kući je zavladao velika zabrinutost; a kada se sledeće nedelje nabez pretvorio u upalu pluća i doktor četiri dana jahao po šest milja iz grada, na sve njih se spustio oblak straha. Šta bi, pitao se Tomas, radio sa svojim životom ako bi izgubio Anu?

A šta bi, pitala se Barbara, bilo sa njom ako bi izgubila Anu? Ostala bi ovde sa ujakom i Meri, ujakom koji je mislio samo na svoj stomak i na - ona nezamisliva stvar - i sa Meri koja joj se tokom detinjstva činila divnom osobom ali koju je sada posmatrala kao odanu ali vrlo običnu, čak i neuku ženu. Sada joj je iznad svega bilo potrebno mentalno druženje tako da je po celu noć ili kadgod je sebi. davala vremena za odmor, padala na kolena i molila Boga da spase Anu.

A i Meri se - dok je trčala od kuvanja do čišćenja, pranja i peglanja, nošenja uglja da bi soba imala istu temperaturu dvadeset četiri sata dnevno - i ona se pitala šta bi bilo ako bi se nešto dogodilo gospođici. Bilo je trenutaka kada je nije volela, kada nije imala nijednu lepu reč za nju; ali to je bilo pre mnogo godina. Odkad su svi došli u ovu kuću ona je počela da je posmatra ne samo kao ženu od duha nego kao i neku vrstu čudotvorca. Ako bi bilo šta pošlo naopako, gospođica Brigmor bi to sredila; imala je načina da rastegne novac tako da je izgledalo da ga ima duplo više; i sada je nije više grdila kao onih proteklih dana u dečijem krilu. Dobro, nije bila baš velikodušna sa pohvalama, ali si uvek mogao da znaš kad je zadovoljna. „To ste vrlo dobro uradili, Meri," govorila je. „Mislim da nikada niste napravili bolju pitu, Meri," govorila je. „Odmorite malo noge, Meri." Pokazivala je nezadovoljstvo jedino kada je ona bila dovoljno glupa da za svoj slobodan dan popije više od tri čaše tetka Sarinog vina, jer po povratku nije mogla da prestane da priča ili da se kikoće. Devojke su joj se smejale, a i smejale su se sa njom; ali gospođica Brigmor nije. A sledećeg jutra bi uvek stigla grdnja.

Često je sa sobom donosila i bocu. Nekada ju je držala u sobi, ali je sada bila razumnija. Sada ju je ostavljala u zečijoj rupi iza živice - ta rupa odavde nije mogla da se vidi i trebalo je samo da klekne, gurne ruku kroz šiblje i izvuče bocu. Uglavnom je čekala dok se ne smrkne i dok svi ne legnu a onda bi gucnula. Ta tetka Sarina boca joj je bila velika uteha u hladnim noćima.

Jedanput kada je povukla više od tri puta i kada joj je gospođica Brigmor to prebacila, malo je falilo da joj se okrene i kaže: „Pa ja nemam gospodara da me greje!" Bilo joj je drago što nije dozvolila da joj to izleti, nikada sebi ne bi oprostila. I znala je da bi u tom momentu, ako bi to pomoglo gospođici Brigmor, mogla da joj obeća da nikada više neće uzeti ni kap, do kraja života. Ali je jedino mogla da moli Boga da se on pobrine za to.

I Bog se pobrinuo, ali mu je trebalo vremena. Gospođica Brigmor je preživela upalu pluća, ali joj je ostala neka infekcija za koju doktor nije znao šta je, ali je rekao da će vremenom proći. Ona se ogledala u tome da gospođica Brigmor nije bila u stanju da primi hranu. Njen stomak bi je vraćao u roku od pola sata posle jela. Strpljenja, govorio je doktor, strpljenja. On je već viđao takve slučajeve. Može da potraje i dva i četiri meseca.

Gospođici Brigmor je trajala četiri meseca. Nije bila stalno u krevetu, ali i dalje nije mogla da uradi ništa osim da sedi u stolici pored prozora, dovoljno blizu da vidi put, ali dovoljno daleko da izbegne promaju...

Sada je bio mart 1863. nebo je bilo čislo i plavo. Sneg se otopio, osim na vrhovima planina. Uz malo mašte je moglo da se zamisli i skoro proleće. Tako je bar govorila Barbara dok je užurbano išla po sobi. „Za dve nedelje, najviše tri, videćemo prve pupoljke, a i

oskоруše... a sa poštanskom kočijom bi sutra trebalo da stigne pismo od Konstance. Moram večeras da joj pišem. Mislite li da bi i vi mogli da joj napišete par reči, Ana?"

„Da, naravno, napisaću joj par reči." Ton gospođice Brigmor je bio dalek. „Uzgred rečeno, ko ono priča sa tvojim ujakom na putu?"

Barbara je prišla prozoru i rekla: „Oh, mislim da se zove Murhed, gospođa Murhed. Meri govori o njoj kao o 'onoj Egi Murhed'. Živi negde blizu Stadona; radi grube poslove u Holu. Meri mi kaže da su angažovali nekoliko takvih da srede kuću pre nego što stigne osoblje; ali će za to trebati šest meseci a ne šest nedelja, a njima su toliko dali da potpuno očiste kuću."

„Zašto tvoj ujak razgovara sa njom?"

Barbara je malo slegla jednim ramenom dok se okretala od prozora. „Mislim da ne razgovara on sa njom nego ona sa njim; da citiram Meri, ona je torokuša." Osmehnula se gospođici Brigmor, ali je ova i dalje gledala u pravcu puta, a onda rekla: „Tvoj ujak se smeje."

Barbara se upravo spremala da se okrene, ali je sada zastala i pogledala gospođicu Brigmor. Vidi, vidi! Bilo je čudno da čovek i u srednjim godinama može da bude ljubomoran. Koliko je sad imala? Četrdeset dve? Ne; četrdeset tri? Četiri? Ana nikada nije govorila o svojim godinama, ali je ipak bila zrela žena. Duboko je uzdahnula u sebi. Poželela je da je prešla četrdesete godine jer bi i ona onda bila zrela i bila je sigurna da bi joj onda prošla sva osećanja ljubomore i nezadovoljstva - i želje. Ponovo je pogledala kroz prozor. Ona Murhedova je odlazila. Prolazila je kroz donju kapiju i Barbara je videla da ima prost hod; kukovi su joj se njihali. Kao što je Meri rekla, bila je vrlo prosta, niža čak i od niže klase...

Dole na putu, Tomas je otprilike isto mislio. To parče je baš ljuljalo; mešala je kukovima kao krava vimenom. A i bila je mala krava; takvu nikada nije sreo.

Tokom prošlih nekoliko nedelja je nekoliko puta razgovarao sa njom. Ona mu je i rekla da je njegova bivša kuća konačno prodana. Kako je tokom lošeg vremena danima bio u kući, izašao je da malo prošetata a jednoga dana je ona zastala, osmehnula mu se i rekla: „Vi ste g. Malen, zar ne? Vaša kuća je prodana." A on je podigao obrve, napućio usne i rekao: „Stvarno?"

„Kažu da ju je uzeo neko iz Mančestera."

„Iz Mančestera? Pa ako je odande, onda neće dugo ostati ovde."

„Kažu da je ovde negde rođen, ili bar njegovi baba i deda. Zove se Benšam. Plaća šiling dnevno i hranu."

Klimnula mu je glavom ali ga ta familijarnost nije naljutila jer je odavno prošao tu fazu. Šta je on značio ovih dana? I tako je uz osmeh rekao: „Onda imaš sreće."

„Aha, ja uvek imam sreće. Uvek kažem živi i pusti druge da žive i živi dobro dok možeš jer ćeš posle dugo da budeš mrtav.“

„To je prava filosofija.“

„A?“

„U pravu si, posle si dugo mrtav.“

„To sam i rekla.“ Pogledala ga je okruglim, svetlim očima bez treptanja, a usne su joj se polako rastavile otkrivajući snažne bele zube. A kada je i zube rastavila, video je kako joj jezik palaca po ustima. Onda se nasmejala i polako se okrenula od njega rekavši: „Onda zdravo gospodine.“

On za trenutak nije odgovorio. Posmatrao je kako odmiče nekoliko koraka a onda rekao: „Zbogom.“

A ona je okrenula glavu preko ramena i doviknula: „1 vama.“

Nastavio je da sela osmehujući se u sebi. Kakva osoba. „1 vama.“ To nije bilo u smislu pozdrava koje su izmenili nego je zvučalo zabavno i puno značaja. „1 vama,“ rekla je. Kakva vitalnost. Gospode! Kako je želeo da je mlađi. Ne, ne - odmahnuo je glavom - ti dani su prošli; ta prošlost je bila mrtva i davno pokopana. Sada je samo želeo da mirno provede vreme koje mu je preostalo, sa Anom opet onakvom kakva je bila. Da, to je bilo važno, da Ana opet bude kao šio je bila.

Kada je sebi dozvolio da razmišlja o prošlosti, priznao je da je Ana jedina žena u njegovom životu koja mu je zadovoljila sve potrebe, jer je igrala ulogu ljubavnice, žene i majke... da, i učiteljice, jer je za ovih dvanaest godina mnogo naučio od nje i tako shvatio koliko joj duguje. I u tim trenucima se pitao zašto je nije oženio. Ništa ga nije sprečavalo u lome.

Duboko u sebi je znao odgovor; plašio se da će je bračna veza promeniti i da će on izgubiti ljubavnicu i majku, a da će ostati samo supruga i učiteljica. Takvo iskustvo je već imao sa dve prethodne žene, jer su one bile samo supruge i ništa više; iako ništa drugo i nije očekivao od prvog braka. Tek je u drugom shvatio da mu treba nešto više od partnera u krevetu, jer takvog partnera može da nađe u svako doba dana i noći. Ljubav je, kako je naučio u ovih nekoliko godina, imala malo veze sa telesnim potrebama, iako su one bile takve da ne bi mogle da se odlože u stranu. On lično nikada nije bio u stanju da ih ignoriše. Smatrao je da su neženje drugačija vrsta ljudi jer je čovek, kako je on to razumeo, bio rođen sa glađu koja mu teče kroz vene od momenta kada je osetio sisu u ustima. On je imao šezdeset osam godina i ta glad je još uvek bila u njemu, a u poslednje vreme mu je čak postala i izvor neprijatnosti jer Ana još nije bila dovoljno jaka da mu je utoli. Već nekoliko

meseci je nije imao a činilo se i da će ih još mnogo proći pre nego što bude mogla da dođe u njegov krevet.

Život je iznenada postao pun neprijatnosti. Nije mu se dopalo da prizna sebi da mu nedostaju nedeljne posete njegovog prirodnog sina iako je otvoreno mogao da prizna da mu nedostaje Konstancino društvo. Ali ovo nikada nije rekao pred Barbarom znajući da bi je to povredilo jer je ona bila dobra devojka, dobra žena. Ali nikada nije bila kao Konstanca. Ipak, bila je dobra i ljubazna i u ovih nekoliko nedelja je svojom negom spasla Anu.

Imao je još jednu neprijatnost, a to je bila Meri. Ona je bila nemoguća. Već dosta dugo je znao da vino koje je pila kod tetke dolazi iz nekog skrivenog izvora i iako joj je u početku samo natuknuo a onda i otvoreno ali nasamo tražio da mu donese bocu, ona je uporno odbijala. „A, ne,” rekla je. „Sta bi rekla gospođica?” Gospođica bi joj skinula glavu. Hteo je da kaže: ...la ću da ti skinem glavu ako me ne poslušáš,” ali su prošli dani kada je mogao tako da razgovara sa služavkom jer je znao da joj duguje, i to godinama.

Postojalo je još nešto što je otkrio o Meri, a što ga je još više ljutilo. Od tetke se nije vraćala praznih ruku. Kada je pre neko veče sišao u radnu sobi da napuni lulu. video je da li kuhinji još uvek gori lampa i kada je provirio video je da ona sedi ispred vatre u stolici za ljuljanje i greje noge sukanja zadignutih iznad kolena. Dremala je. Na stolu pored nje je bila prazna čaša. Kada ju je podigao i pomirisao ona se probudila i uzviknula: „Oh. gospodar!” a on joj je polako klimnuo glavom i rekao: „Hajde, gde je boca? Gde si je sakrila? Idi donesi je?”

Ona je počela da muca. „Ne, gospodar, ne bih smela da je unesem u kuću. gospođica bi se mnogo ljutila. Imam kijavicu. uzela sam samo jednu kap.”

„Imaš negde bocu, Meri,” rekao je polako. „Hajde kaži gde je?”

Meri ga je malo gledala i videla velikog, debelog starca teških obraza i potpuno sede kose. ali očiju koje su i dalje bile mlade i pokazivale vitalnost koju je samo smrt mogla da ugasi. Sa urođenom inteligencijom je shvatila šta tog nekada tako ponosnog čoveka košta da moli za piće, jer odkada se gospođica Brigmor razbolela, nikakvo jako piće se nije donosilo iz grada; svaki pe-ni se štedeo za ugalj da bi kuća bila stalno topla i za nekoliko delikatesa da bi se zadovoljio bolesnicin apetit. I sve je to moralo da se postigne novcem koji se smanjio za četvrtinu oclkađ se gospođica Konstanca udala. I tako je rekla, kao da se obraća nekome sebi ravnom: „Dobro, sedite ovde. Ne mrdajte, odmah se vraćam.”

Vratila se za pet minuta i donela mu pola bokala pića, toliko sirovog i jakog da mu se činilo da mu dere grlo dok je silazilo, ali ga je uspavalo i omogućilo mu dobar odmor.

I to je bilo sve što mu je ikada dala, pola bokala. On je povremeno silazio noću, nadajući se da će je naći u kuhinji kako greje noge, ali je ona sada bila oprezna i odlazila je u svoje potkrovlje čim bi ostali legli.

I tako je stekao naviku da je posmatra kadgod je to bilo moguće, pokušavajući da utvrdi gde je sakrila piće. Znao je da nije u kući i sve pomoćne zgrade je pretražio od poda do tavana. Mislio je da je negde u ambaru. Prevrtao je po krompiru, luku, šargarepi i ostalom, praveći se da rasprema; njuškao je okolo tražeći rupu u trapu. Povremeno bi ga celo telo bolelo od tolikih potreba da je molio: „Hajde, Meri, daj samo kap.“ A ona bi iskreno odgovorila: „Gospodaru, sve je otišlo, a ima još četiri dana do mog slobodnog dana.“

Da, Meri je stvarno predstavljala neprijatnost.

Ali u ovih prošlih četiri nedelje je našao malo razonode u svakodnevnoj monotoniji jer je, kad je vreme bilo lepo, mogao da razmeni nekoliko reči sa onom ženom, Murhed. To što je bila drolja prve klase jednostavno ga je zabavljalo; nikada nije ni pomislio da će imati prilike da ćaska sa ženom te vrste. Takve žene su vodile posebne razgovore, izveštačene, dvosmislene i sugestivne. Znao je da su ovo parče i on imali jednu zajedničku stvar, telesnu potrebu, a ona nije mnogo birala kada se postavljalo pitanje ko će da je zadovolji.

Do pre nekoliko godina, kada je mogao da bira, bez sumnje bi je preskočio, ali ona mu je sada na neki način bila dar od Boga, planinskog Boga u čijoj tvrđavi je bio primoran da završi svoj vek. Nije hteo da dozvoli sebi da u bilo čemu bude neveran Ani. Ona je bila nešto posebno, bila je žena koja je držala njegov život u rukama, koja ga je u svakom pogledu hranila; bar dok se nije razbolela. U svakom slučaju, Ana je imala ključ njegovih misli; ona bi razumela, jer je od početka znala koje je on vrste; da je bio neke druge vrste, a ne Malenove, kao prvo nikada ne bi ušao u njenu sobu i ona je, naravno, to razumela.

I tako je postepeno, tokom proteklih nedelja, uživao u razgovoru sa ovom ženom, tačno znajući kuda to vodi. Sada mu je samo bilo potrebno vreme i mesto. Telo mu je bilo suviše teško da bi išao daleko; granica njegovih svakodnevni šetnji je bila okuka puta tamo gde počinje da se penje ka brdima sa jedne strane ili da skreće prema Holu sa druge, tako da neko mesto na padini nije dolazilo u obzir. Jedino mesto koje bi odgovaralo bili bi štala ili ambar, a to je bilo rizično; ali ne toliko kada padne mrak, jer ni Barbara ni Meri nisu onda tamo zalazile, osim kad je Meri tražila bocu. Ali boca sigurno nije bila ni u štali ni u ambaru. on je to lično proverio.

Dok je sada posmatrao kako se kukovi ljujajuć udaljavaju, osetio je kako mu krv upumpava novi život. Gospode! Kad bi je bacio na leđa smirio bi joj malo to ljujanje. A mogao bi kad hoće. Ona mu je to hgovestila jednostavnim uzdizanjem grudi, dok ga je posmatrala pogledom kome nije trebalo prevođenje u reči.

Okrenuo se i vratio kući ispravljajući ramena i uopšte nije smatrao neprikladnim što se odmah popeo do Anine sobe.

„Ah tu si!“ Skoro je uleteo u sobu. „Dan je divan; šteta što nismo mogli da te izvedemo.“

„Je li ti prijala šetnja?“

„I da i ne. Znaš da ne volim da šetam, ali vazduh je dobar, oštar; pročišćava pluća.“

„Ko je žena sa kojom si razgovarao?“

Oštro je okrenuo glavu i pogledao je. „Oh. ona. Videla si nas.“ To je jedna od služavki iz Hola; kaže da je tamo pravi svinjaj.

„Ali ja sam shvatila da će novi vlasnici brzo da dođu.“

„Hoće. Dakle“ - klimnuo joj je glavom i polako rekao: „Kaže da je to bio svinjaj kada je prvi put ušla onamo.“ Prišao je prozoru i gledao napolje, a onda je među njima nastala tišina koju je on prekinuo. „Znaš, Ana, čudno ali ne smeta mi da znam da će neko ponovo tamo da živi; ustvari, mislim čak i da mi je drago. Bilo je tužno gledati kako onako propada. To je kuća kojoj su ljudi potrebni. Nekim kućama nisu, izgleda da je njima samodovoljnost ugrađena od početka, ali Hajbenks nikada nije imao tu crtu; njemu su ljudi potrebni kao uteha.“ „Zvučiš prilično poetično Tomas.“

Okrenuo joj se ozarenog lica. „Poetično? Oh, to je dobro kad dolazi od učiteljice.“ Nagao se i poljubio joj čelo a onda joj prošao prstima kroz kosu.

Digla je pogled i uhvatila ga za ruku, pritisnula je sebi na obraz i nežno prošaputala: „Uskoro ću opet biti dobro, imaj strpljenja.“

„Znam, draga, znam.“

Sagla je glavu. „Ali tebi je potrebna uteha, a ja ne mogu da ti je dam.“

„Glupost!“ Odgurnuo je stolicu i ustao, strogog, čak i ljutitog glasa. „Šta ti pada na pamet? Daješ mi sve što mi je potrebno. Zar ti nisam rekao“ - sada se naginjao nad nju - „Zar ti nisam rekao da si jedina osoba koja mi je u celom životu stvarno nešto značila? Svevišnji Bože! Ženo, to sam ti hiljadu puta ponovio. Uteha.“ Glas mu je iznenada smekšao do šapata: „Oh, Ana, ti si sva uteha koju želim, sva koja mi je potrebna.“

Kada je ponovo prinela njegovu ruku obrazu, rekao je, ovog puta srdačno: „loš nedelju dana; daj sebi još nedelju dana i sići ćeš ovim stepenicama u svojoj najlepšoj haljini a ja ću te čekati sa kočijom pa ćemo otići u Heksam. Ne, nemoj da se buniš.“ Odmahnuo je rukom. „I nemoj da pitaš odakle nam novac. Već imam ideju. Ponećemo sa sobom one tri prve edicije. Ako je Barbara u pravu, vredeće dvadeset, trideset funti... ko zna, možda i više. U svakom slučaju, pokriće troškove. Šta sada kažeš?“

„Kažem da će to biti divno, Tomas, mnogo bih volela. I vrlo je lepo što si smislio na koji način da se to izvede.“

Stajao je i gledao je, glave nagnute na stranu, sa nežnim osmehom na licu; onda je vrlo liho rekao: „Znaš, Ana, ti si dve potpuno različite osobe; gospođica Brigmor koja tokom dana govori kao otvorena knjiga a tokom noći Ana, žena koja se voli; ali ja vas volim obe... Pobogu, pocrvenela si. Nastavi, divno izgledaš kad pocrveniš." Mahnuo joj je a onda se okrenuo i smejući se izašao iz sobe.

Tomas je stvarno nameravao da sprovede svoj predlog i da izvede Anu, kao što je stvarno nameravao i da pokaže onoj Murhedovoj kad bude mogla da dođe do ambara ili štale.

Sledećeg dana su poštanska kola done I a od Konstance pismo koje mu je omogućilo da sprovede bar jedan od ta dva plana.

2.

BARBARA JE SEDELA pored kočijaša, jer je to bilo najudobnije mesto. Ben Tagert se mnogo brinuo za njenu udobnost. Nije joj samo noge uvio ćebetom, nego je i zamolio Meri da joj donese još jedan šal za glavu i oko ramena jer, kako je rekao, ne može da se zanemari vreme u podnožju brda; a gore, na vrhu. vetar ništa nije pitao, samo je rezao na pola.

Reči Bena Tagerta su se pokazale tačnim, jer joj je, dok su se peli, vazduh izlazio iz usta kao dim iz dimnjaka i mešao se sa parom koja se dizala od konja.

Kada su stigli do ivice visoravni, Ben Tagert je pokazao bičem i rekao: „Ono tamo me uvek zapanji, gospođice; to nigde drugde nećete videti, od Lends Enda do Džon O'Grotsa, a ni u nekom drugom kraju sveta, kako mi kažu neki putnici. Možda lepše, kažu, ali ne ovako grandiozno. Ima tu nečeg kraljevskog, zar ne gospođice? Kraljevsko, to je prava reč. Naravno, ima i viših od ovih brda, priznajem, ali u pitanju je način na koji su postavljena. A i ona dolina tamo. Jedan putnik je to ovako opisao. 'Bog je', rekao je 'verovatno pogledao dole i pomislio da je sve to malo grubo, suviše naborano. I onda je rukom malo poravnao.' I bila je to moćna ruka, jer je stvarno dobro poravnato. Baš dobar opis, zar ne gospođice?"

„Odličan, g. Tagert. Slika je vrlo impresivna; ali moram da priznam da meni uliva strahopoštovanje. I ne bih volela sama da idem tim brdima, u njima je jako osećanje samoće.“

„Jeste gospođice, u pravu ste. Ali ima ih mnogo koji tu žive. Oh, viđam ih ja svakog dana. Pogledajte, eno ga jedan od njih.“ Pokazao je prema trošnoj kući na čijim je vratima stajao jedan čovek, tela izobličienog od čudnog asortimana odeće. „To je jedan od njih.“

„Hej tamo. Lep dan danas.“ Do njih je dopro čovekov glas, svaka reč posebno, oštrih ivica kao istruganih prolaskom kroz va-zduh.

„Jeste, divan dan Čarli. Ali pazi, neće da potraje; vreme se menja, video sam jutros znake.“ „Stvarno?“ „Jeste Čarli.“

Ben Tagert nije usporio, kola su i dalje tandrkala. Čovek i kuća su nestali iz vida. ali uspomena koju su probudili u Barbari ostala je još neko vreme. To je bilo mesto gde se ono dogodilo. A dete koje se rodilo prošle nedelje. je li bilo rezultat tog trenutka ili je bilo Donaldovo? Da li Konstanca zna." Sumnjala je. Odgovor se neće znati sve dok dete ne poraste i ne pokaže neku sličnost sa muškim roditeljem.

Pismo koje su juče dobili od Konstance obaveštavalo ih je da je njeno dete rođeno pre vremena; rođeno je u nedelju ujutru, u tri sata. Mislila je da je to zbog šoka koji je doživela kada je našla g. Radleta mrtvog u kuhinji. Sišla je u toku noći da popije nešto za umirenje i

našla ga kako leži na podu. Dan pošto su ga sahranili rodilo se dete, dečak. Pismo je završila recima: „Čeznem da vas vidim, sve vas ili bilo koga od vas.“

Ono „bilo koga od vas“ je bilo ključno i zbog toga je gospođica Brigmor insistirala da Barbara prvom prilikom ode preko brda. Ugledala je farmu još dok su bili prilično daleko od nje; ležala je u dolini. Izgledala je kao svaka druga farma, čvrsta kamena kuća, brojne pomoćne zgrade, polja oko nje oivičena zidovima, neka ravna na dosta velikom prostoru a neka koja su se pela ka brdima.

Dok joj je Ben Tagert pomagao da side. upitala ga je, „Kada se vraćate?“ a on je odgovorio: „Pa, ja sam ovde obično oko tri, ali mogu da dođem i kasnije, jer imam mnogo poruka da odnesem i stvari da pokupim. Ali to će svakako biti pre četiri sata jer želim da pređeni brda pre mraka. Ne brinite, ja ću vam se javiti i neću se vratiti bez vas.“

„Hvala g. Tagert.“

Uzela je kofer a onda se okrenula i prešla preko neuređenog zemljišta do otvora u sivom kamenom zidu koji je vodio u dvorište farme. Hodala je polako i gledala oko sebe. Nikoga nije bilo. Ulazna vrata kuće su bila sa strane; pošla je ka vratima za koja je pretpostavljala da se najviše koriste i da vode u kuhinju. Dok je prilazila, ta vrata su se otvorila i Džejn Radlet ju je iznenađeno pogledala. A onda je rekla, dok joj se osmeh javljao na tužnom licu: „Vidi, vidi! Nema potrebe da pitam ko ste vi. vi ste Barbara, zar ne?“

„Da; a vi ste gospođa Radlet?“

„Jesam. Uđite, uđite. Oh, biće joj drago da vas vidi. Baš je sada otišla gore.“

Barbara je zastala. Konstanca otišla uz stepenice? Konstanca ustala iz kreveta, a dete staro samo sedam dana? Brzo je upitala: „Je li dobro?“

„Da, da. Malo je slaba, znate, to je razumljivo, ali dobro je. a i dete je dobro. Zato je otišla gore, da ga donese. Odmah će da siđe. Dajte mi šešir i kaput, sigurna sam da će vam prijali da nešto popijete, napolju je hladno.“

Dok je Barbara skidala šešir, mislila je: Kakva fina žena; lako je pažljiva, a i ona ima svoju tugu.“

Izjavila joj je saučešće. „Bilo mi je jako žao kada sam čula za vaš gubitak, gospođo Radlet.“

„Hvala vam. I to je stvarno gubitak, jer je on bio dobar eo-vek. Ali kao što bi i on sam rekao: „Bog daje i Bog uzima.“ Zastala je, a onda tiho dodala: „Nedostaje mi“.

Za trenutak su se gledale; onda se Džejn naglo okrenula i rekla: „Dođite, sedite ovde pored vatre“. Pokazala je na visoku drvenu stolicu i Barbara je sela. Onda su se ponovo bez reči pogledale, a Džejn je ponovila: „Oh, biće joj tako drago da vas vidi“, i onda dodala: „Da

sam znala da dolazite, upalila bih vatru u salonu". Pogledala je ka vratima i rekla: „Gde li je ona? Idem da je pozovem." Klimnula je glavom, osmehnula se Barbari a onda izašla.

Barbara je pogledala oko sebe. Sve što je videla bilo je čisto i blistavo; ali je i tu, kao i u spoljašnosti kuće, bilo neke sumornosti. Nije to bilo samo zbog toga što je ceo pod bio od kamenih ploča i oskudno pokriven sa dve ponjave, od kojih je jedna bila ispred ognjišta a druga pored dugačkog drvenog stola koji je zauzimao većinu prostora u sredini, ili zato što su zidovi bili okrečeni; bilo je to nešto u vezi sa nedostatkom boje. Zaveses su bile od bele čipke a na stolicama nije bilo jastučića; izgledalo je da celom prostorijom dominira veliki crni štednjak. Pogled joj je naglo skrenuo ka vratima koja su se sa treskom otvorila i na kojima je stajala Konstanca.

Pale su jedna drugoj u zagrljaj i čvrsto se držale, bez reci. dok se Konstancino telo treslo od unutrašnjih jecaja.

Razdvojile su se a Džejn je, nežno ljuljuškajući dete u naručju, rekla: „Evo njega". Barbara se okrenula i pogledala beli zamotuljak. Skoro minut je bez reči zurila u njega. Dete je bilo drugačije od onoga što je očekivala. Izgledalo je potpuno belo; imalo je neobično mnogo kose za tako malu bebu i ta kosa je bila plava. Oči su isto bile plave, ali je znala da mnoge bebe u početku imaju plave oči, a i kosa često menja boju. „Liči na majku, biće plav kao ona."

Barbara je osetila mali drhtaj dok je dizala pogled ka sestri. Da li je moguće da je dete drugačije plavo od Konstance, onako zlatasto žuto plavo, kao što je Metju plav, a što će se uočiti kasnije?

„Kako su Ana i ujak?"

„Oh, ona je svakim danom sve bolje, ali je još uvek slaba. Znaš ti Anu" - osmehnula se - „Ona je rešila da ozdravi i lako će i biti."

„A ujak?"

„Oh, on je uvek isti. U poslednje vreme je prilično aktivan. Čak i sam ide u šetnje, nema potrebe da ga teraju." „Ne mogu da verujem."

„Pa, priznajem da to treba da se vidi da bi se verovalo." I obe su se malo nasmejale, a onda pogledale Džejn koja je stavljala dete u kolevku pored ognjišta i govorila, „Sigurno ste mnogo gladni posle tolikog puta i onako jakog vetra. Voda je provrila; prvo ću vam dati solju čaja, a onda ću spremiti nešto za jelo."

„To je vrlo ljubazno od vas, ali će biti dovoljna samo šolja čaja. Nisam gladna, sačekaću da ručam sa vama. Molim vas nemojte zbog mene da se trudite."

„Dobro, ali sedite. sedite i osećajte se kao kod kuće." Opet je pokazala na stolicu i Barbara je sela pored Konstance, pa su se uhvatile za ruke i gledale se dok je Džejn išla od stola do

štednjaka. Mora da joj je njihovo ćutanje zasmetalo, jer je rekla piskavim glasom: „Da odem da kažem Donaldu?”

„Ne, ne.” Brzi odgovor ju je zaustavio pa je pogledala Konstancu i dodala: „Nije mi teško, on je na gornjoj njivi, postavlja zid.”

„Ne, ne, hvala mama. Ja ću... mi ćemo da odšetamo do lamo.” Pogledala je Barbaru. „Volela bi da obiđeš farmu, zar ne?” „Volela bih.”

„Onda ćemo tako da uradimo, mama. Kada Barbara popije čaj, povešću je okolo, a onda ćemo otići do gornje njive.”

„Da pozovem onda Metjua da side?” „Ja... ne bih. On... juče je bio jako umoran i...” Glas joj je zamro kada su se vrata otvorila i Metju ušao.

Stajao je gledajući Barbaru koja se okrenula ka njemu, a crvene pege na njegovim obrazima su se proširile ka ušima i čelu. Kada je polako prišao, Barbara se digla da ga pozdravi i potrudila se da ne pokaže koliko je šokirana pramenom njegovog izgleda. On je uvek bio mršav, ali je sada izgledalo da su u njegovom telu ostale samo kosti; uvek je bio bled, ali mu je koža sada izgledala providna; oči su mu uvek bile velike, ali je sada izgledalo da su potpuno ispunile duplje, upale u glavu i bile tamne kao i Donaldove.

Ona je prva progovorila. „Zdravo Metju,” rekla je. Nije dodala ono „Kako si’.”

On nije odvratio pozdrav, samo je rekao grlenim glasom; „Ovo je stvarno iznenađenje”.

„Jeste; pomislila sam da bih volela da dođem i da vidim... bebu.” Pokazala je glavom na kolecu, a on se okrenuo u istom pravcu i posle nekoliko trenutaka rekao: „Da, da”. Onda je seo pored stola, iako je ona i dalje stajala; sada nije pokazivao bolje manire od Donaldovih ili od cele njegove klase uopšte, ali to je, naravno, bilo zato što je toliko bolestan.

„Hoćeš li solju čaja.” Majka mu se obratila nežnim glasom, nagingjući mu se kao da mazi dete, a on ju je za trenutak gledao ne odgovarajući, kao da je ne vidi, a onda je brzo udahnuo i rekao: „Da, da, daj mi jednu solju”.

Džejn je sipala čaj; ponudila je i kolače, ali je samo Barbara uzela, i to iz pristojnosti; a i razgovor se vodio samo između Džejn i nje, i to uglavnom o vremenu.

„Ovo još nije gotovo,” rekla je Džejn, mudro klimajući glavom, „Još dugo neće biti; videćete da će još jedanput dobro napadati. A i vetar se sada pojačao, čudo da vas nije isekao gore na vrhu.”

„Stvarno je mnogo duvao.”

„Da, ja dugo nisam zimi bila gore, a nemam ni želju da odem, dovoljno je vetrovito i leti. Je l' idete?” Okrenula se Konstanti koja je već ustala, a ova je odgovorila: „Da... idem da uzmem ogrtač.”

„Možda bi tvoja sestra mogla da se popne sa tobom, možda bi želela da vidi kuću?”

Barbari je bilo jasno da je ta ljubazna žena vrlo ponosna na svoju kuću. Sve je to pitanje vrednosti, pomislila je; možda će druge sobe biti udobnije. Rekla je vedro: „Da, volela bih; mnogo me zanimaju stare kuće.”

„Eto. Povedi je Konstanca.”

Sestre su se za trenutak pogledale a onda izašle kao poslušna deca.

Hol je bio mračan, jer je imao samo jedan mali prozor pored vrata. Na suprotnoj strani su bile strme hrastove stepenice pa je Konstanca uzela Barbaru za ruku i povela je njima do odmorišta. Ovde je bilo svetlije zbog dugačkog prozora na kraju. Barbara je primetila da na odmorištu nema ni ukrasa ni nameštaja. čak ni stola na koji bi se stavila lampa. Onda je Konstanca otvorila jedna vrata i one su ušle u spavaću sobu.

Često je zamišljala Konstancinu spavaću sobu i u početku je ta misao bila gorka. A sada su se i poslednji tragovi ljubomore prema Konstanti izgubili jer je ovde videla istu sumornost kao i u kuhinji; i deo nje se pitao zašto je tako, jer je Konstanca imala ukusa; ona je bila ta koje je sve učinila da prostorije u njihovoj kući ne budu samo udobne nego i lepe.

Opet su bile same, ali se nisu zagrlile nego su stajale gledajući se, čekajući.

Barbara je prva progovorila. Kada je Konstanca spustila glavu i pružila joj ruke, ona ih je zgrabila i rekla: „Šta je? Ne izgledaš dobro. Šta te je spopalo da ustaneš tako brzo? Zar ne treba još da ležiš?”

Konstanca ju je povukla na drveno sedište ispod prozora i rekla: „Sa ove strane brda nikoga ne maze. Krava se digne čim se oteli, zašto ne bismo i mi?”

Barbara je bila zapanjena ne samo gorčinom u Konstancinom glasu nego i njenim recima. Primakla joj se, zagrlila je i nežno upitala: „Zar nisi srećna?”

„Oh, Barbi!” Konstanca se sada pribijala uz nju, držeći se kao da se davi i Barbara je zabrinuto prošaputala: „Šta je bilo? Oh, draga, kaži mi šta je. Kaži mi.”

Možda bi joj Konstanca i rekla da se u tom momentu iz dvorišta nije čuo glas koji je dozivao psa. „Ostavi to Princ. Dodi! Dođi kad ti kažem.” Konstanca je naglo digla glavu i pogledala prema prozoru. Onda se odmakla od Barbare, ustala i poravnala kosu, onda bluzu, pa suknju na vitkim kukovima; konačno je slavila ruke na struk i rekla: „Bolje... da siđemo, to je on - mislim. Donald. Sigurno je završio na gornjoj njivi. Tako nećemo morati da idemo a... a sobu si videla.” Napravila je široki pokret rukom a onda se naglo zaustavila, ponovo se okrenula Barbari i glasom koji se spustio do šapata ponovila: „Sobu si videla. Ona... mislim, mama, misli da je soba lepa, a njoj i jeste. Ona je... vrlo je dobra prema, meni; ne znam šta bih bez nje.”

Bila je već na vratima, sa rukom na kvaki, ali se Barbara nije pomerila od sedišta kod prozora, iako je ustala. Prošaputala je: „Ti nisi srećna, zašto?”

Konstanca se ugrizla za usnu, teško progutala i nervozno trgla bradom pre nego što je rekla: „A ko je srećan? Znaš li nekoga ko je stvarno srećan?”

„Mi smo nekada bile srećne.”

„Nekada, da.” Konstanca je polako klimnula glavom. „Jedini problem je u tome što nikada ne prepoznamo sreću kada je imamo.”

„Ali... ali Donald te voli.” Bila je iznenađena što je ne boli da to kaže glasno, a kada je videla da Konstanca čvrsto zatvara oči, opet je rekla: „Šta je?” i brzo joj prišla. Ali pre nego što je stigla do nje, Konstanca je otvorila vrata; bile su na odmorištu i krenule niz stepenice, opet bez reci.

Kada su ušle, Donald je bio u kuhinji i pozdravio je srdačno kao da mu je bilo drago što je vidi. „Vidi, vidi! Šta nam je vetar doneo,” rekao je prilazeći joj pruženih ruku. „Šta te dovodi u ovu prašumu, a, po ovakvom vetru?”

„Oh, želela sam da vidim bebu i da posetim Konstancu.”

„Oh!” Uzvik je bio glasan. „Znači, znala si za bebu?” Okrenuo se i pogledao Konstancu a Barbara je primetila da ga Konstanca nije pogledala kada je rekla: „Da, pisala sam,” pa je njoj bilo ostavljeno da objasni, što je ona i učinila, hladnokrvno koliko je to bilo moguće. „Da, Konstanca mi je poslala poruku. 1 oh, uzgred rečeno” - sada se okrenula Konstanti koja je postavljala sto - „Donela sam neke stvari za bebu. Kako nismo znale da li će biti dečak ili devojčica, plele smo od bele vune.” Prišla je koferu, otvorila ga i izvadila prvo beli šal, a onda čarapice, kapice i kaputiće.

„Oh!” Džejn je oduševljeno uzviknula dok je opipavala šal. „Oh, divan je, tako je mekan. Ovo je mnogo fina vuna. A pogledajte ove patikice. Nikada nisam videla nešto tako vazdušasto, zar ne Konstanca?”

„Stvarno su divne. Hvala ti Barbara, hvala. Zahvali i Ani umesto mene. Koliko ste samo radile.”

„Bilo nam je zadovoljstvo.” Za trenutak su se duže gledale, a onda je Džejn rekla; „E pa došli ste pune torbe i vratićete se sa punom torbom. Morate da ponesete buter, sir i jaja.”

„Hvala vam.”

Tokom sledećeg sata, Barbara je primetila više stvari. Metju nije rekao ni reč, Konstanca je govorila samo kad je bilo neophodno a Džejn nije prestajala da priča. Ali to je bilo nervozno pričanje. Tužnog lica, održavala je razgovor kao da govori sama sa sobom.

Kada su seli da ručaju, niko nije seo u čelo stola. Konstanca je sedela preko puta Donalda; Džejn je sedela u dnu stola sa Metjuom levo od nje; ali iako je stolica u čelu stola bila prazna. Barbara nije imala nikakvih sumnji oko toga ko je gospodar ove kuće. Ne samo da je Donald

prvi služen, nego ga je Džejn služila sa strahopoštovanjem koje se pokazivalo mužu, osim što je to poštovanje bilo nervozno.

Barbara se pitala kako je farma podeljena. Sigurno da je bilo testamenta; moraće da pita Konstancu.

Hrana je bila prilično bezukusna. Bio je to dobro ukuvan paprikaš, ali bez začina. To joj nije smetalo; ono što joj je smetalo bila je atmosfera za stolom. Nije bila zategnuta, bolji opis bi bio da je bila napeta.

Primitila je još jednu stvar. Iako se Donald povremeno osmehivao, to se nikada nije videlo u njegovim očima. Dok ga je volela - sa olakšanjem je primetila da za ovo osećanje prema njemu koristi prošlo vreme - nikada ga nije videla ovakvog. Oči su mu bile kao komadi uglja, zagasito crne boje. Pitala se kako je dozvolila sebi da se toliko veže za njega. Možda zato što joj je laskao obraćajući se njenom obrazovanju. Da, to je bilo to. Ponos, ponos.

Ručak još nije bio gotov, a ona je već mislila: „Ja ovo ne bih mogla da izdržim kao Koni. Sirota, sirota Koni.”

Džejn se digla od stola i rekla: „Upaliću vatru u salonu”. Dok je govorila, nije gledala Donalda, ali to je ipak zvučalo kao pitanje upućeno njemu, pitanje koje je tražilo odgovor koji je davao dozvolu a kada taj odgovor nije odmah stigao, Barbara je brzo rekla: „Molim vas, nemojte se truditi zbog mene; g. Tagerl će oko tri sata doći po mene, a sada je skoro dva.”

„Oh, onda dobro.” Džejn joj je klimnula glavom a onda počela da rasprema sto.

Konstanca je prišla kolecvi, podigla bebu i krenula prema vratima koja vode u hol kada ju je zaustavio Donaldov glas. „Gde ćeš?”

Polako se okrenula i po prvi put pogledala pravo u njega a onda odgovorila glasom u kome je bila nota prkosa: „Idem da nahranim dete.”

„Ovde ima dovoljno mesta, zar ne?” Pokazao je glavom u pravcu prazne stolice pored ognjišta.

Pogledi su im se ukrstili dok je tišina u kuhinji bila naglašena zvukom vetra koji se kovitlao oko kuće, a kada se Konstanca okrenula i izašla iz kuhinje, Džejn je glasno uzviknula: „Je l' čujete? Ovo postaje sve gore.”

Ignorišući majčine reči, Donald je pogledao Barbaru i kiselo se osmehnuo. „Nema razloga da se stidi; rekao sam joj da je hranjenje deteta prirodna stvar.”

Činilo se da se Metju nespretno digao od stola jer mu se stolica prevrnula, ali kada je prišao da je podigne Donald ga je pretekao i podigao je jednom rukom a onda rekao uz još jedan stisnuti osmeh: „Trebalo bi to piće da razrediš vodom, momče.”

Metju je ispod trepavica pogledao Barbaru; onda je glasom stegnutim kao i osmeh koji mu je bio na licu rekao: „Pozdravljam te. Drago mi je što sam te video. Pozdravi gospođicu Brigmor i tvog ujaka.”

„Hoću, Metju, hoću.” Rukovali su se, a njegova ruka je bila kao grudva vlažnog testa i ona je jedva čekala da je pusti.

Donald je sada stajao leđima okrenut vatri, rastavljenih peševa kaputa, grejući zadnjicu. Često je viđala ujka Tomasa da stoji tako. Bila je to poza gospodara i Donald je tu ulogu igrao za nju. Posle nekoliko trenutaka je zapitao: „Kako je tamo preko'.”

„Oh, dobro je. Meri i ja smo preuredile dnevnu sobu za Anu, kada bude sišla. Prošlog leta je svakog dana dolazio jedan dečko da sređuje baštu i sada je vrlo lepa. Nabavili smo i dosta drva, spremamo se za dugu zimu, ako je bude bilo.”

Izgledalo je da mu se njen odgovor nije dopao, jer ništa nije rekao; a kada se spolja čuo zvuk kofe koju je vetar kotrljao, izvinio se i rekao: „Pa, neko ovde mora i da radi, zato ću da se pozdravim sa tobom.”

„Dovidenja Donald.” Učtivo mu je klimnula glavom a onda dodala: „Hoćeš da nam dovedeš Konstancu uskoro? Ujak bi voleo da vidi dete.”

Odgovorio je ne okrećući se, idući prema vratima: „Sumnjam; kao što znaš, ona se boji oluje.”

„Ali dolazi lepo vreme, kada neće biti ni traga od oluje.” Ustala je.

„Ona se boji i visine. Nisi znala?” Na vratima se okrenuo i pogledao je.

„Visine?”

„Da, visine; kaže mi da je to užasava. Izgleda da ima mnogo stvari koje nisi znala o njoj.”

Dok je preko polumračne kuhinje zurila u njega pomislila je: „On je surov.”

„Zbogom Barbara.”

Nije mu odgovorila i on je izašao, jedva zatvarajući vrata od vetra. Kada je sela, Džejn je opet počela da ćaska. Pričala je o stoki, o pravljenju butera i sira; pominjala je muža kao da je još uvek živ i povremeno bi bacala pogled kroz prozor i govorila: „Eh taj vetar.”

Konstanca se vratila dvadeset minuta kasnije. Stavila je bebu u kolevku, osmehnula se Barbari a onda rekla Džejn: „Šta da radim, da operem sudove ili da idem u mlekaru?”

„Ništa, draga moja, samo sedi tu sa sestrom i lepo se ispričaj, ne viđate se tako često.”

Konstanca je sela sa druge strane ognjišta i pogledala Barbaru, a njihovi pogledi su govorili: „o čemu ćemo da pričamo?”

Sledećih pola sata su ćaskale o svemu. Barbara je saznala da će se dete zvati Majki, po svom poludedi. Konstanca je saznala da je Hol prodat i da ga je uredila četa služavki, od

kojih se jedna, neka Egi Murhed, vrlo napadna žena, nije libila da zaustavi ujaka i da priča sa njim.

Oko tri sata Barbara je bila spremna i čekala na poziv Bena Tagerta, a kada je prošlo četvrt sata, zabrinuto je rekla: „Da nije možda već prošao? Možda ga nismo čuli od vetra?”

„Oh ne.” Džejn je odmahnula glavom. „Ben bi došao ovamo. Ne bi otišao bez putnika ako se dogovorio... Slušajte. Evo ga.”

Barbara je načuljila uši i jedva čula: „Halo, vi tamo.”

Džejn je uzela kofer i izašla. Barbara i Konstanca su opet ostale same. Opet su se čvrsto zagrlile i opet je Barbara osetila kako telo njene sestre drhti i čula je kako mrmlja kao u agoniji: „Oh, Barbi! Barbi!”

Izašle su držeći se za ruke, tela povijenih na vetru, a kada su stigle do puta, Džejn je već dala torbu Benu Tagertu koji ju je stavio u kola zajedno sa još mnogo zavežljaja i kutija i jednim kavezom za ptice. „Ako više volite, mogu da ih gurnem u stranu” - Ben je klimnuo prema zadnjem delu kola - „Tamo ćete biti zaklonjeniji.”

„Oh, ostaću pored vas, g. Tagert.”

„Biće čupavo gospođice. Ali ako se predomislite, možemo da stanemo. Idemo.”

Barbara se brzo okrenula Konstanti, uzela joj lice rukama i za trenutak je gledala pre nego što ju je poljubila; onda je slegla Džejninu ruku i zahvalila joj za namirnice koje joj je stavila u torbu i za gostoprimstvo.

Sada visoko na sedištu pored kočijaša, pogledala je Konstan-cino dignuto lice. Impulsivno je pružila ruku i kada ju je njena sestra zgrabila osetila je bol u srcu kakav nije ni pomišljala da će ga ponovo osetiti. Bio je to jači bol nego onaj koji je osetila pre godinu dana, drugačiji, bol od rastanka zauvek. Naterala je sebe da se osmefme, ali je to bio osmeh težak od tuge. kao da je znala da se nikada više neće osmehnuti.

Put natrag je bio nemiran, sa momentima koji su joj izazivali užas, kao što je bio onaj kada je izgledalo da vetar podiže čela kola i konje sa puta i baca ih u plitko udubljenje u padini brda. To što su aterirali na pravu stranu učinilo joj se pravim čudom. Kada su se vratili na put Barbara je, još uvek drhteći, shvatila da je možda srećna što uopšte može da oseti drhtanje, jer da su bili oduvani na drugu stranu, sigurno bi pali niz strmu šumovitu padinu u dolinu. Stubovi koji su se nalazili na tom delu puta povezani žicom ne bi sprečili njihovo prevrtanje preko ivice i udaranje o stabla dok ne stignu do dna.

Utvrđila je da čvrsto steže ruku g. Tagerta. To joj je izgledalo vrlo neprimereno. Videla je da on ohrabrujući klima glavom i znala je da joj nešto dovikuje, ali nije mogla ništa da razazna. jer mu je reči odnosio vetar.

Kada je za trenutak nastalo zatišje, doviknuo joj je: „Imao sam već loše prelaze, ali ovaj je sve prevazišao. Više bih voleo sneg. Ali ne brinite, gospođice, Džejk i Fred će uspeti, oni su stabilni kao planinske koze." Bilo joj je žao što i ona ne može tako da veru je u Džejka i Freda.

Oluja se, ako je to uopšte bilo moguće, pojačala dok su silazili ka nižim predelima i već se bilo dobro smračilo kada joj je Ben pomogao da siđe sa kola i dodao joj torbu. Toplo mu se zahvalila i rekla da nikada neće zaboraviti ovaj put, a on se nasmejao i rekao: „Morate da pođete kad bude mećava, gospođice; to tek treba da vidite. Hajdete sada, uđite brzo. Laku noć."

Nije čuo njen odgovor. Kola su pošla, a ona je pokušala da stigne do kapije držeći jednom rukom šal koji joj je pokrivaio glavu, a drugom torbu. Ali kada je pokušala da je otvori utvrdila je da je čvrsto zatvorena. Kada je provirila, videla je da ju je blokirala jedna grana oskoruše koja je rasla u blizini i koju je vetar polomio.

Pognutog tela je krenula ka nižoj kapiji koja je vodila u dvorište. Vetar je duvao snagom skoro isto onolikom kolika je bila i na vrhu; ustvari, činilo se da duva još bešnje, što je do pre kratkog vremena smatrala nemogućim.

Kada se sapplela na nešto na putu i skoro pala, pridržala se za spoljni zid jedne od pomoćnih zgrada. Za trenutak je stajala naslonjena na njega, zahvalna što joj on pokazuje put, jer je noć sada bila potpuno crna. Odlučila je da se drži tog zida i da obiđe dvorište dok ne stigne do kuhinjskih vrata, jer će je vetar inače sigurno oboriti.

Na toj strani dvorišta, prema kući, nalazila se šupa za drva, štala i konačno ambar. Između ugla ambara i zida perionice bio je uzan prolaz koji je vodio u povrtnjak. Perionica je bila povezana sa ostavom, a desno od njih se nalazila kuća.

Nekako se probila do ambara kada su je iznenada zaustavile dve ruke, a posle prvog šoka je sa olakšanjem odahnula i naslonila se na krupnu figuru ujka Tomasa. Držao ju je čvrsto, zaštitnički, držao ju je toliko čvrsto da je ispustila torbu.

I dalje je držeći, uvukao ju je u ambar, gde je buka bila još jača jer su stare daske lupale kao kastanjete. Doviknula mu je:

„Zar nije strašno?" ali ju je on zagrlio tako snažno da joj je vazduh bio isteran snagom jačom od vetra. Sta je bilo ujaku? Da nije neki napad? Da nije bolestan? I zašto... zašto je napolju na oluji? To je bila ludost, osim ako nije morao da izađe.

„Oh, ujače! Ujače!" Čula je sebe kako vrišti, ali samo u sebi, jer joj je dah ponovo bio isteran kada je bila gurnuta unazad. Sta se dešavalo? U čemu je stvar? To je... to je bio njen ujak. Naravno da je to bio njen ujak. Znala je to po veličini njegovog tela. Taj posebni miris duvana, grubog tvida i ustajalog Vina, ne neprijatan i definitivno svojstven njemu, jer niko

od njenih poznanika nije tako mirisao. Ali on je snažno mirisao i na alkohol - Oh, Bože moj! Bože moj! Mora da je poludela, to je nemoguće. Počela je da se brani, snažno se borila i iznenada joj se učinilo da ju je vetar preneo u ludnicu jer se i njen ujak borio sa njom, cepajući joj včš, trgajući ga sa nje. Ne! Ne! Ne! Oh Isuse. Gospodaru cele zemlje, šta joj se to dešava. Težina na njenom telu... Nije mogla da diše... Više nije mogla da se bori... Poludela je, jer ovo.se sigurno ne dešava njoj. Učinila je još jedan napor. Zarila mu je nokte duboko u vrat, jer nije mogla da dopre do njegovog lica koje je pokrivalo njeno.

U tom trenutku joj je telo bilo probodeno bolom i njen um. koji je stajao po strani kao da nije bio njen, rekao joj je da je to smrt, smrt pristojnosti, samopoštovanja, ljubavi prema porodičnom životu - samog života.

Kada je pritisak na njeno telo popustio, ležala je nepomično u nečemu što je ličilo na tišinu, jer je izgledalo da je oluja za trenutak zastala. A onda je isпустиła jedan prodorni vrisak; onda još jedan, pa još jedan; vrištala je, a nikakva ruka joj nije pokrila usta da je zaustavi; nije prestala sve dok je jedna lampa nije osvetlila. Široko otvorenih očiju je zurila u svetio. Nije mogla da vidi lice iznad njega; tek kada se lampa pomerila na stranu videla je sivu neurednu figuru ujka Tomasa. Činilo se da njegovo telo ispunjava ceo ambar. Izgledao je kao poludeli kolos. Onda se lampa opet zaljuljala i ona je videla figuru žene koja je protrčala kroz svetio i odlazila ka otvorenim vratima; onda je čula Meri koja je vrištala. „Svemogući Bože!" To je ponovila nekoliko puta.

Onda je Meri pala na kolena i podigla Barbarinu ukočenu glavu i ramena sa zemlje, uzela je u naručje i ponovila: „Oh, svemogući Bože, svemogući Bože!" Posle nekoliko trenutaka, uzviknula je glasom koji se lomio od jecaja: „Hajde, ustani dete moje. Ustani odatle. Hajde, hajde." I Barbara je ustala i dozvolila da bude izvedena iz ambara i uvedena u kuću...

Tomas ih je posmatrao kako odlaze. Oslanjao se na gredu pored vrata. Lampa je još uvek bila na podu. Razrogačio je oči i široko otvorio usta, izgledalo je da vidi svoj odraz u njoj, odraz debelog, prljavog starca, pokvarenog starca. Ta slika mu je bila toliko odvratna da mu se stomak prevrnuo, pa se okrenuo i povratio ceo obrok koji je sat ranije pojeo sa Anom za istim stolom.

Ana! Ana!... Barbara! Oh, svemogući Isuse!

Um mu se za trenutak potpuno pomračio i izbacio iz svesti ono što je uradio. Kada se povratio, povukao se sa svetla. okrenuo se i isteturao iz ambara.

Kada je stigao do kuhinjskih vrata, nalet vetra ga je skoro ubacio unutra. Tu nije bilo nikoga; prošao je kroz kuhinju pridržavajući se za sto i stolice, a onda se našao u holu i u svellosli lampe video Anu koja je silazila niz stepenice. Zastala je, a stao je i on; dugo su se gledali, a jad u njihovim očima je bio skoro neprevodiv.

Kada više nije mogao da podnese bol u njenim očima, sagao je glavu i oteturao do svoje radne sobe. Kada je ušao, zaključao je vrata za sobom. Prišao je zidu iznad kamina, skinuo pušku, položio je na sto okrenutu ka stolici i otpustio kočnicu; onda je seo i nagao se napred a u tom trenutku se kvaka na vratima polako okrenula. Nije se osvrnuo ka njoj, nego je stavio prst na obarač i povukao.

PETI DEO

1.

SKANDAL KOJI JE izazvala smrt Tomasa Malena će, govorili su oni pravedni, sigurno trajati godinama imajući u vidu da je o tome ostavio živi dokaz u mladoj ženi koju je podigao kao kćer.

Egi Murhed je bila ta koja je onemogućila da se pusti bilo koja verzija osim one istinite. Ona je mislila da je učešće njegove nećake bilo unapred dogovoreno, sve dok nije čula kako devojka vrišti. A onda je, kada se pronela vest da se stari Malen ubio, postala centar pažnje, ne samo lokalne nego i one iz novina, muške.

A novine se nisu bavile samo tim slučajem; obuhvatile su celu prošlost Tomasa Malena i to je bilo vrlo interesantno štivo, lako je poslednjih dvanaest godina živeo povučeno, nije živeo sam, nego je, kako je bio Malen, uzeo za ljubavnicu guvernantu svoje dve nećake a što je bilo još interesantnije, tvrdili su da se jedna od njegovih nećaki udala za njegovog vanbračnog sina.

Uprkos svemu tome, to čudo bi umrlo prirodnom smrću za tri dana da baštovan nije primetio rastući stomak gospođice Barbare i to kada ju je prvi put ugledao posle pet meseci. Ovo se nije pojavilo u novinama, ali je Radio Mileva bio isto toliko efikasan u prenošenju ove vesti po celom kraju.

Donaldu je to stiglo do ušiju na tržnici i on nije mogao da dočeka da se vrati na farmu i da to baci Konstanci u lice.

Prošlo je tri meseca kako joj je dozvolio da ode preko brda a i onda ju je on pratio kao i u prethodnoj prilici kada mu je ona stara krava Brigmorova poslala poruku da je Malen umro. Sve dok nije ušao u kuću nije saznao kako je umro. Barbaru uopšte nije video, ni tada ni posle.

A sada je saznao da joj je stomak pun onog starca. Imidž Malenovih je teško umirao. A i ona gomila na tržnici mu se sme-jala iza leda. Isusa mu, pokazaće im on kome se smeju. Pokazaće im. Kupice zemlju, još zemlje; moraće da ga poštuju, a on će im onda pljunuti u lice.

A još nešto će da kaže svojoj gospodi ženi kada se vrati: ona je donela sa sobom pedeset funti godišnje; a sada kada nema starca, dobro bi mu došlo i onih drugih pedeset. Da, bogamu, baš bi mu dobro došlo. Ona mu se u tome otvoreno suprotstavljala. U nekim stvarima je postajala mnogo hrabra, ali bolje bi joj bilo da pazi. Još nije digao ruku na nju, ali ima vremena.

Ponekad je mislio da bi mogao da joj oprostí prvu bračnu noć da je bila dobra prema njemu, da je pokazala malo nežnosti. ali sve što mu je od tada pokazivala bio je prezir; to je ponekad čak bilo jače i od njenog straha od njega. U sebi je sa visine gledala i na njega i na farmu i na kuću. Sa njegovom majkom se lepo slagala jer je, kako je već duže vremena sumnjao, među njima vladala neka vrsta razumevanja. Bez obzira šta je to bilo, taj odnos ga je iritirao, jer ako je na bilo koga trebalo da gleda sa visine, trebalo je da gleda njegovu majku koja je bila drolja. Ali, kao što kaže narod, sličan sličnome teži. Digla je nos čak i na Metjuu; jedva da je otvarala usta u njegovom prisustvu.

Metju se ovih prošlih nekoliko meseci osećao dosta dobro. Možda je to bilo zbog neuobičajeno suvog i toplog vremena. Ali mu je vreme ipak isticalo jer je bio mršav kao grana a iako mu se kašalj malo smanjio, krv se češće javljala. I ponašanje mu se promeni-lo u poslednjih godinu dana. Pretpostavljao je da je to zbog bolesti, jer je sada jedva mogao da izvuče reč iz njega. Kao da je stalno bio natmuren; možda zato što je znao da mu smrt dolazi; nije dobro da čovek vidi svoju smrt pre nego što mu stvarno i doct. Oštro je pucnuo uzdama i poterao konja u kas. Kola su poskakivala po neravnom putu i oko njega su se dizali oblaci prašine.

Kada je stigao do raskrsnice dva puta, pošao je levim. To je bio lepši put, vijugao je kroz šumu i senovite staze, a čistine su bile brdovite i na njima su pasle ovce, potok je proticao kroz dolinu, a na jednom mestu je bilo malo stenja preko koga je voda padala, tako da je komotno mogao da se nazove vodopadom.

On je retko išao lim putem, nije imao vremena za pejzaže. Jedini pejzaž koji ga je interesovao bio je u okviru kamenih zidova njegove farme... A to i jeste bila njegova farma.

Majki nije ostavio testament. Farma je po zakonu bila Metjuova, ali je po uloženom radu bila njegova i neka samo neko kaže da nije. Nikada nije bila loša, ali je on bio taj koji ju je pretvorio u još bolju, a sada je nameravao i da je pretvori u bogatu... i to u farmu bogatog čoveka.

Prošao je šumarak koji je bacao senku na put, a kada je izašao na čistinu za trenutak je zažmurio na sunce, a onda ugledao dve figure koje su sedele malo dalje u senci brežuljka. Tihom naredbom i cimanjem uzda je zaustavio konja, a oči su mu se suzile dok je gledao u daljinu. Čak i da nije prepoznao par, zvuk koji mu je sada dopro do ušiju bi identifikovao bar jedno od njih. Od kada su se venčali. nijedanput nije čuo Konstancu da se smeje, a razlog zbog koga se sada smejala bio je što je dele vuče za nos. On je i ranije viđao da dele to radi, ali to joj nije izazivalo nikakav smeh. Uspevao je da uhvati da se osmehuje detetu, ali to samo kad nije znala da je posmatra. Onda je video nešto zbog čega ga je presekao oštar bol, kao da ga je zahvatio plamen. Dodala je dete Metjuu, a on ga je digao iznad glave a onda ga

spustio, privinuo ga na grudi i ljuljuškao ga kao što samo majka ili otac rade. Zatim je video kako se Konslanca nagingje i ispravlja detetu kosu dok ga Melju pridržava. Gledao je u pravu porodičnu idilu. Utrnuo je. Bol mu je presekao sve nerve u teta. Sada je granica trpljenja bila predena i on za trenutak nije osećao ništa; zatim je nastupio blagosloveni period kada su sve emocije u njemu zamrle. Ali utrnulost se povukla i njega je, snagom velikog talasa, zahvatilo osećanje takve mržnje da bi ih u tom trenutku oboje ubio da su mu bili na dohvat ruke.

Rzanje konja je učinilo da oboje okrenu glavu u njegovom pravcu, ali nisu mogli da vide ni njega ni kola. Iz senke drveća je gledao kako su za trenutak učitali i osmatrali put; onda su brzo rekli nešto jedno drugom i ustali, ona sa detetom u naručju, a onda sišli livadom do kapije u najudaljenijem uglu farme.

On je poterao konja tek kad su nestali iz vida, skrenuo ga sa puta, vezao za drvo i legao u visoku travu. Tamo je ne trepćući zurio u tle dok je čupao pune ruke trave i kidao je u komadiće. Posle nekog vremena, opustio se kao da mu je telo palo sa velike visine i grizao jagodicu palca dok se nije pojavila krv...

Kada je posle petnaest minuta ušao u kuću, beba je bila u nosiljki ispred mlekare, a Džejn u kuhinji, sa rukama u sudu sa brašnom. Iznenađeno ga je pogledala i rekla, „Rano si se vratio.“

„Gde je Metju?“

„Metju! Oh, on je u krevetu. Znaš da uvek popodne ode u krevet.“ Otresla je brašno sa ruku, okrenula mu leđa i prišla otvorenoj pećnici.

Dobio je želju da uzme tešku oklagiju sa stola i da je tresne po glavi. Ona je znala, znala je. Mora da su mu se sve ovo vre-me svi smejali iza leđa, svi troje. Zašto? Zašto ranije to nije uvideo? Sada mu je sve bilo jasno, kao slepcu kome se vratio vid. Metju je onoga dana otišao po nju. Oluja ju je prepala i on ju je vratio; to se onda dogodilo. Ali Metju se mnogo pre toga promenio prema njemu. Sada je mogao da kaže tačno i kada. Bilo je to one nedelje ujutru, baš ovde, kada im je rekao da će da je zaprosi. Bože na nebesima! Svemogućí Isuse! Zašto je bio tako slep?

Odgovor je bio jednostavan. On je verovao Metjutt zato što ga je voleo. Metju je, pored nje, bio jedina osoba na svetu koju je voleo, a oni su ga oboje prevarili; varali su ga sve do danas. Da je i sam Bog sišao i rekao mu, ne bi mu verovao sve dok ih sam nije video, jer nikada nisu govorili jedno sa drugim... Ne u njegovom prisustvu... Ne, tako je, ne u njegovom prisustvu.

A i njegova majka, ona stara kučka. Mogao bi sve troje da ih ubije. Mogao bi da uzme nož i da ih sve zakolje. Ali gde bi ga to odvelo? Na gubilište. Ne, za njega neće biti gubilišta. dovoljno je platio što je to što je; ali bogamu! Neko će da plati za ovo. On će igrati njihovu igru.

Hriste! Kako će samo da ih izigra. Učiniće da pomisle da on zna, a onda da ne zna. Napraviće im takav pakao da će poželeti da su mrtvi, svi zajedno. Pa, jedno od njih će uskoro i biti, ali će se on sada zakleti da mu neće dozvoliti da ode dok mu ne kaže da ipak nije bio toliko mudar. Potruđiće se da i pre smrti doživi pakao; igraće se sa svima njima kao sa lutkama na koncu, i počće odmah.

Okrenuo se i izašao iz kuhinje, pa preko dvorišta otišao u miekaru. Ona je stajala okrenuta leđima i čak i tada mu je njena vitka figura zadavala bol. Prišao joj je iza leđa i nije progovorio dok ona nije skliznula od njega uz kameni blok, a onda mu se okrenula, lica ukočenog kao i uvek kada se suočavala sa njim.

„Dan je divan,” rekao je on. „Trebalo bi da budeš sa detetom na suncu.”

Zurila je u njega a onda tiho odgovorila: „Ti si mi odredio zadatke; bez sumnje bi imao šta da kažeš kada ih ne bih izvršila.”

„Da, da, nema sumnje.” Klimnuo joj je glavom; onda je nastavio, kao uzgred: „Čuo sam na tržnici neke novosti, mnogo su smešne. Barbara je pet meseci trudna. Starac je sve do kraja dobro radio. Šta kažeš na to?”

Posmatrao je kako joj boja nestaje sa lica i kako joj se usta otvaraju i zatvaraju kao ribi na suvom; onda se okrenuo od nje i pošao ka vratima, a onda je ponovo pogledao i dodao: „Uzgred rečeno, razgovarao sam na tržnici sa jednim mladim doktorom i rekao mu da imam sina i polubrata koji ima tuberkulozu. Rekao sam mu da sa moje strane nema te bolesti, bar ne koliko ja znam i pitao ga da li je to zarazno a on je rekao da jeste i da bolje da dete ne dolazi u kontakt sa onim koji ima tu bolest. Da sam na tvom mestu, ja bih to rekao Metjuu. Ti ćeš to bolje od mene. ne-žnije.”

Za trenutak je posmatrao kako se pridržala za kameni blok; onda je izašao, zadovoljan rezultatom svoje nove taktike. Dobiće on nešto od ovoga, nešto što će biti mnogo bolje od zabadanja noža u vrat. Iako jednog od ovih dana, kada je bude imao samo za sebe, možda neće moći da spreči sebe da baš to i uradi.

2.

KADA JE MERI otvorila vrata i videla malog, lepo obučenog čoveka, a iza njega iznajmljenu kočiju sa kočijašem koji je mlatarao rukama oko sebe i trupkao nogama, pomislila je: „Još jedan od onih. šta li sad ovaj hoće?" A to mu je i rekla. „Sta sad vi hoćete?" Nije dodala: „Nema ništa novo da se stavi u te vaše papire."

„Da li je ovo kuća g. Malena, mislim pokojnog g. Malena?" „Jeste; vi to dobro znate."

Mali čovek je blago podigao obrve, a onda rekao: „Želim da razgovaram sa vašom gospodaricom." „Ona ne prima nikoga."

Na čovekovom licu je bio izraz blagog iznenađenja i za trenutak je ćutao i posmatrao Meri; onda je tiho rekao: „Zovem se Stivens i glavni sam službenik kod advokata Mejzera, Boniteta i Pirsza iz Njukastla. Moram da razgovaram sa vašom gospodaricom. Molim vas da joj date ovo." Dao joj je posetnicu a ona ju je uzela, bacila pogled na nju, a onda na njega i rekla umeRenijim tonom: „Dobro, uđite onda."

U holu je oklevala da li da ga ostavi da stoji tamo ili da ga uvede u jutarnju sobu koja je nekada bila učionica. Odlučila je da ga ostavi da stoji. Onda je prišla jednim vratima, pokucala i odmah ušla.

U sobi je na prstima prišla gospođici Brigmor koja je sedela pored vatre i parala suknu jedne Barbarine haljine da bi je prepravila za poslednje mesece trudnoće i prošaputala: „Ovde je jedan čovek - nije džentlmen - došao je od advokata. Pogledajte." Pružila je gospođici Brigmor karticu i pri metila da ona okle-va da je uzme. Takva je bila sve od... onog slučaja, oklevala je u bilo kakvom kontaktu sa ljudima sa strane. Pa, i ona je sama bila takva; još uvek nije preživela šok i savest ju je i dalje mučila, naročito noću. Još uvek se pitala da li bi se sve to dogodilo da gospodar nije našao njeno skrovište. Sigurno je popio celu flašu, jer ju je baš te noći našla praznu. Oh, gospodar, siroti, siroti gospodar. I dalje joj je bilo žao njega, stvarno je tako osećala. A bilo joj je žao i sebe, jer ju je cela ta stvar odvojila od pića i tako nigde nije bilo utehe, ne, nigde, jer je ova kuća koja je nekada bila vesela i puna smeha, uprkos tome što je svaki novčić morao da se rastegne do krajnjih granica, sada bila tiha kao grob. „Uvedi ga Meri."

Gospođica Brigmor je polako odložila haljinu u ugao kauča i polako ustala kada je čovek ušao.

Pogledala je karticu i rekla: „Molim vas sedite, g. Stivens."

„Hvala gospođo." Laganim pokretom ruke je pokazao da ona treba prva da sedne.

Kada su seli, ona je rekla: „Danas je baš hladno," a on je odgovorio: „Stvarno je hladno, gospođo." Onda se dvaput nakašljao i nastavio: „Neću vas uznemiravati duže nego što je neophodno. Moja firma želi da pronađe najbliže rođake g. Tomasa Malena, pa smo mislili da bi najsigurniji način bio da dođemo pravo u njegovu kuću."

„A zbog čega?" Leđa su joj bila prava, glas skoro kao glas stare gospođice Brigmor, a on je osetio njeno nepoverenje i brzo je završio rekavši: „Oh, ja mislim da bi to bilo nešto u njihovu korist. G. Malen je imao sina Ričarda, zar ne?"

„Jeste."

„Pa, izgleda da je g. Ričard Malen živio nekoliko godina u Francuskoj pod lažnim imenom. To je bio problem sa kojim su se susreli francuski advokati kada su raspravljali o njegovoj imovini. Konačno su pomislili da je on ovu zemlju napustio pod sumnjivim okolnostima, pa je zato njihovo raspitivanje bilo sporo i oprezno, ali su nas nedavno kontaktirali puteni našeg francuskog saradnika u Parizu i zamolili nas da utvrdimo adresu rođaka msje le Breta." G. Stivens se opet nakašljao dva puta, a onda nastavio: „Mi smo upoznati sa činjenicom da je g. Tomas Malen umro bez testamenta, nažalost samo dve nedelje posle smrti sina."

Gospođica Brigmor je rekla: „On ima dve nećake, jedna je. udata a druga živi ovde."

„Nema bližih rođaka? Koliko znam, on se ženio dva puta."

„Da, dva sina iz prvog braka su mu umrla. Ima ćerku koja je u Italiji."

„A, ćerka u Italiji. Smem li da pitam da li imate njenu adresu?"

„Imam."

Da, imala je Besinu adresu. Pisala joj je i ukratko je obavestila o tragediji, a za uzvrat je dobila pismo puno gorčine. Jedva su preživeli i ono iz '51. Da li je znala da je to čak stiglo i u italijanske novine? Alfo je bio besan, njegova porodica je bila besna, jedva je preživela sramotu što joj je otac izbačen iz rođene kuće zbog dugova i što joj je brat skoro ubio čoveka od zakona, a sada još i ovo - pa, ionako se pričalo da je na Malenovima kletva...

Na Malenovima je stvarno bila kletva. Da je poslednji Malen oženio nju, da se Tomas oženio njom, ovaj čovek ne bi sada tražio bliske rođake. Tiho je upitala: „Je li ostavio veliko bogatstvo?"

„Ne, kada ga naslednik konačno bude dobio, to će biti negde oko dve hiljade petsto funti. Bilo je tu mnogo troškova - razumete... „

Nijedan mišić joj se nije pomerio na licu; dve hiljade petsto funti nije veliko bogatstvo! A oni sada žive od sto funti godišnje. Jelovnik im je već dugo mršav, jer se ona trudila da Tomas uvek ima ono što voli, a kad se ona razbolela, Barbara je nastavila istim načinom...

sirota, sirota Barbara. Nije se usuđivala ni da misli na njenu nesreću, jer bi se cela raspala od sažaljenja.

Sada je sa pravednom gorčinom mislila da, ako je iko zaslužio nasljedstvo Dika Malena, onda je to bila ona. Da ona nije onako prevarila sudske izvršitelje, on ne samo što ne bi izašao iz zatvora, nego ne bi ni imao kapital za neki sumnjiv posao, prodajom burmutice i kameja. Ali eto, to je život, a život je gorak kao pelen.

Ustala je i rekl.: „Idem da vam donesem adresu,” a onda učtivo dodala: „Mogu li nečim da vas ponudim?” Kada je videla kako naginje glavu na stranu i kako mu se pojavljuje tanak osmeh, brzo je dodala: „Možda solju čaja?”

Osmeh je nestao, odmahnuo je glavom. „Vrlo ljubazno od vas, ali neću da vas uznemiravam; kasno sam doručkovao. a ručak me čeka u hotelu.” Opet se osmehnuo a ona je izašla i videla Meri koja je brzo odlazila ka kuhinjskim vratima.

U radnoj sobi je izvadila Besino pismo iz ladice stola i prepisala ime i adresu. Onda se vratila u dnevnu sobu i dala papir g. Stivensu.

„Hvala gospođo.” Pogledao je papir, a onda naglo digao obrve i ponovio: „Grofica. Vidi, vidi! Pretpostavljam da joj dve hiljade petsto funti neće mnogo značiti.”

Otvorila mu je ulazna vrata, a on je prošao pored nje i naklonio se, a onda primetio da nije zatvorila vrata sve dok nije ušao u kola.

Kada je zatvorila vrata, otišla je u radnu sobu, a Meri je, kada je ušla u hol i čula da su se vrata radne sobe zatvorila, za trenutak zastala, pogledala prema njima a onda se vratila u kuhinju. Ta soba je bila jedina u koju nikada nije upadala. Kada gospođica uđe tamo, ne treba je uznemiravati. To je postala neka vrsta nepisanog pravila. Sela je za kuhinjski sto, čvrsto sklopila ruke i sagla glavu. Dve hiljade petsto funti ide onoj gospođici Besi, onoj glupači, koja godinama nije pisala ocu. Eh! Nije to u redu.

Poskočila je kada su se vrata otvorila i Barbara ušla. Imala je na sebi dugačak kaput i šal preko glave.

Meri se brzo digla i prišla joj. „Oh, gospođice Barbara, sigurno ste nazebli, mislila sam da se nikada nećete vratiti. Dođite da se ugrejete.” Privukla ju je vatri, skidajući joj rukavice; onda joj je uzela šal, kao da skida dete, stavila je u stolicu, klekla pored nje i počela da joj trlja ruke, neprekidno pričajući. „Smrzli ste se; naudićete sebi i” - sprečila je sebe da doda „onome koga nosite” i nastavila: „Ne možete da hodate dovoljno brzo da vam ne bi bilo hladno. Ne bi trebalo da izlazite, bar ne po ovakvom danu; čekajte da izađe sunce.” „Ko je to dolazio Meri?”

„Oh, videli ste ga. E pa nećete mi verovati. Bio je to advokat. Došao je da pronade najbližeg rođaka... gospodara.” Nikada nije govorila „vaš ujak”, kao nekada, ustvari, niko joj

više nije ni pominjao gospodara; ali je sada, kad ga je već pomenula, nastavila da priča. „Znate, gospodičić Dik je umro i ostavio neki novac koji ide najbližem rođaku. A znate li ko je to? Gospođica Besi. Nećete verovati, dve hiljade petsto funti i sve to za gospođicu Besi. Dobro, ona to i treba da dobije, zar ne, gospođice Barbara, vi to znate, ali kako je radila i šta je uradila... „

„I šta i dalje radi.“

„Da, i još uvek radi.“ Meri se osmehnula. Ovo je bilo prvi put da je čuje da nešto kaže od svoje volje, sve od „onog slučaja“. Retko je govorila, osim da kaže da ili ne; uglavnom se kretala okolo kao hipnotisana. Setila se kako je prc nekoliko godina videla na vašaru kako jedan čovek hipnotiše devojčicu, a devojčicina majka je pohisterisala, jer taj čovek nije mogao da probudi devojčicu, pa je skoro nastao haos. Gospođica Barbara ju je podsećala na tu devojčicu, samo što nije radila šašave stvari, osim što je hodala; hodala je po svakom vremenu, oluje joj nisu zadavale nikakav strah. Od one noći velike oluje, kada se „onaj slučaj“ dogodio, ona je izlazila i na najmanji znak nepogode.

Snažno je protrljala tanke bele ruke i ponovila: „Ne bi trebalo to da radite, smrznućete se do kostiju. Vidite, i suknje su vam sve blatnjave. Idite gore i presvucite se. Tako, dobra devojčica.“

Kada je stigla u svoju sobu, Barbara se nije odmah presvukla nego je polako prišla prozoru i pogledala napolje. Bio je kasni oktobar. Dan je bio tmuran, brda su izgledala hladna i usamljena kao da nikada nisu osetila toplotu sunca ili videla ljudsku stopu; vetar koji je duvao bio je od onih direktnih, koji savijaju visoku travu i cveće u bašti samo na jednu stranu; bašta više nije bila uredna i lepa, jer dečko više nije dolazio, još od vremena kada je Konstanca bila primorana da ih liši i drugih pedeset funti godišnje. Pomislila je kao i uvek da su uklete; tragedija Malenovih je pala na njih. To je bilo kao zarazna bolest. Ona i Konstanca su celog života bile u kontaktu sa Malenovima i bolest je prešla na njih. Stomak joj je od toga bio pun. Pogledala je ispupčenje koje joj je odizalo haljinu ispod struka. Bolest je rasla u njoj i ona je se užasavala i mrzela je, mrzela je. Da je imala izbora, radije bi prihvatila lepru.

Duboko je uzdahnula. Ceo život je bio bolest i ona je bila umorna od njega. Već pre nekoliko meseci bi završila sa tim da nije bilo Ane. Nije mogla da joj priredi još i to, ona je volela Anu, Ana je bila još jedina koju je volela. Ana je celog svog života nesebično davala, a šta je dobila? Ništa. A sada i ova nova nepravda, dve hiljade petsto funti koje idu Besi, Besi koje se jedva sećala: okruglo nasmejano lice i beli šlep koji su ona i Konstanca nosile; to je bilo vezano sa sećanjem na ljude koji su govorili: „Zar nije lepa?“ Ali nisu mislili na nevestu, nego na Konstancu. Sirota Koni! Koni koja je sada bukvalno bila zatvorenik na onoj farmi.

Ponovo se zapitala zašto se to njima dešava. Tri osobe koje nikada nikoga nisu povredile. Kod ovoga se ispravila. Konstanca je povredila Donalda pre nego što se udala za njega, a povredila ga je i zato što se udala za njega; ali ipak nije zaslužila onakav tretman. Nije je videla od one posete farmi, ali bi povremeno dobila od nje pismo, verovatno prokrijumčareno, jer su u svakom od njih bile reči: „Piši mi, Barbi, molim te, ali nemoj da pomi-nješ ništa od ovoga što sam napisala.”

Samo joj je jedanput odgovorila, i to pre dve nedelje, kada joj je Konstanca očajnički tražila neku reč. Pismo je bilo kratko i jezgrovito i nije sadržavalo ništa lično, osim nade da su ona i beba dobro. Njena nesreća je bila velika, ali je nesreća njene sestre bila veća.

Okrenula se od prozora, skinula haljinu i rekla sebi: „Ali kolika će biti Anina nesreća ako se njoj bilo šta dogodi kada dete bude rođeno?”

Sledećeg jutra za doručkom, Barbara je iznenada zapitala: „Misliš li da bi imali para da platimo da naš advokat dođe?”

„Naš advokat?... Zašto? Zašto ti treba advokat, Barbara?”

Barbara je sagla glavu, spustila kašiku na tanjir i polako rekla: „Ako mi se nešto desi. Ja... želim da budeš obezbedena.”

„Oh, draga, dušo moja.” Gospođica Brigmor je ustala, zagrlila Barbaru i prošaputala prislanjajući joj glavu na grudi: „Oh, dete, drago moje dete, nemoj da razmišljaš o takvim stvarima, molim te, jer šta bih ja bez tebe?”

„Čovek mora da misli o takvim stvarima. Da se o tome ranije razmišljalo, ti bi sada bila bogatija za dve hiljade petsto funti.”

Gospođica Brigmor na ovo nije odgovorila, jer je bila iznenađena što je Barbara za trenutak zaboravila svoju tragediju i brinula se za nju. Bio je to prvi put za sedam meseci da je svojom voljom zapodenula razgovor. I bila je u pravu u onome što je rekla, da je Tomas mislio na nju... Oh, ne srne opet o tome. Većinu noći je provela boreći se sa gorčinom, ne zbog Tomasa, zbog njega nikada ne bi mogla da oseti gorčinu, nego zbog obrta sudbine koji će sada dodatno da obogati ionako bogatu italijansku groficu, jer grof nije bio siromašan. Pomilovala je Barbaru po glavi i nežno rekla: „Nećemo više da govorimo o tome; ništa ti se neće dogoditi, draga moja.”

Barbara se odmaknula od gospođice Brigmor, digla pogled ka njoj i rekla: „Ne želim da idem u grad, ali ću otići ako budem primorana.”

„Ali... ali Barbara, novac je oročen, Konstanca i ti dobijate samo kamatu. To je nešto što ne može da se prenese. Ako... ako se, daleko bilo, nešto i dogodi, novac će se vratiti u imanje.”

„Ja... ne bih rekla. Čitala sam ono /Sam svoj advokat/, i tamo postoji i takva stvar kao što je poklon. U svakom slučaju, hoću to da utvrdim i da ga učinim legalnim da, ako i kada umrem, moj deo novca i kuće pripadne tebi." Ovde je zastala, pogledala gospođicu Brigmor direktno u oči i rekla: „Bez obzira da li ću imati naslednika ili ne."

„Ali Barbara dušo, ti... ti nećeš umreti, tako si mlada i..." Glas joj se izgubio pre nego što je rekla „zdrava", jer bi to bilo preterano.

„Danas ću da pišem g. Hokinsu."

Gospođica Brigmor je duboko uzdahnula i vratila se na svoje mesto. Nije razmišljala o tome šta bi Barbarin gest mogao da joj znači u daljoj budućnosti, nego o tome kako nisu mogli da plate užasno visoku cenu koju bi advokat tražio da dođe sve od Njukastla. I dolazak iz Alendejla ili Heksama bi bio dovoljno skup, a kamoli iz Njukastla... Pitala se čega bi mogli da se liše da bi pokrili te troškove...

Kada je pola sata kasnije videla Barbaru kako ide niz stazu prema kapiji koja vodi ka pustari, otvorila je prozor i povikala: „Barbara! Dušo! Molim te, nemoj da ideš daleko!"

Znala je da ju je Barbara čula, iako se nije okrenula. Pogledala je u nebo. Bilo je plavo i sunce je sijalo. Bilo je mnogo toplije nego juče, bio je to ustvari jedan lep dan, dan miholjskog leta. Vreme sada nije imalo nikakvog uticaja na nju, osim što je brinula o dugim hladnim danima kada su trošili više drva i uglja nego što su smeli.

Zatvorila je prozore i sela na kožnu stolicu za radnim stolom. Nije joj smetalo da sedne tu gde je Tomas platio cenu za svoje zlodelo, zlodelo koje je počinio u neznanju, jer je znala da bi se pre ubio nego da počini takav greh prema Barbari koju je voleo kao kćer.

Naslonila se u stolici. Osećala se umorno, istrošeno, ali nekim čudom više nije osećala fizičku slabost koja ju je tako dugo mučila posle upale pluća. Možda je to bilo zbog šoka one noći. ali odkada je čula pucanj, ozdravila je; potreba ju je. učinila dovoljno snažnom da se nosi sa strašnim okolnostima.

„Gospođice! Gospođice! Dođite brzo!"

Kada je otvorila vrata, naletela je na feleri.

„Oh, gospođice! Gospođice... „

„Šta je bilo?"

„Gospođica Barbara, u kuhinji je, ima bolove."

„Ali tek je izašla."

„Ne, vratila se; izgleda kao duh i presamitila se... Oh, gospođice... „

Kada je uletela u kuhinju, Barbara je sedela poreci stola, čvrsto se držeći za njegovu ivicu; oči su joj bile čvrsto zatvorene i borila se za vazduh.

„Imaš bolove?"

Klimnula je glavom i promrmljala: „Nešto... nešto me je uhvatilo. Okrenula sam se da se vratim, a pre nekoliko trenutaka je opet počelo.”

Gospođica Brigmor se okrenula Meri i oštro rekla: „Dajte cigle iz rerne, smrzla se, i još ćebadi... Hajde, dušo, dođi.” Zagrlila je Barbaru i pomogla joj da ustane. „Moramo da te odvedemo u krevet.”

Kada su stavile Barbaru u krevet i dobro je zagrejale, ona i Meri su se brzo prokonsultovale u kuhinji. „Biće bolje da pozovemo lekara,” rekla je Meri. „Možda je ovo lažna uzbuna, a možda i nije.”

Gospođica Brigmor nije mislila da je lažna uzbuna. Složila se da bi bilo pametno pozvati lekara; ali poštanska kola su već prošla i kako da mu pošalje poruku?

„Mogla bih da otrčim do Džima Polita,” rekla je Meri. „On obično dolazi na ručak oko jedan. Možda će da tera ovce lamo ili da ode na farmu, pa će mu g. Stenhop dozvoliti da ode do Alendejla.”

Gospođica Brigmor je rekla: „Obucite kaput; dobro se umotajte, jer je sunce zašlo i počinje magla. Šta mislite, koliko će vam trebati do tamo... mislim, do g. Polita?”

„Mogla bih da stignem za pola sata ako presečem preko Hola. Ako me uhvate, objasniću im; ne mogu da me obese.”

Meri se vratila posle dva sata. Vratila se mnogo sporije, jer je magla već bila gusta. Kada je skinula kaput i šal, pošla je gore i pre nego što je stigla do Barbarinih vrata čula je njeno jecanje. Lekar je stigao kada je pao mrak i potvrdio ono što su već sve tri znale; dete je pokušavalo da izađe.

Pokušavalo je sledećih deset sati, a kada je konačno stiglo na svet, činilo se da ima jako malo života u sebi, jedva da je moglo i da zaplače.

Kada je Meri uzela dete od lekara i izašla, gospođica Brigmor je čvrsto stisnula Barbarine ruke i prošaputala glasom koji ju je gušio: „U redu je, draga moja, u redu je.” Ali kako je, pitala se, mogla da kaže da je u redu? Reči su uglavnom bile glupe, jezik je bio glup jer nije prenosio ono što um govori, a njen um je u ovom trenutku govorio da niko ne bi trebalo da pati ovoliko koliko ova sirota devojka, da bi rodila. Tokom onoga što joj je izgledalo kao večnost, ona se znojila sa njom i stomak joj se dizao od sažaljenja; ali nije mogla da oseti razapinjući bol napona, iako bi ga rado podnela za nju, samo da je mogla.

Suze su joj se slivale niz lice kada je promrmljala: „Gotovo je dušo, gotovo je.” Ali dok je govorila, doživela je novi užas jer je shvatila da je za Barbaru sve bilo gotovo, ona je napuštala život.

Barbara je digla ruku ka njoj i usne su joj govorile: „Ana, Ana”, ali bez zvuka; onda je duboko udahнула i glava joj je pala na stranu.

„Oh, ne! Ne! Barbara, ljubavi moja, Barbara.“

Na ovaj uzvik lekar je brzo prišao i zgrabio Barbaru za ramena kao da će da je prodrma, govoreći: „Ne, ne! Sve je u redu. Hajdete sada, hajdete.“

U sobi je nastala duga tišina pre nego što ju je nežno vratio na jastuk. Onda se uspravio, pogledao gospođicu Brigmor i zbunjeno odmahnuo glavom. „Bilo je sve u redu. Prilično normalno. Dete je malo, ali.,, ali sve je bilo u redu.“

Gospođica Brigmor je u agoniji gledala svoju ljubljenu Barbaru, Barbaru koja joj je bila kao rođena kći. Od njih dve, Barbara je bila ta kojoj je bila više potrebna, iako to nikada ne bi priznala. A sada je bila mrtva, kao što je i planirala. Ako je iko aranžirao njenu smrt, onda je to bila ona sama. Hodala je do smrti, gladovala do smrti, ali najviše od svega, naterala je sebe da umre. „Oh, Barbara, najdraža moja.“ Pala je na kolena i zagnjurila glavu pored beživotnog tela.

Lekar ju je digao posle nekoliko minuta i nežno rekao: „Idite da vidite da li je dete dobro.“

Kao u snu je izašla iz sobe i sišla stepenicama.

Meri je u kuhinji klečala na prostirci, sa sudom sa vodom pored sebe. Uvijala je dete u ćebe i nije pogledala gospođicu Brigmor kada je rekla: „Malo je, ali žilavo.“ Stavila ga je na jastuk u korpi za veš ispred vatre, a onda pogledala gospođicu Brigmor. Usta su joj se polako otvorila. Sela je na pete i odmahнула glavom, a kada je videla da Ana pada u stolicu i pokriva lice rukama, tiho je uzviknula: „Za ime Boga, ne. o ne, ne gospođica Barbara. o ne.“

Kada je počela da ječi, ljuljajući telom, gospođica Brigmor je ustala, povukla i nju da ustane, a onda je zagrlila, što je bio nezamisliv gest, a Meri se uhvatila za nju, jecajući: „Oh, gospođica Barbi! Oh, sirota gospođica Barbi!“

Posle nekog vremena, gospođica Brigmor ju je nežno odvojila od sebe i rekla glasom koji ju je gušio: „Idi gore. Idi, Meri, potrebna si doktoru.“

Brišući lice keceljom, Meri je bespomoćno zapitala: „Šta ćemo da radimo? Šta ćemo, gospođice, šta ćemo bez njih?“ a gospođica Brigmor je odgovorila: „Ne znam, Meri, ne znam.“

Klekla je pored korpe za veš i pogledala dete, dete koje je bilo rezultat požude i straha, Tomasovo dete; Tomasov sin ili ćer-ka, sve do ovog trenutka nije ni pomislila na pol deteta. Kao da se grozila da ga pipne, prstima je polako digla ćebe.

Bila je to mala devojčica.

3.

BILO JE TO krajem novembra, tmurnog meseca, ali je jutro, uprkos tome, bilo svetlo; vetra nije bilo a zemlja je svetlucala od debele naslageinja.

Ali to jutro nije imalo nikakav uticaj na Konstancu koja je bila potpuno utrnula. Osećala se kao da stoji na ivici ponora, pokušavajući da skupi snagu da skoči i znala je da će i skočiti ako se uskoro ne dogodi nešto što će malo popraviti situaciju.

Kada su se prošle nedelje vratili sa Barbarine sahrane, ona je skoro poludela od bola i u jednom momentu skoro završitala na njega: „Metjuovo je! Čuješ li? Metjuovo je! Radi šta hoćeš. Čuješ li? Radi šta hoćeš!" Jedan takav ispad bi mu izbio iz ruke sredstvo za mučenje, ali ju je njegova majka sprečila u tome. Kao da je znala šta Konstancia smerala, rekla je: „Budi strpljiva, devojko, budi strpljiva, to ne može da traje zauvek"; a Konstancia ju je pogledala i rekla: „Može, može". Džejn je odmahnula glavom i odgovorila: „Čudni su putevi gospodnji, spori ali sigurni. U tom trenutku je shvatila da Džejn ne samo da se plaši svoga sina. nego ga i mrzi onoliko koliko i ona sama i veza među njima se učvrstila.

Vrata mlekare su se otvorila i do nje je dopro tihi Džejnjin glas: „Hajde, devojko, čeka te čaj, a i dete ne prestaje da se dere."

Konstancia je ostavila posao, obrisala ruke o grubi peškiri koji je visio o klinu na zidu i krenula ka Džejn koja joj je pridržavala vrata. Onda su se obe zaustavile kad su ugledale Donalda koji je prelazio preko dvorišta sa jednim čovekom i dečakom pored sebe.

1 one su prošle dvorište i srele se sa muškarcima na vratima kuhinje. Donald je ušao prvi, ali su čovek i dečak sačekali da one uđu; zatim su ušli za njima.

„Dajte im čaj." Donald je pokazao glavom na njih kao da su prosjaci; ali su oni bili obučeni pristojno iako siromašno i nisu ličili na prosjake.

Kada je Džejn sipala čaj, pokazala je čoveku i dečaku da sednu a onda upitala: „Hoćete li nešto da prezalogajite?" Čovek je rekao: „Hvala, gospođo, hoćemo; pešačimo od pet sati. Ostali su napolju."

„Nije valjda? Odakle ste?"

„Iz Hejdon Bridža, gospođo."

„Hejdon Bridž! Pobogu! To je vrlo daleko. Mora da su brda jutros bila jako hladna."

„Jesu, i klizava; inje je gusto tamo."

„Sigurno, sigurno."

„Ko ti je rekao da mi treba čovek?" Donald je stajao leđima okrenut vatri, u stavu gospodara, a čovek je odgovorio: „G. Tajler za koga sam radio, pre nego što je prodao imanje. Rekao je da je na pijaci čuo da ćete uzeti nekoga."

„Hoću; ali jednog čoveka a ne vas dvojicu i porodicu. Kažeš da imaš porodicu?"

„Samo dvoje, mislim ženu i ćerku; ostale smo izgubili. Ali ovaj ovde Džim ima četrnaest godina i može da se meri sa bilo kim. A devojka ima trinaest i poslednjih četiri godina je radila u kuhinji farme i u mlekari. Vrlo je vredna, a i moja žena."

„Ha! To verujem, ali meni ne treba tvoja porodica. Ne mogu da ti ponudim smeštaj; jedino mesto na kome može da se živi, i to ne baš udobno, su dve sobe iznad štale."

„Snaći ćemo se." U čovekovom glasu je bila duboka zabrinutost. „Samo da je bilo kakav zaklon. I nećete zažaliti, gospodine, obećavam da nećete. Dobićete više od onoga što ćete platili."

„A koliko tražiš?"

„E pa" - čovek je odmahivao glavom - „To će zavisiti od vas, gospodine. Ali mogu da vam kažem da nećemo da se bunimo sve dok budemo imali gde da stanujemo."

„Aha." Donald je prišao stolu, uzeo solju i povukao dobar gutljaj vrelog čaja. pre nego što je rekao: „Stan je neophodan preko zime. Koliko ste bili kod Tajlera?"

„Preko deset godina gospodine."

„Uvek ste se bavili farmom?"

„Ne... ne." Čovek je sada oklevao. Sa slabim osmehom je rekao: „Nekada sam bio poslužitelj u Holu, Hajbenks Holu, s druge strane brda." Sada je okrenuo glavu i pogledao mladu ženu koja je sedela za stolom. Čaj joj se prosuo i curio između tanji-ra. Činilo se da nije primetila, zurila je u njega. Znao je ko je ona. Ali to je bilo zato što je čuo, jer je inače nikada ne bi prepoznao od onog deteta koga se sećao, a ako bi ona njega prepoznala to bi mogao da bude kraj njegovih šansi.

„Kako se zoveš?"

Ponovo je pogledao gospodara i polako rekao: „Vejt, gospodine, Hari Vejt."

Vejt... Vejt. Ime se u Donaldovoj glavi oglasilo kao zvono, budeći uspomene od pre dvanaest godina. Zar nije Vejt bio onaj koji je započeo celu tarapanu? Čovek koga je Dik Malen hteo da upuca? Preneo je pogled sa njega na Konstancu i kada joj je ugledao lice u njemu se javio neveseli smeh. Imao je moć da zaposli poslužitelja, onoga koji je nekada služio nju. Vidi, vidi! Kakva ironija. Sve u svemu, biće to izuzetan dan. Imao je iznenađenje za nju, ali je ovo bilo nešto dodatno.

„Završi sa čajem, pa da ti pokažem te sobe. Ako si spretan kao što pričaš, moći ćeš da ih osposobiš za stanovanje."

Nije ni stigao do kuhinjskih vrata a dečak i čovek su već ustali i pošli za njim dok je čovek klimao glavom prvo Džejn a onda Konstanti, zbunjeno im zahvaljujući.

Vejt. Poslužitelj koji je digao poklopac okovanog kovčega i pustio ih napolje. Čovek koji ju je pljeskao po zadnjici, koji ih je obe pljeskao po zadnjici i govorio: „Bogamu! Pravi ste man-gupčići." Dobar poslužitelj, kako je mislila o njemu, ali i čovek zbog koga je sada sedela u ovoj kuhinji. Da nije izneo svoje mišljenje o gospodaru, pitanje je da li bi došlo do svega ovoga: da nije bilo tog krotkog čoveka, možda bi još uvek svi bili u Holu, ujka Tomas, Barbara, ona... a ipak, kako da ga krivi. Kao što Ana tako često kaže, životne šeme su već skrojene, sve što je čovek 'mogao da učini je da sastavi deliće. Čovek je očajnički tražio posao i sklonište za porodicu. I dobiće ih. Oh, da. Videla je izraz u Donaldovim očima; mislio je da će time odseći još jedan deo njenog ponosa.

Dete je zaplakalo i ona ga je podigla i počela da ga hrani. Zidni sat je otkucavao minute. Džejn se užurbala po kuhinji, perući sudove, čisteći ognjište, radeći mnogo i potrebnih i nepotrebnih stvari i nijedna od njih nije govorila.

Kada su se vrata otvorila i kada je Metju ušao, obe su ga pogledale. Kašljao je sve vreme dok je prelazio preko prostorije, kratkim, ostrim kašljem. Kada je stigao do Konstace, nije digla pogled nego je nastavila da hrani dete i tiho rekla: „Zaposlio je novog čoveka sa... sa porodicom. On je Vejt, bio je drugi poslužitelj u Holu."

Metju je preko stola pogledao majku koja mu je bez reči klimnula glavom.

Kašalj mu se pogoršao. Polako je seo za sto i tihim, promuklim glasom rekao: „Pa, ionako je hteo da zaposli nekoga; ali gde će da smesti celu porodicu?"

„U sobe iznad štale." To je rekla njegova majka.

„One nisu za stanovanje."

„Čovek je već očajan."

„Tamo nema mesta ni za vatru ni za bilo šta drugo."

„Verovatno će da kuvaju u spremištu....."

„U kanti sa hranom za svinje!"

Kakavgod da je bio odgovor njegove majke, bio je prekinut otvaranjem vrata i Donaldovim ulaskom. Nije prišao vatri i stao leđima okrenut njoj, što je bilo uobičajeno kada je imao nešto posebno da kaže nego je ostao u vratima i rekao, gledajući majku: „Postavi za još jednoga, imaćemo gosta."

„Čoveka i... i dečaka?"

„Ne; šta bih ja sa čovekom i dečakom za našim stolom... gospođicu Brigmor."

Konstanca je brzim pokretom vratila dete u kolvku i ustala.

„Zašto?" Reč je bila toliko nabijena zabrinutošću da se na-smejao pre nego što je odgovorio: „Zato što donosi dete."

„Donosi dete ovde?"

Svi su prišli za korak i to ih je stavilo u liniju prema njemu. Dok je odgovarao, prelazio je pogledom po njima: „Da, donosi dete ovamo. Gde i treba da budem sa svojim najbližim rođacima; a mi to jesmo, zar ne?" Gledao je direktno u Konstancu. „Ti si mu jedini rod; to jest, pored mene, jer ono što vi očigledno niste shvatili je" - sada je klimnuo prvo majci a onda Metjuu -, „Je da je to dete onoliko moja polusestra koliko si mi ti Metju polubrat i prema tome hoću ja da brinem o njoj."

Činilo se da Konstancine reči kao vodoskok izleću iz njenih drhtavih usta dok je zamuckivala: „Šta... kako to misliš? Šta to radiš? Šta će biti sa Anom i Meri? A tu je i kuća."

„Sve to znam." Glas mu je bio miran. „Išao sam kod advokata. Barbarin deo imanja i njen prihod prirodno pripadaju dete-tu a kako ono dolazi ovamo, kuća nam više neće biti potrebna. Zato sam naredio da se da na prodaju."

„Ne!" Prišla mu je na dohvrat ruke. „Nećeš! Nećeš to da uradiš. Ti si zlotvor, to si ti, zlotvor. Poludeo si. Neću to dozvoliti; imam i ja nešto da kažem, imam neka prava."

Pogledao ju je u lice. Mržnja u njegovim očima koja se dizala iz njihovih crnih, nedokučivih dubina, pogodila ju je kao fizička snaga ali nije bila tako zastrašujuća kao njegov glas kad je tiho rekao: „Ti nemaš nikakva prava; ti si moja žena i ono što je tvoje i moje je, a" - zastao je - „Ono što je moje je samo moje."

Prošle su sekunde i ni reč se nije čula; kao i obično, sve joj je reči zaledio. Metju je bio taj koji je, posle jednog napada kašlja, rekao: „Ali Ana je godinama radila za Malenove i odgajila ih je."

Donald je odvratio pogled od Konstancine i pogledao Metjua. Dugo ga je gledao, a onda rekao: „Ona je plaćena za svoje usluge"

„Nikada nije plaćena, to znaš, ona... radila je godinama... bez plate..." Opet se zakašljao.

„Postoji mnogo načina plaćanja. Ona je bila kurva."

Mirnoća je spala sa njega kao ogrtač; svaka reč je bila kao lavež; lice mu je bilo iskrivljeno od besa. „1 nije bila jedina, zar ne? Sve ste vi kurve, sve." Ruka mu je zamahnula takvom snagom da bi oborila Konstancu da je bila bliže. Onda se okrenuo i izleteo iz kuhinje.

Ceo minut su svi stajali mirno a onda se pogledali pogledima koji su govorili, šta sada?

Bilo je jedanaest sati kada je gospođica Brigmor sišla sa kola i ušla u dvorište farme; ali bez deteta u naručju.

Konstanca ju je sačekala na vratima gde su se čvrsto zagrlile a kada je Konstanca promrmljala: „Oh, Ana, šta da kažem?“ gospođica Brigmor je odgovorila: „Nisam je donela; došla sam... došla sam da ga molim. Kleknuću pred njega, sve ću da uradim, samo da mi je ne uzme. Ona je sve što imam; moj život nema drugi smisao, nemam za šta da živim.“ Konstanca je očajničkim glasom rekla: „Oh, Ana,“ a onda dodala: „Ja sam bespomoćna.“

Dok su prelazile preko dvorišta držeći se jedna za drugu, gospođica Brigmor je promrmljala: „Nisam mogla da verujem kad sam dobila pismo; ništa mi nije pomenuo kad sam ga poslednji put videla. Mislila sam, prirodno da sam mislila da ću ostati u kući sa Meri i podizati dete. Ja... nikada nisam ni sanjala“ - zaustavila se, okrenula se Konstanti i rekla: „Jesam, sanjala sam. mesecima sam bila u užasnom strahu da će da uradi nešto da ubedi Barbaru da se složi sa njegovim planovima da proda kuću zato što... zato što je to plan, Konstanca. To je plan za osvetu. Njegovo pismo je bilo toliko hladno, toliko surovo, kao da je sve ove godine čekao da mi to uradi. Između redova sam mogla da pročitam da mene krivi za sve što se dogodilo.“

Konstanca nije mogla ništa da kaže jer je znala da je to istina. On je Anu mrzeo izvan svake mere. Nikada mu se nije dopadala, pre svega zato što se on njoj nije dopadao, ali je glavni razlog bio taj što je bila bliska ujka Tomasu.

„Je li... je li on kod kuće?“

Konstanca je odmahнула glavom. „Nije, obilazi svoju zemlju. Šeta svakog jutra. Legalno ne poseduje ni stopu te zemlje, ali se niko ne usuđuje da mu ospori to pravo, on je farma. On je obrađuje, ili je bar to do sada radio skoro sam, a sada je zaposlio jednog čoveka sa porodicom. Nikada nećeš pogoditi ko je taj čovek.“

„Ko?“

„Vejt, poslužitelj.“ „I njega je zaposlio?“

„Jeste. Oh, nemam ništa protiv što je čovek zaposlen; čudno, ali sećam ga se kao veoma ljubaznog. U pitanju je razlog zbog koga je to uradio. Nije to iz milosti za njega ili njegovu situaciju. Čovek ima porodicu i potreban mu je smeštaj. Tajlerova farma, na kojoj je radio, prodala je, a novi vlasnik ima svoje ljude. U svakom slučaju, čuo je da bi ovde možda moglo da bude posla. Ja sam prvi put čula za to, a i mama. Ali on je“ - odmahнула je glavom - „Odlučio da se proširi. Kupio je još pedeset jutara. Sada se veći deo mlečnih proizvoda prodaje. Mi u kući imamo samo džeparac i ništa više. Oh! Ana, Ana, život je nepodnošljiv. Zašto sam ovo uradila? Zašto?“

Gospođica Brigmor je spustila glavu i rekla: „Ti to nisi uradila; ne bi ti to uradila da te ja nisam primorala. Bar u tome prihvatom krivicu. Ti se ne bi udala za njega da te ja nisam

nate-rala. Ali bi svaka sramota koju bi morala da podneseš bila bolja od tvog sadašnjeg položaja."

„Ne smeš da kriviš sebe, Ana; uradila si ono što si mislila da je najbolje za mene. U svemu ovome postoji jedan krivac, a to sam ja. Kada pogledam unazad i vidim sebe uznemirenu na pomisao da se neću udati do dvadesete godine, pomislim da sam bila luda... Ali uđi, hladno ti je i izgledaš bolesno."

Samo što su ušle u kuhinju i upravo kada se gospođica Brigmor, postoje pozdravila Džejn, okretala Metjuu koji je sedeo zguren pored vatre, preko popločanog dvorišta su odjeknuli brzi, skoro trčeći koraci koji su ih sve zaledili.

Kada se Konstanca okrenula i videla Donalda koji je ušao crvenog i znojavog lica, znala je da je iz sve snage trčao sa polja sa koga je mogao, da vidi kako kočija prolazi. Kočija je tog jutra došla ranije, verovatno zbog lepog vremena.

Za trenutak niko ništa nije rekao. A onda je, dok mu je boja lica tamnila do purpurno crvene, Donald zapitao gospođicu Brigmor: „Gde je?"

„Ja... nisam je donela. Htela sam da razgovaram sa tobom."

„Možete da pričate dok ne poplavite, neće biti vajde. Ostaje ono što sam rekao u pismu; zakon je na mojoj strani."

„Znam." Gospođici Brigmor se smučio njen umirujući ton, ali je ipak nastavila. „Imaš pravo što želiš da Konstanca vaspitava malu, ali... ali ja sam došla da te zamolim da budeš dobar i da je ostaviš kod mene. Znaš da ću učiniti sve što je u mojoj moći da je obrazujem i..."

„Aha, i da je naučite da laže i vara i da se kurva."

Gospođica Brigmor je pošla rukom ka grlu i malo se zanela a onda je rekla: „Vrlo si nepravedan prema meni."

„Nisam; one su to od vas naučile. A pošto ste došli bez nje. meni samo ostaje da odem tamo i da je uzmem."

„Nećeš, nećeš to da uradiš, nikada ti neću dozvoliti."

Polako je prišao Konstanti i ovoga puta tiho zapitao: „A kako ćeš da me sprečiš? Nemaš ni jedan adut, i to znaš i zato ti kažem da odeš da se spremiš jer ćeš ti da odeš da dovedeš sestričinu."

„Neću! Neću i boriću se sa tobom. Čuješ li? Boriću se sa tobom."

Zurio je u nju, prezrivo iskrivljenih usta, a onda rekao: „Ne budi glupa."

Okrenuo se i zakoračio preko praga, kad ga je majčin glas zaustavio. „Nemoj to da činiš, Donalde," rekla je.

Besno ju je pogledao očima koje su se suzile, a onda tihim glasom rekao: „Savetujem ti da se ne mešaš.”

„Mnogo dugo se ne mešam. Kada govoriš o svojim zakonskim pravima, zaboravljaš da je Metju jedini sin moga muža.”

Nekoliko trenutaka Donald ništa nije govorio a onda je polako rekao: „Ja ništa ne zaboravljam. Pred zakonom sam ja najstariji sin Majkla Radleta; samo su priče da sam zbog ovoga” - pokazao je na beli pramen kose na levoj strani čela - „Malen, a to bi bilo teško dokazati. Ima u okolini dosta takvih sa belim pramenom; nemoguće da su svi oni posledica valjanja po šumi.” Pogledi su im se za trenutak ukrstili, a onda je završio: „Ako misliš da ćeš time bilo šta da postigneš, trošiš snagu. A sada” - pogledom je prešao preko svih njih - „Sto se mene tiče, razgovor je završen. Za deset minuta će kola biti u dvorištu a ti” - klimnuo je glavom prema Konstanti - „budi spremna.”

Nad kuhinjom se nadvila tišina slična onoj koja sledi najavi kuge. Tri žene su stajale gde su i bile, a Metju je sedeo, svi nepokretni dok dete u kolevci nije zagukalo; onda je Metju okrenuo glavu i pogledao ga. Neko vreme je tako ostao a onda ustao i skoro neprimetnim pokretom glave dao Konstanci znak da želi da razgovara sa njom.

Kao da se probudila iz sna, pogledala je prvo gospođicu Brigmor, onda Džejn, a onda opet gospođicu Brigmor pre nego što je, glave nisko spuštene na grudi, izašla iz kuhinje u hol.

Metju ju je čekao odmah ispred vrata. Povukao ju je do najdaljeg ugla hola, u orman za odeću kod ulaznih vrata gde ju je u tami uzeo za lice dok je tiho govorio: „Slušaj, slušaj dušo. Ti... nećeš ići tamo. Moraš da kažeš da ti nije dobro, da se onesvestiš ili tako nešto i ja... ja ću ići sa...” Čvrsto je pritisnuo ruku na usta kada je počeo da kašlje i Konstanca je u očaju prošaputala: „Ali... Metju, ti ne bi podneo put; smrknuće se pre nego što se vratite i biće hladno i... „

„Ne, ne brini o tome, samo slušaj. Slušaj me dušo. Pazi, nemoj da plačeš. Slušaj. Hoću da odeš u sobu i da legneš na kauč; samo kaži da ti nije dobro... „

„Ali neće mi poverovati... i neće te povesti... A zašto?... Zašto želiš da odeš sa njim?”

„Nije bitno, samo uradi ono što sam ti rekao.”

Polako je odmahнула glavom. „Neće te on povesti sa sobom, doneće je sam.”

„Ne može, na zadnjem delu kola je samo lanac, pa bi korpa mogla da ispadne.”

„Oh, Metju, ne budi luckast, znaš ga već, smisliće on nešto. Uvezaće je. Ali zašto, zašto? Šta ćeš da uradiš ako odeš?”

„Slušaj me dušo, molim te. Sada i ti i ja znamo da sam živeo mnogo duže nego što mi je suđeno. Možda ću umreti tokom noći, možda ujutru, ali je sigurno da neću preživeti zimu. Čudo je što sam i prošlu preživeo. Slušaj sada, slušaj. Pogledaj me. Nemamo mnogo

vremena." Za trenutak je zurio u nju a onda prošaputao: „O, Konstanca, volim te. Koliko te samo volim. To je ono što me je održavalo u životu, ali sada strašno patim jer znam da ostaješ ovde sama da ga trpiš. Majka ne može da mu se suprotstavi, kao ni ja. Pretvorio se u đavola, a kad samo pomislim kako smo se nekad voleli. Znam da sam ga povredio, ali... ali... oh, ljubavi moja, ža tebe bih to opet uradio." Dodirnuo joj je lice prstima i glas mu se jedva čuo dok je govorio: „Poljubio sam te samo onaj jedan put."

Lice mu se polako primaklo njoj i njegove usne su joj dotakle čelo i kapke a onda krenule niz obraze, ali pre nego što joj je stigao do usta zahvatio ga je napad kašlja i on je okrenuo glavu i stavio belu maramicu na usta, a onda je čvrsto zgužvao.

Suze su joj tekle niz lice, a kada je htela da progovori on joj je stavio prst na usne i promrmlja: „Ništa ne pitaj, ništa; kao što je i on rekao, prošlo je vreme za priču. Hajde dušo, samo učini kao što sam te zamolio, idi i lezi na sofu."

„Ne Metju, ne."

„Molim te, učini to za mene, učini me srećnim Konstanca.

Dozvoli da pomislim da je moj život imao nekog smisla.....

„Oh Metju, Metju, šta ćeš da... „

Otvorio je vrata i opet je povukao u hol i onda je blago odgurao prema dnevnoj sobi i brzo rekao: „Ne razgovaraj sa njim kad uđe, ni reč, samo lezi." Brzo se nagao i poljubio je u usta a onda prošaputao: „Zbogom ljubavi." Otvorio je vrata i ugurao je unutra, a onda ih brzo zatvorio kad je počela da protestuje. Sledećeg trenutka je već bio u kuhinji i odlučnim glasom koji njegova majka godinama nije čula, rekao: „Konstanca se onesvesti-la, leži u dnevnoj sobi." Onda je dodao, pružajući ruku prema gospođici Brigmor, a drugu prema majci, kada su pošle prema vratima: „Ostavite je samo, molim vas... Ostavite je. Ja ću... idem ja sa Donaldom."

„Ti? Nećeš."

„Hoću. Dan je lep i vožnja će mi prijati." Dok je gledao majku ona je stavila ruku na usta i prošaputala: „Šta ti je na umu, dečake? Šta ćeš... ?"

„Ništa, majko, ništa; idem do Konstancine kuće da donesem bebu." Okrenuo se i pogledao gospođicu Brigmor. Ona je zurila u njega širokim i upitnim pogledom, a on joj se slabo osmehnuo i umirujuće klimnuo glavom pre nego što je rekao: „Ne brinite."

„Ne Metju, ne!" Džejn ga je privukla sebi. „Ništa ne možeš da uradiš, ništa. Kakve šanse imaš protiv njega? Stvari moraju da idu svojim tokom."

„Ćuti."

Vrata su se otvorila: „Gde je?"

Odgovorila je Džejn: „Pozlilo joj je, legla je."

„Ha!" Smeh mu je bio sažaljiv. „Pozlilo joj je, legla je, je I' da?" Prešao je preko prostorije a onda su ga čuli kako se penje stepenicama, sve po dve; onda su čuli otvaranje vrata dnevne sobe. Posle nekoliko trenutaka je opet bio u kuhinji. Prišao je polako sredini, pogledao ih od jednog do drugog i rekao: „Pa, šta-god da ste planirali, neće vam uspeti. Dovešću dete pa.makar morao da prikucam korpu za kola ili da ga položim pod noge."

„Nema potrebe, poći ću ja sa tobom." Metjuov glas je bio tih i zvučao umorno; kao da je govorio, /Bilo šta, samo da bude mira/.

Donald je oštro okrenuo glavu i pogledao ga. Gledao ga je čitav minut pre nego što se turbno osmehnuo i rekao: „Pa to možda i nije loša ideja. Možemo da prenoćimo i ja ću da natovarim stvari koje hoću da prenesem ovamo." Skrenuo je pogled ka gospođici Brigmor, a ona je zatvorila oči; onda se naglo okrenuo i izašao. Džejn je istrčala u hodnik i vratila se sa teškim kaputom, šalom i kapom i dok je pomagala Metjuu da ih obuče, stalno je šaputala: „Šta je? Kaži mi šta je, šta smeriš?"

Kada je bio umotan do očiju, pogledao ju je i tiho rekao: „Ništa, majko, ništa; šta bih mogao da smetam? Pobrini se za Konstancu, potrebna si joj. Zbogom." I samo joj je prstima dotakao rame. Onda se okrenuo gospođici Brigmor i rekao, oslovljavajući je kao i uvek: „Hajdete, gospođice Brigmor, idemo."

„Mogu li... mogu li za trenutak da ostanem sa Konstancom¹."

Primakao joj se. „Bolje nemojte. Videćete je opet. Ne brinite, videćete je opet."

Odmahnula je glavom a onda je sagla i izašla iz kuhinje kao neko u kome je svaka nada umrla, bez ijedne reči za Džejn, pa onda dvorištem do kola.

Donald je stajao pored kola. Nije ništa rekao, samo joj je pokazao na zadnje sedište i ostavio Metjuu da joj pomogne da se popne. Polako je omotala suknje oko gležnjeva i sedela, po prvi put u životu, bez ikakvog znaka dostojanstvenosti, dok su kola izlazila iz dvorišta i počinjala svoj put preko brda.

Dok su se peli, Metjuovo kašljanje se pojačavalo, ali je Donald samo jedanput okrenuo glavu, pogledao ga i primetio da na maramici ima više krvi nego obično. Pomislio je kako- bi bilo čudno da Metju umre na ovom putu. Žele je da umre, ali i nije. U njemu je još bilo nekoliko zrnaca ljubavi koja bi povremeno digla glas i zapitala: „Zašto je to morao da mi učini"? Mogao sam to od bilo koga da podnesem, osim od njega. Ali to se dešavalo retko i sa velikim razmacima i njegova mržnja je često prigušivala ta zrnca.

Približavali su se uskoj krivini puta gde su se zaštitni stubovi redali po ivici iznad delimično pošumljene litice. Bilo je to ono mesto gde je Barbara doživela užasavajući! silinu vetra koji je skoro podigao kola iznad provalije. Red stubova je krivudao na gore nekih

četrdeset jardi i baš na njihovom početku je Metju. stavljajući ruku na usta, promrmljao: „Ja... muka mi je." Donald je nastavio da vozi.

Nekoliko sekundi kasnije, Metju je ponovio: „Ja ću, povraćaću, stani, stani malo. Moraću... moraću da siđem." Telo inu je sada bilo presamićeno.

Konj je učinio još desetak koraka pre nego što ga je' Donald zaustavio i Metju je polako sišao, sa maramicom čvrsto pritisnutom na usta, brzo prišao ivici puta i tamo se nagao, držeći se za jedan od stubova i počeo da se grči.

Gospođica Brigmor ga je za trenutak posmatrala a kada se pomerila sa namerom da siđe, Donaldov glas ju je zaustavio: „Ostanite gde ste." Onda je doviknuo Metjuu: „Hajde, hajde." Ali Metju se opet zgrčio i nagao preko žice. Malo posle se polako okrenuo i jedva izgovorio, naslanjajući se na stub: „Loše... loše mi je."

Donald ga je pogledao odozgo. Iz ugla usana mu je tekla krv. a glava mu je pala na grudi. Zakačio je uzde za gvozdenu kuku, a onda skočio sa kola i prišao mu dok se usput blago klizao zaleđenim delom puta koji sunce još nije dotaklo. Kada je stigao do Metjua, oštro je rekao, „Popni se pozadi i lezi."

„Ja... ne mogu." Metju se opet okrenuo, nagao preko žice i zgrčio.

1 Donald se nagao i pogledao dole. Ispod je bila gola litica a ispod nje razgranate drveće. Oštro je rekao: „Vrati se odatle, bićeš gotov za minut." Metju se u tom momentu okrenuo i sa brzinom i snagom nezamislivom za njegovu bolest zgrabio Donalda za ramena i povukao ga napred. Donald je skoro suviše kasno shvatio njegove namere i sada je odgurivao te ruke kao da pokušava da se oslobodi divlje mačke dok se činilo da obojica vise sa žice. Donaldov bok je bio čvrsto uz nju; jedno stopalo mu je i dalje bilo na ivici puta, dok se drugo iskrivilo postrance uz liticu. Očajničkim naporom je pružio jednu ruku da zgrabi stub, a onda je čuo vrisak one Brigmorove. Onda je Metjuovo telo bilo otrgnuto od njega i on je bio slobodan, ali i dalje nagnut nad liticu pod nemogućim uglom. Kada je počeo da se vraća, stopalo koje mu je bilo na ivici puta se okliznulo na zaleđenu travu, a težina tela ga je povukla između žice i ivice puta, pa je sa krikom od koga se srce ledi poleteo u vazduh. Kada je udario o zemlju, bespomoćno se kotrljao naniže, odskačući kao dečija lopta...

Ležali su na ivici puta gde su i pali, gospođica Brigmor raširenih nogu, jednom rukon držeći točak od kola a drugom kraj Metjuovog kaputa.

Kada se uspravila na kolena i povukla ga sa ivice puta pomislila je da je mrtav jer su mu delovi lica koji nisu bili pokriveni krvlju bili pepeljasto sivi.

„Oh Metju, Metju!" Podigla mu je glavu a on je otvorio oči i pogledao je. Onda je polako rekao: „Trebalo je da me pustile."

Pritisnula mu je glavu na grudi i za trenutak ga ljuljuškala a onda prošaputala: „Pokušaj da ustaneš. Pokušaj da staneš na noge.“ Vukući ga i noseći, gurnula ga je u kola gde je sklupčan ležao na podu.

Pre nego što se popela na kočijaševo sedište da uzme dizgi-ne, oprezno je prišla ivici puta i pogledala dole. Daleko, daleko dole je ležalo nešto tamno, ali to je moglo da bude i deblo, bilo šta. Da je to bio Donald, mogao je još da bude živ.

Poterala je konja na gore, do mesta gde se put širio, okrenula kola i vratila se na farmu.

Pet sati kasnije, ljudi su podigli Donalda iz kola, tineli ga u kuhinju farme i položili ga na drvenu klupu pored ognjišta.

Gospođica Brigmor, Konstanca i Džejn su stajale pored or-mana; bile su toliko blizu jedna drugoj da je moglo da se pomisli da su se obgrlile.

Metju je bio zavaljen u drvenu stolicu pored stola. Da mu oči nisu bile širom otvorene i pokretale se, moglo je da se pomisli da je mrtav, takav mu je bio izgled i boja kože.

Njih četvoro je posmatralo ljude koji su se uspravljali posle spuštanja Donalda, ali niko nije progovorio niti se pomerio.

Tišinu je prekinuo Vili Nezbit iz Alendejla, čovek koji je učestvovao u mnogim zimskim spasilačkim ekspedicijama. Gledajući u Konstancu, rekao je: „Snažno se borio; ne znam kako je uspeo, gospođo. Mnogo je ružno udario; trebalo je odmah da pogine, ali se borio da ostane živ. Mislio sam da je odavno umro, ali čak i sada ima u njemu života.“

Činilo se da čovekov pogled izvlači Konstancu iz zaštite gospođice Brigmor i Džejn, pa je kao u snu obišla oko stola, pored Metjua, i prišla klupi a onda stala i gledala u Donalda. Izgledao je iskrivljeno, ceo je izgledao iskrivljen. Lice mu je bilo puno modrica i bezoblično otečeno, sve osim njegovih očiju a one su bile otvorene.

Njegove oči su uvek bile tamne, crne kada bi se prepuštao emocijama, ali su sada bile kao komadići uglja na kojima je poigralo crveno svetlo, a osećanje koje je iz njih izlazilo pogodilo ju je snagom koja je bila skoro fizička, jer je ustuknula. Čak je i ruke ispružila u odbranu, a onda je kriknula kada ju je pogodilo i oborilo. Kada se onesvestila, prostorija je oživela od pokreta.

Kada je došla svesti, ležala je na prostirci ispred vatre. Pored nje je klečala gospođica Brigmor. Donald više nije bio na klupi; ljudi su ga, po Džejinom uputstvu, odneli u prednju sobu.

Gospođica Brigmor je prošaputala, sklanjajući Konstanti vlažnu kosu sa čela: „U redu je, draga moja. u redu je. Umro je.“

Konstancine grudi su se dizale kao da je trčala uzbrdo. Nije bilo potrebno da joj se kaže da je umro, znala je, jer je svojim poslednjim pogledom pokušao da je povede sa sobom. U

tom poslednjem pogledu je bila snaga njegovog uma, intenzitet mržnje, ništavnost života, i on je sebe održao u životu samo da bi joj to preneo. Ako je neko ikada poželio smrt drugome, onda je to bio on i dok je tonula u mračne dubine pomislila je da je i uspeo.

Kada se povratila, gospođica Brigmor joj je pomogla da ustane govoreći: „Sedi mirno, sedi mirno.“

Metju je i dalje bio u istom položaju. Činilo se da nije ni mrdnuo a kada je ona pogledala prema njemu i procvilela: „Oh Metju, Metju!“ odgovorio je kroz krvave usne i glasom u kome je bilo ravnodušnosti: „U redu je, gotovo je.“

Konstanca je naslonila glavu na naslon stolice i zatvorila oči. Možda je gotovo, ali nije u redu i nikada neće ni biti. Metju je ubio Donalda; ubio ga je baš kao da mu je zabo nož u grudi, ali je krivica bila njena. Znala je, kao i njegova majka, kada se popeo u kola, da to nije zato da bi doneo Barbarino dete, nego da učini kraj Donaldu... A do tog kraja je moralo da dođe, moralo je da dođe na neki način, jer ona više nije mogla da podnese taj život. Donald nije bio normalan; ljubomora ga je upropastila... Ali opet, zar nije nju trebalo kriviti za to? Oh Bože! Bože! U tom trenutku ne bi žalila ni da ju je poveo sa sobom jer tada ne bi morala da se suoči sa životom punim krivice.

Otvorila je oči i pogledala Anu koja joj je opet gladila čelo. Ovde je bilo nečega zbog čega je mogla da bude zahvalna: Anina budućnost, kolikogod duga ili kratka, bila je sigurna, a Barbarima dete neće odrasli u mržnji. A neće ni njeno. Duboko je udahнула. Iz ovoga je, osim njenog oslobođenja, moglo da proistokne još neko dobro. Moraće da razmišlja na taj način.

Sada se Metju pomerio i promrmlja:, „Dovedite moju majku,“ a kada je Konstanca htela da ustane, gospođica Brigmor je rekla: „Idem ja, ti sedi mirno.“

Konstanca je sedela mirno i gledala se sa Metjuom dok on nije zatvorio oči da odstrani bol koji mu je pogled na nju uvek donosio...

Gospođica Brigmor je otišla u sobu gde je nova žena, Dejzi Vejt, pomagala Džejn da opremi telo njenog sina.

Donald je ležao na stolu. Dve žene su ga skinule do dugih gaća i potkošulje, a Dejzi Vejt je otkopčavala gaće koje su imale krvave mrlje oko kukova i plakala govoreći: „Svemogući Bože! Da ovako završi. Jeste li ikada videli tako nešto? Siroti čo-vek, siroti čovek. I bez obzira na sve, on je bio taj koji nam je pružio zaklon kada niko drugi nije hteo. I da dođe do ovoga. o dragi Bože. Ima li to nekog smisla?“

Gospođica Brigmor je odvrtila pogled od delimično golog tela jer je i ona bila na ivici da se onesvesti. Dodirnula je Džejn po ramenu i tiho rekla: „Potrebni ste Metjuu.“

Džejn je klimnula glavom, ali se nije ni okrenula ni pošla za njom, nego je uporno gledala lice svoga sina. Otišao je, bio je mrtav, oslobodili su se njega, svi su se oslobodili i njoj je bilo drago. Zašto onda taj bol u njoj? Nikada ga nije želela. Nije ga želela dok ga je nosila, a nije ga želela ni kad ga je rodila, jer ga je posmatrala kao nešto nametnuto - sa svojim prvim dahom je doneo i kavgu. On nju nikada nije voleo, čak ju je i mrzeo. A ipak je ona osećala veliko sažaljenje prema njemu, kao da je pretrpela gubitak nekoga voljenog. Nije mogla da razume. Razumela bi da se radilo o Metjuu. I uskoro će se opet osećati ovako, jer ni Metju sada neće dugo.

Sta će se dogoditi sa Metjuom kad umre? Hoće li otići na strašni sud? Njegov otac je usadio Bibliju u uju, tako da je morala da veruje u strašni sud, ali valjda će dobri Bog sve da uzme u obzir. Ali nije bila sigurna, nije znala, On je ponekad bio strašan Bog. Siroti njen Metju! Siroti Metju! A Donald? U ovom trenutku bi bar mogla da kaže „Siroti Donald” ako ne „Siroti moj Donald” jer on nikada nije bio njen niti ona njegova, ali da, mogla bi da kaže „Siroti Donald.”

Suvim očima je pogledala Dejzi Vejt i rekla: „Odmah se vraćam.”

„Ne brinite, gospođo, mogu ja. Nije on prvi, a neće biti ni poslednji koga opremam za put.”

Gospođica Brigmor je uzela Džejn za ruku i izvela je iz sobe, ali nisu odmah otišle u kuhinju. U mračnom hodniku su se instinktivno okrenule i duboko se pogledale. Nijedna nije rekla ni reč, ali su za trenutak čvrsto stisnule ruke pre nego što su nastavile ka kuhinji.

Kada je Džejn stala pored Metjuove stolice, i on rekao. „Hoću da legnem, majko,” odgovorila je: „Hajde sine.” Nežno mu je pomogla da ustane i izvela ga iz kuhinje.

Konstanca se pokrenula i gospođica Brigmor joj je prišla, nagnula se nad nju i tiho rekla: „Pokušaj da više ne misliš na to. što je bilo, bilo je. To... moralo je da bude tako, nisi mogla da nastaviš, nešto bi se sigurno desilo, možda nešto još strasnije.....

„Ali... ali šta će biti sa Metjuom?”

„Ništa, rekla sam ti. Imam nameru da objasnim sve kako sam videla i Metjuu ništa neće biti.”

„Oh! Ana.” Konstanca je skočila, a ruke su joj poletele ka vratu. Izgledalo je da će se ugušiti; sve dok suze, koje su joj potekle iz očiju i nosa, nisu olakšale pritisak. Gospođica Brigmor ju je čvrsto zagrlila i obe su počele da se njišu kao da su pijane.

Kada je taj trenutak prošao, gospođica Brigmor, čije je lice takođe pokazivalo potresenost, promrmljala je: „Dobro, draga moja, dobro. Moraš da zaboraviš prošlost, sve. Samo... samo zahvali Bogu što si spašena i što si još mlada i lepa. Pred tobom je život, videćeš.” Na ovo je Konstanca ispustila duboki uzdah neverice.

Nedelju dana kasnije, gospođica Brigmor je u istrazi rekla tačno ono što se dogodilo. G. Metju Radlet, koji je bolestan od tuberkuloze, bio je uznemiren i zato što mu je pozlilo morao je da siđe i da priđe ivici puta. Njegov brat Donald je prišao da mu pomogne. Nije mogla da objasni kako se sve dogodilo jer je se-dela u zadnjem delu kola, ali pretpostavlja da se okliznuo na zaleđenoj travi; prethodna noć je bila jako hladna; znala je samo da je g. Metju Radlet pokušao da zgrabi brata, ali bez uspeha.

Bila je to strašna tragedija, svi su to rekli, jer je Donald Radlet bio najperspektivniji farmer u toj oblasti. To su govorili glasno, ali su u dnevnim sobama, salonima i odabranim delovima krčmi tiho podsećali jedni druge da je on ipak bio Malen i da niko ne zna nijednog Malena koji je umro u krevetu.

Šta je bilo posle

ŽETVENA večera se završavala. Veliki ambar nikada nije video takvo veselje jer je to bio prvi put da se u njemu tako nešto priređuje. Majki Radlet nikada nije odobravao žetvene večere, niti je to pre njega radio njegov otac a nije, naravno, ni Donald Radlet i svi bi oni stajali u čudu, ne verujući svojim očima kakve su se sve promené dogodile tokom kratkih tri godine. Donald bi sigurno osetio tugu što njegovu farmu, a on ju je uvek smatrao svojom, sada vodi žena, mlada žena, ustvari njegova supruga.

Metju Radlet je nadživeo svoga brata za samo šest nedelja, a njegova smrt je još više zbližila Džejn i Konstancu. Njihova krivica, žaljenje i olakšanje su bili pomešani i međusobno deljeni.

Posle Metjuove smrti mesecima su živele neveselim životom punim krivice dok Džejn nije jednoga dana, kao da odbacuje mentalnu bolest, ustala i povikala: „Slušaj devojkó, daj da završimo sa ovim. Ako ćemo da nastavimo u ovakvom jadu, onda je šteta što je on onako otišao. Ja to sada tako vidim, a moraš i ti. Oh, da, moraš na to tako da gledaš jer si mlada i

zdrava. I jer moraš da podižeš dete, a on mora da raste sa radošću a rie sa turobnošću koja nas je pritiskivala poslednjih meseci."

Tada su, kako je govorila Dejzi Vejt, gospođa i mlada gospodarica izašle iz svoje tuge.

Niko se ne bi iznenadio da je Konstanca prepustila vođenje farme Hari Vejtu. On je bio prilično upoznat sa tim poslovima i više nego voljan da učini sve da joj pomogne, kao i njegova žena, sin i ćerka; ali ne, jer se od onog dana kada im je Džejn skinula krivicu sa pleća, u njoj javila odlučnost da sama vodi farmu.

I tako je otišla na pijacu, dok je Hari Vejt vozio, i stajala pored njega dok se pogađao i kod kupovine i kod prodaje. Na tim prvim odlascima je govorila vrlo malo ili ništa, samo je visoko držala glavu i gledala pravo pred sebe, a njen pogled je sprečavao susedne farmere da joj se smeju, bar ne javno. Nije sumnjala da je u krčmama drugačije, jer ju je jednom prilikom Hari Vejt odvezao kući gledajući samo na jedno oko, dok je drugo bilo zatvoreno i brzo menjalo boju, a i zglobovi šake su mu krvarili. Nije ga pitala da li je pio, jer je znala da je Hari umeren čovek; njegova glavna briga je bila dobrobit njegove porodice i, kako je bio u njenoj službi, njegova zaštita.

Njegova odanost je bila lepo nagrađena, jer je pre dva meseca preselio porodicu u trosobnu kolibu koju im je ona sagradila u malom zabranu oko 100 jardi od glavne kuće.

Sin Hari Vejta, Džim, koji je sada imao sedamnaest godina bio je, između ostalog i pastir a ćerka Nensi je, sa svojih šesnaest godina, delila svoje vreme na mlekaru i kuću.

Kuća se toliko izmenila da nije mogla da se prepozna, jer kauč od konjske dlake nije više krasio dnevnu sobu, a na podu više nije bio linoleum, nego je sada na šarenom tepihu bio novi „česterfild" kauč i u toj sobi je svakog zimskog dana u kaminu gorela vatra. Džejn nije više sedela u kuhinji zagrevajući noge pored ognjišta pre nego što ode u ledenu spavaću sobu, nego su ona i Konstanca obično završavale dan sedeći na kauču jedna pored druge, sa papučama na nogama i toplim napicima u rukama. U izuzetno hladnim noćima, u njihovim spavaćim sobama je titralo blagotvorno svetlo, ekstravagantna inovacija, a u sobi koja se zvala dečija bilo je uvek vatre, osim u stvarno toplim danima.

I tako je u kasno leto 1866. kada je Konstanca svela račune i utvrdila da je profit te godine mnogo veći nego prethodne, i to upr-kos plaćanju dodatne radne snage za vršenje i plašćenje useva koji su bili prvi rezultat sa zemlje koju je Donald sa toliko ponosa kupio, sa uzbuđenjem odlučila da priredi žetvenu večeru. Pozvaće Anu, Meri i dete; one će uživati. Onda će, osim porodice Vejt. tu bili i Tvigsovi, otac, majka i troje dece - oni su mnogo pomogli. Onda Bob i Piter Armstrong, dva brata koji su u susednoj dolini imali farmu. Oni su od samog početka bili vrlo ljubazni. Čak su dolazili i da joj ponude savet; a to se nije na

tome završavalo, jer je njihova pomoć bila i praktična. Dopadali su joj se Armstronzi, naročito Bob, jer su mu oči veselo svetlucale.

Večera nije bila onako obilna kao što su neke umele da budu. Obezbedila je dovoljno jake hrane i izvesnu količinu pića; i niko nije u tome preterao, osim možda Meri. Kod nje su dve čaše piva uvek vodile trećoj, tri četvrtoj a onda je postajala vrlo vesela; ali je noćas izazvala mnogo smeha i sve je naterala da igraju. I sama Konstanca je zaigrala, prvi put posle toliko godina. Bilo je čudno opet osetiti oko sebe ruke muškarca. U početku se osećala ukočeno, odupirući se i dodiru i pokretima u tolikoj blizini; ali su onda Bobova veselost i Džimovo sviranje izgleda istopili onu daleku zatvorenost u kojoj je bila poslednje tri godine i lako je završila igru zabačene glave i smejući se kao što je radila pre mnogo godina kada se život prostirao pred njom kao beskrajni niz sjajnih slika.

Ali su sada gosli otišli. Piter Armstrong joj je, tresući joj ruku kao da je nikada neće pustiti, rekao prigušenim glasom da je strašna ženska, što je izazvalo veliko veselje. Bob je nije uzeo za nikli nego je samo stao pred nju i jednostavno rekao: „Moraćemo ponovo da napravimo ovakvo veče, a da ne čekamo sledeću žetvu, a?”

Ona mu je formalno odgovorila: „Mnogo mi je drago što vam se svidelo,” a njegove oči su joj se nasmejale, ali vrlo ljubazno.

A sada su Ana i ona sedele ispred vatre, da iskoristimo Me-rin izraz, uzimajući pauzu od pet minuta, i bile su same jer je Džejn uvek taktično ustupala mesto gospođici Brigmor tokom njenih poseta.

Okrećući glavu na naslonu kauča, Konstanca je pogledala gospođicu Brigmor i tiho zapitala: „Da li ti se dopalo, Ana?”

„Mnogo, draga moja. Sada mogu da razumem zašto se oko toga pravi tolika gužva. Kad samo pomislim da sam pre mnogo godina dizala nos kad čujem uzbuđenje koje prati ovakve večere na farmama oko Hola.”

Konstanca je ponovo pogledala vatru i tiho rekla: „Na mnogo stvari smo tih dana dizale nos, zar ne? Život je čudan; ti si uvek govorila da je to unapred pripremljena šema. Pitam se kakva će moja biti od sada pa nadalje.”

„Rekla bih da će biti dobra, draga.”

„Volela bih kada bi ostala tačno ovakva kakva je sada; volela bih da sve i svako ostane kao što je sada. Majki zauvek ovako mali, Džejn srećna i zadovoljna, svi Vejtovi tako odani i dobri, a ja mirna.”

„Suviše si mlada da bi bila mirna, udaćeš se opet.”

„Ne, Ana, neću.” Konstancin glas je, iako tih, imao odlučan ton.

Obe su gledale u vatru pred sebe, kada je gospođica Brigmor rekla: „Dopada mi se onaj mladi g. Armstrong; rekla bih da je pošten čovek i da je vrlo duhovit.”

Konstanca nije ni mrdnula kad je odgovorila: „1 meni se on dopada, Ana. Jeste pošten čovek i sa njim je zabavno... ali to je sve; ne bih želela da ponovim ono kroz šta sam već prošla.”

„Dobro, vreme će pokazati. Još si vrlo mlada a život, bez obzira na već spremnu šemu” - pogledala je Konstancu izbliza - „bez sumnje ima neka iznenađenja za tebe... kao što je imao za mene. Ko bi recimo pomislio da ću ja ikada ponovo da sedim u učionici u Holu! Jesi li ikada mogla da zamisliš da bi to moglo da bude u mojoj šemi?”

„Ne.” Konstanca je odmahнула glavom i nasmejala se, a onda dodala: „A znaš da se meni i dalje ne dopada što si tamo. Ja sam uvek mislila da ti pripadaš samo Barbari i meni, mislim u smislu učenja. Ali izgleda da je on bio odlučan da te na kraju dobije, a izgleda da mu je moto: Ako ne uspeš iz prve.”

Gospođica Brigmor se nežno osmehnula i klimnula glavom prema vatri. „Tačno, tačno, to je njegov moto i on ga primenjuje na sve, rekla bih. G. Benšam je čudan čovek; ne dopada ti se ali mu se u isto vreme i diviš, osim kad razgovara sa svojom ženom, jer ne samo da misli da je ona praznoglava, nego joj to i kaže u lice i to baš tim recima. Sirota gospođa Benšam. Ali je čudno što ne nalazim potrebu da je sažaljevam, jer je ona žena koja na svoj način gura dalje. Već sam ti rekla da je toliko obična da mi je skoro nemoguće da je zamislim u Holu i kao člana posluge, a kamoli kao gazdaricu. Ali” - sada je okrenula glavu i pogledala Konstancu - „izgleda da posluha to ne koristi. Ona se svakoga dana muva, viče i petlja, ali na kraju sedi u salonu i tiho štrika. Verovatno to radi svakog dana posle večere; a i on, kada je kod kuće, sedi tamo, puši i čita novine... „Puši u salonu?”

„Da, puši u salonu, i to ne cigare, nego dugačku smrdljivu lulu.”

„Jesi li bila na večeri? Nisi mi rekla.”

„Pa nije bilo mnogo vremena. Jesam, otišla sam na večeru da porazgovaramo o novom aranžmanu. I znaš Konstanca” - glas gospođice Brigmor je sada dobio notu tuge - „bio je to prvi put da sam sela da večeram u trpezariji Hola. Bilo je to čudno osećanje; baš sam se čudno osećala.”

„Oh, Ana, to nije fer, zar ne?”

„Ne, ne.” Ton joj je postao živahan. „Ali mi se to tada učinilo čudno. Uzgred, obrok je bio vrlo dobar, i dobro poslužen. Baller, naravno, nije imao Danovo dostojanstvo; očigledno je da je nekada radio u fabrici g. Benšama i da ga je loše zdravlje sprečilo da nastavi tamo, što ne govori dobro o tamošnjim uslovima, ali je naš g. Benšam takav čovek da ga je uzeo u

službu dok su bili u Mančesteru. Gospođa Benšam mu se obraća sa... 'Ari, kao i svom mužu. Oh, ne bi trebalo da im se podsmevam jer su uvek bili jako dobri sa mnom."

„To im služi na čast."

„Možda, ali i meni, jer ih koristim za sebe, ili bar za malu Barbaru. U početku sam bila izričito protiv toga da im dolazim svaki dan; rekla sam da moram da brinem o svojoj štíćenici i ne bih mogla ni da zamislim da je ostavim, osim tri sata svakog jutra, kao što smo se i dogovorili, a onda je on rekao, kao što sam se i nadala: „Dovedite je sa sobom, ženo, dovedite je." „On te zove 'ženom'?"

„Da, vrlo često. Jedini put mi se obratio formalno kada je došao da me vidi i to samo pošto je rekao: 'Do vas je, ženo, teže stići nego do kraljice. Pisao sam vam tri puta. Šta hoćete, više para? Funta za šest prepodneva nedeljno, nikada nećete dobiti takvu ponudu.' Onda sam ja rekla: 'Ja se zovem gospođica Brig-mor. Želite li da sednete?' i tada me je on prvi i jedini put formalno oslovio, 'Da, dobro gospođice Brigmor,' rekao je, 'hajde sada da budemo praktični. Čujem da ste dobra učiteljica i želim da podučavate moju decu. Imam ih troje; dva dečaka od sedam i šest godina i devojčicu od pet. Gospođa im je promenila tri takozvane guvernante za godinu dana i ništa nisu naučili. Dečaci će za godinu-dve da odu u školu, privatnu, ali ne želim da odu praznih glava, razumete'?"

Gospođica Brigmor je sada prestala da imitira i naslonila se na Konstancu i dok su se zajedno smejale selila se, samo u sebi, kako je g. Benšam taj razgovor završio sa: „Čuo sam svašta o vama, ali to nema uticaja na mene; uvek sam govorio da je čovekova referenca ili u njegovim rukama ili u glavi. Kažu da ste dobra učiteljica i prava dama i to je ono što želim, pravu damu."

Čudno, ali taj čovek je nije vređao. On je bio prost čovek koji se obogatio - takvih je ovih dana bilo mnogo - ali je ona smatrala da mu samo služi na čast to što je želeo da njegova deca budu obrazovanija od njega. A kako je i sam rekao, funta nedeljno za rad samo pre podne je bila stvarno dobra ponuda. Ona je sada bila dosta obezbeđena jer je posedovala pola kuće (Konstanca joj je poklonila svoju polovinu, zajedno sa pedeset funti godišnje) i to im je, zajedno sa detetovim prihodom od sto funti, omogućavalo da žive bolje nego kada su otišle iz Hola. Ali bi ovaj novi dodatak prihoda pomogao da ispuni planove koji su joj se stvarali u glavi u vezi sa Barbarinom budućnošću.

Obrazovanje mlade dame ne može da se sprovede bez novca. Bilo joj je žao što u kući nije bilo muzičkog instrumenta; Barbara mora da ima časove muzike. Onda su tu bili i strani jezici; ona je, nažalost, mogla da se pohvali samo francuskim. Dalje, jednoj mladoj dami su bili potrebni časovi plesa ako je htela da se uklopi u civilizovano društvo; zatim, časovi jahanja su bili obavezni; i bilo je još mnogo, mnogo stvari koje će njenom detetu - kako je

potajno mislila o Barbarinom potomku - biti potrebne pre nego što zauzme zasluženno mesto u društvu i ona je bila odlučna da joj to i omogući. Ako joj Bog da snage, potrudice se da Tomasova ćerka bude tako obrazovana da se uklopi u život na koji ima prava.

Vratila se u sadašnjost kada je Konstanca sa smehom rekla: „Znači, saterala si ga u ćošak?“ „Baš tako, baš tako.“

„Je l' on zna da ona nema još ni tri godine?“

„Zna; video ju je.“

„I kada ćeš početi da je vodiš?“

„Već je bila tamo. Odvela sam je u četvrtak i mogu ti reći da taj prvi susret nije baš mnogo značio za njenu budućnost.“ Gospođica Brigmor je napućila usne i sa svetlucanjem u očima dodala: „Barbara je završila posetu tako što je napala domaćinovu ćerku.“

„Ne!... Šta je bilo?“

„Pa nikada u životu nije videla toliko igračaka. Znaš da ona ima tri lutke, Betsi, Goli i Flafi, ali je dečija soba u Holu sada pretrpana igračkama i lutkama svih oblika i veličina. Barbara je bila fascinirana jednom holandskom lutkom. Nije ni mala ni velika, ni nešto posebno, samo holandska lutka, ali očigledno Kejtina omiljena. Krenula je da je uzme od Barbare, ali je ova odbila da je pusti. Kada je gospođica Kejti na silu uzela ono što je njeno, Barbara je upala u jedan od onih njenih besova i, oh Bože, pre nego što smo mi i shvatili šta se dešava, udarila je Kejti i gurnula je na pod a Kejti je dreknula kao i uvek kada nije po njenom. A onda...“ Gospođica Brigmor je sada zastala, ugrizla se za usnu a onda je, ozbiljnog izraza lica pogledala Konstancu pre nego što je dodala, „Dogodilo se nešto čudno. Deca nikada nisu koristila prezimena, samo imena; 'Ovo je Barbara, Kejti' i 'Kejti, ovo je Barbara'. Ali kada sam ja podigla Barbaru, Kejti je istrčala iz sobe vičući i plačući, 'Mama! Mama! Ova Malenova me je udarila. Malenova me je udarila, mama'.“

Gledale su se u tišini a onda je Konstanca tiho rekla: „Nikada im nisi rekla da se ona preziva Farington?“

„Nije bilo potrebe, nije bilo prilike da kažem njeno puno ime. ali mi je to otkrilo jednu stvar, a to je da je ona već poznata kao Malen. Mora da je gospoda Benšam pred Kejti govorila o njoj kao o Malenovom detetu, a gospoda Benšam je to čula od nekoga. Mislim da će biti teško naterati ljude da shvate da je njeno prezime Farington i neće joj biti lako kad poraste. Moraće da joj se objasni.“

Konstanca je uzdahnula i pomerila se ka ivici kauča, a onda klekla na pod i lopaticom prikupila sitan ugalj i posula ga po ugaslom žaru; onda ga je poravnala i rekla: „Ima mnogo stvari koje će morati da joj se objasne. Ali neka u međuvremenu bude srećna“ - okrenula se i

klimnula glavom - „Jer će joj biti dobro. Ima tebe, zato će biti dobro. Hajdemo gore da ih obidemo pre nego što legnemo.“

Nekoliko minuta kasnije, stajale su u dečijoj sobi između kreveta i kolenke. Sveca je polako dogorevala u svojoj crvenoj staklenoj kugli, osvetljavajući sa jedne strane dečaka koji je ležao na leđima, plave kose koja mu se kovrdžala na čelu i oko ušiju; cebe mu je dolazilo do ispod brade i ležao je pravo; činilo se da je u dubokom, mirnom snu. Ali na drugoj strani je bila mala devojčica, sklupčana u loptu; ruke su joj bile prekrštene iznad glave a crna ravna kosa joj je upola sakrila lice; cebe joj je bilo zgužvano oko struka; izgledala je kao da se izvlači iz nekih dubokih snova. Dok je gospođica Brigmor nežno pokrivala mala ramena, pomislila je kako su ta deca, čak i u snu, potpuno različita jedno od drugoga. Iako su bili bliski rođaci, nisu pokazivali nikakvu vidnu krvnu vezu bilo u izgledu bilo u karakteru.

Dve žene su se okrenule i na prstima izašle iz sobe a na odmorištu se poljubile za laku noć.

Konstanca je otišla u sobu koja sada nije više ličila na onu koju je delila sa Donaldom, a gospođica Brigmor u onu koja je pripadala Metjuu.

Njihove misli su sada išle istim tokom, jer su obe mislile da će im biti drago kada dođe novi dan, Konstanca zato što će se vratiti u svakodnevnu rutinu kada Džejn i ona opet ostanu same, a Džejn će moći da se opusti i da se ponaša materinski. Anino intelektualno prisustvo je uvek malo kočilo Džejn jer su njena gledišta bila strana atmosferi farme. Mnogo su volele kad im dođe na kratko ali im je, Konstanca je morala da prizna, njen odlazak donosio olakšanje.

Nije mnogo ispitivala ovo osećanje jer joj se činilo da je ono vezano za dan Donaldove smrti i Metjuovog čina. Da li bi Metju uradio ono što je uradio da Ana nije došla na farmu moleći da zadrži dete? Da li? Da li? Da li?

Ali postojao je još jedan razlog zbog koga je njoj bilo drago što Ana odlazi: On se odnosio na malu Barbaru, jer je to dete, iako tako malo, dominiralo Majklom na način koji joj se nije dopadao. Mala je posedovala jednu privlačnost koja je, najblaže rečeno, bila neuobičajena kod nekog tako malog. A ipak ona sama nikada nije bila u mogućnosti da prihvati dete i to joj se činilo čudnim jer je mnogo volela njenu majku. U svakom slučaju, rekla je sebi, biće joj drago kada dođe sutrašnji dan.

I gospođica Brigmor je mislila da će joj biti drago kada svane sutrašnji dan, jer će onda biti kod kuće u kojoj je bila gospodarica, stvarna gospodarica, i tu će imati dete samo za sebe.

Bilo je vrlo lepo posetiti farmu, ali atmosfera je bila - pa. kako da kaže - malo sirova. I Konstanca se menjala, menjala se stalno. To se primećivalo kod svake posete. Ne bi je

iznenadilo da se stvarno uda za onog g. Armstronga i to ne bi bio slučaj udavanja za nekoga daleko nižeg od sebe jer je stvarno počela da razmišlja na seljački način. Nije ona izneverila Konstancu, ne. ne. volela ju je i uvek će je voleti, samo je iznosila činjenice.

Skoro poslednja stvar koju je gospođica Brigmor rekla sebi pre nego što je utonula u san bila je: „U ponedeljak idem u Hol." Bilo je uzbudljivo vratiti se tamo. Bilo je trenutaka u učionici kada je pomišljala da nikada nije ni odlazila odatle. Već je imala položaj u kući, i on će da raste; oh, da, biće značajniji, jer je lamo bila potrebna. To je od samog početka osetila. Bila je potrebna g. Benšamu. „Kako da se najbolje odgovori na ovakav poziv?" upitao je jednom prilikom dok joj je dodavao karticu sa zlatnim okvirom; a onda jednom drugom: „Šta mislite, ko bolje vodi kuću, domaćica ili stjuard?" Da, g. Benšamu je bila potrebna.

I gospođi Benšam je bila potrebna. „Mislite li da je ovo suviše drečavo za čaj? Kako je bilo pre kada ste živeli ovde i kada su se priređivale zabave? Kako su se oni oblačili, drečavo ili sa stilom?" Da, i gospođi Benšam je bila jako potrebna.

I Kejti je bila potrebna. Oh, da, Kejti je bila potrebna da je disciplinuje i obuči i da u narednim godinama bude tampon između mlade dame kakva će ona postati i roditelja kojih će se bez sumnje stideti, kako je uobičajeno u takvim situacijama.

A i dečacima je bila potrebna, ali samo za kratko. Njen uticaj na njih će se osećati uglavnom tokom njihovih raspusta; ali su joj oni bili veoma značajni u budućnosti koju je planirala.

Kako neophodnost za njenim prisustvom u Holu bude rasla sa godinama, tako će i Barbarina budućnost biti sve sigurnija jer će „Malenova devojka" uvek imati jednu prednost koja je mladim Benšamovima nedostajala, a to je vaspitanje; ali će oni, sa svoje strane, imati ono što je Malenovoj devojci nedostajalo, novac.

Ko zna, možda će Tomas opet vladati u Holu - kroz svoju kćer.

I tako je srećna zaspala, zaboravljajući na ono što je često citirala, da je šema života već određena.

KRAJ

scan i obrada voki